

URZĄD GMINY SUWAŁKI
16-400 SUWAŁKI
UL. KOŚCIUSZKI 71

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SUWAŁKI

*(tekst jednolity ze zmianami wprowadzonymi uchwałą Nr XVII/176/08
z dnia 12 września 2008 roku,
wyróżnionymi w tekście pochyłą czcionką w kolorze fioletowym)*

SPIS TREŚCI

1.	WSTĘP		1
	1.1.	Podstawy prawne opracowania:	1
	1.2	Zespół autorski i projektowy	2
	1.3	Cele i zadania studium	2
	1.4	Przedmiot studium	3
	1.5	Terminy i pojęcia podstawowe używane w opracowaniu	3
	1.6	Wykaz ważniejszych materiałów wyjściowych:	6
2.	CELE ROZWOJU GMINY SUWAŁKI		8
	2.1.	Ustalenia Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego	8
	2.1.1.	Misja Województwa Podlaskiego	8
	2.1.2.	Cele strategiczne rozwoju województwa	8
	2.1.3	Priorytety rozwoju województwa	9
	2.2.	Ustalenia Strategii Rozwoju Gminy Suwałki	13
	2.2.1.	Cele rozwoju Gminy Suwałki	13
	2.3	Cele generalne zagospodarowania przestrzennego	14
	2.4.	Cele strategiczne zagospodarowania przestrzennego Gminy Suwałki	15
	2.4.1.	Kierunki realizacji celów strategicznych	16
	2.5.	Cele kierunkowe zagospodarowania przestrzennego	19
	2.5.1.	Zadania realizacji celów kierunkowych zagospodarowania przestrzennego	20
3.	UWARUNKOWANIA ROZWOJU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNO GMINY SUWAŁKI		20
	3.1.	Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenów	23
	3.1.1.	Przeznaczenie terenów	24
	3.1.2	Zagospodarowanie terenów	24
	3.1.3.	Uzbrojenie terenów	25
	3.2	Uwarunkowania wynikające ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony	28
	3.3	Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska przyrodniczego	29
	3.3.1	Stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej	31
	3.3.1.1.	Stan i struktura użytkowania gruntów	31
	3.3.1.2.	Struktura użytków rolnych	32
	3.3.1.3	Gleby	32
	3.3.1.4.	Zmeliorowane użytki rolne	34
	3.3.1.5.	Uwarunkowania wynikające ze stanu leśnej przestrzeni	34
	3.3.2.	Wielkość i jakość zasobów wodnych	36
	3.3.3.	Wymogi ochrony środowiska i przyrody	40
	3.3.4.	Wymogi ochrony krajobrazu kulturowego	46
	3.4	Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	47
	3.5	Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia	51
	3.5.1	Zagadnienia demograficzne i społeczne	51
	3.5.1.1.	Ludność	52
	3.5.1.2.	Struktura ludności	53
	3.5.1.3.	Niepełnosprawni	55
	3.5.1.4.	Ruch wędrowniczy i naturalny	56
	3.5.1.5.	Wykształcenie ludności i deklarowana narodowość	58

	3.5.1.6	Źródła utrzymania	58
	3.5.1.7.	Bezrobocie	60
	3.5.2	Infrastruktura społeczna. Instytucje publiczne	62
	3.5.2.1.	Szkolnictwo	67
	3.5.2.2. 1	Kultura i czytelnictwo	64
	3.5.2.3.	Służba zdrowia i opieka społeczna	64
	3.5.2.4. I	Instytucje publiczne	65
	3.5.2.5. 1	Turystyka	66
	3.5.3	Infrastruktura techniczna	69
	3.5.4	Ruch budowlany	71
	3.5.5.	Warunki mieszkaniowe	72
3.6		Uwarunkowania poprawy z warunków życia mieszkańców	73
3.7.		Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia	74
	3.7.1.	Ochrona przeciwpożarowa	74
	3.7.2.	Woda do celów przeciwpożarowych	75
	3.7.3.	Możliwości zapewnienia wody w sytuacjach nadzwyczajnych	76
	3.7.4.	Hałas, wibracje i promieniowanie	76
	3.7.5.	Porażenia prądem	76
3.8.		Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy	76
	3.8.1.	Budżet gminy	76
	3.8.2.	Działalność gospodarcza	79
	3.8.3.	Możliwości rozwoju sektorów gospodarczych	81
3.9.		Uwarunkowania wynikające ze stanu prawnego gruntów	82
	3.9.1	Leśnictwo	85
	3.9.2	Gospodarka rybacka	86
3.10.		Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych	86
	3.10.1	Wigierski Park Narodowy	87
	3.10.2.	Rezerwaty przyrody	90
	3.10.3.	Obszary chronionego krajobrazu i strefy ochronne wokół jezior	90
	3.10.4	Użytki ekologiczne	91
	3.10.5	Pomniki przyrody	91
	3.10.6.	Strefy ochronne wód podziemnych	92
	3.10.7.	Strefy ochrony konserwatorskiej - wykaz zabytków nieruchomych	92
	3.10.8	Stanowiska archeologiczne	95
3.11.		Uwarunkowania wynikające z występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych	101
3.12.		Uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych	102
3.13		Uwarunkowania wynikające z występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych	103
3.14		Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów komunikacji	105
	3.14.1.	Komunikacja drogowa	105
	3.14.1.1.	Drogi krajowe i wojewódzkie	105
	3.14.1.2.	Drogi powiatowe i gminne	106
	3.14.1.3	Ścieżki rowerowe	108
	3.14.2.	Komunikacja kolejowa	108
	3.14.3.	Komunikacja lotnicza	108
	3.14.3.	Komunikacja wodna	109
3.15.		Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów infrastruktury technicznej	109
	3.15.1	System wodociągowy	109
	3.15.2	System kanalizacyjny	111
	3.15.3	System ciepłowniczy	112
	3.15.4	Energia ze źródeł odnawialnych	112
	3.15.5	System gazowniczy	113

		3.15.6	System elektroenergetyczny	114
		3.15.7	Niekonwencjonalne źródła energii	115
		3.15.8	System telekomunikacyjny	116
		3-15.9	Gospodarka odpadami	117
	3.16.	Uwarunkowania wynikające z zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych		118
4.	KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SUWAŁKI			123
	4.1.	Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów		124
	4.2.	Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone z zabudowy		126
	4.3.	Kierunki rozwoju zagospodarowania rekreacyjnego		128
		4.3.1.	Rozwój i modernizacja infrastruktury turystycznej	129
		4.3.2.	Rozwój wiodących form turystyki	129
	4.4.	Kierunki i zasady ochrony środowiska przyrodniczego		131
		4.4.1.	Zasady ochrony środowiska i jego zasobów	132
		4.4.2.	Zasady ochrony przyrody	132
		4.4.3.	Zasady ochrony krajobrazu kulturowego	133
	4.5.	Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej		134
	4.6.	Kierunki rozwoju systemów komunikacji		135
		4.6.1.	Komunikacja drogowa	136
		4.6.2.	Komunikacja kolejowa	137
	4.7	Kierunki rozwoju systemów infrastruktury technicznej		137
		4.7.1.	System wodociagowy	137
		4.7.2.	System kanalizacyjny	138
		4.7.3.	System ciepłowniczy	139
		4.7.4.	System gazowniczy	139
		4.7.5.	System elektroenergetyczny	140
		4.7.6.	System telekomunikacyjny	142
		4.7.7.	Gospodarka odpadami	144
	4.8	Kierunki ochrony przed hałasem, wibracjami i elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym		147
	4.9.	Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym		147
	4.10.	Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego, a zestawione w pkt 3.16 Studium		150
	4.11.	Obszary dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym, obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ² oraz obszary przestrzeni publicznej		151
	4.12.	Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwanie się mas ziemnych		152
	4.13	Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne		152
	4.14	Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej		153
		4.14.1.	Zasady rozwoju funkcji rolniczej	153
		4.14.2.	Kierunki produkcji rolniczej	154

	4.14.3	Kierunki rozwoju gospodarki leśnej	156
	4.15.	Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny	156
	4.16.	Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji	157
	4.17.	Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych	157
	4.18.	Kierunki polityki gminy w zakresie obrony cywilnej i ochrony przeciwpożarowej	157
	4.19	Standardy zagospodarowania przestrzennego	158
5.	UZASADNIENIE PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ		159
6.	SYNTEZA USTALEŃ PROJEKTU STUDIUM		161
	6.1	Ustalenia dotyczące kierunków zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz przeznaczeniu terenu	161

SPIS TABEL

1	Tabela Nr 1	Gmina Suwałki na tle Powiatu Suwalskiego	24
2	Tabela Nr 2	Struktura użytkowania gruntów w Gminie Suwałki	32
3	Tabela Nr 3	Jeziora w Gminie Suwałki	38
4	Tabela Nr 4	Ilość mieszkańców w poszczególnych miejscowościach Gminy Suwałki z podziałem na wiek (stan na maj 2004 r.)	52
5	Tabela Nr 5	Liczba ludności w Gminie Suwałki w poszczególnych przedziałach liczbowych	53
6	Tabela Nr 6	Struktura ludności Gminy Suwałki na tle Województwa Podlaskiego i Polski	53
7	Tabela Nr 7	Ludność według płci i wieku w Gminie Suwałki	54
8	Tabela Nr 8	Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w Gminie Suwałki na tle Województwa Podlaskiego i Powiatu Suwalskiego w 2002 r.	54
9	Tabela Nr 9	Osoby niepełnosprawne w Gminie Suwałki wg kategorii niepełnosprawności	55
10	Tabela Nr 10	Migracje ludności w latach 1990-1997	57
11	Tabela Nr 11	Migracje ludności w 2003 roku	57
12	Tabela Nr 12	Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia, grup wieku i płci w Gminie Suwałki	58
13	Tabela Nr 13	Ludność według głównego źródła utrzymania oraz płci w Gminie Suwałki	59
14	Tabela Nr 14	Gospodarstwa domowe według liczby osób w gospodarstwie^ głównego źródła utrzymania w 2002 roku	59
15	Tabela Nr 15	Pracujący w wieku 15 lat i więcej wyłącznie lub głównie w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej) według powierzchni użytków rolnych w Gminie Suwałki. Stan na dzień 31.XII.2002 roku	59
16	Tabela Nr 16	Aktywność ekonomiczną ludności w wieku 15 lat i więcej w Gminie Suwałki w 2002 r.	60
17	Tabela Nr 17	Struktura zatrudnienia mieszkańców Gminy Suwałki w roku 2002 roku na tle Powiatu Suwalskiego i Województwa Podlaskiego	61
18	Tabela Nr 18	Struktura i bilans bezrobotnych	61
19	Tabela Nr 19	Bezrobotni wg wieku, poziomu wykształcenia, stażu pracy i czasu pozostawania bez pracy (maj 2002 r.)	62
20	Tabela Nr 20	Warunki nauczania w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2003/2004 w Gminie Suwałki	63
21	Tabela Nr 21	Stan czytelnictwa w gminie Suwałki w 2003 roku	64
22	Tabela Nr 22	Struktura zdarzeń na terenie Gminy Suwałki w latach 2001 - 2003	66
23	Tabela Nr 23	Obiekty noclegowe na terenie Gminy Suwałki na tle Województwa Podlaskiego i Powiatu Suwalskiego w 2003 roku	68
24	Tabela Nr 24	Baza turystyczna Gminy Suwałki w 2003 roku	68
25	Tabela Nr 25	Baza gastronomiczna Gminy Suwałki w 2003 roku	68
26	Tabela Nr 26	Wody podziemne	69
27	Tabela Nr 27	Wykaz miejscowości z liczbą ludności o zaopatrzeniem w wodę	70
28	Tabela Nr 28	Wykaz obiektów mieszkalnych na terenie Gminy Suwałki	72
29	Tabela Nr 29	Dochody i wydatki budżetu Gminy Suwałki w latach 1998 - 2003	77
30	Tabela Nr 30	Struktura dochodów budżetowych Gminy Suwałki w latach 1998 - 2003	77
31	Tabela Nr 31	Dochody podatkowe budżetu Gminy Suwałki wg rodzaju w latach 1998-2003	78
32	Tabela Nr 32	Zestawienie wydatków Gminy Suwałki w latach 1999-2003	78

33	Tabela Nr 33	Podmioty gospodarki narodowej wg sektorów własności w 2003 r.	79
34	Tabela Nr 34	Podmioty gospodarki narodowej wg wybranych sekcji w gminie Suwałki na tle Województwa Podlaskiego i Powiatu Suwalskiego w 2002 roku	79
35	Tabela Nr 36	Struktura obszarowa gospodarstw gminy na tle powiatu i województwa	84
36	Tabela Nr 37	Struktura zasiewów	84
37	Tabela Nr 38	Obsada zwierząt w szt./1 00 ha UR	85
38	Tabela Nr 39	Stan i struktura własności gruntów leśnych	85
39	Tabela Nr 40	Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona	86
40	Tabela Nr 41	Wykaz pomników przyrody na terenie Gminy Suwałki	91
41	Tabela Nr 42	Udokumentowane złoża kruszywa naturalnego Gminy Suwałki	102
42	Tabela Nr 43	Tereny górnicze gminy, posiadające koncesje z eksploatowanymi złożami	104
43	<i>Tabela Nr 43a</i>	<i>Tereny górnicze gminy, posiadające koncesje na wydobywanie, wydane w latach 2005/2007</i>	105
44	Tabela Nr 44	Drogi gminne na terenie Gminy Suwałki	107
45	Tabela Nr 45	Charakterystyka sieci wodociągowej	110
46	Tabela Nr 46	Charakterystyka odpadów azbestowych	145

1. WSTĘP

1.1. Podstawy prawne opracowania:

- 1.1.1. Ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717, z późn. zm.);
- 1.1.2. Akty wykonawcze do w/w ustawy;
- 1.1.3. Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 roku o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów (Dz. U. z 2001 r. Nr 5, poz. 42, z 2002 r. Nr 23, poz. 221 z późn. zm.);
- 1.1.4. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 roku w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118, poz. 1233);
- 1.1.5. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (tekst jedn. Dz. U z 2003 r. Nr 207, poz. 2016 ze zm.);
- 1.1.6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zmianami);
- 1.1.7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880);
- 1.1.8. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2000 r. Nr 46, poz. 541 z późn. zmianami);
- 1.1.9. Ustawa z dnia 24 października 1974 roku Prawo wodne (Dz. U. Nr 38, z późn. zmianami);
- 1.1.10. Ustawa z dnia 3 lutego 1995 roku o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78 z 1997 roku, z późn. zmianami);
- 1.1.11. Ustawa z dnia 28 września 1991 roku o lasach (Dz. U. z 2000 roku, Nr 56, poz. 679);
- 1.1.12. Ustawa z dnia 21 marca 1985 roku o drogach publicznych (Dz. U. z 2000 roku Nr 71, poz. 838 z późn. zmianami);
- 1.1.13. Ustawa z dnia 8 marca 2001 roku o samorządzie gminnym Dz. U. z 2001 roku, Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami);
- 1.1.14. Ustawa z dnia 10 kwietnia 2003 roku o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg krajowych (Dz. U. Nr 80, poz. 721);
- 1.1.15. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568);
- 1.1.16. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 roku o ochronie przeciwpożarowej (tekst jedn. Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1229);
- 1.1.17. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 marca 1997 roku w sprawie utworzenia Wigierskiego Parku Narodowego (Dz. U. z 1997 r., Nr 24, poz. 124);
- 1.1.18. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 roku w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 229 z 2004 r. poz. 2313);

- 1.1.19. Uchwała Nr XIII/117/03 Rady Gminy Suwałki z dnia 5 grudnia 2003 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Suwałki;
- 1.1.20. Regionalny Program Operacyjny Polityki Leśnej Państwa – Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku – Białystok 2003 r.;
- 1.1.21. Projekt granicy polno – leśnej- WBGiTR w Suwałkach Pracownia projektowa Rekultywacji Gruntów w Giżycku;
- 1.1.22. Umowa z Wykonawcą.

1.2. Zespół autorski i projektowy:

- mgr inż. arch. Jan Urbanowicz – generalny projektant studium - Nr upr. urb. 1159/91
– członek Okręgowej Izby Urbanistów z siedzibą w Warszawie Nr WA-221 na liście,
- inż. Teresa Fimowicz – projektant studium - Nr upr. urb. 1359/94
– członek Okręgowej Izby Urbanistów z siedzibą w Warszawie Nr WA-047 na liście,
- mgr inż. arch. Jacek Koleśnik,
- mgr Alicja Jaworowska – Jurewicz,
- mgr Dorota Jabłońska – Cieślukowska,
- dr Maciej Ambrosiewicz,
- mgr inż. Bogdan Leszczyński,
- mgr inż. Elżbieta Rybak.

1.3. Cele i zadania studium

Celem studium jest określenie polityki przestrzennej gminy, w tym: lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, przyjmując ład przestrzenny i zrównoważony rozwój za podstawę działań.

W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się zwłaszcza:

- 1) wymagania ładu przestrzennego, w tym urbanistyki i architektury,
- 2) walory architektoniczne i krajobrazowe,
- 3) wymagania ochrony środowiska, w tym gospodarowania wodami i ochrony gruntów rolnych i leśnych,
- 4) wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- 5) wymagania ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także potrzeby osób niepełnosprawnych,
- 6) walory ekonomiczne przestrzeni,
- 7) prawo własności,
- 8) potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa,
- 9) potrzeby interesu publicznego.

1.4. Przedmiot studium

Studium złożone z części tekstowej i graficznej. Uwzględnia zasady określone w koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju, ustalenia strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz strategii rozwoju gminy.

Studium opracowane jest dla obszaru w granicach administracyjnych gminy, a jego ustalenia są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych.

Studium nie jest aktem prawa miejscowego.

Studium jest ogólnym zapisem waloryzującym przestrzeń gminy i jej obecne zagospodarowanie, ujawnia szanse rozwoju, bariery i konflikty wynikające z zasobów środowiska, potencjału demograficznego oraz stanu zainwestowania. Daje podstawę do określenia pożądanej struktury przestrzennej obszaru i określa preferencje w polityce przestrzennej władz gminy.

Studium pełnić będzie funkcję informacyjną, inspirującą, stymulującą i promocyjną gminy. Musi uwzględniać uwarunkowania, cele i kierunki polityki przestrzennej państwa.

1.5. Terminy i pojęcia podstawowe używane w opracowaniu

Ileokroć w studium jest mowa o:

- 1) **„zagospodarowaniu przestrzennym”** – należy przez to rozumieć stan przestrzeni fizycznej istniejący lub projektowany, będący wynikiem prowadzonej gospodarki przestrzennej;
- 2) **„planie miejscowym”** – należy przez to rozumieć miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, o którym mowa w przepisach o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- 3) **„gospodarce przestrzennej”** – należy przez to rozumieć działalność wywołującą skutki przestrzenne, polegające na zmianie istniejącego stanu przestrzeni w stan pożądany lub ochronie jej wartości zgodnie z przyjętymi dla danego terytorium celami rozwoju;
- 4) **„planowaniu przestrzennym”** – należy przez to rozumieć podstawowy instrument gospodarki przestrzennej, którego celem jest ochrona interesów publicznych, minimalizowanie konfliktów pomiędzy podmiotami działającymi w przestrzeni oraz racjonalne wykorzystanie jej i środowiska jako dóbr ograniczonych;
- 5) **„polityce przestrzennej”** – należy przez to rozumieć świadome i władcze oddziaływanie instytucji publicznych i organizacji na gospodarkę przestrzenną w sposób spójny z ustalonymi celami społecznymi;
- 6) **„ładzie przestrzennym”** – należy przez to rozumieć takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno – gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno – estetyczne;
- 7) **„zrównoważonym rozwoju”** – należy przez to rozumieć taki rozwój społeczno – gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z

zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb obywateli żyjących współcześnie, jak i przyszłych pokoleń;

- 8) **„środowisku”** – należy przez to rozumieć ogół elementów przyrodniczych, w tym także przekształconych w wyniku działalności człowieka, a w szczególności powierzchnię ziemi, kopaliny, wody, powietrze, zwierzęta i rośliny, krajobraz oraz klimat;
- 9) **„ochronie środowiska”** – należy przez to rozumieć podjęcie lub zaniechanie działań, umożliwiające zachowanie lub przywracanie równowagi przyrodniczej; ochrona ta polega na:
 - racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
 - przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom,
 - przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego,
- 10) **„ochronie krajobrazowej”** – należy przez to rozumieć zachowanie cech charakterystycznych danego krajobrazu,
- 11) **„otulinie”** – należy przez to rozumieć strefę ochronną graniczącą z formą ochrony przyrody i wyznaczoną indywidualnie dla formy ochrony przyrody w celu zabezpieczenia przed zagrożeniami zewnętrznymi wynikającymi z działalności człowieka;
- 12) **„interesie publicznym”** – należy przez to rozumieć uogólniony cel dążeń i działań, uwzględniających zobiektywizowane potrzeby ogółu społeczeństwa lub lokalnych społeczności, związanych z zagospodarowaniem przestrzennym;
- 13) **„inwestycji celu publicznego”** – należy przez to rozumieć działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim i krajowym) polegające na wydzielaniu terenów pod układy komunikacyjne i ciągi infrastruktury technicznej oraz ich budowę i utrzymanie, opiekę nad zabytkami, pomnikami zabytków, budowę i utrzymanie obiektów infrastruktury społecznej, obiektów niezbędnych na potrzeby obronności państwa i inne określone w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2000 roku, Nr 46, poz. 543 z późn. zmianami);
- 14) **„obszarze przestrzeni publicznej”** – należy przez to rozumieć obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości życia i sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno – przestrzenne;
- 15) **„obszarze problemowym”** – należy przez to rozumieć obszar szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowanie konfliktów przestrzennych;
- 16) **„dobrach kultury współczesnej”** – należy przez to rozumieć nie będące zabytkami dobra kultury, takie jak: pomniki, miejsca pamięci, budynki, ich wnętrza i detale, zespoły budynków założenia urbanistyczne i krajobrazowe, cechujące się wysoką wartością artystyczną lub historyczną;
- 17) **„dziedzictwie kulturowym”** – należy przez to rozumieć obiekty i przedmioty materialne o wartości historycznej i artystycznej;

- 18) **„działce budowlanej”** – należy przez to rozumieć nieruchomość gruntową lub działkę gruntu, której wielkość, cechy geometryczne, dostęp do drogi publicznej oraz wyposażenie w urządzenia infrastruktury technicznej, spełniają wymogi realizacji obiektów budowlanych, wynikające z odrębnych przepisów i aktów prawa miejscowego;
- 19) **„uzbrojeniu terenu”** – należy przez to rozumieć urządzenia, albo modernizacje drogi oraz wbudowanie pod jezdnię na ziemi lub nad ziemią przewodów lub urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych, ciepłowniczych, elektrycznych, gazowych i telekomunikacyjnych;
- 20) **„dostęp do drogi publicznej”** - należy przez to rozumieć bezpośredni dostęp do tej drogi albo dostęp do niej przez drogę wewnętrzną lub przez ustanowienie odpowiedniej służebności drogowej;
- 21) **„standardach”** – należy przez to rozumieć zbiory i zakresy wymagań dotyczących opracowań i dokumentów planistycznych oraz zasady stosowania w nich parametrów dotyczących zagospodarowania przestrzennego;
- 22) **„parametrach i wskaźnikach urbanistycznych”** – należy przez to rozumieć parametry i wskaźniki ustanowione w projekcie studium w części tekstowej i graficznej, uwzględniające w szczególności wymogi dotyczące materiałów planistycznych, skali opracowań kartograficznych, stosowanych oznaczeń, nazewnictwa, standardów oraz dokumentowania prac planistycznych zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 roku w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.
- 23) **„zabytek”** - należy przez to rozumieć nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 24) **„zabytku nieruchomym”** - należy przez to rozumieć nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości,
- 25) **„zabytku ruchomym”** - należy przez to rozumieć rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
- 26) **„zabytku archeologicznym”** - należy przez to rozumieć zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 27) **„instytucji kultury wyspecjalizowanej w opiece nad zabytkami”** - należy przez to rozumieć instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 28) **„pracach konserwatorskich”** - należy przez to rozumieć działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;

- 29) **„pracach restauratorskich** - należy przez to rozumieć działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym jeżeli istnieje taka potrzeba uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 30) **„robotach budowlanych”** - należy przez to rozumieć roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 31) **„badaniach konserwatorskich”** - należy przez to rozumieć działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 32) **„badaniach architektonicznych”** - należy przez to rozumieć działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 33) **„badaniach archeologicznych”** - należy przez to rozumieć działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 34) **„historycznym układzie urbanistycznym lub ruralistycznym”** - należy przez to rozumieć przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 35) **„historycznym zespole budowlanym”** - należy przez to rozumieć powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 36) **„krajobrazie kulturowym”**- należy przez to rozumieć przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- 37) **„otoczeniu”** - należy przez to rozumieć teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

1.6. Wykaz ważniejszych materiałów wyjściowych:

- 1) Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uchwalone przed 1 stycznia 1995 roku;
- 2) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w rejonie Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz sąsiednich terenów przemysłowo – składowych Podstrefy w Gminie Suwałki – uchwała Nr XXVII/158/98 Rady Gminy w Suwałkach z dnia 2 czerwca 1998 roku,
- 3) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Suwałki w miejscowości Nowa Wieś – uchwała Nr XXIX/197/02 Rady Gminy z dnia 30 września 2002 roku (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego Nr 72 z dnia 26 listopada 2002 roku, poz. 1451),

- 4) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Suwałki w miejscowości Zielone Kamedulskie – uchwała Nr XXIX/198/02 Rady Gminy z dnia 30 września 2002 roku (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego Nr 72 z dnia 26 listopada 2002 roku, poz. 1452),
- 5) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Suwałki w miejscowości Lipniak – uchwała Nr XXIX/199/02 Rady Gminy z dnia 30 września 2002 roku (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego Nr 72 z dnia 26 listopada 2002 roku, poz. 1453),
- 6) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Suwałki z 2001 roku – uchwała Nr XVIII/114/01 Rady Gminy Suwałki z dnia 30 stycznia 2001 roku,
- 7) Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym Gminy Suwałki w latach 1999 – 2003 – listopad 2003 roku, opr. Marian Kanoza,
- 8) Strategie rozwoju województwa podlaskiego:
 - I diagnoza stanu istniejącego – grudzień 1999 r.,
 - II warianty i scenariusze rozwoju – luty 2000 r.,
 - III zadania i zespoły problemowe – styczeń 2000 r.,
 - IV zasady i kierunki rozwoju do roku 2010 – wrzesień 2003 r.
- 9) Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego – Uchwała Nr IX/80/03 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2003 roku (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego Nr 108, poz. 2026);
- 10) Założenia polityki regionalnej obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski” – Rada programowo – Naukowa Porozumienie ZPP – czerwiec 1994r.;
- 11) Mapa topograficzna gminy Suwałki w skali 1:25 000;
- 12) Mapy ewidencyjne wsi w skali 1 : 4000, 1:5000;
- 13) Mapy przeglądowe funkcji lasów i obiektów rekreacyjnych Nadleśnictw Suwałki;
- 14) Dane statystyczne Narodowego Spisu Powszechnego – 2002 r.;
- 15) Dane statystyczne Powszechnego Spisu Rolnego – 2002 r.;
- 16) Informacje i materiały planistyczne Urzędu Gminy Suwałki;
- 17) Wnioski do Studium oraz planów zagospodarowania przestrzennego zgłoszone przez instytucje i osoby prywatne;
- 18) Wnioski, postulaty i propozycje zgłaszane do projektu studium w trakcie jego uzgadniania i udostępnienia do wglądu.
- 19) Strategia rozwoju Gminy Suwałki na lata 2000 - 2015 – opracowana przez Naczelną Organizację Techniczną w Suwałkach w roku 2000.
- 20) Program Rozwoju Lokalnego Gminy Suwałki na lata 2004-2013 – uchwała Nr XVIII/162/04 Rady Gminy Suwałki z dn. 28 czerwca 2004 r.

2. CELE ROZWOJU GMINY SUWAŁKI

2.1. Ustalenia Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego

Strategia rozwoju Województwa Podlaskiego określa misję rozwoju województwa, wytycza cele i przyporządkowuje im priorytety. Zakłada się, że realizacja jej pozwoli na zwiększenie spójności społeczno – ekonomicznej i konkurencyjności regionu poprzez stworzenie warunków do pełniejszego wykorzystania jego potencjału.

Misję i cele rozwoju województwa oraz priorytety cytuje się niżej z opracowania z września 2003 roku – Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2010.

2.1.1. Misja Województwa

Misja stanowi zapis intencji tego, co władze województwa podlaskiego pragną uzyskać w wyniku realizacji założeń strategii:

MISJA WOJEWÓDZTWA:

Województwo podlaskie regionem aktywnego i zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem walorów środowiska naturalnego, wielokulturowej tradycji i położenia przygranicznego
--

MOTTO WOJEWÓDZTWA

Województwo podlaskie regionem rozwoju społeczno – ekonomicznego, otwartym na przedsiębiorczość i partnerską współpracę
--

2.1.2. Cele strategiczne rozwoju województwa

W strategii sformułowano pięć celów strategicznych równych pod względem wagi i znaczenia:

Cel strategiczny A

Podniesienie konkurencyjności województwa poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury

Pod określeniem infrastruktury rozumie się cele, zasady i kierunki rozwoju infrastruktury technicznej, układów transportowych i infrastruktury społecznej.

Cel strategiczny B

Restrukturyzacja i dywersyfikacja bazy ekonomicznej województwa podlaskiego ze szczególnym wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych.

Cel strategiczny C

Rozwój jakości wykorzystania zasobów ludzkich województwa podlaskiego poprzez przeciwdziałanie bezrobociu, marginalizacji grup społecznych i podniesienie kwalifikacji zawodowych społeczeństwa.

Cel strategiczny D

Rozwój rolnictwa oraz wsparcie obszarów wymagających aktywizacji i zagrożonych marginalizacją.

Cel strategiczny E

Rozwój współpracy międzynarodowej i regionalnej poprzez wykorzystanie przygranicznego położenia województwa.

2.1.3. Priorytety rozwoju województwa

W strategii ustalono sześć priorytetów w rozwoju województwa, określając dlań szczegółowe kierunki działań zmierzających do ich realizacji. Niżej wymieniono jedynie te zadania, których realizacja ma związek z gospodarką i obszarem Gminy Suwałki.

Priorytet 1

Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej województwa
--

Realizacja tego priorytetu odbywać się będzie poprzez budowę i modernizację infrastruktury transportowej, telekomunikacyjnej i technicznej:

a) rozwój systemu transportowego poprzez między innymi:

- wspieranie budowy i przebudowy drogi ekspresowej S 8 (E67) Warszawa – Budzisko,
- budowę dróg wojewódzkich,
- wspieranie przebudowy dróg powiatowych zwłaszcza do obsługi terenów turystycznych Suwalszczyzny,
- wspieranie budowy miejsc obsługi podróżnych (MOP),
- wspieranie przebudowy linii i urządzeń kolejowych linii E 75 Warszawa – Białystok – Suwałki – Trakiszki – „Rail Baltica”,
- rozbudowę i modernizację lotniska sportowego w Suwałkach do rangi lotniska lokalnego.

b) rozwój systemów energetycznych, poprzez między innymi:

- budowę powiązań na napięciu 400 kV z Litwą,
- opracowanie strategii i programu rozwoju energetyki odnawialnej,
- tworzenie warunków do budowy gazociągów tranzytowych,
- wspieranie rozwoju systemów ciepłowniczych w dostosowaniu do standardów ochrony środowiska,
- racjonalne wykorzystanie energii w tym m. in. przedsięwzięć termomodernizacyjnych.

- c) rozwój systemu telekomunikacyjnego, poprzez:
- rozbudowę sieci wewnątrz wojewódzkich stosownie do potrzeb,
 - tworzenie systemu łączności teleinformatycznej dla potrzeb struktur administracji wszystkich szczebli i dla gospodarki,
 - rozwój łączności w systemach telefonii komórkowej.
- d) rozwój systemów zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz usuwania i utylizacji odpadów, poprzez
- rozwój systemu scentralizowanego zaopatrzenia w wodę,
 - rozwój systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków, eliminującego zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych,
 - rozwój systemów usuwania i utylizacji odpadów stałych ukierunkowany na ochronę środowiska i ewentualne gospodarcze wykorzystanie,
 - rozwój systemów odprowadzania i oczyszczania wód opadowych i roztopowych z obszarów zurbanizowanych.

Priorytet 2

Wzmocnienie bazy ekonomicznej województwa
--

Realizacja tego priorytetu odbywać się będzie poprzez wspieranie restrukturyzacji rolnictwa i przetwórstwa, rozwoju sektora turystycznego oraz tworzenie warunków dla przedsiębiorczości i innowacji:

- a) rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich, poprzez między innymi:
- tworzenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych do poprawy jakości i struktury rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
 - wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich oraz produkcji rolnej, dostosowanej do potrzeb rynku żywnościowego, przetwórstwa rolno – spożywczego i eksportu,
 - stymulowanie rozwoju otoczenia rolnictwa i wzrostu zatrudnienia pozarolniczego,
 - wspieranie i promowanie rozwoju rolnictwa ekologicznego.
- b) rozwój turystyki poprzez:
- koncentrację działań wspierających kompleksowe zagospodarowanie turystyczne i tworzenie warunków lokalizacyjnych do realizacji bazy turystycznej na obszarach o najwyższych walorach przyrodniczych,
 - wspieranie rozwoju agroturystyki i ekoturystyki,

c) rozwój produkcji i usług poprzez:

- restrukturyzację majątku produkcyjnego i usługowego Skarbu Państwa i komunalnego,
- tworzenie korzystnych warunków infrastrukturalnych, finansowych i organizacyjnych sprzyjających pozyskiwaniu inwestorów,
- tworzenie warunków do modernizacji i budowy zakładów przetwórczych powiązanych z lokalną bazą surowcową,
- wspomaganie małych i średnich przedsiębiorstw

d) rozwój technologii informatycznych poprzez między innymi:

- rozbudowę nowoczesnej infrastruktury informatycznej w szczególności w szkolnictwie,
- tworzenie społeczeństwa informacyjnego w kształceniu, edukacji i szkolnictwie,
- poprawę skuteczności obsługi administracyjnej mieszkańców poprzez nowoczesne technologie informatyczne.

Priorytet 3

Rozwój instytucji i urzędów infrastruktury społecznej w dziedzinie zdrowia, opieki społecznej i kultury

Priorytet ten dotyczy warunków życia i rozwoju mieszkańców, a szczegółowe kierunki działań będą zmierzać do:

- a) poprawy warunków zamieszkania ludności,
- b) rozwoju rodziny i wsparcia wychowania młodego pokolenia,
- c) rozwoju lecznictwa i opieki socjalnej,
- d) rozwoju kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego,
- e) rozwoju sportu i rekreacji.

Priorytet 4

Zrównoważone gospodarowanie przestrzenią z zachowaniem ważnych w skali krajowej i europejskiej walorów przyrodniczych i kulturowych, a także z ich racjonalnym wykorzystaniem dla przyspieszonego rozwoju.

Kierunki działań zmierzających do realizacji tego priorytetu określają najważniejsze elementy związane z ochroną ziemi, powietrza i wody, wskazując również na powiązania z ekosystemami znajdującymi się za wschodnią granicą kraju.

Ochrona i kształtowanie środowiska , poprzez między innymi:

- wdrożenie koncepcji europejskiej sieci ekologicznej „NATURA 2000” ,

- objęcie ochroną i wspomaganie zagospodarowania transgranicznych elementów środowiska przyrodniczego Trzech Puszczy (Augustowsko – Druskienicko – Grodzieńskiej),
- wzbogacanie systemu przyrodniczego poprzez zalesianie gruntów marginalnych dla produkcji rolniczej, modernizację i budowę zbiorników wodnych,
- ochronę wód powierzchniowych i podziemnych poprzez wspieranie rozwoju systemów kanalizacji sanitarnej i deszczowej,
- ochronę powierzchni ziemi i powietrza,
- racjonalną gospodarkę złóż surowców mineralnych,
- wspieranie systemu przetwarzania i utylizacji odpadów,
- ochronę ludzi i środowiska przed hałasem, wibracjami i elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym,
- ochronę ładu przestrzennego i racjonalne wykorzystanie walorów środowiska, a szczególnie Wigierskiego Parku Narodowego,
- kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców.

Priorytet 5

Rozwój międzynarodowych kontaktów regionalnych i wymiany, w tym współpracy przygranicznej i transgranicznej województwa oraz międzynarodowa promocja regionu

Szczegółowe kierunki działań w realizacji tego priorytetu będą zmierzać do:

- a) wspierania rozwoju wymiany handlowej zwłaszcza z Litwą i Białorusią,
- b) rozwoju funkcji targowych i kongresowych,
- c) rozwoju współpracy w dziedzinie ochrony transgranicznych walorów środowiska przyrodniczego,
- d) rozszerzania kontaktów kulturalnych i współpracy z Polonią.

Priorytet 6

Rozwój ogólnodostępnego systemu edukacji, w tym ustawicznego kształcenia kadr dostosowanego do potrzeb regionu

Postęp w zakresie i metodach na wszystkich poziomach kształcenia wymaga działań, dzięki którym mieszkańcy będą mogli zdobywać nowe umiejętności i dostosować się do wymogów dynamicznie zmieniającego się rynku pracy.

Szczegółowe kierunki działań zmierzających do realizacji tego priorytetu:

- a) rozwój szkolnictwa średniego, wyższego oraz kształcenia ustawicznego,
- b) edukacja osób zagrożonych bezrobociem i pozostających bez pracy.

2.2. Ustalenia Strategii Rozwoju Gminy Suwałki

2.2.1. Cele rozwoju Gminy Suwałki

Mając na uwadze potrzeby wynikające z sytuacji społeczno – gospodarczej mieszkańców, specyfiki gminy objętej wysokimi reżimami ochronnymi, jej położenie oraz kierunki obecnej aktywności społecznej mieszkańców ustalono, że głównym celem rozwoju Gminy Suwałki jest:

społeczno – ekonomiczne ożywienie gminy zmierzające do zwiększenia roli gminy jako ośrodka usługowego, poprawy jej wizerunku i podniesienia dobrobytu społeczeństwa przy założeniu:

- **maksymalnego wykorzystania zasobów własnych (potencjału ludzkiego i podmiotów gospodarczych, korzyści położenia – sąsiedztwo miasta Suwałk, zasobów naturalnych i istniejącego zainwestowania,**
- **oraz integracji działań władz samorządowych, mieszkańców, instytucji i organizacji działających na terenie gminy i w jej otoczeniu.**

W ramach tego celu głównego wyznaczono następujące cele strategiczne:

Cel I – wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich,

Cel II – wzrost znaczenia usług turystycznych jako źródła dochodów mieszkańców oraz budżetu gminy,

Cel III – rozwój lokalnego rynku pracy na bazie miejscowych zakładów produkcyjnych, wytwórczych, usługowych.

Dla tych zapisanych celów strategicznych określono zasady ich realizacji i działania władz samorządowych na wyznaczonych dwu różnych obszarach strategicznych gminy – zachodnim i wschodnim.

Cel I

Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich wymaga podjęcia poniższych działań:

- a) **rozwój obszarów typowo rolniczych poprzez:**
 - **ochronę i poprawę istniejącego potencjału biologicznego w rolnictwie i leśnictwie,**
 - **wyposażenie wsi w infrastrukturę techniczną,**
 - **wspieranie produkcji zdrowej żywności,**

- b) tworzenie pozarolniczych miejsc pracy poprzez działania na rzecz rozwoju agroturystyki i pomoc organizacyjną i informacyjną dla osób podejmujących pozarolniczą działalność gospodarczą w obrębie gospodarstw wiejskich,
- c) rozwój skupu i przetwórstwa płodów rolnych.

Cel II

Wzrost znaczenia usług turystycznych jako źródła dochodów mieszkańców oraz budżetu gminy wymaga realizacji poniższych zadań:

- a) polityki inwestycyjnej i organizacyjnej zmierzającej do podniesienia atrakcyjności turystycznej gminy,
- b) udostępniania dla inwestorów terenów wskazanych dla rozwoju usług turystycznych,
- c) kontynuacji i poprawy klimatu współpracy z Wigierskim Parkiem Narodowym,
- d) rozwoju współpracy podmiotów świadczących usługi turystyczne,
- e) współpracy z miastem Suwałki i gminami sąsiednimi,
- f) prowadzenia działań promocyjnych.

Cel III

Rozwój lokalnego rynku pracy na bazie miejscowych zakładów produkcyjnych, wytwórczych, usługowych realizowany poprzez podejmowanie poniższych zadań:

- a) wspieranie przedsiębiorczości mającej na celu tworzenie przez władze samorządowe klimatu sprzyjającego pozyskiwaniu inwestorów poprzez działania organizacyjne, politykę inwestycyjną, przestrzenną, finansową i działalność promocyjną,
- b) podnoszenie atrakcyjności i udostępnianie inwestorom terenów wskazanych dla rozwoju działalności gospodarczej poprzez realizację poniższych zadań:
 - sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
 - aktywną gospodarkę gruntami,
 - wyposażenie terenów w niezbędną infrastrukturę techniczną.

2.3. Cele generalne zagospodarowania przestrzennego

Cele zagospodarowania przestrzennego gminy wynikają z uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, jej rozwoju i są pochodne z celów określonych w:

- Strategii rozwoju województwa podlaskiego do roku 2010,
- Strategii rozwoju Gminy Suwałki na lata 2000 – 2015,
- Programu Rozwoju Lokalnego Gminy Suwałki na lata 2004 – 2013,

- Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego.

Jako generalny cel zagospodarowania przestrzennego Gminy Suwałki przyjmuje się cel określony w planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego:

kształtowanie przestrzeni gminy w kierunku wyrównywania dysproporcji w poziomie jej zagospodarowania w stosunku do rozwiniętych regionów kraju, zgodnie z wymogami integracji europejskiej współpracy transgranicznej i obronności, w sposób generujący wzrost konkurencyjności, efektywności gospodarczej i poprawę warunków cywilizacyjnych życia mieszkańców, z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i położenia.

Celem polityki przestrzennej władz samorządowych winno być osiągnięcie stabilnego i zrównoważonego rozwoju gminy, w którym byłyby zapewnione:

- zaspokojenie na należytych poziomie potrzeb mieszkańców,
- warunki umożliwiające wzrost poziomu życia,
- warunki umożliwiające zaspokojenie potrzeb przyszłych pokoleń.

W bardziej szczegółowym ujęciu cel ten oznacza m. in.:

- racjonalną gospodarkę przestrzenią, wodą, surowcami i energią,
- podejmowanie i promowanie proekologicznych kierunków rozwoju,
- zabezpieczenie potrzebnych terenów i infrastruktury technicznej dla małych i średnich przedsiębiorstw, które mogą być motorem rozwojowym gospodarki,
- zapewnienie właściwych standardów zamieszkania, wypoczynku i obsługi ludności,
- zapewnienie ochrony i racjonalnego kształtowania środowiska stanowiącego dobro ogólne,
- zabezpieczenia w zakresie obrony cywilnej.

Osiągnięcie powyższych celów w polityce przestrzennej zapewni rozwój społeczny i gospodarczy gminy w harmonii z przyrodą.

Zachowane i chronione wartości środowiska stanowią bowiem niezbędną podstawę zaspokojenia potrzeb mieszkańców, rozwoju turystyki i wypoczynku.

2.4. Cele strategiczne zagospodarowania przestrzennego Gminy Suwałki

W studium sformułowano cztery cele strategiczne (priorytety) równe pod względem wagi i znaczenia oraz przewidziane do realizacji we współpracy z samorządem miasta Suwałki:

Cel strategiczny 1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury w celu podniesienia konkurencyjności obszaru i ochrony środowiska przyrodniczego

Rozwój infrastruktury technicznej i układów transportowych jest procesem ciągłym i podlegającym modyfikacjom. Wdrażanie nowych technologii w celu sprostania normom w dziedzinie ochrony środowiska przyrodniczego to jedno z najważniejszych zadań samorządów. Niski poziom wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej jest jedną z barier rozwoju obszarów. Poprawa infrastruktury technicznej podnosi atrakcyjność wsi jako miejsca zamieszkania i działalności gospodarczej.

Cel strategiczny 2. Stymulowanie rozwoju gospodarczego

Nadrzędnym celem rozwoju gospodarczego gminy jest rozwój rolnictwa, handlu i usług, nieuciążliwej działalności produkcyjnej i turystyki.

W sposób bezpośredni samorząd terytorialny stymuluje przedsiębiorczość poprzez m.in. przeciwdziałanie bezrobociu, wspieranie MSP oraz rozwój placówek otoczenia biznesu i zasobów ludzkich.

Cel strategiczny 3. Rozwój infrastruktury społecznej.

Działalność podejmowana w dziedzinie rozbudowy infrastruktury społecznej ma decydujące znaczenie dla podniesienia atrakcyjności wsi jako miejsca zamieszkania i działalności gospodarczej, a w szczególności agroturystycznej.

Cel strategiczny 4. Rozwój zasobów ludzkich.

Transformacja gospodarki, jej urynkowanie oraz skomplikowane reformy kraju wymuszają nowe zasady działania rynku pracy i konieczność dostosowania do aktualnej jego sytuacji. Wysokie bezrobocie i niedostosowanie kwalifikacyjne do aktualnych trendów powoduje konieczność rozwijania i wspierania zasobów ludzkich.

2.4.1. Kierunki realizacji celów strategicznych

Cel strategiczny 1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury w celu podniesienia konkurencyjności obszaru i ochrony środowiska przyrodniczego.

Cel ten ma być realizowany poprzez poniższe zadania:

- 1) budowę i modernizację infrastruktury wodociągowej i sanitarnej celem poprawy jakości wody pitnej i zwiększenie liczby gospodarstw domowych objętych systemem zagospodarowania ścieków komunalnych, zwłaszcza na obszarach chronionych i cennych przyrodniczo.
- 2) rozwój telekomunikacji mający na celu zwiększenie liczby abonentów telefonicznych i dostępu do internetu, a w rezultacie zapewnienie rozwoju aktywności gospodarczej i społecznej.
- 3) rozwój systemu ciepłowniczego i energetycznego z uwzględnieniem wykorzystania energii odnawialnej. Szczególnie istotne jest tworzenie ekologicznych źródeł energii jak pompy ciepła,

kolektory słoneczne, farmy wiatrowe, biogaz – odnawialne źródła energii ograniczające emisję zanieczyszczeń do powietrza.

4) rozwój infrastruktury drogowej

Niewystarczająca dostępność komunikacyjna, w tym również złe parametry i stan techniczny dróg, obniżają atrakcyjność gospodarczą obszaru. Poprawa płynności i bezpieczeństwa ruchu oraz zwiększenie sieci dróg przyczyni się do poprawy stanu środowiska przyrodniczego oraz ułatwi dostęp do terenów wypoczynkowych i turystycznie atrakcyjnych.

5) wprowadzenie zorganizowanego systemu gospodarki odpadami stałymi w celu ich zagospodarowania i właściwego usuwania odpadów ma zapewnić poprawę jakości środowiska przyrodniczego, warunków bytowo-sanitarnych ludności, bytowania roślin i zwierząt oraz walorów estetycznych krajobrazu.

6) ochrona środowiska przyrodniczego ze szczególnym uwzględnieniem Wigierskiego Parku Narodowego.

Szybki rozwój gospodarczy i nasilenie się negatywnych zjawisk cywilizacyjnych pociąga za sobą potrzebę zaangażowania środków publicznych w działania w zakresie ochrony środowiska – jedno z ważniejszych zadań samorządu gminnego. Służyć temu będą realizacje przedsięwzięć wyżej wymienionych z zakresu infrastruktury technicznej, układów transportowych i innych.

Cel strategiczny 2. Stymulowanie rozwoju gospodarczego.

Cel ten ma być realizowany poprzez poniższe zadania:

1) Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw.

Rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw jest częścią zmian strukturalnych regionu. Sektor ten wnosi istotny wkład w tworzenie miejsc pracy, można więc traktować go jako instrument walki z bezrobociem.

Głównymi problemami sektora MŚP jest brak kapitału, niewystarczająca liczba instytucji otoczenia biznesu, brak wykwalifikowanej kadry pracowniczej, dostępu do nowych technologii oraz nowoczesnych systemów informacyjnych. Działania niwelujące wyżej wymienione trudności mają prowadzić do pełnego wykorzystania funkcjonujących na rynku podmiotów gospodarczych.

2) Stymulowanie rozwoju działalności gospodarczej sprzyjające zmniejszeniu bezrobocia.

Efektami bezpośrednimi realizacji działania, oprócz powstania nowych miejsc pracy będą także:

- powiększenie grona lokalnych i regionalnych podmiotów instytucjonalnych działających na polu doskonalenia kadr,
- stworzenie możliwości kształcenia menadżerów i pracowników, w tym MŚP,
- wsparcie szkoleniowe, doradcze i informacyjne dla osób poszukujących pracy,

Efektami pośrednimi realizacji zadania będzie zmniejszenie zagrożenia trwałą peryferyzacją i marginalizacją grup zawodowych i społecznych.

3) Tworzenie placówek otoczenia biznesu.

Potrzeby w zakresie uzyskania środków finansowych, dostępu do nowych technologii oraz rozwój kwalifikacji pracowniczych powinny zaspokoić agencje i fundacje wspierające przedsiębiorczość poprzez zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług doradczych, tworzenie Centrów i Inkubatorów Przedsiębiorczości, czy ułatwienie dostępu do źródeł finansowania.

4) Stymulowanie rozwoju rolnictwa i turystyki.

Podjęcie specjalistycznej produkcji poza tradycyjnym rolnictwem, wykorzystujące nisze rynkowe i zasoby pracy w gospodarstwach rolnych, a także wstępne przetwórstwo płodów mogą być szansą poprawy sytuacji finansowej i zmniejszenia bezrobocia na obszarze wiejskim.

5) Rozwój agroturystyki i turystyki kwalifikowanej.

Obszar gminy ze względu na niski stopień zanieczyszczenia środowiska, duże bogactwo przyrodnicze stwarza szansę na rozwój turystyki i wypoczynku, a tym samym zapewnienie mieszkańcom dodatkowego źródła utrzymania.

Cel strategiczny 3. Rozwój infrastruktury społecznej.

Realizacja tego celu ma nastąpić w wyniku poniższych działań:

1) Zwiększenie jakości i dostępności usług służby zdrowia i pomocy społecznej.

Rozwój tej infrastruktury odbywać się będzie poprzez rozbudowę bazy i lepsze wyposażenie placówek ochrony zdrowia i pomocy społecznej.

2) Unowocześnienie bazy oświatowo - dydaktycznej.

Rozwój infrastruktury oświatowo - dydaktycznej jest szczególnie ważny na obszarze wiejskim. Nakłady na oświatę podnoszą w efekcie standard szkół, dają szansę na rozwój nowoczesnych form edukacji (np. pracownie komputerowe) i tym samym wyrównują szansę młodzieży z różnych regionów.

3) Ochrona dziedzictwa narodowego i kulturowego.

Konieczne jest stymulowanie rozwoju kulturowego poprzez wspieranie instytucji zajmujących się kulturą i sztuką poprzez rozbudowę, modernizację i zwiększanie dostępności do obiektów kulturowych, a także dofinansowywanie imprez kulturalnych. Tego typu wsparcie doprowadzi do zwiększenia i zróżnicowania oferty kulturalnej, a także promocji wewnętrznej i zewnętrznej dorobku kulturowego.

4) Zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców.

Podstawowym obowiązkiem władz samorządowych i policji jest zapobieganie i zwalczanie przestępczości, jak również przywracanie ładu i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców i przyjezdnych. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa ma nastąpić w wyniku wzrostu efektywności działania służb publicznych i działania prewencyjnego.

Cel strategiczny 4. Rozwój zasobów ludzkich.

Cel ten ma być realizowany poprzez poniższe zadania:

1) Rozwój kształcenia ustawicznego.

Działanie polegające na organizacji szkolenia i przekwalifikowywania zawodowego zarówno dla pracujących, bezrobotnych jak i uczestniczącej w tym procesie kadry dydaktycznej. Wspieranie instytucji samorządowych, szkoleniowych, doradczych i informacyjnych działających na polu edukacji ustawicznej i przeciwdziałania bezrobociu.

2) Stymulowanie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Celem powyższego działania jest stymulowanie powstawania organizacji zrzeszających ludzi aktywnych, pragnących angażować się w życie społeczne, nieść pomoc innym i wspólnie zmieniać otaczającą ich rzeczywistość. Jest to istotne zadanie w procesie integracji z Unią Europejską.

3) Podniesienie kwalifikacji zawodowych społeczeństwa.

Odsetek ludzi z wyższym i średnim wykształceniem w gminie kształtuje się znacznie poniżej średniej krajowej, co jest dużą przeszkodą w poszukiwaniu możliwości zatrudnienia. Potencjał intelektualny zadecyduje w przyszłości o powstaniu silnych środowisk innowacyjnych i powstaniu nowych dziedzin aktywności gospodarczej.

4) Przeciwdziałanie marginalizacji grup społecznych.

Przeciwdziałanie utracie zatrudnienia przez osoby w wieku produkcyjnym stanowi jedno z ważniejszych zadań w sferze społecznej, jakie powinny zostać podjęte przez władzę samorządową. Dążenie do łagodzenia skutków bezrobocia, a także stwarzanie szans na przekwalifikowywanie i podtrzymywanie aktywności zawodowej jest jednym z najważniejszych działań prowadzących do szeroko pojętego rozwoju. Aktywizacja, mechanizmy stymulujące i podtrzymujące aktywność różnych środowisk pozwoli na wyzwolenie potencjału i skierowanie go na różne obszary działalności społecznej i gospodarczej.

2.5. Cele kierunkowe zagospodarowania przestrzennego

Cele strategiczne przełożone na cele kierunkowe zagospodarowania przestrzennego, przy założeniu równoważenia rozwoju, poprzez oszczędne dysponowanie rezerwami z myślą o pokoleniach następnych, muszą przede wszystkim koncentrować się na kierunkach zagospodarowania terenów już znajdujących się w części zurbanizowanej gminy. Cele te ustala się w postaci następujących zapisów:

- a) tworzenie warunków przestrzennych dla rozwoju w gminie bazy turystycznej, wykorzystującej walory przyrodnicze i kulturowe gminy,
- b) tworzenie warunków przestrzennych umożliwiających poprawę funkcjonowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz rozwój agroturystyki, jako alternatywnego źródła dochodu dla działalności rolniczej,
- c) tworzenie warunków przestrzennych dla rozwoju infrastruktury społecznej i wielokierunkowej edukacji, stosownej do potrzeb i aspiracji mieszkańców i we współdziałaniu z samorządem Miasta Suwałki,

- d) tworzenie warunków przestrzennych dla rozwoju przedsiębiorczości gospodarczej, umożliwiających kreację Gminy i Miasta Suwałki jako obszaru o dużym znaczeniu gospodarczym w regionie północno – wschodniej Polski,
- e) tworzenie warunków przestrzennych, umożliwiających rozwój atrakcyjnych miejsc zamieszkania i wypoczynku, wykorzystujących walory środowiska przyrodniczego dla mieszkańców Gminy i Miasta Suwałki.

2.5.1. Zadania realizacji celów kierunkowych zagospodarowania przestrzennego:

- racjonalne wykorzystanie rezerw terenowych,
- przygotowanie terenów dla rozwoju przedsiębiorczości gospodarczej, przede wszystkim w zakresie usług i przetwórstwa rolno – spożywczego zwłaszcza w obszarze i sąsiedztwie S.S.S.E.,
- przygotowanie terenów dla rozwoju współpracy transgranicznej, wskazywanie miejsc lokalizacji obiektów handlowych i usługowych, związanych z obsługą ruchu ludzi , pojazdów i towarów,
- przygotowanie terenów dla budowy portu lotniczego w Suwałkach,
- poprawa wizerunku zagospodarowania gminy, szczególnie na terenach najbardziej zurbanizowanych oraz w dolinie Czarnej Hańczy,
- wskazywanie terenów i obiektów na cele funkcji usługowych w zakresie kultury, ochrony zdrowia i opieki społecznej ,sportu, rekreacji w powiązaniu z infrastrukturą społeczną Miasta Suwałki,
- rozbudowa i modernizacja istniejących urządzeń melioracyjnych,
- wskazywanie nieprodukcyjnych gruntów rolnych na cele usług z zakresu turystyki i wypoczynku oraz zalesianie,
- przygotowanie terenów do eksploatacji złóż kruszywa naturalnego,
- rekultywacja terenów pokopalnianych, z uwzględnieniem ich potencjalnych walorów rekreacyjnych,
- rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz uzupełniających elementów infrastruktury technicznej, społecznej i wypoczynkowej, poprzez przygotowanie planistyczne stosownych terenów oraz uruchomienie programu mieszkaniowego budownictwa komunalnego, uwzględniającego potrzeby mieszkańców Miasta Suwałki,
- poprawa funkcjonowania systemu transportowego gminy i powiązania z układem miejskim,
- odpowiedni do potrzeb rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej skoordynowanej z infrastrukturą Miasta Suwałki.

3. UWARUNKOWANIA ROZWOJU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNOG GMINY SUWAŁKI

Uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne rozwoju zagospodarowania przestrzennego Gminy Suwałki określono w zakresie i problematyce ustalonej w art. 10 ust.1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz w oparciu o powiązania gminy z regionem, a w szczególności z

miastem Suwałki w zakresie funkcjonowania środowiska przyrodniczego, infrastruktury technicznej i społecznej, działalności gospodarczej oraz działalności administracji rządowej i samorządowej. Uwzględniono w nich analizy i wyniki dotychczasowych opracowań projektowych planistycznych i programowych dotyczących obszarów gminy, wyniki spisu powszechnego i spisu rolnego z 2002 roku, informacje służb gminy oraz inwentaryzację urbanistyczną w terenie dokonaną wiosną 2004 roku przez zespół autorski.

Podstawowym uwarunkowaniem zewnętrznym rozwoju gminy jest sytuacja społeczno – ekonomiczna Polski i związane z tym możliwości prowadzenia przez rząd aktywnej polityki regionalnej zmierzającej do przełamywania opóźnienia cywilizacyjnego tej części kraju i wspierania działań samorządów lokalnych.

Specyficznym uwarunkowaniem zewnętrznym jest kwestia właściwych standardów obsługi mieszkańców gminy przez obiekty usługowe podstawowe i wyższego rzędu zlokalizowane w Mieście Suwałki, głównie w zakresie infrastruktury społecznej i technicznej.

Powiązania Gminy Suwałki z Miastem Suwałki i z regionem

Ze względu na specyfikę położenia Gminy Suwałki – wokół Miasta Suwałki relacje gmina – miasto są dwustronne. Te dwie jednostki administracyjne są nierozdzielnie ze sobą związane. Stąd też dla prężnego rozwoju zarówno gminy, jak i miasta pożądane jest kontynuowanie ścisłej współpracy między władzami obu samorządów.

Powiązania Gminy Suwałki z Miastem Suwałki i regionem są już tradycyjnie ukształtowane w wieloletnim okresie, w różnych układach politycznych i administracyjnych oraz poniższych zakresach:

a. związki przyrodnicze

Obszar Gminy Suwałki i obszar Miasta Suwałki pomimo tego, że są to dwie oddzielne jednostki administracyjne, z punktu widzenia przyrodniczego stanowią silnie powiązaną całość. Powiązania te wynikają z faktu położenia miasta w dolinie rzeki Czarnej Hańczy – głównej rzeki Gminy Suwałki – ważnego ciągu ekologicznego łączącego Suwalski Park Krajobrazowy z Wigierskim Parkiem Narodowym. Ciąg ten charakteryzuje się specyficznym mikroklimatem, budową geologiczną i ukształtowaniem terenu doliny rzeki i tarasów nadrzecznych, jak również roślinnością. Różnica między terenami miasta i gminy jest oczywiście duża w procentowym zainwestowaniu terenów.

b. związki w zakresie infrastruktury społecznej (służba zdrowia, oświata, kultura)

Wiele elementów infrastruktury społecznej koncentruje się w powiatowym mieście Suwałki i świadczą one usługi również mieszkańcom całej Gminy Suwałki:

- w zakresie służby zdrowia dotyczy to głównie szpitalnictwa, ratownictwa medycznego, poradni specjalistycznych, dystrybucji leków,
- w zakresie oświaty dotyczy to szkolnictwa średniego różnego typu i policealnego oraz wyższego,

- w zakresie kultury, dotyczy to imprez kulturalnych i sportowych, kina, teatrów objazdowych.

c. związki w zakresie powiązań komunikacyjnych (komunikacja masowa, zaplecze techniczne komunikacji)

Miasto Suwałki odgrywa rolę dużego węzła komunikacyjnego i cały ruch tranzytowy przechodzi przez jego centrum. Przez teren Gminy Suwałki nie przebiega droga krajowa Nr 8, na której odbywa się międzynarodowy ruch tranzytowy, ale dotyka granic administracyjnych i terenów zainwestowanych Gminy Suwałki.

Przebiegające przez teren gminy linie kolejowe odgrywają znaczną rolę w przewozie pasażerów.

Gmina Suwałki ma dobre połączenia drogowe, szczególnie z miastem Suwałki, w którym zbiegają się promienie drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne. Komunikacja masowa odbywa się głównie przez PKS oraz MPK. Miasto Suwałki ma liczne połączenia z Warszawą, Białymstokiem, Olsztynem, Gdańskiem, Elkiem. Na terenie Gminy Suwałki brak jest obiektów zaplecza komunikacji drogowej. Usługi w tym zakresie pełnią nieliczne i niewielkie prywatne zakłady rzemieślnicze.

d. związki w zakresie infrastruktury technicznej (elektroenergetyka, telekomunikacja, wodociągi, kanalizacja sanitarna, gospodarka odpadami, ciepłownictwo)

Urządzenia elektroenergetyczne zarządzane są przez Zakład Energetyczny Białystok S.A. Rejon Energetyczny Suwałki, a zaopatrzenie w energię elektryczną gminy odbywa się z rozdzielni 110x20kV położonej w mieście Suwałki.

Usługi telekomunikacyjne dla mieszkańców gminy świadczone są przez Rejon Telekomunikacyjny Suwałki, który obejmuje swoją działalnością także miasto Suwałki i okoliczne gminy.

Szereg wsi położonych bezpośrednio w sąsiedztwie miasta zaopatrywana jest z wodociągów miejskich. Do miejskiej oczyszczalni podłączone też niektóre wsie. Zakłada się w najbliższym czasie zwiększenie tego powiązania. Kompostownia położona na gruntach gminy jest w zasadzie inwestycją miejską.

e. związki w zakresie administracji rządowej i samorządowej

W wyniku przeprowadzonej reformy administracyjnej po 31 grudnia 1998 roku Gmina Suwałki należy do województwa podlaskiego z siedzibą w Białymstoku.

Gmina wchodzi w skład Powiatu Suwalskiego Ziemskiego. Administracja rządowa pozostała jedynie na szczęblu wojewódzkim i mieści się w Białymstoku. Utworzone jako ich filie, agendy, delegatury itp. mają niewielkie znaczenie.

Administracja samorządowa, gospodarcza, finansowa i prawna szczębla gminnego mieści się również w Mieście Suwałki. Większość pracowników tych instytucji jest mieszkańcami miasta Suwałk.

f. działalność gospodarcza

Głównymi gałęziami gospodarki jakie rozwinęły się w regionie jest rolnictwo, leśnictwo i turystyka oraz towarzysząca im działalność gospodarcza.

Uprzemysłowienie regionu jest bardzo niskie i bazuje na surowcach lokalnych, a przede wszystkim na płodach rolnych i zasobach leśnych oraz kruszywie naturalnym.

Główne zakłady przemysłowe, za wyjątkiem fragmentu S.S.S.E. znajdują się w mieście Suwałki.

Ze względu na brak bazy przetwórczej, gmina Suwałki odgrywa rolę jedynie producenta bazy surowcowej dla przemysłu spożywczego, drzewnego i budowlanego.

3.1. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenów

Gmina Suwałki – położona w północno – wschodniej Polsce, w północnej części województwa podlaskiego, jest pierwszą pod względem wielkości gminą w powiecie suwalskim.

W strukturze przestrzennej gminy Suwałki dominują przestrzenie otwarte – pola, łąki, lasy i zadrzewienia, wody powierzchniowe.

W znacznej części są to tereny o unikalnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, objęte szczególnymi formami ochrony, stanowiące ważne ogniwo ekologicznego systemu obszarów chronionych województwa podlaskiego i kraju.

Obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze koncentrują się we wschodniej części gminy. Tam też znajdują się największe zbiorniki wodne (jeziora: Wigry, Pierty, Krzywe) oraz największe kompleksy leśne. Część zachodnia gminy ma charakter rolniczy, w krajobrazie dominują tereny upraw polowych i łąk.

Ważnym elementem struktury przestrzennej i przyrodniczej gminy jest rzeka Czarna Hańcza.

Linijowe elementy struktury przestrzennej gminy to:

- linia kolejowa Białystok – Suwałki – Trakiszki,
- linia kolejowa Suwałki – Raczek – Olecko,
- droga krajowa Nr S 8 Białystok – Suwałki – Budzisko,
- droga wojewódzka Nr 652 Kowale Oleckie – Suwałki (klasa techniczna Z),
- droga wojewódzka nr 653 – Sedranki – Bakałarzewo – Suwałki – Sejny – Poćkuny – Granica Państwa (klasa techniczna G),
- droga wojewódzka nr 655 Kąp – Wydminy – Olecko – Raczek – Suwałki – Rutka Tartak (klasa techniczna Z),

W strukturze sieci osadniczej gminy dominują następujące grupy jednostek:

- Miasto Suwałki stanowi wielofunkcyjny ośrodek gminny, będący niezależną jednostką administracyjną, silnie oddziaływujący na gminę,
- Wsie: Stary Folwark – Leszczewek, Płociczno – Gawrych Ruda i Przebród pełnią funkcje usługowe dla sąsiednich terenów i wspomagające miasto Suwałki w obsłudze ludności i rolnictwa;

- Wsie o funkcji rolniczej i usługowej na poziomie podstawowym dla sąsiednich jednostek: Poddubówek, Biała Woda, Nowa Wieś, Krzywe, Lipniak;
 - Wsie pełniące funkcje turystyczne: Stary Folwark, Gawrych Ruda, Płociczno, Krzywe, Okuniowiec, Osowa, Turówka Stara, Czarnakowizna, Piertanie, Burdyniszki,
 - Wsie pełniące dodatkowo funkcję kultu religijnego: Wigry, Gawrych Ruda, Żyliny.
- Pozostałe wsie o funkcji rolniczej.

Tabela nr 1. Gmina Suwałki na tle Powiatu Suwalskiego

wyszcze- gólnienie	powierzchnia w km ²	mięscowość i wiejskie	sołectw a	ludność ogółem	ludność na 1 km ²	średnia powierzchnia na 1 mięscowość w km ²	syntetyczny wskaznik gęstości osadnictwa
Powiat	1 308	326	303	35 529	27,2	4,01	2,02
Gmina Suwałki	265	54	48	6 604	24,3	4,73	2,10

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 2003 r.

W Gminie Suwałki obecnie zamieszkuje 6615 osób. Tworzy ją 48 sołectw (54 miejscowości) położonych wokół Suwałk – miasta na prawach powiatu grodzkiego. Wszelkie zjawiska społeczne i gospodarcze zachodzące w mieście są ściśle powiązane z funkcjonowaniem gminy.

Gmina Suwałki sąsiaduje z siedmioma innymi gminami:

- od zachodu z Gminą Filipów i Bakalarzewo
- od północy z Gminą Jeleniewo i Szypliszki
- od wschodu z Gminą Krasnopol
- od południa z Gminą Raczki i Nowinka,
- i Gminą Miastem Suwałki.

3.1.1. Przeznaczenie terenów

Gmina Suwałki zajmuje obszar około 265 km², stanowi to 20,3% powierzchni Powiatu Suwalskiego.

Powierzchnię Gminy Suwałki stanowi: 12 760 ha użytków rolnych, 7 670 ha gruntów leśnych, 6 052 ha pozostałych gruntów, z tego ok. 2 880 ha wód powierzchniowych.

3.1.2. Zagospodarowanie terenów

Sieć osiedleńcza

Największymi i najważniejszymi miejscowościami w Gminie Suwałki jest zespół wsi Stary Folwark – Leszczewek, Płociczno – Gawrych Ruda, Nowa Wieś oraz Krzywe – gdzie znajduje się siedziba Wigierskiego Parku Narodowego.

Usługi elementarne znajdują się również we wsiach: Biała Woda, Przebród, Poddubówek. Pozostałe wsie pełnią funkcje rolnicze.

Wiejska sieć osadnicza ukształtowała się w ciągu historycznego procesu rozwoju miasta. Na jej układ przestrzenny i wielkość zaludnienia miały wpływ warunki przyrodnicze, struktura agrarna, procesy demograficzne i społeczno – gospodarcze. Znaczne przekształcenie w sposobie zainwestowania nastąpiły dzięki reformie uwłaszczeniowej z 1864 roku. Na przełomie XIX i XX wieku dochodziło do komasacji gruntów, co spowodowało powstanie wsi typu rzędówek, w miejsca uprzednich regularnych szeregówek, często z rozproszonymi osiedlami kolonijnymi.

3.1.3. Uzbrojenie terenów

Na terenie Gminy Suwałki **zaopatrzenie w wodę** odbywa się z ujęć w głębinnych oraz studni kopanych. Woda przeznaczona jest do zaspokajania potrzeb bytowo-gospodarczych ludności, usług dla ludności i rolnictwa. Teren gminy zaopatrywany jest w wodę z 10 ujęć wody podziemnej. Ujęcia są własnością Gminy Suwałk, za wyjątkiem ujęcia w Przebrodzie, które jest własnością eksploatora Spółdzielni Mieszkaniowej w Przebrodzie.

W ostatnich 10 latach gmina zrealizowała wiele inwestycji z zakresu wodociągów. Dzięki temu około 78 % mieszkańców korzysta z wodociągów zbiorowych ujmujących wodę podziemną, dobrej jakości.

Do roku 1994 zwodociągowano wsie: Nowa Wieś, Bobrowisko, Biała Woda (wodociąg samorządu mieszkańców), Przebród, Wychodne oraz Zielone Kamedulskie.

W latach 1994-98 wybudowano sieci wodociągowe we wsiach: Wasilczyki-Niemcowizna, Czarnakowizna, Dubowo, Białe - Kropiwno Nowe – Żyliny, Taciewo, Zielone II, Poddubówek, Okuniowiec, Krzywe.

Również w tym okresie wybudowano w 15 wsiach wodociągi o długości 69587 mb, w tym 326 połączeń domowych.

W roku 1999 zakończono budowę wodociągów we wsiach: Kuków Wieś, Kropiwno Stare, Stary Folwark, Płociczno - Gawrych-Ruda.

Łącznie w 1999 roku wybudowano wodociągi o długości 15 586 m, w tym: 193 połączeń domowych.

Nowo wybudowane ujęcie w Płocicznie Osiedle w 1999 roku zastąpiło stare już wyeksploatowane. Posiada ono studnię o głębokości 32,0 m, depresji 2,8 m, wydajności 48 m³/h, wyposażone jest w odżelaziacze. Obliczeniowe zapotrzebowanie na wodę wynosi 274 m³/d. Nowo wybudowane ujęcie w Starym Folwarku posiada studnię o zasobach zatwierdzonych w wielkości 33,5 m³/h. Stacja wyposażona jest w urządzenie do odmanganiania i odżelaziania wody.

Wodociągi gminne obsługiwane są przez Gminę za wyjątkiem krótkiego odcinka wodociągu we wsi Dubowo I, który jest eksploatowany przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Suwałkach.

Najmłodszym ujęciem jest ujęcie wybudowane w Turówce Starej w 2000 roku. Inwestycja ta wraz z budową wodociągów we wsiach Turówka Nowa, Korobiec, Korkliny pozwoliła na zlikwidowanie deficytu wody na tym terenie w związku z okresowym wysychaniem studni kopanych.

W zakresie rozwiązań **gospodarki ściekowej** na terenie gminy występuje znaczne niedoinwestowanie w budownictwie mieszkaniowym jedno- i wielorodzinnym.

Kanalizację sanitarną odprowadzającą ścieki do oczyszczalni miejskiej miasta Suwałk posiadają jedynie miejscowości Krzywe i Zielone Kamedulskie. Oprócz tego na terenie gminy znajdują się zbiorniki do gromadzenia ścieków przy budynkach wielorodzinnych po byłym Państwowym Gospodarstwie Rolnym, zlokalizowane w miejscowości Przebród. Część budynków jednorodzinnych posiada szczelne urządzenia do gromadzenia ścieków. Z szamb ścieki wywożone są do oczyszczalni ścieków w Suwałkach lub na pola uprawne. Część przedostaje się do ziemi lub do cieków wodnych.

Miasto Suwałki dla swoich potrzeb wybudowało nowoczesną, mechaniczno-biologiczno-chemiczną oczyszczalnię ścieków o przepustowość 28,5 tys. m³/dobę zlokalizowaną na wschodzie miasta przy drodze wyjazdowej na Sejny. Posiada ona ponad 50 % rezerwę przepustowości. Zapewnia wysoki stopień oczyszczania i stwarza dogodne warunki rozwoju systemu odprowadzania ścieków dla miasta jak i okolicznych wsi i osiedli.

W chwili obecnej realizowana jest kanalizacja sanitarna dla wsi: Stary Folwark, Leszczewek, Cimochowizna i Mała Huta. Będzie ona połączona z kanalizacją w Krzywym, a ścieki ostatecznie odprowadzane będą do oczyszczalni ścieków Miasta Suwałki.

Stwierdzić należy, że zainwestowanie gminy w **sieć wodociągową** bez jednoczesnego rozwiązania **gospodarki ściekowej** i poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców stanowi zagrożenie jakości wód podziemnych i powierzchniowych.

Gospodarka ciepła na terenie gminy opiera się na kotłowniach osiedlowych, indywidualnych źródłach ciepła opalanych paliwem stałym i instalacjach korzystających z energii odnawialnych.

Istniejące źródła ciepła zaspokajają potrzeby poszczególnych odbiorców, jedynie stan techniczny tych obiektów w większości nie odpowiada obowiązującym normom, a ich niska sprawność, wysoki poziom emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego czy wysokie koszty eksploatacji sprawiają, że stają się one nieekonomiczne.

Na terenie gminy brak jest **sieci gazowej rozdzielczej gazu ziemnego**.

Teren Gminy Suwałki zasilany jest **w energię elektryczną** z krajowego systemu energetycznego poprzez państwową sieć wysokich napięć. Głównym punktem zasilania jest stacja 220/110 kV w Nowej Wsi Elckiej. Dostarczanie energii elektrycznej dla potrzeb odbiorców na terenie gminy odbywa się liniami napowietrznymi 110 kV poprzez dwie stacje RPZ 110/20 kV „Hańcza” i „Piaskowa” zlokalizowane w granicach administracyjnych miasta Suwałki.

Istniejący system sieci zabezpiecza **potrzeby energetyczne** gminy, jednak nie nadaje się w przeważającej większości do przesyłu większych mocy. Zaopatrzenie całego obszaru jest nierównomierne, szczególnie niekorzystnie przedstawia się sytuacja na obszarach, gdzie jest niedostatecznie rozbudowana sieć linii SN i nn.

Obszar gminy posiada sprzyjające warunki dla zastosowania **niekonwencjonalnych źródeł energii**. Najbardziej sprzyjające warunki dla rozwoju energetyki wiatrowej panują w okolicach Potasznia,

Taciewa, Turówki Nowej i **Czarnakowizny**. Energia wytwarzana przez elektrownie wiatrowe mogłaby być przekazywana do krajowego systemu energetycznego.

System telekomunikacyjny na terenie Gminy Suwałki zapewnia wymagany standard usług telekomunikacyjnych pod względem jakości i ilości usług. Wszystkie wsie są strefonizowane, istniejąca sieć zabezpiecza potrzeby mieszkańców w wystarczającym zakresie, zwiększa się dostępność do sieci informatycznej. Zapewniona jest automatyczna łączność wewnątrz obszaru, połączenia krajowe i międzynarodowe. Jedynym operatorem sieci telekomunikacyjnej tradycyjnej na terenie gminy jest Telekomunikacja Polska S.A.

Centrale automatyczne o poj. do 1000 NN obsługujące teren gminy zlokalizowane są w miejscowościach: Przebród, Osowa, Płociczno, Stary Folwark oraz centralę o poj. powyżej 1000 NN usytuowaną w Suwałkach. Główne połączenia telekomunikacyjne przebiegające przez teren gminy Suwałki to linie światłowodowe.

Poza tradycyjną siecią telekomunikacyjną na terenie gminy funkcjonuje: dynamicznie rozwijająca się łączność za pomocą **telefonii komórkowej** obsługiwanej przez operatorów ERA GSM, PLUS GSM i CENTERTEL. Sieć telefonii komórkowej swym zasięgiem pokrywa cały obszar gminy. Lawinowo rośnie liczba abonentów sieci telefonii komórkowej i zwiększa się oferta usług np. : dostęp do Internetu, poczty elektronicznej. Na terenie gminy znajdują się dwie stacje bazowe telefonii komórkowej: w Płocicznie – Tartak, przy drodze Suwałki – Augustów oraz jedna w trakcie realizacji – w okolicy miejscowości Tartak.

Na terenie gminy nie występują **urządzenia systemu radiokomunikacji i teletransmisji**, ale dla zapewnienia prawidłowej pracy urządzeń przekaźnikowo-nadawczych: stacji radiowo-telewizyjnej „Krzemieniucha” w gminie Jeleniewo i stacji linii radiowych „Kamień” w gminie Sztabin oraz uniknięcia kolizji z innymi obiektami zagospodarowania przestrzennego (zwłaszcza znacznej wysokości) wymagane jest utrzymanie pasa ochronnego linii radiokomunikacji i teletransmisji przebiegającego przez teren gminy.

Na **system zbiórki odpadów komunalnych** składają się pojemniki rozstawione w następujących miejscowościach: Bród Nowy, Przebród, Zielone Kamedulskie, Stary Folwark, Płociczno, Poddubówek, Osowa, Czarnakowizna, Turówka Stara, Wigry, Gawrych Ruda, Żyliny, Osinki, Nowa Wieś, Kropiwno Stare, Potasznia, Przebród, a także na terenach turystycznych nad Jeziorem Okmin, Jeziorem Ożewo i przy Klasztorze na Wigrach.

Na terenie gminy znajdują się również pojemniki systemu selektywnej zbiórki odpadów. Rozstawione są na terenach szkół w Poddubówku, Starym Folwarku, Nowej Wsi, Płocicznie, Przebrodzie, pozostałe zaś znajdują się w miejscowościach: Nowa Wieś, Krzywe, Stary Folwark, Gawrych Ruda, Przebród oraz przy Urzędzie Gminy Suwałki.

Gmina nie posiada sprzętu do wywozu odpadów.

Niewyselekcjonowane odpady z terenu Gminy Suwałki, jako zmieszane, trafiają do kompostowni odpadów w miejscowości Zielone Kamedulskie, administrowanej przez Zakład Usług Komunalnych, będącej własnością miasta Suwałki.

Układ transportowy połączeń zewnętrznych i wewnętrznych zabezpiecza niezbędne potrzeby, lecz stan techniczny i parametry dróg odbiegają od niezbędnych potrzeb i prawidłowego bezpieczeństwa ruchu.

Do głównych uwarunkowań rozwoju osadnictwa należą:

- słaby potencjał demograficzny i społeczno – gospodarczy, w tym również rynku pracy,
- bariery zasobów komunalnych terenów budowlanych,
- bariery infrastrukturalne terenów,
- bariery wynikające z braku przygotowania planistycznego terenów do zainwestowania,
- szanse położenia w stosunku do głównych układów transportowych i ciągów infrastruktury technicznej.

3.2. Uwarunkowania wynikające ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony

Gmina Suwałki charakteryzuje się zachowanym w znacznym stopniu, zbliżonym do naturalnego **środowiskiem przyrodniczym** o wysokich i unikalnych walorach w skali kraju, a nawet Europy. Na jej obszarze występują duże komponenty naturalnych lasów o cennej i różnorodnej roślinności o najwyższym stopniu naturalności i najwyższej bioróżnorodności.

Wysoki stopień naturalności gminy wynika z samej struktury użytkowania gruntów, w której dominują obszary uznane za biologicznie czynne – aktywne, tj.: łąki, pastwiska, lasy, zadrzewienia, wody i nieużytki bagienne.

O wysokim potencjale biotycznym obszaru gminy świadczy bogactwo fauny i flory oraz występowanie licznych chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt, a także znaczna ilość obszarów określanych statusem ochronnym.

Na obszarze Gminy Suwałki różnymi formami statusów ochronnych objęte są:

- tereny Wigierskiego Parku Narodowego i jego otuliny,
- obszary chronionego krajobrazu,
- pomniki przyrody.

W strategii rozwoju województwa podlaskiego zakłada się tworzenie nowych obszarów chronionych, obejmujących teren Gminy Suwałki:

- „Trzech Puszczy”,
- „Natura 2000”.

Do głównych uwarunkowań rozwoju gminy wynikających ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony należy zaliczyć:

- bariery środowiska przyrodniczego i rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- szanse położenia w stosunku do najbardziej cennych walorów przyrodniczych przydatnych do rozwoju rekreacji, w tym: turystyki.

Do głównych zadań należą:

- ochrona przed degradacją istniejących zasobów przyrodniczych,
- likwidacja istniejących zagrożeń.

Ochrona przed degradacją winna polegać na:

- przestrzeganiu zakazów i nakazów obowiązujących na ustalonych prawnie terenach ochronnych,
- ochronie krajobrazu, w szczególności rzeźby terenu,
- ochronie arealów gleb wyższej jakości przed rozproszoną urbanizacją,
- ochronie wód powierzchniowych i gleb przed niekontrolowanym zanieczyszczaniem ściekami bytowymi i rolniczymi,
- ochronie brzegów wód przed zabudową,
- ochronie cennej, rzadkiej roślinności, torfowisk i zadrzewień śródpolnych,
- ochronie pomników przyrody wraz z ich najbliższym otoczeniem.

Likwidacja istniejących zagrożeń wymaga:

- ochrony atmosfery poprzez wprowadzenie paliw ekologicznych do procesów grzewczych,
- poprawy klimatu akustycznego poprzez wprowadzanie wysokiej zieleni izolacyjnej i ekranów przeciwhałasowych, zwłaszcza wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych,
- poprawy czystości wód poprzez realizację oczyszczalni ścieków i systemu kanalizacji,
- wprowadzania zakazu stosowania środków ochrony roślin na terenach spływu wód roztopowych i deszczowych do rzek,
- uregulowania i prawidłowego zorganizowania zbiorki i utylizacji odpadów.

3.3. Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska przyrodniczego

Gmina Suwałki położona jest w północno – wschodniej części województwa podlaskiego, starostwie ziemskim suwalskim. Według regionalizacji fizyczno – geograficznej J. Kondrackiego teren leży w obrębie Pojezierza Litewskiego, w skład którego wchodzi trzy mezoregiony:

- Pojezierze Zachodniosuwalskie, niewielka zachodnia część,
- Równina Augustowska , centralna i południowa część z doliną Czarnej Hańcy,
- Pojezierze Północnosuwalskie, pozostała część.

Rzeźba terenu została ukształtowana przez ostatnie zlodowacenie Wisły.

Zlodowacenie to rozpoczęło się około 80 tys. lat temu. Łądolód zlodowacenia Wisły dwukrotnie nasuwał się na tereny obecnie znajdujące się w granicach badanego terenu około 60-65 tys. lat temu (stadiał Świecie) i 22-13 tys. lat temu (stadiał główny leszczyńsko-pomorski). Łądolód stadiału leszczyńsko-pomorskiego objął tereny południowo-zachodniej Litwy i obszar obecnej suwalszczyzny, aż po środkową część Puszczy Augustowskiej.

Obszar zajęty przez ostatni łądolód pokrywa się z obszarami dzisiejszych pojezierzy. Tak więc jednym z charakterystycznych elementów krajobrazu młodoglacjalnego są jeziora. Drugim elementem są głębokie rynny lodowcowe powstałe pod lodem w okresie transgresji łądolodu. Rynny te często zajęte są dziś przez jeziora lub rzeki. Trzecim elementem krajobrazu młodoglacjalnego są tzw. „oczka polodowcowe”, niewielkie zagłębienia bezodpływowe, czasem wypełnione wodą, powstałe głównie w

wyniku wytapiania się brył martwego lodu, tj. lodu, który utracił kontakt z lądolodem. Wszystkie opisane tu elementy spotykamy na Suwalszczyźnie i na terenie Gminy Suwałki.

Rzeźbę terenu ukształtowało ostatecznie zlodowacenie, a w szczególności stadiał leszczyńsko-pomorski zlodowacenia północnopolskiego, chociaż widoczne są także elementy rzeźby pochodzące z wcześniejszych okresów. W okresie tym wyżłobione zostały pod lodowcem rynny o stromych zboczach i nierównym dnie. W kolejnych fazach ustępowania (recesji) i ponownego nasuwania się (transgresji) lodowca powstawały charakterystyczne elementy ukształtowania terenu - moreny czołowe i denne, kemy, ozy, równiny sandrowe, misy jeziorne, doliny wód roztopowych i inne formy.

W czasie dłuższego postoju czoła lodowca powstały wały i pagórki moreny czołowej. Wody wypływające spod czoła lodowca wynosiły materiał piaszczysto-żwirowy i tworzyły najstarsze pokłady sandrowe. Spływające z lodowca osady wodnolodowcowe, prawdopodobnie w formie jeziorów błotnych, pokryły starsze poziomy sandru warstwą o grubości około 2 m i objęły obszar o szerokości około 7 km od czoła lodowca. W tym okresie wykształciły się m.in. płaskie równiny sandrowe w południowej części powiatu suwalskiego. W następnym, młodszym etapie (subfaza wigierska) czoło lodowca na krótko zatrzymało się na linii pomiędzy strefą środkową jeziora Wigry a rejonem wsi Wysoki Most. Powstałe wówczas, w wyniku nacisku zwartych mas lodowych, wzniesienia tworzą obecnie ciąg wzgórz zwanych sobolewsko-posejnieńskimi. Na przedpolu lodowca wody roztopowe silnie rozmywały powierzchnię.

W następnym okresie, znanym jako subfaza hańczańska, czoło lodowca rozdzieliło się na liczne lody i charakteryzowało się znaczną ruchliwością. Martwe lody wypełniające zagłębienia powoli wytapiały się. U schyłku plejstocenu, około 14 tysięcy lat temu, rozpoczął się okres ostatecznego rozpadu i zaniku pokrywy lodowej. Ogromne bryły i płyty lodu, zwykle przysypane warstwą materiałów wodnolodowcowych, roztopiały się bardzo wolno. W miejscu występowania zagrzebanych brył lodowych pojawiały się, początkowo płaskie, obniżenia, w których rozwijała się roślinność torfowiskowa. Dopiero istotne ocieplenie klimatu, które nastąpiło około 12 tysięcy lat temu doprowadziło do szybkiego pogłębiania się jezior, aż do ostatecznego wytopienia się lodów. W tym okresie powstała większość jezior położonych na południu powiatu. W wyniku wytapiania się brył lodu wypełniających prajeziora powstały obecnie istniejące jeziora. W otwartych szczelinach lodowych usypywane były kemy, powstawały tarasy kemowe i poziomy zastoiskowe.

Budowa geologiczna

Pod względem geologicznym omawiany teren położony jest w obrębie antekliny (siodła) mazursko – suwalskiej. Oznacza to, że prekambryjskie podłoże krystaliczne występuje tu dość płytko, pod stosunkowo niewielką pokrywą młodszych skał. Podłoże to zalegające na głębokości 800 – 900 m zbudowane jest głównie z anortozytów, norytów, granodiorytów i diorytów.

Na utworach prekambryjskich zalegają od razu utwory triasu dolnego. Brak więc utworów paleozoicznych, gdyż podczas tej ery teren ten był cały czas lądem i znajdował się jedynie pod wpływem procesów niszczących.

Mięszość utworów triasowych jest różna i waha się w granicach 200 – 300 m.

Na triasie leżą osady jurajskie o miąższości kilkudziesięciu metrów, są to najczęściej piaski i piaskowce oraz wapienie.

Wyżej leżą osady kredowe o miąższości od 100 do 200 metrów. I są to głównie osady kredy piaszkiej oraz piaski, piaskowce i mułowce.

Trzeciorzęd na badanym terenie to piaskowce i opoki glaukonitowe, margle piaszczyste, margle z przerostami wapieni i ility margliste.

Osady trzeciorzędowe to bezpośrednie podłoże czwartorzędu, który na całym obszarze, tworzy powierzchnię pokrywę o miąższości 200 – 300 m.

W skład czwartorzędu wchodzi utwory plejstoceńskie i holoceńskie. Dominującą rolę odgrywa tu plejstocen z czterema (trzema) zlodowaceniami i okresami interglacjalnymi. Podstawowe utwory tego okresu to różnego rodzaju gliny, piaski i żwiry gliniaste, lokalnie pyły. Często zawierają domieszki żwirów i otoczków skał północnych. Piaski i żwiry rzeczne występują przede wszystkim na tarasie zalewowym rzeki Czarnej Hańczy i w paru mniejszych dolinkach rzek :Kamionki, Szczeberki . Utwory te często występują pod torfami bądź namułami.

Utwory bagienne to namuły organiczne oraz torfy występujące w dnach dolin rzecznych, obniżeniach pojeziernych i innych zagłębieniach.

Należy stwierdzić, że na przeważającej części terenu warunki gruntowe są dobre dla budownictwa. Surowcami mineralnymi są złoża kruszywa naturalnego (piaski ze żwirem).

Warunki klimatyczne

Klimat gminy Suwałki jest dość surowy o cechach kontynentalnych. Suwalszczyzna jest najchłodniejszą częścią województwa i Polski poza górami. Zima trwa tu średnio 103 dni, przedzime trwa tu średnio 26 dni, przedwiosnie 34 dni, wiosna 48 dni, lato 66 dni, jesień 88 dni. Wiosna dociera na Suwalszczyznę 3 tygodnie później aniżeli w południowo-zachodniej Polsce, tj. ok. 11 marca. Termiczne lato zaczyna się w pierwszej dekadzie czerwca i trwa 2,5 - 3 miesiące. Średnia temperatura roczna przeciętnie wynosi ok. 6⁰C, choć często podlega ona wahaniom (np. w 1997 r. - 5,2⁰C, w 1998 r. - 7,7⁰C). Średnia temperatura lipca oscyluje w granicach 17 - 18⁰C, a stycznia - 4,5⁰C. Dość duża jest w tej okolicy roczna amplituda temperatury - ok. 20⁰C. Dni upalnych z maksymalną temperaturą 25 - 30⁰C jest tu średnio 23 dni, a mroźnych 74. Okres wegetacyjny trwa ok. 160 dni, gdy tymczasem w Polsce centralnej i na zachodzie kraju jest o kilkadziesiąt dni dłuższy. Roczna suma opadów wynosi 550 - 650 mm, osiągając najwyższą wartość w sezonie letnim.

3.3.1. Stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

3.3.1.1. Stan i struktura użytkowania gruntów

Wg danych Starostwa Powiatowego w Suwałkach powierzchnia ewidencyjna Gminy Suwałki na dzień 01.01.2004 roku wynosi 26 430 ha, co stanowi około 20% powierzchni ziemskiego powiatu suwalskiego.

Tabela Nr 2. Struktura użytkowania gruntów w Gminie Suwałki

	Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]	% pow. gminy
1.	Użytki rolne	14 394	54,5
2.	Grunty leśne	7 717	29,2
2.1	Lasy	7 688	29,1
2.2.	Grunty zadrzewione i zakrzewione	29	0,1
3.	Grunty zabudowane i zurbanizowane	768	2,9
3.1	Drogi	569	2,1
3.2	Tereny kolejowe	99	0,4
3.3	Tereny mieszkaniowe i rekreacyjne	100	0,4
4.	Grunty pod wodami	2 787	10,5
5.	Nieużytki	649	2,4
6.	Tereny różne	19	0,1
7.	Użytki kopalne	96	0,4

Źródło: Starostwo Powiatowe w Suwałkach

Stan: 01.01.2004 r.

3.3.1.2 Struktura użytków rolnych

Użytki rolne Gminy Suwałki stanowią 54,5% jej powierzchni ogólnej, wobec 66,1% powierzchni powiatu suwalskiego. Użytki rolne gminy stanowią 16,6% użytków rolnych powiatu suwalskiego. Struktura użytków rolnych gminy, wg danych Starostwa Powiatowego w Suwałkach na dzień 01.01.2004r., przedstawia się następująco:

Grunty orne	- 11 229 ha	tj. 78,0 % pow. UR
Sady	- 57 ha	tj. 0,4% pow. UR
Łąki	- 1 050 ha	tj. 7,3 % pow. UR
Pastwiska	- 1 645 ha	tj. 11,4 % pow. UR
Grunty orne zabudowane	- 360 ha	tj. 2,5% pow. UR
Użytki rolne pod rowami	- 53 ha	tj. 0,4 % pow. UR

Rozmieszczenie użytków rolnych na obszarze gminy jest nierównomierne, a główne obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej znajdują się w zachodniej i północnej części gminy. Użytki zielone stanowią 11,8 % powierzchni użytków rolnych gminy i występują głównie we wschodniej i północnej części gminy.

3.3.1.3 Gleby

Gleby obszaru Gminy Suwałki zostały wytworzone z plejstocénskich glin i piasków zwałowych oraz piasków wodnolodowcowych. Utwory holocénskie stanowią torfy i namuły. Wytworzone z takich utworów gleby cechuje duże zróżnicowanie pod względem wartości użytkowej. Występują tu gleby zbudowane z utworów o bardzo lekkim składzie mechanicznym, stanowiące bardzo słabe i słabe grunty orne, gleby zbudowane głównie z glin i piasków naglinowych tworzące średniej wartości użytki rolne oraz gleby hydromorficzne głównie torfowe i mułowo-torfowe stanowiące średnie i słabe użytki zielone

Zdecydowanie największą powierzchnie zajmują słabe i bardzo słabe użytki rolne. Charakteryzują się płytkim i o małej zawartości próchnicy poziomem akumulacyjnym oraz nadmierną

przepuszczalnością. Są to głównie gleby brunatne wyługowane i bielcowe ubogie w składniki pokarmowe o niskiej wartości rolniczego użytkowania.

Gleby zbudowane z glin i piasków naglinowych stanowią gleby gliniaste lekkie i średnie potencjalnie znacznie urodzajniejsze stanowiące głównie użytki rolne klas czwartych, a występują często w mozaice z glebami lekkimi. Obszary występowania tych gleb cechuje silne urzeźbienie terenu, wywołujące procesy erozyjne i powodujące trudności w uprawie rolniczej.

W dolinie rzeki Czarnej Hańczy i w obniżeniach terenowych występują gleby hydromorficzne mułowo-torfowe i torfowe, okresowo nadmiernie uwilgotnione, stanowiące użytki zielone V i VI klasy, często zbyt mocno zakrzaczone lub zachwaszczone.

Bonitacja użytków zielonych przedstawia się następująco:

Łąki:	klasa III	-	0,3 % pow. łąk
	klasa IV	-	24,8%
	klasa V	-	49,3%
	klasa VI	-	25,5%
Pastwiska:	klasa III	-	1,6% pow. pastwisk
	klasa IV	-	21,5 %
	klasa V	-	40,2 %
	klasa VI	-	31,0 %
	klasa VI Rz	-	5,6 %

O potencjalnych możliwościach produkcyjnych gleb tego obszaru decyduje duży udział kompleksu żyniego słabego i żyniego bardzo słabego przydatności rolniczej w powierzchni gruntów ornych.

Udział poszczególnych klas bonitacji gruntów ornych przedstawia się następująco:

-	klasa IIIb	-	0,6 %
-	klasa IVa	-	14,8 %
-	klasa IVb	-	18,1 %
-	klasa V	-	26,6 %
-	klasa VI	-	38,3 %
-	klasa VIRz	-	1,6 %

Gleby o najwyższej wartości produkcyjnej obszaru gminy zajmują niewielkie powierzchnie i występują w mozaice z glebami klas czwartych.

Natomiast gleby klas czwartych zajmują około 33% powierzchni gruntów ornych i koncentrują się głównie w południowo-zachodniej części gminy głównie w rejonie wsi Zielone Królewskie, Poddubówek, Niemcowizna, Turówka Nowa, Huta, Stary Folwark, Leszczewek, Leszczewo, Potasznia, Żywa Woda, Osinki i na wschód od szosy Prudziszki – Jeleniewo.

Największy udział stanowią gleby V i VI klasy bonitacyjnej. Występują głównie wokół Miasta Suwałk, w południowej i wschodniej części gminy.

Wskaźnik bonitacji jakości i przydatności rolniczej gleb dla obszaru Gminy Suwałki wynosi 32,4 pkt. i w skali powiatu suwalskiego gmina charakteryzuje się najniższym wskaźnikiem bonitacji gleb.

Warunki agroklimatyczne w gminach powiatu suwalskiego są zróżnicowane i w skali punktowej wahają się od 6,4 pkt. w Gminie Raczki do 3,2 pkt. w Gminie Przerośl, a dla Gminy Suwałki bonitacja agroklimatu wynosi 5,8 pkt.

Obszar powiatu suwalskiego w skład którego wchodzi gmina Suwałki charakteryzuje dość zróżnicowaną rzeźbą terenu, od mało korzystnej dla potrzeb rolnictwa w Gminie Wiżajny i Rutka Tartak do korzystnej w Gminie Suwałki, wyrażonej 3,6 pkt. skali 5 pkt.

Warunki wodne w obrębie powiatu suwalskiego określono jako mało i średnio korzystne w rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Całościowa ocena przyrodniczych warunków produkcji rolnej Gminy Suwałki wyrażona wskaźnikiem waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi 43,4 pkt. Z analizy waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej powiatu suwalskiego wynika, że tylko Gminę Jeleniewo cechują gorsze warunki rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

3.3.1.4. Zmeliorowane użytki rolne

Na obszarze Gminy Suwałki wg danych Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku Oddział Terenowy w Suwałkach regulacją stosunków wodnych objęto 434 ha gruntów ornych i 646 ha łąk i pastwisk.

Największe zmeliorowane obiekty użytków zielonych występują w obrębie wsi: Kaletnik, Lipniak, Leszczewek, Leszczewo, Tartak, Pietranie, Krzywe, Korobiec, Korkliny, Taciewo.

Grunty orne o uregulowanych stosunkach wodnych występują głównie w obrębie wsi Taciewo, Turówka, Niemcowizna.

Rozmiar wykonanych melioracji użytków rolnych nie w pełni zaspakaja potrzeby w tym zakresie, ponieważ na obszarze gminy występują znaczne powierzchnie gleb okresowo zbyt mokrych, na których wykonywanie prac polowych jest znacznie utrudnione.

Zmeliorowane obiekty wymagają systematycznej konserwacji urządzeń melioracyjnych. Konserwacja urządzeń melioracji szczegółowej spoczywa na barkach właścicieli i użytkowników.

3.3.1.5. Uwarunkowania wynikające ze stanu leśnej przestrzeni

Lasy, tereny zadrzewione i zakrzaczone zajmują 7717 ha, co stanowi 29,2% powierzchni gminy, wobec 17,5% w granicach powiatu suwalskiego.

Obszar leśny Gminy Suwałki składa się z wielu mniejszych i większych kompleksów położonych w obrębie II Mazursko – Podlaskiej Krainie przyrodniczo-leśnej, Dzielnicy Puszczy Augustowskiej, stanowi pozostałość lasów łączących dawniej Puszczę Augustowską z Puszczą Romincką.

Kraina ta charakteryzuje się występowaniem prawie wszystkich nizinnych typów siedliskowych lasu. Najszerzej rozpowszechnionymi ekosystemami leśnymi na terenach pagórkowatych moren jest bór mieszany świeży i las mieszany świeży, przy zróżnicowanym udziale procentowym, dominuje bór mieszany świeży. Procentowy udział siedliskowych typów lasu przedstawia się następująco:

- Bśw - 2,3%
- Bb - 0,1%
- BMśw - 77,2%
- BMw - 0,6%
- BMb - 0,1%
- LMśw - 13,8%
- LMw - 0,8%
- LMb - 4,2%
- Lśw - 0,4%
- Ol - 0,4%
- OLIJ - 0,1%

Gatunkiem panującym w drzewostanie na obszarze gminy jest sosna, której udział wynosi około 59%. Tworzy ona drzewostany jednogatunkowe o różnych klasach wieku na siedliskach boru świeżego, boru mieszanego świeżego, lub z nieznacznym udziałem brzozy, świerka, dębu, na siedlisku lasu mieszanego świeżego. Na drugim miejscu jest świerk.

Największą wartość przyrodniczą przedstawiają lasy olszowe, olszowo-brzozowe oraz zarośla wierzbowo-brzozowe. Wartość przyrodnicza zbiorowisk leśnych została uwzględniona przy określaniu lasów ochronnych, a przestrzeganie zapisanych rygorów gospodarki w tych lasach pozwala zachować ich walory.

Lasy ochronne zostały określone Decyzją Ministra Środowiska BOA – 1plo-189/1740/2002 z dnia 22 sierpnia 2002 r.

W lasach ochronnych prowadzi się gospodarkę leśną w sposób zapewniający ciągłe spełnianie przez nie celów, dla których zostały wydzielone poprzez:

- preferowanie naturalnego odnawiania lasów,
- ograniczenia regulacji stosunków wodnych,
- ograniczenie trwałego odwadniania bagien śródleśnych,
- kształtowanie struktury gatunkowej i przestrzennej lasu zgodnie z warunkami siedliskowymi, w kierunku powiększania różnorodności biologicznej i zwiększania odporności lasu na czynniki destrukcyjne.
- stosowanie indywidualnych sposobów zagospodarowania i ochrony poszczególnych drzewostanów,

- ograniczenia stosowania zrębów zupełnych oraz prowadzenia ścinki drzew, zrywki i wywozu drewna w sposób zapewniający w maksymalnym stopniu ochronę gleby i roślinności leśnej.

Najwyższą formą ochrony objęta jest część Puszczy Augustowskiej na obszarze Wigierskiego Parku Narodowego.

W drzewostanach tego obszaru dominuje sosna z udziałem 79,4%.

Świerk stanowi 12,2% ogólnego drzewostanu.

Olsza czarna, brzoza brodawkowata, brzoza omszona i dąb szypułkowy mają udział od 3 – 2,3% drzewostanu.

Na terenie WPN występuje też modrzew europejski, klon zwyczajny, lipa drobnolistna.

Głównym zadaniem parku są zabiegi ochrony czynnej w ekosystemach leśnych na obszarze ochrony czynnej poprzez hodowlę lasu, odbudowę i pielęgnację drzewostanu, cięcia pielęgnacyjne i sanitarne, zabiegi związane z ochroną upraw leśnych przed zwierzyną i innymi czynnikami agro i biotycznymi oraz ochronę przeciwpożarową.

Lasy na obszarze Gminy Suwałki pełnią ważną funkcję gospodarczą, ale również odgrywają dużą rolę w funkcji rekreacyjno – wypoczynkowej i pod względem odporności i przydatności dla celów turystycznych można wyodrębnić:

- lasy o bardzo korzystnych warunkach dla celów rekreacyjno – wypoczynkowych, głównie na siedliskach boru mieszanego świeżego i lasu mieszanego świeżego,
- lasy mniej korzystne dla celów rekreacyjnych ze względu na znaczną wilgotność, głównie na siedliskach uwilgotnionych,
- lasy nieprzydatne dla celów rekreacyjnych z uwagi na niski poziom wód gruntowych.

3.3.2. Wielkość i jakość zasobów wodnych

Wody powierzchniowe

Najistotniejszym elementem hydrografii Gminy Suwałki są jeziora, których ogólna powierzchnia wynosi 2 718,4152 ha. Stanowią one pozostałość po zlodowaceniach.

Największe z nich jezioro Wigry ma 2187 ha powierzchni, maksymalną głębokość 73 m i zajmuje centralną część Wigierskiego Parku Narodowego.

Jeziora reprezentują szeroką gamę typów limnologicznych, różniących się pomiędzy sobą żyznością, termiką i koncentracją związków humusowych.

Osobliwością wśród nich są dystroficzne jeziora śródlądowe, tzw. „suchary”, otoczone mszarem torfowcowym. Na zespole jezior Wigierskich utworzone są strefy ciszy.

Niektóre wybrane jeziora posiadają bliższe charakterystyki opracowywane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska i tak np.:

Jezioro Długie Wigierskie

- Położenie geograficzne: 54°01'04" N, 23°01'07" E, wysokość 131,9 m n.p.m.
- Makroregion - Pojezierze Litewskie,
- Mezoregion - Pojezierze Wschodniosuwalskie,
- Dorzecze: Dłużanka -jezioro Wigry - Czarna Hańcza - Niemen - Bałtyk.

Jezioro Długie Wigierskie jest jednym z trzech położonych obok siebie jezior polodowcowych, wyodrębnionych z misy jeziora pra-Wigry wskutek ewolucji jezior. Zespół jezior: Długie, Muliczne i Okrągłe położony jest na północ od skrajnie południowo-zachodniej zatoki jeziora Wigry (Zatoka Wigierki). Jezioro Długie Wigierskie zostało zakwalifikowane do wód typu sielawowego, przy czym występowały objawy tak zwanego przeleszczenia - wzrostu udziału ryb karpiowatych (przede wszystkim leszcza) w rybostanie jeziora. Powierzchnia zwierciadła wody jeziora Długiego zajmuje 80,0 ha. Głębokość maksymalna jeziora wynosi 14,8 m, a jego głębokość średnia sięga 6,4 m. Jezioro jest wydłużone, długość linii brzegowej tworzącej mniejsze i większe zatoki ogółem wynosi 6200 m. Współczynnik rozwoju linii brzegowej wskazuje, że linia brzegowa jest dość silnie rozwinięta. Objętość jeziora jest umiarkowana i wynosi około 5.227,6 tys. m³. Misa jeziora jest zróżnicowana o umiarkowanie urozmaiconym dnie. Kształt zbiornika jest nieregularny, a jezioro można podzielić na dwie wyraźnie wyodrębnione części oddzielone dość głębokim przewężeniem. Akwen połączony jest stosunkowo szerokimi kanałami od północy z Jeziorem Mulicznym i od zachodu z Jeziorem Okrągłym. Strefa litoralu jest stosunkowo wąska, miejscami spadek dna jest duży. Na Jeziorze Długim Wigierskim znajdują się trzy niewielkie wysepki o łącznej powierzchni 1,6 ha. Powierzchnia zlewni całkowitej Jeziora Długiego Wigierskiego wynosi prawie 7,5 km².

Jezioro Ożewo

- Położenie geograficzne: 54°09' N, 22°49' E, wysokość 191,3 m n.p.m
- Makroregion - Pojezierze Litewskie,
- Mezoregion - Równina Augustowska,
- Dorzecze: Rospuda-Netta - Biebrza - Narew - Wisła – Bałtyk.

Jezioro Ożewo zalicza się do zbiorników polodowcowych rynnowych. Powierzchnia jeziora zajmuje 55 ha. Głębokość maksymalna wynosi 55,5 m, a głębokość średnia sięga 18,3 m. Kształt zbiornika jest lekko wydłużony, długość maksymalna sięga 1450 m, szerokość maksymalna wynosi 625 m. Długość linii brzegowej ogółem wynosi 3550 m, a współczynnik rozwinięcia linii brzegowej wskazuje, że linia brzegowa jest słabo rozwinięta. Misa jeziora jest mało zróżnicowana kształtem zbliżona do stożka z wklęsłymi brzegami, o czym świadczy niski wskaźnik głębokości (0,33), wyrażający stosunek głębokości średniej do głębokości maksymalnej. Spadki głębokości wzdłuż linii brzegowej są na ogół strome, głęboczek nie jest rozległy. Strefa przybrzeżna w jeziorze nie jest szeroka. Brzegi jeziora są zróżnicowane, przeważnie wysokie ze stromymi skarpami. Pod względem typu rybackiego jest to jezioro

sielawowe, użytkowane przez spółkę rybacką. W małej zlewni bezpośredniej przeważają grunty orne obok łąk i pastwisk, nieużytków i obszarów zabudowanych. Wokół jeziora występuje niewielka liczba działek rekreacyjnych. Ze względu na bliskość Suwałk kąpielisko położone przy wschodnim brzegu jeziora jest dość popularnym miejscem wypoczynku.

Jezioro Okmin

- Położenie geograficzne: 54°09' N, 22°50' E, wysokość 192,9 m n. p. m.
- Makroregion - Pojezierze Litewskie,
- Mezoregion - Równina Augustowska,
- Dorzecze: Rospuda-Netta - Biebrza - Narew - Wisła – Bałtyk.

Jezioro Okmin zalicza się do zbiorników polodowcowych rynnowych. Powierzchnia jeziora zajmuje 114,4 ha. Głębokość maksymalna wynosi 39,9 m, a głębokość średnia sięga 13,4 m. Kształt zbiornika jest wydłużony, a jego oś długa zorientowana jest równoleżnikowo z odchyleniem w kierunku północno-zachodnim. Długość maksymalna sięga 3225 m, maksymalna szerokość jeziora sięga 750 m. Współczynnik rozwinięcia linii brzegowej wskazuje, że linia brzegowa o długości 6 705 m jest umiarkowanie rozwinięta. Misa jeziora jest kształtem zbliżona do stożka, o mało zróżnicowanym dnie. Spadki głębokości wzdłuż linii brzegowej są na ogół łagodne, jedynie po północnej stronie akwenu dość strome, a głęboczki nie są rozległe. Dzięki temu strefa przybrzeżna w jeziorze jest średnia. Około 24% powierzchni dna położone jest na głębokości do 5 m. Pod względem rybackim jest to zbiornik sielawowy, użytkowany jest przez spółkę rybacką. W małej zlewni bezpośredniej przeważają grunty orne, obok mozaiki łąk, pastwisk i obszarów zabudowanych. Niewielkie tereny leśne występują po północno-zachodniej stronie brzegów zbiornika. Brzegi jeziora są zróżnicowane, przeważnie wysokie ze stromymi skarpami.

Tabela Nr 3. Jeziora w Gminie Suwałki

Lp.	Nazwa jeziora	Powierzchnia jeziora w ha	Klasa czystości
1.	Wigry	2 118,3	2
2.	Pierty	228,2	2
3.	Długie	80,4	2
4.	Mulicze	25,7	2
5.	Leszczewek	21,0	3
6.	Omułówek	14,2	2
7.	Okrągłe	12,2	2
8.	Gałęziste	3,8	b.d.
9.	Suchar	8,2	3
10.	Suchar Zachodni	1,5	b.d.
11.	Suchar Wschodni	1,3	b.d.
12.	Suchar Dembrowskich	3,3	b.d.
13.	Suchar Rzepiskowy	2,3	b.d.
14.	Królówek	10,0	3
15.	Pietronajć	1,8	b.d.
16.	Samle I i Samle II	3,2	b.d.
17.	Czarne Wigierskie	5,0	2

18.	Czarne	7,8	2
19.	Grabieńsz	1,2	b.d.
20.	Drobne	1,0	b.d.
21.	Osinki	9,6	b.d.
22.	Ożewo (Użewo)	56,2	1
23.	Zielone k. Krzywego	2,5	2
24.	Białe Wigierskie	100,2	1
25.	Mozguć	5,2	b.d.
26.	Staw Wigierski	22,1	3
27.	Białe Pierciańskie	6,1	2
28.	Wiązowiec	6,1	b.d.
29.	Krzywe Koleśne	215,1	2
30.	Okmin	117,4	2
31.	Okuniowiec	5,6	b.d.
32.	Taciewek (Taciewo)	13,0	b.d.
33.	Muchowiec	0,9	b.d.
34.	Thuste	0,9	b.d.
35.	Widne	2,4	b.d.
36.	Ożewo	56,2	1
37.	Zgnilec	3,2	b.d.

Dane: WiOŚ

Największym ciekim przepływającym przez gminę jest rzeka **Czarna Hańcza**, która jest lewobrzeżnym dopływem Niemna II rzędu. Całkowita długość rzeki wynosi 141,7 km, w tym 107,8 km w granicach Polski. Powierzchnia zlewni rzeki na obszarze Polski wynosi 1744 km kw. Zlewnia została ukształtowana przez zlodowacenie bałtyckie i charakteryzuje się zróżnicowaną rzeźbą terenu z licznymi jeziorami rynnowymi i wytopiskowymi oraz dużą ilością zagłębień bezodpływowych. Rzeka Czarna Hańcza, której źródła znajdują się na terenie powiatu suwalskiego w okolicy Rogożajn Wielkich jest największą rzeką na terenie powiatu. Rzeka płynie początkowo w kierunku południowym, przepływa przez jeziora: Jegliniszki, Hańczę i Wigry. W górnym biegu rzeka ma charakter potoku podgórskiego. Od jeziora Wigry płynie w kierunku południowo-wschodnim do granicy polsko-białoruskiej i następnie uchodzi do Niemna na terenie Białorusi. Kończącym odcinkiem rzeki biegnie trasa Kanału Augustowskiego. Malownicze fragmenty zlewni rzeki i jej okolic zostały objęte ochroną w ramach Suwalskiego Parku Krajobrazowego i Wigierskiego Parku Narodowego. Głównymi dopływami Czarnej Hańczy są: Wiatrołuża, Pawłówka, Wierśnianka, Marycha, Kalna, Kanał Augustowski, Maleszówka, Wołkuszanka. Rzeka Czarna Hańcza zasila wodą sztuczny zalew "Arkadia" w Suwałkach oraz stanowi na odcinku od jeziora Wigry do połączenia z Kanałem Augustowskim atrakcyjny szlak turystyki wodnej. Badania monitoringowe rzeki na odcinku od jeziora Hańcza do jeziora Wigry wykonywane są corocznie, natomiast całej rzeki do połączenia z Kanałem Augustowskim prowadzi się w cyklu kilkuletnim. Stan czystości rzeki Czarna Hańcza w punkcie wodowskaz Bród Stary - przed Suwałkami ocenia się na II klasę czystości, ze względu na miano coli, w punkcie wodowskaz Sobolewo - poniżej Suwałk ma III klasę czystości, ze względu na miano coli i azot azotynowy.

Główne zanieczyszczenia rzeki powodowane są przez oczyszczalnie ścieków: Gminy Jeleniewo i PWiK Sp. z o.o. Suwałki.

Mniejsze ciekły to :

- Kamionka przepływająca przez jeziora Krzywe, Zielone i Kolesne do jeziora Pierty,
- Wiatrołuża płynąca z północy i uchodzi do jeziora Pierty, a wraz z rzeczką Maniówką i Kamionką, później Piertanką i jezioro Omulówek do jeziora Wigry,
- Samlanka niewielka śródlęśna rzeczka wpadająca do jeziora Pierty,
- Szczeberka.

Wody podziemne

Podstawowym i praktycznie jedynym zbiornikiem wód podziemnych użytkowych są utwory czwartorzędowe o miąższości 150 m – 250 m. Wodonośce tworzą piaski i żwiry wodnolodowcowe związane z kolejnymi zlodowaceniami, rynny subglacjalne, przewarstwienia piaszczysto-żwirowe międzymorenowe, utwory piaszczyste związane z interglacjami, kopalne doliny i osady jeziorne (T.Okrasa 1997). Osady czwartorzędowe charakteryzuje olbrzymia zmienność litologii i miąższości oraz zaburzenia glicitektoniczne.

Występuje kilka warstw wodonośnych, ale brak jest jednej o regionalnym rozprzestrzenieniu. Ten typ budowy hydrostrukturalnej określa się jako kasetowy (Mitrega, Pachla).

Na terenie gminy można wyróżnić trzy poziomy wodonośne o różnej izolacji i głębokości zalegania I – go poziomu użytkowanego wód podziemnych.

Poziom wodonośny bez izolacji, gdzie strop warstwy wodonośnej występuje do głębokości 10 m p.p.t. w utworach piaszczystych lub pod nakładem utworów trudno przepuszczalnych o miąższości do 2 m lub średnio przepuszczalnych do 5 m.

Taki poziom wód występuje na terenach obniżen i dolinach rzek, głównie w części północnej i wschodniej gminy (doliny rzek Maniówka , Wiatrołuża , tereny wokół jez. Piertanie).

Poziom wodonośny średnio izolowany ze stropem warstwy występującej pod nakładem utworów trudno przepuszczalnych o miąższości powyżej 2- 10 m lub średnio przepuszczalnych o miąższości 5 – 20 m w utworach piaszczystych (bez izolacji) zwierciadło wody występuje na głębokości 10 – 20 m.. Głównie na takim poziomie występują wody gminy.

Poziom wodonośny dobrze izolowany ze stropem warstwy wodonośnej występuje pod nakładem utworów trudno przepuszczalnych o miąższości powyżej 10 m lub średnio przepuszczalnych o miąższości powyżej 20 m w utworach piaszczystych (bez izolacji), zwierciadło wody występuje na głębokości ponad 20 m p.p.t. Takie obszary występują w zachodnim pasie terenów gminy.

3.3.3. Wymogi ochrony środowiska i przyrody

Gmina Suwałki leży w obrębie obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski, gdzie najważniejsze miejsce zajmuje Wigierski Park Narodowy. Łączna powierzchnia obszarów prawnie chronionych w gminie Suwałki wynosi 14 103,5 ha. Stanowi to 53,3 % powierzchni gminy. Na terenie gminy nie

występują rezerваты przyrody. Obszar krajobrazu chronionego zajmuje powierzchnię 6040 ha. W gminie występuje 5 pomników przyrody.

Świadczy to o czystości środowiska przyrodniczego, które jest wynikiem małej ingerencji człowieka w środowisko.

Ochrona przyrody zajmuje się podstawami ochrony tworów przyrody i jej zasobów, są to wszelkie działania społeczne zmierzające do zachowania, restytuowania i zapewnienia trwałości użytkowania tworów i zasobów przyrody.

Ochrona środowiska dotyczy konkretnego środowiska, środowiska człowieka, które obejmuje zarówno obiekty naturalne, jak i twory ludzkie. I w wielu działaniach niełatwo jest wyznaczyć wyraźną granicę między ochroną przyrody i środowiska. Naczelnym celem obu działań jest **zrównoważony rozwój** naturalnych obiektów przyrodniczych i wytworów.

Na terenie części gminy (powierzchnia 8063,45 ha) położony jest **Wigierski Park Narodowy**. W granicach Parku znajdują się 42 stałe, naturalne zbiorniki wodne, których łączna powierzchnia wynosi ponad 28 km². Największe, najgłębsze jest jezioro Wigry (w większości położone na terenie gminy) - o krętej linii brzegowej, urozmaicone jest wyspami, zatokami, głębokimi, śródzielnymi górkami i przybrzeżnymi obszarami płycizn. Wigry wraz z przyległymi, mniejszymi jeziorami tworzą szczególny zespół ekosystemów wodnych. Zespół ten charakteryzuje się znaczną różnorodnością, wynikającą nie tylko z odmiennej powierzchni, głębokości czy ukształtowania dna poszczególnych zbiorników. Jeziora Parku różnią się między sobą także składem chemicznym i fizycznymi właściwościami wód, decydującymi o ich żyzności i produktywności (trofii). Czynniki te wpływają z kolei na skład gatunkowy i liczebność organizmów wodnych oraz kształtują zespoły roślin i zwierząt charakterystycznych dla różnych typów troficznych wód. Występują tu, między innymi, ciekawe, bogate w gatunki zbiorowiska roślin wodnych i wodno-błotnych, zróżnicowane zespoły fauny dennej i naroślinnej, specyficzne zespoły organizmów planktonowych i ryb.

W parku oprócz jezior występują inne rodzaje środowisk wodnych - rzeki, strumienie, źródła, rowy, stawy naturalne i sztuczne, zbiorniki okresowe i różnorodne siedliska wodno-błotne, w tym interesujące przyrodniczo rozlewiska w dolinach rzek. Każdy z tych typów siedlisk charakteryzuje się specyficznymi zespołami organizmów wodnych, co zdecydowanie wpływa na ogólną, wysoką różnorodność chronionej w Parku przyrody.

Rośliny wynurzone, wśród których dominuje trzcina, rosną w pasie o zmiennej, lecz na ogół niewielkiej szerokości - od kilku do kilkunastu metrów. Jedynie na kilku odcinkach linii brzegowej trzcinowiska występują na większej powierzchni. Trzcinie towarzyszą inne rośliny wynurzone - pałki, oczerety, kłoc wiechowata, jeżogłówki i skrzypy. Strefa roślinności wynurzonej jest miejscem lęgów i wyprowadzania piskląt ptaków wodnych (czernic, głowienek, krzyżówek, łysek, perkozów i in.), miejscem żerowania i schronieniem dla narybku oraz siedliskiem występowania wielu zespołów bezkręgowców.

Rośliny wodne, zarówno naczyniowe jak i glony, odgrywają znaczącą rolę w funkcjonowaniu jeziora. Jednym z istotnych zjawisk jest ich udział w tzw. biologicznym odwapnianiu wody, polegający na wytrącaniu się węglanu wapnia na powierzchni roślin w czasie fotosyntezy. Zjawisko to jest widoczne

"gołym okiem" w postaci białych inkrustacji wapiennych pokrywających rośliny wodne. Wytrącane z wody cząstki węglanu wapnia sedimentują do osadów dennych, kształtując ich strukturę i właściwości chemiczne. Poprzez wiązanie fosforu w strukturze powstających inkrustacji, biologiczne odwapnianie wody może być także jednym z mechanizmów powstrzymujących efekty eutrofizacji jeziora.

Dno głębiny wigierskich zasiedlają zespoły słabo dotychczas poznanej fauny bezkręgowców. Do najciekawszych zwierząt zamieszkujących ciemne i zimne wody przydenne należą niektóre skorupiaki, w tym będący reliktem polodowcowym obunóg *Pallasea quadrispinosa*, oraz larwy wodzieni (*Chaoborus* sp.) wykonujące w ciągu doby długie wędrówki - po dziennym spoczynku w osadach dennych larwy wodzieni polują w nocy na drobny zooplankton w przypowierzchniowej warstwie wody, a jeszcze przed świtem rozpoczynają ponowną wędrówkę w kierunku dna. Wigry słyną ze swoich ryb, w szczególności z występowania w nich sielawy i siei. Na terenie Parku odnotowano do tej pory występowanie 32 gatunków ryb, przy czym skład gatunkowy ryb w poszczególnych zbiornikach wodnych jest odmienny.

Na terenie Parku występuje 17 niewielkich ekosystemów wodnych będących typowymi "sucharami" - zbiornikami prawie zawsze pozbawionymi dopływów i odpływów, o wodzie brunatnej, zakwaszonej, charakteryzującej się niską koncentracją wapnia oraz wysoką zawartością kwasów humusowych spływających do zbiornika z zalesionej zlewni. Na obrzeżach sucharów występuje szerszy lub węższy pierścień roślinności torfowiskowej, z tak charakterystycznymi gatunkami, jak mchy torfowce, żurawina, modrzewnica, przygielka biała, turzyca bagienna, bagno zwyczajne, borówka bagienna, czy rosiczki – okrągłolistne i długolistna. Roślinność ta tworzy niekiedy pływający, nasuwający się na powierzchnię zbiornika kożuch, tzw. płotorfowcowe, a jego oderwane fragmenty mogą tworzyć pływające wyspy.

Największą rzeką Parku jest Czarna Hańcza, wnosząca do jeziora Wigry średnio 1,4 m³ wody na sekundę i zbierająca spływy z powierzchni ponad 170 km².

Niewiele mniej wody wnosi do Wigier rzeka Piertanka, która odprowadza do Zatoki Zadworze dopływy rzek Wiatrołuży (z jej dopływem - Maniówką), Kamionki i Samlanki. Łączna powierzchnia zlewni tych rzek przekracza 176 km². Inne ciek, w tym rzeczka Dłużanka (Bystra) odprowadzająca wodę z kompleksu jezior Długie, Muliczne i Okrągłe oraz struga łącząca jezioro Staw z Wigierkami, są bardzo krótkie i niosą niewiele wody. Z Wigier wypływa tylko Czarna Hańcza odprowadzająca nadmiar wód do Niemna. Charakter górnego i dolnego odcinka tej rzeki jest różny. O ile powyżej Wigier, nawet w granicach Parku, Czarna Hańcza płynie szybko, miejscami przypominając rzekę podgórska, o tyle poniżej jeziora płynie ona leniwo, meandrując po szerokiej dolinie, niekiedy rozdzielając się i powtórnie łącząc swój bieg. Dolina Czarnej Hańczy, a także doliny pozostałych, większych rzek Parku, mają niezwykle wysoką wartość przyrodniczą. W rzekach odnaleźć można różnorodne siedliska i mikrosiedliska będące miejscem bytowania specyficznych zespołów organizmów wodnych. Na przykład wzdłuż biegu rzeki Kamionki występują zarówno odcinki przypominające górski potok, gdzie rzeka płynie wartko kamienistym korytem, jak i stagnujące przed bobrowymi tamami szerokie rozlewiska - o ledwo zauważalnym przepływie, mulistym dnie i z obfitą roślinnością wodną. Wyraźnie zróżnicowane siedliska występują także w korytach Maniówki, Wiatrołuży i Samlanki. We wszystkich tych ciekach istotną rolę w modyfikowaniu tempa przepływu i tworzeniu okresowych zastoisk odgrywają bobry. Na skutek ich

działalności, w szczególności poprzez zgryzanie roślin i budowanie tam, zmienia się nie tylko struktura drzewostanów, lecz także skład roślinności zielnej, zespołów drobnych bezkręgowców, płazów, a nawet niektórych gatunków ptaków i ssaków.

Do uprawiania turystyki wodnej udostępnionych jest 7 jezior (Wigry, Pierty, Leszczewek, Mulaczysko, Omułówek, Czarne k. Bryzgła, Czarne k. Gawrych Rudy) zajmujących łączną powierzchnię 2420 ha, tj. aż 88,5 % całkowitej powierzchni jezior Parku. Wszystkie wody Parku stanowią tzw. "strefę ciszy", czyli nie można tu używać napędu spalinowego.

Flora roślin naczyniowych Wigierskiego Parku Narodowego nie została jeszcze do końca poznana, jednak opisano już na tym terenie 998 taksonów należących do ponad 100 rodzin. Flora Parku jest niezwykle interesująca, ponieważ występują tu gatunki reprezentujące różne elementy geograficzne. Najliczniejsze są gatunki środkowo-europejskie i borealne, lecz występują tu także rośliny reprezentujące element arktyczny, południowo-syberyjski, atlantycki, pontyjski i śródziemnomorski. Ciekawa jest obecność we florze Parku 18 gatunków będących relikdami późnoglacialnymi i postglacialnymi. Występują wśród nich m.in. brzoza niska *Betula humilis*, bażyna czarna *Empetrum nigrum*, skalnica torfowiskowa *Saxifraga hirculus* i turzycza strunowa *Carex chondrorrhiza*.

Wśród roślin rosnących w Parku aż 75 taksonów objętych jest ochroną gatunkową, przy czym 61 ochroną ścisłą, a 14 częściową. Na szczególną uwagę zasługują gatunki zagrożone wyginięciem oraz gatunki rzadkie. Na liście roślin naczyniowych występujących w Wigierskim Parku Narodowym znalazły się 52 takie taksony, w tym jeden gatunek - kianianka lnowa *Cuscuta epilinum* - uznany za wymarły w naszym kraju.

Lasy, pokrywające ponad 62% powierzchni Parku są zróżnicowane pod względem składu gatunkowego drzewostanów, typów siedliskowych, zbiorowisk roślinnych, wieku i struktury przestrzennej. Największą powierzchnię (92% powierzchni leśnej Parku) zajmują lasy porastające siedliska o umiarkowanej wilgotności, nazywane w terminologii leśnej lasami i borami świeżymi.

Lasy północnej części Parku różnią się od lasów części południowej wyższym udziałem siedlisk żyzniejszych (lasowych) oraz większą naturalnością drzewostanów. Siedliska zniekształcone i zdegradowane występują głównie w południowej części Parku. Wiąże się to częściowo z większym w tym rejonie obszarem siedlisk na gruntach porolnych oraz wprowadzaniem w przeszłości sosny wszędzie tam, gdzie to było możliwe bez szczegółowej analizy warunków siedliskowych. Najczęściej spotykanym w Parku typem siedliskowym lasu jest las mieszany świeży. Występuje on na dużych łącznych powierzchniach, rzadziej wyspowo wśród innych siedlisk, na glebach wykształconych z piasków i żwirów wodnolodowcowych (sandrowych) z pokrywami wodno-morenowymi, a także moren spiętrzonych, ozów, kemów oraz piasków zwałowych. W lasach tych występują różnorodne warianty typów gleb i związanych z nimi zespołów roślinnych. Gatunkami tworzącymi górne piętro drzewostanu są: sosna i świerk przy współudziale dębu, czasem brzozy. Domieszkę tworzą osika, lipa i grab. Niższe piętro tworzy przeważnie świerk z udziałem dębu. Inne gatunki występują pojedynczo lub sporadycznie. Warstwa podrostu jest dość jednorodna, a tworzą ją głównie dąb i świerk, a także brzoza, sosna, jesion,

lipa, klon, a w miejscach wilgotnych nawet olsza. Warstwę podszytu tworzą: trzmieliny: brodawkowata i europejska, kruszyna, bzy: czarny i koralowy, porzeczka alpejska, grusza, jabłoń, głóg, kalina i inne.

Drugim pod względem częstości występowania typem siedliskowym lasu jest bór mieszany świeży. Występuje na obszarze całego Parku, jednak częściej i większymi płatami w jego części południowej, sandrowej. Ten typ siedliskowy tworzą przeważnie piaski i żwiry wodnolodowcowe sandrowe, rzadziej pochodzenia polodowcowego (moreny spiętrzone, ozy, kemy).

Na terenach nieleśnych dominują zbiorowiska z kompleksu chwastów upraw zbożowych i okopowych oraz zbiorowiska łąk i muraw, głównie świeże łąki i pastwiska, suche łąki z elementami ciepłolubnymi oraz wilgotne łąki wielokośne, antropogenicznie przekształcone. Do cennych pod względem florystycznym zbiorowisk należą ekstensywnie wykorzystywane łąki, na których występują rzadkie gatunki roślin, w tym liczne storczyki i turzyce.

Charakterystyczną cechą roślinności Parku jest również występowanie licznych torfowisk przejściowych oraz torfowisk wysokich, związanych z obecnością jezior dystroficznych, bezodpływowych zagłębień terenu oraz dolin rzecznych.

Można znaleźć na nich rzadkie i zagrożone gatunki roślin takie, jak np.: żurawina drobnolistkowa *Oxycoccus microcarpus*, wążlik błotny *Hammarbya paludosa* i rośiczka długolistna *Drosera anglica*. Na brzegach większości jezior eutroficznych dominuje szuwar trzcinowy. Stosunkowo rzadkim zbiorowiskiem roślinnym jest szuwar kłociowy występujący w kilku jeziorach.

Fauna Parku jest bogata i składa się z gatunków, które są charakterystyczne dla tej części Polski. Dotychczasowe badania przeprowadzone w granicach Wigierskiego Parku Narodowego wykazały obecność około 1700 gatunków zwierząt, w tym 289 gatunków objętych ochroną prawną. Wśród fauny bezkręgowców występuje co najmniej 45 gatunków chronionych, co stanowi ponad 40% wszystkich chronionych w Polsce gatunków bezkręgowców.

Na terenie Parku stwierdzono występowanie 297 gatunków kręgowców, w tym 32 gatunki ryb, 12 gatunków płazów, 5 gatunków gadów, 202 gatunki ptaków oraz 46 gatunków ssaków.

Ponad 82% fauny kręgowców Parku (244 gatunki) podlega ochronie gatunkowej. Jest to 48% wszystkich chronionych w Polsce kręgowców.

Wśród gatunków objętych ochroną zdecydowanie największą grupę stanowią ptaki - 185 gatunków, a następnie ssaki - 37 gatunków. Pozostałe gatunki należą do gromady płazów, gadów i ryb.

Najbardziej charakterystycznym gatunkiem, będącym symbolem Wigierskiego Parku Narodowego, jest bóbr europejski.

Na terenie Parku bobry występują licznie i opanowały już niemal wszystkie dostępne dla nich siedliska. W środowiskach wodnych występuje nielicznie inny gryzoń obcego pochodzenia - piżmak. W terenach polnych i na obrzeżach lasu często można spotkać zająca szaraka.

W kompleksach leśnych występuje bardzo rzadki zając bielak. Jest to gatunek borealny, który ma w tym rejonie swoją południowo-zachodnią granicę zasięgu. Rząd Nietoperzy reprezentowany jest w Parku przez 8 gatunków; wśród nich: mroczek późny, mroczek posrebrzany, gacek brunatny i borowiec wielki.

Spośród spotykanych tu 16 gatunków ptaków drapieżnych, 12 - to gatunki lęgowe. Najliczniej występuje myszołów i błotniak stawowy.

Dość liczny jest również jastrząb i krogulec oraz kobuz i trzmielojad. Do najrzadszych gatunków lęgowych należą: kania czarna i ruda, orlik krzykliwy i błotniak łąkowy. Stwierdzono występowanie trzech par orłów bielików, która co roku wyprowadzają młode. Liczną grupę stanowią także sowy.

Sieć ekologiczna – Natura 2000

Obecnie, w związku z wejściem Polski do Unii Europejskiej, trwają prace nad ostatecznym wytypowaniem obszarów spełniających kryteria włączenia ich do europejskiej sieci ekologicznej „Natura 2000”. Jest ona najbardziej kompleksową i spójną oraz najlepiej legislacyjnie przygotowaną europejską siecią ekologiczną, mającą na celu zapewnienie trwałej egzystencji ekosystemom. Do jej utworzenia zobligowane są wszystkie kraje Wspólnoty oraz wszystkie kraje akcesyjne w okresie przygotowawczym, przed przystąpieniem do Unii Europejskiej. Koncepcja sieci opiera się na tradycyjnych metodach ochrony przyrody gatunkowej i obszarowej, a celem jej jest zwiększenie skuteczności działań ochronnych poprzez utworzenie kompletnej i spójnej metodycznie i funkcjonalnie sieci obszarów wraz z procedurą weryfikacji wyboru poszczególnych elementów sieci.

W skład sieci „Natura 2000” wchodzi:

- obszary specjalnej ochrony (OSO) - (Special Protection Areas - SPA) wyznaczone na podstawie Dyrektywy Rady 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków, tzw. "Ptasiej", dla gatunków ptaków wymienionych w załączniku I do Dyrektywy W załączniku wymieniono 180 gatunków, dla których należy ustanowić tzw. obszary specjalnej ochrony, a o ich wytypowaniu decyduje liczebność ptaków, które przebywają tam w czasie lęgów, żerowania czy przelotów.
- specjalne obszary ochrony (SOO) - (Special Areas of Conservation - SAC) wyznaczone na podstawie Dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, tzw. "Siedliskowej", dla siedlisk przyrodniczych, oraz siedlisk gatunków zwierząt i roślin. Dyrektywa "siedliskowa" nakazuje ochronę 198 typów siedlisk przyrodniczych, z czego 68 występuje w naszym kraju. Wymienia się również ponad 400 gatunków zwierząt i 222 roślin, których siedliska też trzeba chronić.

W funkcjonowaniu sieci wprowadzona będzie zasada integracji ochrony przyrody z różnymi sektorami działalności ludzkiej. Jednym z podstawowych warunków skuteczności ochrony przyrody jest uczestnictwo społeczności lokalnych w tworzeniu planów ochrony obszarów włączonych do sieci. Obszary chronione obejmują zarówno Specjalne Obszary Ochrony wytypowane dla ochrony siedlisk i gatunków na podstawie Dyrektywy Siedliskowej oraz Obszary Specjalnej Ochrony wytypowane jako istotne miejsca lęgowe dla gatunków ptaków na mocy Dyrektywy Ptasiej i jako ważne miejsca przystankowe na szlakach wędrówek ptaków migrujących. W proponowanej sieci znalazła się, w całości lub części, większość parków krajobrazowych. Jako Obszary Specjalnej Ochrony zaproponowano między innymi: Wigierski Park Narodowy :

1. Dyrektywa Siedliskowa

– PLH 200009 – Wigierski Park Narodowy - 15 085 ha

2. Dyrektywa Ptasia

– PLB 200002 – Puszcza Augustowska - 115 377,2 ha

Wyznaczone obszary obejmują kompleks leśny Puszczy Augustowskiej, który jest częściowo położony na terenie gminy, jeziora położone w Wigierskim Parku Narodowym i ponadto tereny chronione obejmą zachodnią część powiatu położoną przy granicy województwa i powiatu. Kształt tych obszarów może ulec zmianie w toku dalszych prac nad projektem.

Działania ochronne i konserwatorskie w ramach obszarów „Natura 2000” to:

- Zabiegi pielęgnacyjne pomników drzew,
- Popularyzacja idei ochrony przyrody poprzez organizację wystaw, konkursów,
- Działalność Stowarzyszenia Straży Ochrony Przyrody.

Na podstawie art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880) Minister Środowiska wydał rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000, na mocy którego wyznaczono obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000.

Na terenie Gminy Suwałki wyznaczono obszar pod nazwą Puszcza Augustowska (kod PLB200002) obejmujący powierzchnię 9258,00 ha. Celem wyznaczenia obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 jest ochrona populacji dziko występujących ptaków oraz utrzymanie siedlisk w nie pogorszonym stanie. Nadzór nad obszarami Natura 2000 sprawuje wojewoda.

Obszar gminy to również Obszar Chronionego Krajobrazu o powierzchni łącznej 6040,0 ha.. Należą do niego najcenniejsze tereny północnej i południowej części gminy.

3.3.4. Wymogi ochrony krajobrazu kulturowego

Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania zabytki nieruchome, a w szczególności:

- krajobraz kulturowy,
- zespoły budowlane oraz dzieła architektury i budownictwa,
- parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni,
- miejsca upamiętnione wydarzeniami historycznymi, bądź działalnością wybitnych postaci historycznych lub instytucji.

Obecny krajobraz kulturowy Gminy Suwałki można określić jako mieszany, składający się zarówno z elementów zabytkowych, jak i współczesnych. Zachowały się tutaj układy pól (niwowe i blokowe). Lokalizacja wsi, kolonii i siedlisk nie uległa większym zmianom. Pomimo dominującego w krajobrazie współczesnego budownictwa przetrwały jeszcze w niektórych miejscowościach dawne budynki mieszkalne i gospodarcze.

Generalnie obecny krajobraz kulturowy Gminy Suwałki cechuje:

- występowanie przekształconych wsi typu rzędownego,

- zachowanie tradycyjnych rozłogów pól,
- lasy historyczne oraz znaczny udział młodych lasów na niektórych obszarach,
- rozległe widoki na przedpola wsi,
- znaczny udział elementów krajobrazu naturalnego (geomorfologia i wody).

3.4. Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy uwzględnia się i określa obszary objęte ochroną środowiska kulturowego, stanowiącego o tożsamości gminy. W związku z tym uwzględniono obiekty zabytkowe oraz krajobraz kulturowy, wymagające ochrony w ramach zintegrowanej polityki przestrzennej całego obszaru gminy Suwałki.

Zakres oraz obowiązki ochrony zabytków oraz opieki na nimi określa Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. **o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568).**

Obszar Gminy Suwałki nie obfitował w wiele wydarzeń historycznych - znaczących w skali kraju. Niemniej jednak dramatyczne wydarzenia historyczne, takie jak wojny lub inne klęski elementarne, miały wpływ na ten teren, zarazę 1709-1710, powstanie listopadowe i styczniowe, działania wojenne lat 1914-1915, a później powstania sejneńskiego, drugą wojnę światową i jej następstwa. Bez wątpienia ważnym wydarzeniem była wizyta papieża Jana Pawła II w Wigrach, w czerwcu 1999 roku.

Zachowało się niewiele pamiątek przeszłości, jednak pomimo tzw. zmian cywilizacyjnych krajobraz kulturowy gminy zachował swoją odrębność, w porównaniu do pobliskich Mazur.

Wpływów człowieka na współczesny krajobraz można doszukiwać się w zamierzchłej historii tej ziemi. Jeszcze w epoce lodowej, plejstocenie, w panującej wówczas tundrze pojawiały się koczownicze grupy łowców podążające za stadami reniferów. Sposób życia nie zmieniał się istotnie przez tysiące lat - pomimo ocieplania klimatu, rozwoju lasów i zamieszkującej je fauny. Wskazują na to odnajdywane relikty kultur myśliwskich w dolinie rzeki Czarnej Hańczy i nad jeziorem Wigry. Dopiero w 3 tysiącleciu p.n.e. nieliczne, osiadłe plemiona zaczęły się trudnić prymitywnym rolnictwem i hodowlą zwierząt. Obecny teren gminy pozostawał poza rozwijającymi się u schyłku poprzedniej ery obszarami osadnictwa na zachodzie (Mazury) i na wschodzie (dorzecze Wilii i środkowego Niemna).

Ocieplenie klimatu, rozwój lasów liściasto-iglastych stworzył dobre warunki do rozwoju plemion Jaćwingów, jednego z ludów bałtyjskich, który przywędrował tu z nadbrzeży Morza Czarnego. Efekt oddziaływania prehistorycznych gospodarzy jest w zasadzie niezauważalny. W wyniku wypraw zbrojnych prowadzonych przez Rycerzy Szpitala Zakonu Najświętszej Marii Panny (Krzyżaków) i sprzymierzonych z nimi mazowieckich rycerzy, ich grody i osady zostały zrównane z ziemią. Ludność rozproszyła się lub została uprowadzona przez zwycięzców. Dawne osady, grody i pola uprawne pokryła rozległa puszcza, zwana Sudawską. Ziemie te opustoszały na ponad 300 lat i stały się ziemiami granicznymi pomiędzy Litwą, Prusami i Mazowszem. O tereny zajmowane przez tę puszcę toczył się spór pomiędzy Państwem Zakonnym, a Litwą. W roku 1422 zawarte zostało między dwoma wrogimi

państwami porozumienie, w którym określono przebieg granicy. Jako granica państwowa ustalona wówczas przetrwała aż do roku 1939 pomimo zmian na politycznej mapie tej części Europy. Tak długie istnienie granicy państwowej miało i ciągle ma odbicie w krajobrazie kulturowym Mazur i Suwalszczyzny.

W roku 1418 zbudowano na półwyspie jeziora Wigry, w miejscu obecnego zespołu klasztornego, dwór myśliwski, w którym przez ponad trzy wieki bywali polscy i litewscy władcy. Puszcza była zasobna w grubego zwierza, w tym tak cenionego tura i zubra.

Teren ten zwano w XV wieku Puszczą Grodzieńską, która sięgała aż po rzekę Narew. Do pomocy przy łowach służyli strzelcy, osiadli przy wschodnich peryferiach puszczy, za Grodnem. Prawo wstępu do puszczy uzyskali także poddani wielkich książąt litewskich i służba książęca z pobliskich dworów. Nadania te nie miały charakteru własności, uprawniały tylko do korzystania z bogactw leśnych takich jak: pobieranie miodu, koszenie traw, połów ryb, czy zbieranie jagód. Pojawili się wówczas osocznicy pilnujący książęcych bogactw przed nadużyciami i kłusownictwem. Nie wpuszczali oni do puszczy nieuprawnionych, sprawdzali prawa do wrębów, dbali o drogi, pomagali przy polowaniach. Jeszcze w XV wieku podzielono wielką Puszczę Grodzieńską na wąskie pasy administrowane przez dwory położone niedaleko od Niemna. Dzisiejszy teren gminy, zajęty przez puszcze zarządzany był przez dwory w Przełomie i Perstuniu, a strefy ich zwierzchności rozgraniczała Czarna Hańcza. Puszcza powoli zaludniała się i zmniejszała w wyniku akcji osadnictwa prowadzonej przez możnych, którym przydzielano kawały puszczy dla własnego władania. Kolonizacja tych terenów postępowała w początku XVI wieku przez Rajgród od strony Mazowsza i związana była głównie z ludnością polską. Od strony Grodna miał miejsce napływ osadników w większości pochodzenia ruskiego, z kolei obszary północno-wschodnie zasiedlała ludność litewska. Aczkolwiek, już od XVI wieku w pasie w pobliżu z granicą Pruską powstają wsie i niewielkie miasteczka, to dopiero działalność gospodarcza wigierskich Kamedułów sprowadzonych na półwysep Wigierski w 1671 r. wpłynęła na zmianę krajobrazu. Za ich sprawą powstały liczne huty, na których potrzeby wycięto pokaźne obszary puszczańskie. W miejsce osad przemysłowych wykorzystujących bogactwa puszczańskie powstały wsie o charakterze rolniczym. Uboga gleba nie sprzyjała rozwojowi rolnictwa. Ziemie kamedulskie od wschodu graniczyły z terenami należącymi do króla oraz innych zakonników – Dominikanów z Sejn. Na omawiany teren ściągająca ludność z katolickiego polskiego Mazowsza i katolicka ludność z Litwy, ale również i Żydzi. Ludność pochodzenia żydowskiego napływała od początku XIX wieku i zamieszkiwała przede wszystkim w samym mieście Suwałki. Liczba tej ludności zmniejszyła się w latach 30. XX wieku, a całkowitej zagładzie ulega w latach 1941-1943.

Pod koniec XVIII wieku przybyli tutaj rosyjscy wyznawcy prawosławnej sekty określanej jako Staroobrzędowcy. Powstała mozaika narodowa, językowa i religijna. To wszystko stapało się na określonej przestrzeni do wybuchu drugiej wojny światowej.

Po III rozbiorze teren obecnej Gminy Suwałki był zajęty przez Prusaków, a teren włączony do Prus był określany jako Prusy Nowowschodnie. W okresie napoleońskim znalazł się w Księstwie Warszawskim, a po Kongresie Wiedeńskim w Królestwie Polskim, jako część imperium rosyjskiego. W czasach

Królestwa Suwałki zostały stolicą województwa, a później guberni. Istnienie silnego ośrodka administracyjnego miało istotny wpływ na teren gminy. Przekształcanie terenów wiejskich nastąpiło dzięki reformie uwłaszczeniowej w 1864 roku. Na przełomie XIX i XX wieku dochodziło do komasacji gruntów i melioracji, początkowo samorządnych, potem planowych, prowadzonych pod nadzorem przysięgłych geometrów. Dużo osiedli przyjęło postać rzędówek w miejsce uprzednich regularnych szeregówek często z koloniami, w wielu przypadkach z rozproszonymi osiedlami kolonijnymi.

W 1919 teren gminy został włączony do odrodzonego państwa polskiego, wchodząc w skład województwa białostockiego. Od września 1939 roku do 1944 roku był okupowany przez Niemców i włączony do III Rzeszy. Po zakończeniu II wojny światowej znalazł się ponownie w woj. białostockim. Od 1975 do 1998 roku, po reformie administracyjnej, w województwie suwalskim. Od roku 1999 po kolejnej reformie administracyjnej, gmina znalazła się w województwie podlaskim i powiecie suwalskim.

Najważniejsze wydarzenia historyczne:

- upadek Jaćwięgów w końcu XIII w.,
- lokacja klasztoru Kamedułów w Wigrach,
- przyznanie praw miejskich Suwałkom,
- wyludnienie w wyniku zarazy w latach 1709 - 1710,
- powstanie listopadowe,
- powstanie styczniowe,
- walki pierwszej wojny światowej,
- lata wojny 1939-1945.

Do grupy **zabytków sakralnych** zaliczają się zespoły kościelne oraz kaplice.

Zespół poklasztorny w Wigrach jest najcenniejszym obiektem zabytkowym gminy. Budowany w od 1668 do 1745 roku przez zakonników w miejscu dworu myśliwskiego władców Polski i Litwy. Po konfiskacie dóbr wigierskich i kasacie zakonu kamedułów umieszczono tutaj siedzibę biskupstwa wigierskiego, które istniało tutaj do 1823 roku. Po przeniesieniu biskupstwa do Sejnu rozpoczął się powolny upadek tego zespołu. W ciągu XIX wieku rozebrano większość budynków poklasztornych. W 1915 roku w wyniku ostrzału artyleryjskiego został uszkodzony kościół. W okresie międzywojennym kościół został odbudowany. Jednak w roku 1944 powtórnie zniszczono kościół w wyniku ostrzału. Po 1946 roku przystąpiono do rekonstrukcji założenia, która, pomimo znacznego zaawansowania, nie została do chwili obecnej zakończona.

Drugim zabytkiem architektury sakralnej na terenie gminy jest drewniany kościół w Żylinach (l. 20. XX w.). Kościoły te są użytkowane przez parafie rzymskokatolickie.

W obu kościołach zabytkowych są **ruchome zabytki sztuki sakralnej**. Najcenniejsze znajdują się w kościele wigierskim, gdzie mimo kataklizmów wojennych, przetrwały między innymi barokowe ołtarze, meble i lichtarze.

W tej samej kategorii zabytków ruchomych występują krzyże przydrożne wykonane z drewna lub kamienia i żelaza (lub żeliwa). Krzyże metalowe są zazwyczaj umocowane w kamiennym obelisku. Na końcu pionowej części krzyża drewnianego zwykle jest umieszczony mały żelazny krzyż. Krzyże

przydrożne są umieszczane na rozstajach dróg, na końcu i początku wsi. Krzyże są charakterystycznym elementem krajobrazu kulturowego Suwalszczyzny.

W gminie są **trzy cmentarze** historyczne: rzymskokatolicki w Magdalenowie oraz dwa ewangelickie w Sobolewie i Zielonym Drugim. Świadectwem toczonych tutaj walk w czasie pierwszej i drugiej wojny światowej są cmentarze wojenne w Leszczewku i w Płocicznie oraz miejsca pamięci narodowej ulokowane w pobliżu drogi Suwałki Sejny w Leszczewku, Tartaku i w Krzywem, mogiła w Płocicznie (spoczywają w niej żołnierze zwiadu radzieckiego), upamiętniają one ofiary II wojny światowej. Dwie mogiły polskich ułanów z 1920 roku w Starym Folwarku i Leszczewku zostały restytuowane w roku 2003 i 2004.

Osadnictwo wiejskie (ruralistyka) na terenie Gminy Suwałki w zdecydowanej większości charakteryzuje się zabudową skupioną – rzędową, jedno- lub dwustronną. Obecna struktura osadnicza tego terenu jest efektem długoletnich przeobrażeń społeczno-gospodarczych, jakie dokonały się na obszarze Pojezierza Suwalskiego w XIX i XX wieku (reformy agrarno - ekonomiczne z 1 połowy XIX wieku, uwłaszczenie chłopów w 1864 r., komasacja po 1875 r. oraz regulacje w XX wieku).

W 1 połowie XIX wieku dominujące na tym terenie wsie szeregówki z trójpółowym systemem gospodarowania zostały gruntownie przebudowane. Na ich miejscu powstały wówczas wsie o pasmowym układzie pól i rzędowej zabudowie wzdłuż drogi, czyli tzw. rzędówki lub wsie kolonii sznurowych.

Z czasem, początkowo luźna i jednorodna zabudowa rzędówek uległa zagęszczeniu, a pasmowe nadziały pól - rozdrobnieniu. Po uwłaszczeniu chłopów w 1864 roku nie doszło tu do kolejnej przebudowy wsi, tak jak to miało miejsce na całej Suwalszczyźnie (wsie o zabudowie kolonijnej). Pierwsze regulacje rozpoczęto w latach 70. XIX wieku i trwały one aż do końca lat 30. ubiegłego wieku. W ich wyniku powstała charakterystyczna dla dzisiejszej Suwalszczyzny forma wsi - kolonijnej typu farmerskiego. Na terenie gminy wsie mają mieszany charakter: obok zagród zlokalizowanych na miejscu dawnej wsi rzędówki istnieje zabudowa kolonijna.

Przeciętna zagroda na tym terenie składa się z domu, jednego budynku inwentarskiego, stodoły, szopy, piwnicy oraz studni. Kształty siedlisk są prostokątne. Domy stoją frontem lub szczytem do drogi, budynki gospodarcze po bokach, stodoła na zamknięciu czworoboku. Zagrodom towarzyszą ogródki i sady ulokowane od frontu lub z tyłu.

Z licznych w przeszłości **zespółów dworskich** zachowały się tylko w Hucie i Czerwonym Folwarku.

Stosunkowo dobrze jest na tym terenie zachowane **budownictwo leśne** – zespoły leśniczówek i gajówek, należące do Lasów Państwowych lub Wigierskiego Parku Narodowego.

Architektura obronna w postaci trwałych umocnień na omawianym obszarze nie występuje, w terenie są ciągle czytelne na obszarach zalesionych i odłogach umocnienia ziemne – okopy.

Zabytki techniki są nieliczne. Zachowały się dwa młyny wodne w Krzywólce i w Sobolewie, linia kolejowa biegnąca z Augustowa przez Suwałki do Trakiszek i dalej na Litwę oraz leśna kolej wąskotorowa w Płocicznie.

Układ drożny na niemal całym terenie gminy powstał w XVI-XIX wieku.

Część dróg obecnie istniejących pokrywa się ze starymi szlakami odnotowanymi w źródłach, np. droga do Grodna z terenów Państwa Zakonnego. Połączenie kolejowe Białystok –Augustów pochodzi z końca XIX w. Zachowała się również leśna kolejka wąskotorowa zbudowana w latach 1915-1919 roku dla potrzeb zwożenia drewna do tartaku w Płocicznie.

Krajobraz kulturowy Gminy Suwałki jest stosunkowo jednorodny.

Generalnie krajobraz gminy cechują:

- zachowane historyczne układy pól,
- dominująca w krajobrazie sylweta miasta Suwałki wypełniająca centralną część tego obszaru,
- zachowana sieć drożna,
- zachowana luźno – skupiona oraz rozproszona (kolonijna) zabudowa wsi,
- rozległe widoki na przedpola wsi,
- dominująca krajobrazowo we wschodniej części gminy Puszcza Augustowska i jezioro Wigry.

Dobra kultury współczesnej. Na terenie gminy nie ma gminnego ośrodka kultury, funkcje kulturotwórcze przejęło miasto Suwałki. Działalność kulturalna jest słabo rozwinięta. Istnieją pewne szczątkowe formy takie jak izby etnograficzne (Szkoła w Płocicznie), zespół ludowy „Wigry” (Stary Folwark). Szerszą działalność na tym polu prowadzi Wigierski Park Narodowy. WPN prowadzi izbę etnograficzną z licznymi eksponatami rękodzieła i wytwórstwa ludowego, narzędzi. Ponadto organizuje warsztaty z ginących zawodów oraz wydaje publikacje dotyczące walorów kulturowych tego terenu.

3.5. Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia

3.5.1. Zagadnienia demograficzne i społeczne

Czynniki demograficzne i społeczne to bardzo ważne elementy, które powinny być uwzględniane przy rozpatrywaniu zagadnień związanych z rozwojem Gminy Suwałki.

Kierunki powinny być ustalane przy uwzględnieniu stanu i rozmieszczeniu ludności, dynamiki demograficznej, struktury ludności według wieku i płci, stopnia wykształcenia, aktywności oraz struktury zawodowej ludności.

Odpowiednie proporcje wiekowe ludności i równowaga płci, wysoki poziom wykształcenia i aktywności zawodowej to czynniki sprzyjające dynamicznemu rozwojowi. I odwrotnie - niekorzystne relacje wieku, wykształcenia, dysproporcja płci, niska aktywność zawodowa, wysokie bezrobocie i niekorzystna struktura zatrudnienia stanowią mogą czynnikiem ograniczającym możliwości rozwoju gminy. Słabość i stagnacja ekonomiczna powodować może stopniowe wyludnianie się terenu. Duża dynamika rozwoju ekonomicznego powiązana jest zwykle z szybkim rozwojem demograficznym. Sprzyja rozwojowi lokalnego rynku pracy i mieszkalnictwa, ułatwia rozwój infrastruktury społecznej i technicznej, obniża jej koszty realizacji i utrzymania.

Można powiedzieć, że w Gminie Suwałki **czynniki demograficzne i społeczne sprzyjają rozwojowi**. Liczba ludności gminy od roku 1997 do chwili obecnej wykazuje tendencje wzrostowe.

3.5.1.1. Ludność

Liczba ludności Gminy Suwałki wynosiła według stanu na dzień 31.XII.2002 roku 6346 osoby (w tym: 50,91 % stanowili mężczyźni). W porównaniu ze stanem w 1988 roku (wg. Narodowego Spisu Powszechnego) wynoszącym 6448 liczba mieszkańców zmniejszyła się o 102 osoby. W roku 1984 liczba ludności zamieszkującej Gminę Suwałki wynosiła 7114. W ciągu kolejnych czterech lat następował spadek liczby ludności i w 1988 roku ilość mieszkańców wynosiła 6657. Po przemianie ustrojowej w roku 1989 nastąpił dalszy spadek liczby mieszkańców – do 6149 w roku 1993. Na podobnym poziomie liczba ludności utrzymywała się przez kolejne dwa lata. Począwszy od roku 1996 kiedy liczba mieszkańców wynosiła 6119, zaczął się regularny wzrost i już w 1999 roku liczba mieszkańców wynosiła 6414. Do chwili obecnej utrzymuje się tendencja wzrastająca. Wg danych Urzędu Gminy Suwałki na dzień 25 maja 2004 roku liczba ludności wynosiła 6615. Na stan liczebny mieszkańców gminy wpływa szereg czynników m.in. przyrost naturalny, długość życia, saldo migracji.

Tabela nr 4. Ilość mieszkańców w poszczególnych miejscowościach Gminy Suwałki z podziałem na wiek (stan: maj 2004 r.)

Lp.	Miejscowość	Wiek 18 lat	Dorośli	0-6		7-15		16-19		20-60	20-65	Pow. 60	Pow. 65	RAZEM		RAZEM ogółem
				K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	
1.	Biała Woda	62	175	8	10	18	17	5	9	61	65	25	19	117	120	237
2.	Białe	31	73	3	4	11	6	7	4	22	29	12	6	55	49	104
3.	Bobrowisko	11	42	1	1	5	2	2	1	11	15	9	6	28	25	53
4.	Bród Mały	10	16	1	2	3	2	2	0	6	10	0	0	12	14	26
5.	Bród Nowy	33	64	4	5	11	9	5	5	21	26	6	5	47	50	97
6.	Bród Stary	12	37	3	1	6	0	3	2	16	9	5	4	33	16	49
7.	Burdeniszki	26	59	8	4	6	6	3	1	22	27	7	1	46	39	85
8.	Cimochowizna	5	29	1	1	2	1	0	0	9	12	5	3	17	17	34
9.	Czarnakowizna	24	68	4	3	10	6	3	0	16	25	12	13	45	47	92
10.	Czerwony Folwark	21	54	2	1	13	2	2	4	16	24	8	3	41	34	75
11.	Dubowo I	2	25	0	1	1	0	0	0	5	8	7	5	13	14	27
12.	Dubowo II	24	83	9	4	4	3	4	5	34	29	11	4	62	45	107
13.	Gawrych Ruda	43	247	6	8	8	12	13	9	66	98	39	31	132	158	290
14.	Huta	5	13	2	0	1	2	0	0	4	7	2	0	9	9	18
15.	Korkliny	23	59	2	1	4	10	5	4	15	27	8	6	34	48	82
16.	Korobiec	7	27	1	0	2	2	3	1	12	11	2	0	20	14	34
17.	Kropiwno Nowe	8	27	0	1	3	4	0	0	5	11	6	5	14	21	35
18.	Kropiwno Stare	27	35	4	6	9	5	2	1	10	15	7	3	32	30	62
19.	Krzywe	125	325	16	20	31	35	24	15	117	141	38	13	226	224	450
20.	Kuków Folwark	16	49	2	3	5	3	4	4	14	20	6	4	31	34	65
21.	Kuków Wieś	13	34	1	3	3	4	2	2	13	11	5	3	24	23	47
22.	Leszczewek	27	94	4	8	6	6	2	2	30	30	21	12	63	58	121
22.	Leszczewo	16	60	2	2	5	6	2	2	18	23	10	6	37	39	76
23.	Lipniak	23	80	2	7	5	6	2	4	18	35	14	10	41	62	103
24.	Magdalenowo	2	14	0	0	1	1	1	0	5	4	2	2	9	7	16
25.	Mała Huta	47	173	4	9	14	18	5	3	54	81	22	10	99	121	220
26.	Niemcowizna	30	72	5	10	7	4	3	6	20	29	13	5	48	54	102
27.	Nowa Wieś	69	173	10	12	20	19	9	6	55	83	19	9	113	129	242
28.	Okuniowiec	71	173	8	9	23	23	8	13	59	73	21	7	119	125	244
29.	Okuniowiec-Gielniewo	2	2	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	2	2	4
30.	Osinki	33	110	2	7	12	9	4	3	31	41	22	12	71	72	143
31.	Osowa	36	68	7	6	9	8	3	9	23	25	7	7	49	55	104
32.	Piertanie	6	33	2	1	0	2	1	0	9	13	7	4	19	20	39
33.	Płociczno Osiedle	97	333	16	15	27	28	8	11	99	120	68	38	218	212	430
34.	Płociczno T.	39	173	5	2	14	13	8	9	48	70	27	16	102	110	212
35.	Poddubówek	55	147	12	13	10	17	1	4	54	62	20	9	97	105	202
36.	Potasznia	52	136	13	8	9	16	9	5	45	56	18	9	94	94	188
37.	Przebród	90	189	18	14	14	36	12	6	83	77	13	6	140	139	279
38.	Sobolewo	83	214	13	12	27	23	9	11	67	75	33	27	149	148	297
39.	Sobolewo-	3	4	2	1	0	0	0	0	2	2	0	0	4	3	7

	Słupie															
40.	Stary Folwark	64	197	9	7	23	11	11	10	88	80	16	6	147	114	261
41.	Taciewo	21	82	5	3	6	5	3	3	27	33	12	6	53	50	103
42.	Tartak	21	68	3	7	4	7	0	1	26	25	10	6	43	46	89
43.	Trzciane	12	34	3	6	2	0	2	1	13	12	4	3	24	22	46
44.	Turówka N,	20	48	5	6	4	5	0	0	17	20	6	5	32	36	68
45.	Turówka St,	25	49	4	3	8	9	2	5	15	17	8	3	37	37	74
46.	Wasilczyki	16	40	1	3	3	8	1	1	13	14	6	6	24	32	56
47.	Wiatrołuża I	8	38	3	0	1	3	0	1	8	16	10	4	22	24	46
48.	Wigry	2	16	1	0	0	1	0	1	3	4	7	1	11	7	18
49.	Wychodne	22	77	5	4	4	6	2	3	25	33	11	6	47	52	99
50.	Zielone I	20	78	2	4	8	5	3	2	27	33	9	5	49	49	98
51.	Zielone II	31	73	5	6	7	10	3	6	24	30	5	8	44	60	104
52.	Zielone Kamedulskie	117	264	15	17	34	30	17	23	107	119	11	8	184	197	381
53.	Zyliny	20	54	1	3	4	5	5	8	14	24	3	7	27	47	74
	RAZEM	1708	4907	265	284	468	472	225	226	1623	1980	675	397	3256	3359	6615

Źródło: Dane Urzędu Gminy Suwałki

Tabela Nr 5. Liczba ludności w Gminie Suwałki w poszczególnych przedziałach liczbowych

Lp.	Ilość miejscowości	Liczba mieszkańców w przedziale
1.	2	powyżej 400
2.	1	300 – 400
3.	10	200 – 300
4.	10	100 – 200
5.	15	50 – 100
6.	17	poniżej 50

3.5.1.2. Struktura ludności

Według podstawowych grup wieku struktura ludności Gminy Suwałki na tle województwa i Polski na początku 1998 r. przedstawiała się następująco:

Tabela Nr 6. Struktura ludności Gminy Suwałki na tle Województwa Podlaskiego i Polski

Przedział wiekowy	Gmina Suwałki	Województwo Podlaskie	Polska
0 – 18 lat	29,50 %	27,80 %	26,30 %
18 – 64/59 lat	53,50 %	56,80 %	59,50 %
65/60 lat i więcej	17,00 %	15,40 %	14,20 %

Po roku 1998 struktura ludności z podziałem na grupy wiekowe niewiele się zmieniła i pozostawała na podobnym poziomie, a na początku 2004 roku przedstawiała się następująco:

- ludność w wieku 0-18 lat - 29,3 %
- ludność w wieku 18-64/59 lat - 54,5 %
- ludność w wieku 65/60 lat i więcej - 16,2 %

Tabela Nr 7. Ludność według płci i wieku w Gminie Suwałki

wiek	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem m	mężczyźni	kobiety	kobiety na 100 mężczyzn
	w liczbach bezwzględnych			w odsetkach			
Ogółem	6346	3231	3115	100,00	100,00	100,00	96
0-4	376	194	182	5,9	6,0	5,8	94
5-9	507	242	265	8,0	7,5	8,5	110
10-14	541	287	254	8,5	8,9	8,2	89
15-19	54	268	281	8,7	8,3	9,0	105
20-24	414	241	173	6,5	7,5	5,6	72
25-29	458	253	205	7,2	7,8	6,6	81

30-34	480	252	228	7,6	7,8	7,3	90
35-39	416	223	193	6,6	6,9	6,2	87
40-44	438	234	204	6,9	7,2	6,5	87
45-49	375	218	157	5,9	6,7	5,0	72
50-54	354	171	183	5,6	5,3	5,9	107
55-59	241	107	134	3,8	3,3	4,3	125
60-64	274	148	126	4,3	4,6	4,0	85
65-69	285	136	149	4,5	4,2	4,8	110
70-74	285	116	169	4,5	3,6	5,4	146
75-79	188	82	106	3,0	2,5	3,4	129
80-84	89	34	55	1,4	1,1	1,8	162
85 lat i więcej	76	25	51	1,2	0,8	1,6	204

Źródło: Podstawowe informacje ze spisów powszechnych – 2002 r.

Tabela Nr 8. Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w Gminie Suwałki na tle Województwa Podlaskiego i Powiatu Suwalskiego w 2002 r.

Wyszczególnienie	Województwo Podlaskie	Powiat Suwalski	Gmina Suwałki		
			Ogółem	W tym	
				mężczyźni	kobiety
ludność ogółem (stan w dniu 31 XII)	1207704	35535	6346	3231	3115
wiek przedprodukcyjny	291640	10232	1758	883	875
wiek produkcyjny	719040	19267	3539	1955	1584
wiek poprodukcyjny	197024	6036	1049	393	656
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	68,0	84,4	79	65	97

Źródło: Rocznik statystyczny województwa podlaskiego – 2003 r.

Liczba kobiet na terenie gminy jest niższa niż liczba mężczyzn. Liczba kobiet na 100 mężczyzn w 1998 roku wynosiła 94,4, w 2002 roku wynosiła 97, a w 2004 roku wynosi 97 i jest niewiele niższa od średniej wojewódzkiej, gdzie na 100 mężczyzn przypada 104 kobiet. Potwierdza to regułę ogólnokrajową o przewadze liczby mężczyzn na terenach gmin wiejskich. Biorąc pod uwagę grupę wiekową do 19 lat na terenie Gminy Suwałki zauważamy jeszcze większą dysproporcję. Liczba kobiet na 100 mężczyzn w tym przedziale wiekowym wynosi 80,9. Natomiast w Województwie Podlaskim w 1988 roku mężczyźni stanowili 49,3 % ogółu ludności, w 2002 roku – 48,9 %. Tym samym zwiększył się udział kobiet z 50,7% do 51,1%. W miastach odsetek mężczyzn zmniejszył się o 0,1 pkt (z 47,9 na 47,8) na rzecz kobiet, na wsiach natomiast o 0,3 pkt. (z 50,9 na 50,6). Wzrósł także w 2001 roku (o 1,6 pkt.) współczynnik feminizacji: na 100 mężczyzn przypadało 104,4 kobiet, natomiast na wsi z 96,3 do 97,7. Przewaga liczebna kobiet utrzymywała się do 50 roku życia. W tej grupie wiekowej na 100 mężczyzn przypadało 95,7 kobiet. Zjawisko to odmiennie kształtowało się w miastach niż na wsi. W miastach przewaga kobiet występowała już w wieku 25 lat, natomiast na wsi w wieku 55 lat. W starszym wieku, z uwagi na większą umieralność mężczyzn, proporcje płci systematycznie zmieniły się na korzyść kobiet. Największy wskaźnik feminizacji obserwowano w wieku 83 lata i więcej: w tej grupie wiekowej na 100 mężczyzn przypadało ponad 200 kobiet.

Stale zmniejszająca się liczba urodzeń żywych, a także osiągnięcie pełnoletności przez osoby urodzone w pierwszej połowie lat osiemdziesiątych, tj. w okresie ostatniego wyżu demograficznego w

Województwie Podlaskim wpłynęły na zmniejszenie się liczebności grupy osób w wieku przedprodukcyjnym o ponad 5,7 pkt. Natomiast w tym okresie zwiększyła się liczba ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. Liczebność grupy ludności w wieku produkcyjnym wzrosła o 1,8 pkt. W Powiecie Suwalskim wiek produkcyjny wynosi 53,75% ogółu, w gminie jest nieco większy i waha się w granicach 57,17%, natomiast w mieście jest najwyższy i wynosi 61,54%. W porównaniu do 1998 roku można powiedzieć, iż na terenie Gminy Suwałki liczba ludności w wieku poprodukcyjnym została na tym samym poziomie (1998 rok – 16,5%, 2002 rok – 16,12%), natomiast zmniejszyła się różnica w liczbie ludności w wieku przedprodukcyjnym o 2,4 pkt. (w 1998 roku – 29,1%, w 2002 roku – 26,7%), a wzrosła liczba ludności w wieku produkcyjnym o 4,27 pkt. (w 1998 roku – 52,9%, w 2002 roku – 57,17%).

3.5.1.3. Niepełnosprawni

Za osobę niepełnosprawną uznaje się taką, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony – **osoba niepełnosprawna prawnie** lub osobę, która nie posiada takiego orzeczenia, lecz odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa) – **osoba niepełnosprawna tylko biologicznie**.

Osoby zakwalifikowane do zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie posiadają:

1. aktualne orzeczenie wydane przez odpowiedni organ orzekający – dla osób w wieku 16 lat i więcej,
2. lub uprawnienia do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego dla dzieci powyżej 16 roku życia – tj. urodzonych po 20 maja 1986 roku.

Są trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany i lekki.

Tabela Nr 9. Osoby niepełnosprawne w Gminie Suwałki wg kategorii niepełnosprawności

M – mężczyźni

K – kobiety

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem			Osoby niepełnosprawne					
				prawnie			tylko biologicznie		
	Ogółem	M	K	razem	M	K	razem	M	K
OGÓŁEM	977	479	498	712	363	349	265	116	149
osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku:									
przedprodukcyjny	30	20	10	18	12	6	12	8	4
produkcyjny	480	278	202	395	231	164	85	47	38
poprodukcyjny	467	181	286	299	120	179	168	61	107
osoby niepełnosprawne wg poziomu wykształcenia:									
- wyższe	14	10	4	11			3		
- policealne	13			10			3		
- średnie	82	39	43	65	29	36	17	10	7
- zasadnicze	125	83	42	102	70	32	23	13	10
- podstawowe ukończone	534	260	274	406	201	205	128	59	69
- podstawowe nieukończone	186	71	115	104	46	58	82	25	57
osoby niepełnosprawne wg aktywności ekonomicznej									

aktywni zawodowo	228	125	103	163	87	76	65	38	27
bierni zawodowo	746	353	393	546	275	271	200	78	122

Źródło: Podstawowe informacje ze spisów powszechnych 2002 r.

Na dzień 31.XII.2002 roku w Gminie Suwałki było ogółem 977 osób niepełnosprawnych, w tym: 479 mężczyzn i 498 kobiet.

Niepełnosprawni stanowili 11,65 % ogółu ludności Gminy Suwałki.

Wyższym wykształceniem legitymowało się 14 osób, policealnym 13, średnim 482, zasadniczym 125, podstawowym 534, pozostali zaś nie ukończyli szkoły podstawowej.

Osób niepełnosprawnych aktywnych zawodowo było 228, w tym: 125 mężczyzn i 103 kobiet.

Pozostali to bierni zawodowo tj. nie pracowali, nie mieli pracy i jej nie poszukiwali lub nie pracowali, poszukiwali pracy, ale nie byli zdolni (gotowi) do jej podjęcia.

Potrzeby niepełnosprawnych powinny być uwzględnione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego poprzez:

- 1) rozwiązania komunikacyjne dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- 2) likwidację barier urbanistyczno – architektonicznych i konstrukcyjnych,
- 3) dostępność do ciągów komunikacyjnych i obiektów użyteczności publicznej.

3.5.1.4. Ruch wędrownikowy i naturalny

Na stan liczebny mieszkańców gminy oddziałuje szereg czynników. Zasadnicze znaczenie odgrywa: przyrost naturalny, długość życia i saldo migracji.

Wielkość przyrostu naturalnego zależy od liczby rodzących się dzieci. W ciągu ostatnich lat w całej Polsce obserwuje się proces spadku wskaźnika natężenia urodzeń. W Województwie Podlaskim w wyniku depresji urodzeniowej notowanej w latach dziewięćdziesiątych do roku 2002 spadła liczba dzieci w wieku 0-14 lat o ponad 24,4%

W Gminie Suwałki przyrost naturalny, który w latach 1990 – 1995 ulegał wyraźnemu obniżeniu (w 1995 r. ujemny) od 1996 r. wykazuje tendencje rosnące.

W 2002 roku przyrost naturalny w wyniku różnicy między zgonami (68) a urodzeniami (88) był dodatni (+20), gdzie w powiecie suwalskim również dodatni (+91), natomiast w województwie podlaskim ujemny (-175).

Gminę Suwałki zamieszkuje 6615 osób, z tego 49,2% stanowią kobiety.

W okresie transformacji społeczno-gospodarczej w latach dziewięćdziesiątych zaznaczyły się na terenie gminy następujące trendy ludnościowe :

- nastąpiło osłabienie migracji ze wsi do miast jako efekt recesji w gospodarce, ujawniający się w postaci spadku popytu na pracę, wzrostu bezrobocia oraz bariery wysokich cen mieszkań w miastach;
- przyrost naturalny, który w latach 1990-1995 ulegał wyraźnemu obniżeniu (w 1995 r. w gminie wystąpił ujemny przyrost naturalny), od 1996 r. wykazuje tendencje rosnące,
- ludność z miasta osiedla się na terenach gminy przyległych do miasta.

Tabela nr 10. Migracje ludności w latach 1990-1997

rok	napływ				odpływ				saldo migracji
	ogółem	z miast	ze wsi	z zagranicy	ogółem	do miast	na wieś	za granicę	
1990	132	67	63	2	330	269	61	-	- 198
1991	106	52	54	-	298	278	20	-	- 192
1992	135	79	56	-	285	246	39	-	- 150
1993	111	67	44	-	182	157	25	-	- 71
1994	122	85	37	-	133	103	30	-	- 11
1995	115	76	39	-	138	119	18	1	- 23
1996	121	68	53	-	109	82	27	-	+ 12
1997	140	109	30	1	130	100	30	-	+ 10

Gmina Suwałki od lat cechowała się ujemnym bilansem przepływów migracyjnych. Dopiero od 1996 roku występuje dodatnie saldo migracji. W wyniku m.in. długotrwałego utrzymywania się niekorzystnych proporcji pomiędzy wielkością ubytku migracyjnego i wielkością przyrostu naturalnego, poziom zaludnienia w gminie jest ponad pięciokrotnie niższy niż w kraju i 2,5-krotnie niższy niż w Województwie Podlaskim.

Aktualnie średnia gęstość zaludnienia w gminie wynosi 24 osoby na km², podczas gdy w Polsce 124 osoby na km², a w województwie – 60 osób na km².

W 2002 roku saldo migracji w gminie było dodatnie (+13), w powiecie saldo było ujemne (-124) w województwie również ujemne (-1803).

Tabela nr 11. Migracje ludności w 2003 roku

wyszczególnienie	napływ			odpływ			saldo migracji na pobyt stały
	ogółem	w ruchu wewnętrznym	z zagranicy	ogółem	w ruchu wewnętrznym	za granicę	
Województwo	13553	13291	262	15356	14772	584	- 1803
Powiat	465	462	3	589	579	10	- 124
Gmina	160	160	-	147	146	1	13

Tendencje depopulacyjne na obszarach wiejskich pociągają za sobą szereg negatywnych konsekwencji demograficznych i społecznych:

- szybkie starzenie się ludności, wywołane masowym odpływem młodzieży do miast;
- obniżenie przyrostu naturalnego;
- maskulinizacja coraz większych obszarów polegająca na znacznej nadwyżce mężczyzn w stosunku do liczby kobiet w wieku produkcyjnym (56 kobiet na 100 mężczyzn – wg danych na koniec 2002 r.),
- zaostrzenie się problemu związanego z koniecznością zapewnienia opieki zdrowotnej i pomocy społecznej starszym osobom samotnym, o niskich dochodach.

3.5.1.5. Wykształcenie ludności i deklarowana narodowość

Na 5157 osób w wieku 13 lat i więcej w 2002 r. największą grupę stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym tj. 44,44%.

Wyższym wykształceniem legitymowało się 5,33%, policealnym 2,32%, średnim 18,05%, zasadniczym 19,06% . Bez wykształcenia lub nieukończonej szkoły podstawowej było 8,26%.

W porównaniu z poprzednimi latami poziom wykształcenia ludności gminy wyraźnie wzrasta.

W przyszłości można oczekiwać dalszego systematycznego wzrostu poziomu wykształcenia mieszkańców gminy.

Językiem wyłącznie polskim posługiwało się w domu 6280 osób (3198 mężczyzn i 3082 kobiet) językiem polskim i niepolskim 62 osoby (48mężczyzn i 14 kobiet).

W roku 2002 narodowość polską deklarowało 6297 osób (3204 mężczyzn i 3083 kobiet), niepolską 4 osoby i nieustaloną 45 osób.

Tabela Nr 12. Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia, grup wieku i płci w Gminie Suwałki

GRUPY WIEKU PŁEĆ	Ogółem	Poziom wykształcenia							
		wyższe	policealne	średnie			zasadnicze zawodowe	podstawowe ukończone	Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego
				Razem	ogólnokształ- cące	zawodowe			
	5157	275	120	1039	241	798	983	2292	426
19 lat i mniej	784	-	-	52	23	29	40	622	59
20-29	872	83	30	383	89	294	264	106	
30-39	896	76	39	261	47	214	302	207	9
40-49	813	59	31	214	42	172	227	272	8
50-59	595	26	11	76	20	56	108	363	9
60-64	274	19	6	22	7	15	20	189	18
65 lat i więcej	923	12	3	31	13	18	22	533	321
Mężczyźni	2622	118	29	483	64	419	647	1185	150
Kobiety	2535	157	91		177	379	336	1107	276

Źródło: Podstawowe informacje ze spisów powszechnych – 2002 r.

3.5.1.6. Źródła utrzymania

Od 1990 roku gospodarka w Gminie Suwałki przeżywa proces transformacji.

W strukturze podmiotów gospodarczych przeważa sektor prywatny, zdecydowana większość to jednostki usługowe. Dane o źródłach utrzymania dostępne są ze spisów powszechnych i spisów rolnych. Według NSP 2002 roku w Gminie Suwałki 30,27% ludności utrzymywało się z pracy na rachunek własny lub z dochodów z najmu, w tym w swoim gospodarstwie rolnym. Z rent i emerytur utrzymywało się 33,78 % ludności. Co 376 mieszkaniów gminy utrzymywał się z nieustalonego źródła.

Z pracy wyłącznie lub głównie w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej) utrzymywało się 1252 osób (681 mężczyzn i 571 kobiet) tj. 19,72 % ludności gminy.

Na ogólną liczbę ludności w wieku 15 lat i więcej, wynoszącą 4922, aktywni zawodowo stanowili 59,71 %, bierni zawodowo 38,82%, pozostałe 1,46 % to osoby z nieustalonym statusem na rynku pracy. Około 1,95 % aktywnych zawodowo legitymowało się wyższym wykształceniem, 8,6 % średnim, 10,78 % zasadniczym zawodowym ogólnej liczby aktywnych ekonomicznie. W wieku produkcyjnym było 31,12 % aktywnych zawodowo.

Na podstawie wyników spisu rolniczego 2002 można stwierdzić, że zmniejsza się udział ludności, dla której głównym źródłem utrzymania jest praca w rolnictwie, powiększa się grupa utrzymujących się ze źródeł pozarolniczych, a coraz większy natomiast jest udział osób posiadających głównie lub wyłącznie niezarobkowe źródło utrzymania.

Tabela Nr 13. Ludność według głównego źródła utrzymania oraz płci w Gminie Suwałki

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Ludność utrzymująca się						
		z pracy				z pozostałych źródeł		
		razem	najemnej	na rachunek własny lub z dochodów z najmu		razem	w tym	
				razem	w tym w swoim gosp. rolnym (działce rolnej)		z emerytur	z rent
OGÓŁEM	6346	4185	2264	1921	1605	2144	1053	757
Mężczyźni	3231	2244	1220	1024	850	980	461	352
Kobiety	3115	1941	1044	897	755	1164	592	405
w tym posiadający własne źródło utrzymania	3933	2195	1156	1039	894	1738	939	588
Mężczyźni	2069	1305	717	588	492	764	400	259
Kobiety	1864	890	439	451	402	974	539	329

Źródło: Podstawowe informacje ze spisów powszechnych – 2002 r.

Tabela Nr 14. Gospodarstwa domowe według liczby osób w gospodarstwie i głównego źródła utrzymania w 2002 roku

Główne źródło utrzymania gospodarstwa domowego	Ogółem	Gospodarstwa domowe o liczbie osób				
		1	2	3	4	5 i więcej
OGÓŁEM	1810	320	344	295	339	512
Praca	1085	88	92	207	274	424
Najemna	588	55	51	125	164	193
Na rachunek własny	497	33	41	82	110	231
W rolnictwie	405	27	29	65	79	205
Poza rolnictwem	92	6	12	17	31	26
Pozostałe źródła	724	232	252	88	65	87
w tym emerytury i renty	637	200	234	80	54	69
Nieustalone	1	-	-	-	-	1

Źródło: Podstawowe informacje ze spisów powszechnych – 2002 r.

Tabela Nr 15. Pracujący w wieku 15 lat i więcej wyłącznie lub głównie w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej) według powierzchni użytków rolnych w Gminie Suwałki Stan na dzień 31.XII.2002 roku

Płeć	Ogółem	W tym: pracujący w swoim gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych			
		1- 5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15 ha i więcej
OGÓŁEM	1252	132	237	318	552
Mężczyźni	681	65	127	175	308
Kobiety	571	67	110	143	244

Źródło: Podstawowe informacje ze spisów powszechnych – 2002 r.

Tabela Nr 16. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w Gminie Suwałki w 2002 r.

Tabela nr 10: Prędkość ekonomiczna i społeczna w wieku 15 lat i więcej w Gminie Suwałki w 2002 r.									
WYSZCZEGÓLNIENIE	Ludność ogółem	Aktywni zawodowo			Bierni zawodowo	Osoby z nieustalonym statusem na rynku pracy	Współczynnik aktywności zawodowej na rynku	Wskaźnik zatrudnienia	Stopa bezrobocia
		razem	pracujący	bezrobotni					
	w liczbach bezwzględnych							w %	
OGÓŁEM	4922	2939	2527	412	1911	72	60,6	52,1	14,0
z wykształceniem wyższym	275	228	218	10	43	4	84,1	80,4	4,4
średnim	1159	893	758	135	229	37	79,6	67,6	15,1

zasadniczym zawodowym	983	772	641	131	199	12	79,5	66,0	17,0
podstawowym ukończonym, nieukończonym i bez wykształcenia szkolnego	2483	1044	909	135	1430	9	42,2	36,7	12,9
w tym w wieku produkcyjnym	3539	2663	2263	504	804	67	76,8	65,2	15,2
Mężczyźni	2508	1673	1463	210	797	38	67,7	59,2	12,6
z wykształceniem wyższym	118	96	94	2	20	2	82,8	81,0	2,1
średnim	512	425	373	52			85,5	75,1	12,2
zasadniczym zawodowym	647	531	452	79	107	9	83,2	70,8	14,9
podstawowym ukończonym, nieukończonym i bez wykształcenia szkolnego	1221	620	544	76	595	6	51,0	44,8	12,3
W tym w wieku produkcyjnym	1955	1532	1326	206	388	35	79,8	69,1	13,4
Kobiety	2414	1266	1064	202	1114	34	53,2	44,7	16,0
z wykształceniem wyższym	157	1321	124	8			85,2	80,0	6,1
średnim	647	468	385	83	157	22	74,9	61,6	17,7
zasadniczym zawodowym	336	241	189	52	92	3	72,4	56,8	21,6
podstawowym ukończonym, nieukończonym i bez wykształcenia szkolnego	1262	424	365	59	835	3	33,7	29,0	13,9
w tym w wieku produkcyjnym	1584	1136	937	199	416	32	73,2	60,4	17,5

Źródło: Podstawowe informacje ze spisów powszechnych – 2002 r.

3.5.1.7. Bezrobocie

Mieszkańcy Gminy Suwałki w 66% są związani z pracą zarobkową. Z ogólnej liczby wynoszącej 6346 osób, 1771 pracuje w rolnictwie, 2414 poza rolnictwem. Pozostała część mieszkańców utrzymuje się z renty bądź z emerytury lub jest po prostu bezrobotna.

W porównaniu do 1997 roku, prawie o 16% wzrosło zatrudnienie mieszkańców w sektorach poza rolnictwem (pracą poza rolnictwem było związanych tylko 22% osób), prawie o 17% wzrosła liczba mieszkańców tzw. czynnych zawodowo (było 50%), natomiast spadła o 3% ilość osób utrzymująca się wyłącznie z rolnictwa (było 31%)

Tabela Nr 17. Struktura zatrudnienia mieszkańców Gminy Suwałki w roku 2002 na tle Powiatu Suwalskiego i Województwa Podlaskiego

Wyszczególnienie	Ogółem	Poza rolnictwem	W rolnictwie	Emerytura	Renta	Pozostałe
Gmina Suwałki	6346	2414	1771	1053	621	487
Powiat Suwalski	35526	9515	13739	5968	3621	2683
Woj. Podlaskie	1208606	574551	205673	222618	83819	121945

Transformacja polskiej gospodarki zmieniła sytuację na rynku pracy, również w Gminie Suwałki. Pojawiło się zjawisko bezrobocia, które jest efektem niedopasowania podaży i popytu na pracę.

Tabela nr 18. Struktura i bilans bezrobotnych.

Wyszczególnienie	Bezrobotni zarejestrowani		Bezrobotni, którzy posiadali pracę		Bezrobotni zarejestrowani			
	razem	kobiety	razem	kobiety	ogółem		w tym: z prawem do zasiłku	
Osoby poprzednio pracujące	14	6	15	8	228	107	91	32
Osoby dotychczas nie pracujące	14	10	7	4	79	49	5	0
Ogółem	37	21	34	16	465	237	98	32
Wybrane kategorie bezrobotnych (ogółem)								
Niepełnosprawni	0	0	1	0	7	1	1	0
Posiadający gospodarstwo rolne	2	1	1	0	20	12	4	1

W województwie podlaskim stopa bezrobocia waha się w granicach 7%, w powiecie suwalskim około 8%, natomiast w Gminie Suwałki około 9%.

Na koniec maja 2004 roku liczba bezrobotnych w przedziale 18-64 lata wynosiła 465 w tym 237 kobiet, czyli o 1% więcej niż mężczyzn.

Pod koniec maja 2004 roku bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy było 465, w tym 98 osób z prawem do zasiłku.

Z analizy wynika, iż bezrobotni w wieku 25-34 lata mają największe problemy ze znalezieniem pracy, natomiast ludzie wykształceni, mający wyższe wykształcenie mają najmniejsze trudności z pracą, takich osób jest tylko 2% w stosunku do wszystkich bezrobotnych, a najwięcej jest osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej.

Tabela Nr 19. Bezrobotni według wieku, poziomu wykształcenia, stażu pracy i czasu pozostawania bez pracy (maj 2004 rok).

Wyszczególnienie		Ogółem liczba bezrobotnych	Z tego według czasu pozostawania bez pracy w miesiącach											
			do 1		1-3		3-6		6-12		12-24		Pow. 24	
			K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
wiek	18-24	105	10	1	13	12	8	4	9	13	13	6	12	4
	25-34	139	2	4	8	8	11	16	10	15	14	9	30	12
	35-44	107	3	4	2	4	6	9	6	10	12	16	21	14
	45-54	92	1	4	2	7	6	8	2	6	7	4	23	22
	55-59	21	0	0	0	1	0	1	0	2	0	5	6	6
	60-64	1	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	1
wykształcenie	wyższe		1	0	1	1	1	0	1	1	2	1	1	1
	policealne i średnie zaw.		7	0	10	7	10	4	11	9	9	5	19	6
	śred. ogólne.		4	0	5	1	3	0	0	1	8	1	9	1
	zasadn. zawod.		2	8	5	9	9	12	8	12	12	12	26	14
	gimnaz. i poniżej		2	5	4	16	8	22	7	13	15	21	37	37
staż pracy w latach ogółem	do 1		4	2	6	5	3	2	4	3	7	6	25	10
	1-5		3	2	5	9	10	10	7	16	10	8	10	30
	5-10		3	3	2	4	6	10	8	11	9	6	16	5
	10-20		11	2	2	3	3	5	5	4	6	7	15	11
	20-30		97	3	0	4	3	5	1	6	3	8	2	7
	30 i więc.		33	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0

	bez stażu		129	1	10	7	6	6	2	5	11	5	14	6
	ogółem		16	195	25	32	31	38	27	46	46	40	92	59

Cechą charakterystyczną bezrobocia w gminie, podobnie jak w kraju, jest wysoki udział bezrobotnych z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Suwałkach na dzień 30.06.1999 roku grupa ta stanowiła 73% ogółu bezrobotnych, na dzień 31 maja 2004 roku grupa ta stanowiła 70% ogółu bezrobotnych, w przeciągu pięciu lat grupa ta zmalała zaledwie o 3%.

3.5.2. Infrastruktura społeczna. Instytucje publiczne

3.5.2.1. Szkolnictwo

Na terenie Gminy Suwałki znajduje się siedem **szkół podstawowych** oraz odrębnie działający oddział klasy „0” przy Szkole Podstawowej Nr 9 w Suwałkach. W roku 2003 zostało powołane pierwsze gimnazjum na terenie gminy w miejscowości Płociczno Tartak. Drugie powołane w roku bieżącym Gimnazjum w Przebrodzie, rozpoczęło działalność od 1-go września 2004 roku.

Łączna liczba uczniów uczęszczających do szkół podstawowych w roku szkolnym 2003/2004 wynosiła 580 uczniów.

Wychowaniem przedszkolnym w roku 2003/2004 objętych było 88 dzieci, w ośmiu oddziałach przedszkolnych funkcjonujących przy szkołach podstawowych.

W 2000 roku zlikwidowano Szkołę Podstawową w Sobolewie i w roku 2004 zlikwidowano Szkołę Podstawową w Zielonym Kamedulskim.

Przyczyną tego są z jednej strony czynniki ekonomiczne - samorządy lokalne ograniczając wydatki optymalizują sieć szkół - a z drugiej malejąca liczba dzieci uczęszczających do szkoły. Likwidacji liczby szkół nie można jednoznacznie oceniać negatywnie. Mniejsza ilość szkół pozwala na przeznaczanie większych nakładów na inwestycje i wyposażanie szkół. Dotyczy to w szczególności remontów bieżących oraz termomodernizacji (np. Szkoły Podstawowej Płocicznie Tartak i Szkoły Podstawowej w Starym Folwarku). Przeprowadzono również remont Szkoły Podstawowej w Przebrodzie.

Lokalizacja szkół podstawowych i ilość uczniów w poszczególnych placówkach przedstawia się następująco:

- Przebród 146
- Poddubówek 103
- Płociczno 128
- Nowa Wieś (im. Jana Pawła II) 90
- Stary Folwark (im. Marii Konopnickiej) 64
- Bród Nowy 35
- Oddział przedszkolny przy Szkole Podstawowej Nr 9 W Suwałkach, ul. Hamerszmita 15.

Na terenie Gminy Suwałki nie ma przedszkoli. Brak przedszkoli na obszarach wiejskich jest jedną z przyczyn utrudniających restrukturyzację rynku pracy i poprawę warunków bytowych mieszkańców, bowiem niemożność zapewnienia opieki dzieciom sprawia, iż duża część kobiet rezygnuje z poszukiwania pracy. Jednocześnie z obawy przed utratą pracy w czasie długiej opieki nad dzieckiem, znaczna część kobiet rezygnuje z posiadania potomstwa. Przedszkola, obok oczywistej funkcji wychowawczo-edukacyjnej, są więc istotnym elementem wpływającym na rozwój społeczny i gospodarczy gmin. Pożądane jest, by we wszystkich miejscowościach uznanych za rozwojowe funkcjonowały przedszkola lub oddziały przedszkolne przy szkołach.

Tabela Nr 20. Warunki nauczania w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2003/2004 w Gminie Suwałki.

Wyszczególnienie	Nauczyciele pełno-zatrudnieni	Oddziały	Sale do nauczania	Liczba uczniów na 1			
				Szkołę	Nauczyciela	Oddział	Salę do nauczania
Gmina Suwałki	62	41	47	72	9	14	11

Wydatki na oświatę stanowiły znaczne obciążenie budżetu gminy i wyniosły w 1997r. - 46%, a w 1998r. – 45% ogółu wydatków.

Roczny koszt nauki jednego ucznia jest wyższy od średniej w regionie i ma tendencję rosnącą. Tylko w Szkole Podstawowej w Nowej Wsi koszt utrzymania 1 dziecka w porównaniu do roku ubiegłego spadł. Gmina Suwałki znajduje się w czołówce gmin najczęściej dokładających do oświaty poza subwencją w województwie. Przyczyną tego stanu rzeczy jest pomniejszający się ciągle wskaźnik przyrostu naturalnego. Z prognoz wynika, iż w roku szkolnym 2007/2008 będzie o około 120 dzieci mniej niż w roku 2003/2004 (to jest około 21%).

Zaplecze dla działalności sportowej w Gminie Suwałki to:

- 3 sale gimnastyczne o powierzchni poniżej 50 m² funkcjonujące przy szkołach podstawowych w Przebrodzie, Płocicznie i Starym Folwarku,
- 6 boisk sportowych przy szkołach podstawowych w następujących miejscowościach: Poddubówku, Przebród, Płociczno (boisko asfaltowe), Stary Folwark, Nowa Wieś, Bród Stary.

Obiekty sportowe nie są dobrze wyposażone, ze względu na brak odpowiedniej ilości sprzętu sportowego, co powoduje, że zajęcia sportowe mogą być prowadzone w ograniczonym zakresie.

3.5.2.2. Kultura i czytelnictwo

Na terenie Gminy Suwałki nie występują muzea, kina, domy i ośrodki kultury. Wykorzystywane są przez ludność wiejską obiekty znajdujące się w mieście Suwałki. Są to dwa kina, dwa muzea, dwa ośrodki kultury. Na terenie gminy znajduje się biblioteka publiczna w miejscowości Płocicznie Tartak oraz jej trzy filie w: Starym Folwarku, Poddubówku, i Brodzie Nowym.

Łącznie w bibliotekach na terenie gminy znajduje się 33,2 tys. woluminów, co w przeliczeniu na 1000 ludności daje 5021, a na jednego czytelnika 5 woluminów. Według danych z 31 grudnia 2003 roku łączna liczba czytelników gminnych bibliotek wynosiła 637, około 200 mniej niż w 1997 roku. Z tych

samych danych wynika, że liczba wypożyczeń wyniosła 10,8 tys. woluminów w roku 2003, co w przeliczeniu na jednego czytelnika daje 17 wypożyczonych woluminów.

Tabel nr 21. Stan czytelnictwa w Gminie Suwałki w 2003 roku.

Wyszczególnienie	Gminna Biblioteka Publiczna w Płocicznie Tartak	Filia Biblioteki Publicznej w Starym Folwarku	Filia Biblioteki Publicznej w Brodzie Nowym	Filia Biblioteki Publicznej w Poddubówku
Ilość woluminów	8 437	9 067	6 822	8 888
Ilość czytelników	295	184	68	90
Ilość wypożyczeń	5 945	2 955	839	1 017

Zródło: Dane z Urzędu Gminy

3.5.2.3. Służba zdrowia i opieka społeczna

Z usług medycznych w zakresie lecznictwa otwartego, zamkniętego i specjalistycznego, mieszkańcy gminy korzystają z dobrze rozwiniętej sieci znajdującej się na terenie Miasta Suwałki. Na terenie gminy brak jest szpitali, przychodni i aptek. W Mieście Suwałki znajduje się jeden szpital, który dysponuje ponad siedmiuset łózkami.

Na terenie Gminy Suwałki działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który zatrudnia 5 osób. Brak jest domów dziecka, domów dla osób przewlekle chorych i starych. W razie potrzeby mieszkańcy gminy mogą korzystać z ośrodków znajdujących się na terenie Miasta Suwałk, gdzie znajduje się Ośrodek Pomocy Stacjonarnej, Pogotowie Opiekuńcze oraz dwa Specjalne Ośrodki Szkolno – Wychowawcze.

Wśród problemów, z którymi najczęściej borykają się mieszkańcy Gminy Suwałki dominują: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, rodziny wielodzietne, długotrwała choroba, alkoholizm, w tym również rodziny niepełne oraz potrzeba ochrony macierzyństwa.

W mniejszym stopniu na trudną sytuację życiową wpływają: trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, bezdomność, sieroctwo, klęska żywiołowa lub ekologiczna, niepełnosprawność, ale także bierność życiowa i brak odpowiedzialności. Z powodu ubóstwa przyznano pomoc w Gminie Suwałki w 2003 roku 214 rodzinom.

Problemem nieodłącznie sprzężonym, czy też powodującym ubóstwo jest bezrobocie. Rozmiary i cechy bezrobocia stawiają je w rzędzie najważniejszych i jednocześnie najtrudniejszych do rozwiązania problemów ekonomicznych, politycznych i społecznych. W Gminie Suwałki 156 rodzin otrzymało pomoc.

Pokaźną grupę stanowią niepełnosprawni, których stan fizyczny lub psychiczny trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wypełnianie zadań życiowych i ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i społecznymi.

Problemem, który wnosi ogromne spustoszenie moralne i emocjonalne, jest alkoholizm. Pauperyzacja społeczeństwa, załamanie się autorytetów, brak wzorców moralnych w wychowaniu,

społeczna akceptacja nietrzeźwości – stanowią niektóre czynniki ściśle związane z pogłębianiem się skali tego problemu. W Gminie Suwałki 44 rodziny borykają się z tym problemem.

W 2003 roku na opiekę społeczną gmina przeznaczyła 7,9% swego budżetu. Formą pomocy, jaką udzielono na terenie Gminy Suwałki, była pomoc m. in. w postaci posiłków dla dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole. Liczba osób, którym przyznano posiłek, wynosiła – 204, stanowiło to kwotę świadczenia w wysokości 65 908 zł. Z zasiłku specjalnego celowego skorzystało 29 rodzin, gmina na ten cel przeznaczyła kwotę 6 580 zł. Sumę 34 150 zł przeznaczono na inne zasiłki celowe w naturze, z którego skorzystało 135 rodzin.

3.5.2.4. Instytucje publiczne

Podstawowy ciężar utrzymania porządku publicznego w Gminie Suwałki spoczywa na Komendzie Miejskiej Policji znajdującej się w mieście Suwałki. W 2003 roku na terenie Gminy Suwałki odnotowano następujące zdarzenia lub wykroczenia:

ogółem zdarzenia przestępcze	- 127
ogółem zdarzenia drogowe	- 152
ogółem wykroczenia	- 31

Z uwagi na ilość popełnionych zdarzeń miejscowościami najbardziej zagrożonymi są:

– Krzywe	- 26
– Gawrych Ruda	- 24
– Stary Folwark	- 12
– Biała Woda	- 11
– Mała Huta	- 9

Na terenie Gminy Suwałki dzielnicowi z KMP w Suwałkach prowadzą stałe działania prewencyjne, przeprowadzają spotkania z mieszkańcami wsi, dokonują oznakowań przedmiotów wartościowych.

Na terenie gminy działa 6 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, z tego 4 posiadają samochody: w tym 3 gaśniczo – bojowe i 2 dostawcze typu Żuk. Stan techniczny tych pojazdów jest dobry.

Nad bezpieczeństwem pożarowym mieszkańców gminy czuwają Ochotnicze Straże Pożarne, zlokalizowane w miejscowościach: Sobolewo, Płociczno, Turówka Nowa, Nowa Wieś, Potasznia, Wychodne. Ochotnicza Straż Pożarna Potasznia włączona jest do Krajowego Systemu Ratownictwa.

Z danych udostępnionych przez Państwową Straż Pożarną w Suwałkach wynika, iż na terenie Gminy Suwałki w porównaniu z rokiem 2001 zagrożenie pożarowe wzrosło, a w latach 2002-2003 ustabilizowało się. W roku 2003 odnotowano ogółem 117 zdarzeń, do których wezwano Ochotniczą Straż Pożarną, z tego jeden alarm był fałszywy. Porównując rok 2002 miejscowych zagrożeń było więcej niż pożarów, bo aż 87. Natomiast w 2003 roku odnotowano tendencję spadkową, tylko 44 miejscowych zagrożeń, w porównaniu do 72 pożarów. Lecz jest to i tak więcej w porównaniu do roku 2001, w którym miejscowych zagrożeń było 38.

Tabela nr 22. Struktura zdarzeń na terenie Gminy Suwałki w latach 2001- 2003

Lp.	Rodzaj zdarzenia	Rok 2001	Rok 2002	Rok 2003
1	Pożar	36	70	72
2	Miejscowe zagrożenie	38	87	44
3	Alarm fałszywy	1	1	1
4	Ogółem	75	158	117

Źródło: *Analiza Zagrożeń Gminy Suwałki*

3.5.2.5. Turystyka

Atrakcje przyrodnicze i turystyczne

Najwyższymi walorami przyrodniczymi charakteryzuje się wschodnia część Gminy Suwałki, obejmująca teren Wigierskiego Parku Narodowego, fragment jeziora Wigry oraz tereny położone na północ od jeziora Wigry.

Przez park przepływa sześć głównych rzek (62,45 ha): Czarna Hańcza, Kamionka, Maziówka, Piertanka, Wiatrołuża, Samlanka.

Główną rzeką Parku jest Czarna Hańcza, przepływająca przez jezioro Wigry i stanowiąca znany i ceniony szlak kajakowy w kraju i Europie.

Gmina Suwałki posiada bogate tradycje kulinarne. Do najbardziej charakterystycznych potraw tej okolicy należą: *kartacze, kiszka ziemniaczana, babka ziemniaczana oraz sękacz (stożkowate ciasto z sękami)*.

Obszar Gminy Suwałki wyróżnia się spośród innych regionów Polski także specyficzną gwarą, tzw. Mazurzeniem.

1) Szlaki turystyczne

Gmina Suwałki jest atrakcyjna, ze względu na czysty klimat Zielonych Płuc Polski, walory przyrodnicze i krajobrazowe.

Funkcjonują tu następujące szlaki turystyczne piesze i rowerowe:

Szlak żółty

Ilość km: 11 km - Biała Woda – Taciewo

Ilość km: 9,2 km - Krzywe (pętla komunikacji miejskiej z Suwałk) – Mostek na Wiatrołuży

Szlak zielony

Ilość km: 1,8 km - Okuniowiec – Szwajcaria (przez wieś Osinki)

Ilość km: 7,1 km - Krzywe – Leszczewo – Krzywe

Ilość km: 44,9 km - Stary Folwark – Stary Folwark

Szlak niebieski

Ilość km: 6,7 km - Mała Huta – Krzywe

Ilość km: 24 km - Mała Huta – Gawrych Ruda

Szlak czarny

Ilość km: 17,9 km - Stary Folwark (przystanek autobusowy naprzeciwko parkingu i bramy wjazdowej do ośrodka PTTK) – Osinki

Ilość km: 2,6 km - Płociczno PKP – Płociczno

Szlak czerwony

Ilość km: 6,9 km - Krzywe – Stary Folwark.

2) Baza turystyczna i gastronomiczna

Zaplecze rekreacyjne gminy stanowią:

- plaże i pomosty ogólnodostępne nad jeziorami Wigry, Krzywe, Osowa,
- wieże i platformy widokowe w Lipniaku,
- punkt widokowy w Gawrych Rudzie i Tartaku,
- plaża i platforma widokowa w Krzywym,
- 2 ścieżki dydaktyczne w miejscowości Krzywe ,
- szlaki turystyczne (żółty, zielony, czerwony i konne).

Według stanu na koniec grudnia 2003 r. na terenie Gminy Suwałki funkcjonowało 18 obiektów noclegowych (7.3% wszystkich obiektów w województwie, 50% obiektów w powiecie suwalskim) posiadających 735 miejsc noclegowych (5.07% ogółu miejsc w województwie, 46.25% ogółu miejsc w powiecie suwalskim).

Oddzielną grupę stanowią kwatery agroturystyczne, których na terenie gminy Suwałki działa 30 oferując 120 miejsc noclegowych. Łącznie gmina oferuje 850 miejsc noclegowych.

W 2003 roku z obiektów turystycznych skorzystało 4946 osób (około 1.4% turystów odwiedzających województwo podlaskie, 33.87 % turystów odwiedzających powiat suwalski.).

Stosunek liczby osób korzystających z noclegów do liczby miejsc noclegowych w gminie wynosi (5,8) dla województwa (24,5), powiatu (9,2).

Wskazuje to niski stopień wykorzystania miejsc noclegowych istniejących na terenie gminy.

Niewątpliwie przyczyną takiego stanu rzeczy jest zły stan techniczny obiektów, niska jakość oferowanych usług oraz brak informacji.

Porównanie wskaźników liczby obiektów, liczby miejsc noclegowych, a także korzystających z noclegów obliczonych dla województwa podlaskiego, powiatu suwalskiego i dla Gminy Suwałki przedstawia tabela nr 23.

Tabela nr 23. Obiekty noclegowe na terenie Gminy Suwałki na tle Województwa Podlaskiego i Powiatu Suwalskiego w 2003 r.

	Liczba obiektów	Liczba miejsc noclegowych	Korzystający z noclegów
	Ogółem		Ogółem
Gmina Suwałki	18	735	4.946

Powiat Suwałki	36	1589	14.600
Woj. Podlaskie	245	14497	355.000

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego

Istniejącą bazę turystyczną i gastronomiczną Gminy Suwałki przedstawiają poniższe tabele:

Tabela nr 24. Baza turystyczna Gminy Suwałki w 2003 r.

	Obiekty noclegowe	Liczba miejsc noclegowych	Liczba korzystających z noclegów
	Ogółem	Ogółem	
Hotele	3	140	800
Domy wczasowe – Ośrodki wypoczynkowe	3	225	700
Pensjonaty	3	30	500
Camping i pola namiotowe	5	230	2200
Schroniska	3	90	400
Domki turystyczne	1	20	97
Kwatery prywatne – agroturystyczne	30	120	249

Źródło: Dane Urzędu Gminy Suwałki

Tabela nr 25. Baza gastronomiczna Gminy Suwałki w 2003 r.

	Ilość obiektów gastronomicznych	Liczba miejsc w obiektach	Liczba osób korzystających
	Ogółem	Ogółem	
Restauracje	5	250	1500
Kawiarnie	2	80	1500
Bary	10	400	2000

Źródło: Dane Urzędu Gminy Suwałki

Podkreślić należy, że na terenie gminy brak hoteli, moteli i pensjonatów o wysokim standardzie. Istniejąca baza turystyczna uzupełniana jest przez 30 gospodarstw rolnych specjalizujących się w turystyce wiejskiej, tzw. agroturystyce.

Analiza przedstawionych wyżej danych pozwala stwierdzić, że atrakcyjność turystyczna gminy Suwałki nie jest w pełni wykorzystywana.

Rozwój turystyki wymaga przekształceń bazy noclegowej oraz innych ważniejszych elementów zagospodarowania turystycznego gminy, a przede wszystkim:

- uporządkowania istniejącego zagospodarowania turystycznego pod względem standardu i pełnionych funkcji oraz wymogów ochrony środowiska;
- modernizacji istniejącej bazy turystycznej, zmierzającej do podniesienia standardu użytkowania i wzbogacenia oferowanych usług turystycznych;
- zagospodarowania obszarów wzdłuż tras turystycznych oraz baz dla turystyki kwalifikowanej wędrowniczej, szczególnie na obszarach chronionych lub w ich sąsiedztwie;
- koncentracji turystyki pobytowej w istniejących i potencjalnych miejscowościach turystycznych;

- budowy i rozbudowy urządzeń gospodarki wodno-ściekowej oraz systemów utylizacji odpadów;
- rozbudowy i modernizacji sieci dróg i usprawnienia komunikacji celem zwiększenia dostępności transportowej i telekomunikacyjnej do rejonów turystycznych;
- wspierania rozwoju małych obiektów turystycznych, stwarzających szansę na wydłużenie sezonu wypoczynkowego oraz rozwój usług agroturystycznych;
- wzbogacenia ofert wypoczynkowych,
- promocji gminy.

3.5.3. Infrastruktura techniczna

Gminne **ujęcia wody** na terenie Gminy Suwałki eksploatuje przedsiębiorstwo: Projektowanie i Obsługa Urządzeń Sanitarnych Inżynier Marek Wnuk.

Na tych terenach znajduje się 15 zakładowych ujęć wody, 4 komunalne ujęcia wody oraz osiedlowe ujęcia wody w Przebrodzie, Zielonym Kamedulskim, Płocicznie, Białej Wodzie.

W Gminie Suwałki a spośród 54 miejscowości **kanalizacja sanitarna** występuje częściowo tylko w dwóch: Zielone Kamedulskie i Krzywe. W roku - 2004 kanalizacja była budowana w miejscowościach: Leszczewek, Stary Folwark, Krzywe, Mała Huta.

Jeśli chodzi o zaopatrzenie w wodę to w większości miejscowości doprowadzone są wodociągi (około 70%), w pozostałych miejscowościach mieszkańcy korzystają ze studni.

Tabela nr 26. Wody podziemne

Lp.	Nazwa obiektu, lokalizacja	Rodzaj działalności	Uwagi
1	Biała Woda	Wiejskie ujęcie wody	
2	O.W. Motoprojekt w Gawrych Rudzie	Zakładowe ujęcie wody	
3	WPN w Krzywym	Zakładowe ujęcie wody	
4	Przedsiębiorstwo Meblet w Krzywym	Zakładowe ujęcie wody	
5	HK POM w Kukowie	Zakładowe ujęcie wody	
6	POD OAZA w Kukowie	Zakładowe ujęcie wody	
7	Nowa Wieś	Komunalne ujęcie wody	Właściciel: Urząd Gminy
8	Płociczno Osiedle	Komunalne ujęcie wody	Właściciel: Urząd Gminy
9	Płociczno	Zakładowe ujęcie wody	Właściciel: PKP Białystok
10	Płociczno Tartak	Zakładowe ujęcie wody	Właściciel: Tartak w Płocicznie
11	Potasznia	Zakładowe ujęcie wody	Właściciel: SKSM
12	Przebród	Osiedlowe ujęcie wody	Właściciel: Spół. Miesz.
13	Stary Folwark	Komunalne ujęcie wody	Właściciel: Urząd Gminy
14	Stary Folwark	Zakładowe ujęcie wody	Właściciel: PTTK
15	Stary Folwark	Zakładowe ujęcie wody	Właściciel:

			WPN Krzywe
16	Turówka Stara	Komunalne ujęcie wody	Właściciel: Urząd Gminy
17	Zielone Kamedulskie	Osiedlowe ujęcie wody	Właściciel: Agen. Nier. Rolnych
18	Wigry	Zakładowe ujęcie wody	Właściciel: DPT Wigry
19	Płociczno Tartak	Zakładowe ujęcie wody	Właściciel: Nadleśnictwo
20	Bród Nowy	Zakładowe ujęcie wody	Właściciel: ZPB Betonex
21	Sobolewo (Słupie)	Zakładowe ujęcie wody	Właściciel: WPN Krzywe
22	Płociczno	Osiedlowe ujęcie wody	Właściciel: Nadleśnictwo
23	Gawarzec	Zakładowe ujęcie wody	Właściciel: WPN Krzywe

Źródło: Analiza zagrożeń Gminy Suwałki.

Tabela nr 27. Wykaz miejscowości z liczbą ludności i zaopatrzeniem w wodę.

Lp.	Nazwa miejscowości	Liczba ludności	Zaopatrzenie w wodę (rodzaj)	Kanalizacja (tak lub nie)
1	Biała Woda	237	wodociąg i studnie	Nie
2	Białe	104	Wodociąg	Nie
3	Bród Nowy	97	Wodociąg	Nie
4	Bród Stary	49	Wodociąg	Nie
5	Bobrowisko	53	Wodociąg	Nie
6	Burdeniszki	85	Studnie	Nie
7	Cimochowizna	34	Studnie	Nie
8	Czarnakowizna	92	Wodociąg	Nie
9	Czerwony Folwark	75	Studnie	Nie
10	Dubowo I	27	Wodociąg	Nie
11	Dubowo II	107	Wodociąg	Nie
12	Gawrych Ruda	290	wodociąg i studnie	Nie
13	Korobiec	34	Wodociąg	Nie
14	Korkliny	82	Wodociąg	Nie
15	Kropiwno Nowe	35	Wodociąg	Nie
16	Kropiwno Stare	62	Wodociąg	Nie
17	Krzywe	450	Wodociąg	Tak
18	Kuków Wieś	47	Wodociąg	Nie
19	Kuków Folwark	65	Wodociąg	Nie
20	Leszczewo	76	Studnie	Nie
21	Lipniak	103	Wodociąg	Nie
22	Leszczewek	121	wodociąg i studnie	Nie
23	Magdalenowo	16	Studnie	Nie
24	Mała Huta	220	Studnie	Nie
25	Nowa Wieś	242	Wodociąg	Nie
26	Niemcowizna	102	Wodociąg	Nie
27	Osowa	104	Wodociąg	Nie
28	Okuniowiec	248	Wodociąg	Nie
29	Osinki	143	Studnie	Nie
30	Poddubówek	202	Wodociąg	Nie
31	Potasznia	188	Wodociąg	Nie
32	Piertanie	39	Studnie	Nie
33	Przebród	279	wodociąg i studnie	Nie
34	Płociczno-Osiedle	430	Wodociąg	Nie
35	Płociczno-Tartak	212	Wodociąg	Nie

36	Sobolewo	297	Studnie	Nie
37	Stary Folwark	261	Wodociąg	Nie
38	Taciewo	103	Wodociąg	Nie
39	Tartak	89	wodociąg i studnie	Nie
40	Turówka Nowa	68	Wodociąg	Nie
41	Turówka Stara	74	Wodociąg	Nie
42	Trzciane	46	Wodociąg	Nie
43	Wasilczyki	56	Wodociąg	Nie
44	Wiatrołuża I	46	Wodociąg	Nie
45	Wychodne	99	Wodociąg	Nie
46	Zielone I	98	Wodociąg	Nie
47	Zielone II	104	Wodociąg	Nie
48	Zielone Kamedulskie	381	wodociąg i studnie	Tak
49	Żyliny	74	Wodociąg	Nie
50	Bród Mały	26	Wodociąg	Nie
51	Huta	18	Studnie	Nie
52	Okuniowiec-Gielniewo	4	Studnie	Nie
53	Sobolewo-Słupie	7	Studnie	Nie
54	Wigry	18	Studnie	Nie

Źródło: Analiza zagrożeń gminy Suwałki.

3.5.4. Ruch budowlany

Z rejestru prowadzonego w Wydziale Geodezji, Gospodarki Gruntami i Architektury Starostwa Powiatowego w Suwałkach wynika, że w okresie od stycznia 2000 roku do 1 sierpnia 2004 roku na obszarze Gminy Suwałki wydano 520 pozwoleń na budowę, w tym: na budowę:

- budynków mieszkalnych – 199,
- budynków inwentarskich i składowych – 67,
- budynków gospodarczych – 79,
- budynków letniskowych – 31,
- budynków produkcyjno – usługowych – 22
- garaży – 12

oraz na budowę wodociągów – 31, budowę linii kablowych i przyłączy kablowych ee – 66, oczyszczalni ścieków – 5.

Z rejestru Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego Starostwa Powiatu Ziemskiego w Suwałkach wynika, że w okresie od 1 lipca 2003 roku do 1 sierpnia 2004 roku na obszarze Gminy Suwałki zgłoszono do użytkowania 87 budynków, w tym: 43 na budynki mieszkalne, 21 na inwentarsko – składowe, 12 na gospodarcze, 5 na budynki letniskowe i 5 usługowo – produkcyjne.

W/w wielkości mogą nie w pełni odzwierciedlać skalę ruchu budowlanego. Z wielu powodów, w tym i podatkowych, inwestorzy nie zawsze zgłaszają w terminie do użytkowania skończone obiekty budowlane.

Ruch budowlany koncentruje się głównie we wsiach położonych w bliskim sąsiedztwie Suwałk i dobrze z miastem skomunikowanych oraz na terenach atrakcyjnych przyrodniczo. Przeważającą część inwestorów stanowią mieszkańcy Suwałk.

Generalnie trudno jednoznacznie wskazać tereny skoncentrowanej działalności inwestycyjnej na obszarze Gminy Suwałki. Skala i rozproszenie nowego zainwestowania nie spowodowały jeszcze istotnych zmian dotychczasowej struktury przestrzennej osadnictwa wiejskiego.

W zakresie realizacji obiektów usługowych o znaczeniu ponadgminnym w maju 2003 roku rozpoczęto prace budowlane w Ośrodku wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi w Lipniaku. Inwestorem jest Społeczne Powiatowe Centrum Pomocy rodzinie. Łączna kubatura 4 obiektów Ośrodka wynosi 1992 m³.

3.5.5. Warunki mieszkaniowe

Ogółem na terenie Gminy Suwałki znajduje się 1153 budynków mieszkalnych – jednorodzinnych i 82 wielorodzinnych. Gmina Suwałki jest właścicielem tylko jednego budynku mieszkalnego po byłej „agronómówce” w Starym Folwarku, który posiada pomieszczenia mieszkalne i zamieszkuje tam jedna rodzina. Mieszkania spółdzielcze znajdują się miejscowości Przebród i Zielone Kamedulskie.

Tabela nr 28. Wykaz obiektów mieszkalnych na terenie Gminy Suwałki

Lp.	Miejscowość	Ilość obiektów jednorodzinnych / liczba mieszkańców	Ilość obiektów wielorodzinnych / liczba mieszkańców
1	Biała Woda	55/237	
2	Białe	21/104	
3	Bród Nowy	25/97	
4	Bród Stary	10/49	
5	Bobrowisko	16/53	
6	Burdeniszki	17/85	
7	Cimochowizna	9/34	
8	Czarnakowizna	22/92	
9	Czerwony Folwark	14/75	4/18
10	Dubowo I	8/27	
11	Dubowo II	22/107	
12	Gawrych Ruda	101/290	
13	Korobiec	8/34	
14	Korkliny	19/82	
15	Kropiwno Nowe	9/35	
16	Kropiwno Stare	14/62	
17	Krzywe	103/450	1/24
18	Kuków Wieś	12/47	
19	Kuków Folwark	7/65	3/38
20	Leszczewo	19/76	
21	Lipniak	21/103	
22	Leszczewek	34/121	
23	Magdalenowo +Wigry	15/34	
24	Mała Huta	55/220	
25	Nowa Wieś	60/242	
26	Niemcowizna	21/102	
27	Osowa	21/104	
28	Okuniowiec	57/248	
29	Osinki	36/143	
30	Poddubówek	42/202	
31	Potasznia	40/188	
32	Piertanie	11/39	
33	Przebród	24/279	3/166

34	Płociczno-Osiedle	430	49/430
35	Płociczno-Tartak	24/212	11/127
36	Sobolewo	71/304	1/7
37	Stary Folwark	64/261	1/11
38	Taciewo	28/103	
39	Tartak	23/89	
40	Turówka Nowa	18/68	
41	Turówka Stara	13/74	
42	Trzciane	8/46	
43	Wasilczyki	10/56	
44	Wiatrołuża I	13/46	
45	Wychodne	22/99	
46	Zielone I	19/98	
47	Zielone II	18/104	
48	Zielone Kamedulskie	12/381	9/332
49	Żyliny	14/74	
50	Brud Mały	/26	
51	Huta	/18	

Na przełomie lat 1990/2000 warunki mieszkaniowe ulegały poprawie. W okresie tym zaobserwowano wzrost liczby mieszkań, przy równoczesnym spadku przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie oraz wzroście powierzchni użytkowej mieszkań.

3.6. Uwarunkowania poprawy warunków życia mieszkańców

Poprawa warunków życia mieszkańców jest uzależniona od:

- zwiększenia zasobów mieszkaniowych,
- utrzymywania w należytym stanie, przeprowadzania remontów i modernizacji istniejących zasobów mieszkaniowych,
- poprawy standardu mieszkaniowego poprzez rozgęszczenie oraz budowę nowych mieszkań dla ludności nierolniczej,
- stworzenia warunków dla lepszego wykorzystania istniejącej infrastruktury inżynierskiej, poprzez jej racjonalną rozbudowę i modernizację,
- poprawy warunków obsługi ludności, dostępności czasowej do usług, lepszego powiązania obiektów usługowych z terenami zamieszkiwania, dostosowania programu usług do potrzeb,
- modernizacji i rozbudowy istniejących placówek oświatowych, przy zachowaniu obecnej sieci szkół podstawowych,
- uporządkowania istniejącego zagospodarowania turystycznego pod względem standardu i pełnionych funkcji oraz wymogów ochrony środowiska,
- modernizacji istniejącej bazy turystycznej, zmierzającej do podniesienia standardu użytkowania i wzbogacenia oferowanych usług turystycznych,
- zagospodarowania obszarów wzdłuż tras turystycznych oraz baz dla turystyki kwalifikowanej wędrowniczej, szczególnie na terenach chronionych lub w ich sąsiedztwie,
- koncentracji turystyki pobytowej w istniejących i potencjalnych miejscowościach turystycznych,

- wspierania rozwoju małych obiektów turystycznych, stwarzających szansę na wydłużenie sezonu wypoczynkowego oraz rozwoju usług agroturystycznych,
- rekultywacji terenów poeksploatacyjnych surowców mineralnych i przeznaczenia ich na cele rekreacyjne,
- aktywności gospodarczej samych mieszkańców gminy.

3.7. Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia

Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia wynikają z:

- pogarszającego się stanu środowiska wodnego,
- braku rozwiązanej gospodarki ściekowej,
- braku właściwie zorganizowanych systemów zbiórki i utylizacji odpadów,
- wzrastającej ilości odpadów i śmieci, które nie są prawidłowo zagospodarowywane,
- użytkowanych układów transportowych, które stwarzają zagrożenia, jakie ruch transportowy powoduje – przewóz ładunków niebezpiecznych w ruchu o dużym natężeniu przy bardzo złych parametrach technicznych układów transportowych,
- braku obejść drogowych terenów zabudowanych dla ruchu tranzytowego (obwodnica Suwałk),
- złego stanu dróg przy relatywnie wystarczającej ich sieci,
- niepełnego wyposażenia mieszkań w podstawowe urządzenia takie, jak wodociąg, kanalizacja, centralne ogrzewanie i in.,

W celu wyeliminowania przyczyn powodujących zagrożenia należy podejmować działania polegające na realizacji przedsięwzięć mających na celu ochronę życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową lub innymi miejscowymi zagrożeniami (zdarzenie wynikające z rozwoju cywilizacyjnego i naturalnych praw przyrody nie będące pożarem ani klęską żywiołową, stanowiące zagrożenie dla życia, zdrowia, mienia lub środowiska, któremu zapobieżenie lub którego usunięcie skutków nie wymaga nadzwyczajnych środków) poprzez:

1. zapobieganie powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożaru, klęski żywiołowej lub innych miejscowych zagrożeń,
2. zapewnienie sił i środków do zwalczania pożaru, klęski żywiołowej, lub innych zagrożeń miejscowych,
3. prowadzenie działań ratowniczych w celu likwidacji przyczyn.

3.7.1. Ochrona przeciwpożarowa

Stosownie do art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 roku o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2002 roku Nr 147, poz. 1229 ze zm.) właściciel, zarządca lub użytkownik budynku, obiektu lub terenu, zapewniając jego ochronę przeciwpożarową, obowiązany jest w szczególności:

- 1) przestrzegać przeciwpożarowych wymagań budowlanych, instalacyjnych i technologicznych,
- 2) wyposażyć budynek, obiekty lub teren w sprzęt pożarniczy i ratowniczy oraz środki gaśnicze zgodnie z zasadami określonymi w przepisach odrębnych,
- 3) zapewnić konserwację urządzeń i naprawy sprzętu oraz urządzeń, zgodnie z zasadami i wymaganiami gwarantującymi sprawne i niezawodne ich funkcjonowanie,
- 4) zapewnić osobom przebywającym w budynku, obiekcie lub na terenie bezpieczeństwo i możliwość ewakuacji,
- 5) przygotować budynek, obiekt lub teren do prowadzenia akcji ratowniczej,
- 6) zaznajomić pracowników z przepisami przeciwpożarowymi,
- 7) ustalić sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia.

Właściwe urzędy, instytucje, organizacje, przedsiębiorcy lub osoby fizyczne obowiązane są uwzględnić wymagania w zakresie ochrony przeciwpożarowej przy zagospodarowaniu i uzbrojeniu terenu.

3.7.2. Woda do celów przeciwpożarowych

Na obszarze gminy działa sześć jednostek OSP. Do celów p.poż. wybudowane są liczne zbiorniki wody, każdy o pojemności do 50 m³. Zbiorniki te usytuowane są w naturalnych zagłębieniach terenu i woda gromadzi się w nich samoczynnie. Zlokalizowane są w odległości 40 – 50 m od najbliższych dróg. Większość z tych zbiorników jest zarośnięta i nie pełni już funkcji przeciwpożarowej. We wsiach, gdzie jest sieć wodociągowa do celów p.poż. wykorzystywane są hydranty. Wody powierzchniowe i planowana rozbudowa sieci wodociągowej z hydrantami p.poż. zapewnią wystarczającą ilość wody na te cele.

3.7.3. Możliwości zapewnienia wody w sytuacjach nadzwyczajnych

Zasilanie w wodę z czterech niezależnych ujęć wody, z których część połączona jest wspólnym systemem wodociagowym, jest stosunkowo mało podatna na uszkodzenia w sytuacjach nadzwyczajnych. Podstawowym problemem może być brak energii elektrycznej, toteż wszystkie stacje wodociągowe powinny być zaopatrzone w agregaty prądotwórcze. Uwzględniając fakt, że wszystkie zabudowania przed wykonaniem sieci wodociągowej miały własne studnie kopane, można uznać, że w sytuacjach nadzwyczajnych możliwe będzie zaopatrzenie ludności w wodę.

3.7.4. Hałas, wibracje i promieniowanie

Na terenie gminy istnieje jedna stacja przekaźnikowa RTV i dwie telefonii komórkowej w miejscowości Płociczno Las i przy drodze krajowej S8 oraz w trakcie realizacji w Tartaku. Istniejące na

terenie gminy zakłady stolarskie, zakłady mechaniki pojazdowej, instalacji sanitarnych, przeróbka drewna, wyrób pomników nie powodują hałasu, wibracji i promieniowania. Poza tym, nie ma przemysłu oraz działalności usługowej, w wyniku której powstawałyby hałas, promieniowanie i wibracje szkodliwe dla ludzi i środowiska.

3.7.5. Porażenia prądem

Zmniejszenie ilości porażeń prądem można uzyskać poprzez:

- budowę nowych instalacji w sposób zapewniający ochronę przeciwpożarową,
- sukcesywną wymianę instalacji wewnętrznych na odpowiadające obowiązującym przepisom,
- zmniejszenie importu energii elektrycznej poprzez zastosowanie niekonwencjonalnych źródeł energii elektrycznej.

3.8. Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy

3.8.1. Budżet gminy

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym Gmina Suwałki prowadzi swą gospodarkę finansową na podstawie uchwalanego corocznie budżetu gminy. Jest on rocznym planem finansowych obejmującym dochody i wydatki oraz wskazującym pokrycia niedoboru lub kierunki rozdysponowania nadwyżki. Wydatki budżetowe są ściśle powiązane z wysokością osiągniętych dochodów oraz realizowanym zakresem zadań.

Wydatki ponoszone przez gminę na realizację zadań można podzielić na następujące grupy:

- wydatki związane z zapewnieniem prawidłowego funkcjonowania poszczególnych obiektów gminnych oraz zaspokojeniem bieżących potrzeb społecznych, wynikających z realizacji zadań gminy, które są określone jako wydatki bieżące gminy,
- wydatki służące przyszłociowemu zapewnieniu poprawy potrzeb społecznych i jednocześnie decydujące o tempie procesów rozwojowych gminy w przyszłości, obejmujące finansowanie działalności inwestycyjnej, określane jako wydatki inwestycyjne gminy.

Pierwsze z nich pozwalają na zaspokojenie bieżących potrzeb gminy, drugie natomiast przyczyniają się do jej rozwoju. Gmina w pierwszej kolejności musi realizować funkcje związane z utrzymaniem istniejącego stanu usług, utrzymaniem własnych zasobów infrastrukturalnych, a na cele rozwojowe przeznacza pozostałe środki. Działania samorządu gminnego idą w kierunku pomnażania dochodów własnych i z innych źródeł oraz racjonalizacji wydatków, zwłaszcza w kapitałochłonnych dziedzinach życia takich jak: gospodarka komunalna, mieszkaniowa i oświata.

Głównymi dochodami budżetu gminy są subwencje i dochody własne. Na dochody własne składają się wpływy z podatku rolnego, leśnego, od nieruchomości, od środków transportowych, od czynności cywilno – prawnych, opłaty eksploatacyjne i skarbowe, wpływy z karty podatkowej, podatek od spadków i darowizn.

Dochody i wydatki budżetu Gminy Suwałki w latach 1998 – 2003 przedstawiały się następująco:

Tabela nr 29. Dochody i wydatki budżetu Gminy Suwałki w latach 1998 – 2003

Wyszczególnienie	Gmina Suwałki						Województwo podlaskie
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2002
Dochody ogółem:	7078,5	6824,6	5995,1	7746,6	6515,3	7443,9	119919,9
w tym:							
własne	3947,2	3520,0	2473,6	3960,2	3139,4	4272,0	14573,4
na 1 mieszkańca - ogółem	1097,78	1054,30	920,18	1187,0	1025,1	1128,2	1296,3
wydatki ogółem w tym:	6512,3	6933,5	7006,7	6937,3	6609,5	6942,1	122459,8
Na 1 mieszkańca					1046,3		1300,9
wynik budżetu + -	+566,2	-108,9	-1011,6	809,3+	-94,2	+501,8	

Źródło: Urząd Gminy Suwałki

W porównaniu z 1998 rokiem dochody i wydatki Gminy Suwałki zwiększyły się o 5 %.

W roku 2002 na 1 mieszkańca gminy przypadało 271,20 zł dochodów i 254,60 zł wydatków mniej niż przeciętnie w województwie podlaskim.

Tabela Nr 30. Struktura dochodów budżetowych Gminy Suwałki w latach 1998 – 2003

Wyszczególnienie	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Dochody ogółem	7078,5	6824,6	5995,1	7746,63	6515,3	7443,9
w tym:						
Dochody własne	3947,2	3520,0	2473,6	3725,0	3091,76	3638,1
Subwencje	1762,2	2030,6	1986,6	2430,9	1938,2	2257,6
Dotacje celowe	665,7	661,6	804,1	925,1	884,18	879,3
Udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	703,4	612,4	730,8	665,6	601,16	668,9
Dochody ogółem	100%	100%	100%	100%	100%	100%
w tym:						
Dochody własne	55,8	51,6	41,3	48,1	47,5	48,9
Subwencje	24,9	29,7	33,1	31,4	29,7	30,3
Dotacje celowe	9,4	9,7	13,4	11,9	13,6	11,8
Udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	9,9	9,0	12,2	8,6	9,2	9,0

Źródło: Urząd Gminy Suwałki

Tabela Nr 31. Dochody podatkowe budżetu Gminy Suwałki wg rodzaju w latach 1998 – 2003 (w tys. zł i w %)

Wyszczególnienie	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Ogółem dochody	7078,5	6824,6	5995,1	7746,6	6515,3	7443,94
w tym dochody własne	3947,2	3520,2	2473,6	3725,0	3091,8	3638,1
w tym:						
Podatek rolny	213,6	220,6	200,2	186,5	187,85	229,34
Podatek od nieruchomości	1080,2	1551,7	11505,4	1997,7	1783,18	2338,41
Podatek leśny	72,5	64,1	46,4	61,6	66,10	81,49
Podatek od środków transportowych	26,8	31,6	23,1	20,2	39,98	40,79
Opłata skarbową	153,4	328,0	209,6	27,8	13	24,54
Podatek od czynności cywilno –				127,7	153,4	83,86

prawnych						
Opłata eksploatacyjna	1176,7	649,0	270,4	214,8	314,93	87,98
Wpływy z karty podatkowej	17,6	21,0	2,7	2,9	1,2	5,27
Podatek od spadków i darowizn	3,7	7,7	10,1	5,6	5,28	12,10
Pozostałe dochody	1202,7	646,3	605,7	1080,2	526,88	734,32

Źródło: Urząd Gminy Suwałki

Tabela Nr 32. Zestawienie wydatków Gminy Suwałki w latach 1999-2003

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003
Rolnictwo i łowiectwo	1319,79	966,76	83,9	165,32
Transport i łączność	287,58	510,88	760,54	592,74
Turystyka	-	-	-	2,6
Gospodarka mieszkaniowa	124,68	11,81	12,83	14,6
Działalność usługowa	-	36,9	60,09	64,28
Administracja publiczna	1069,04	1252,25	1295,86	1253,7
Urzędy państwowe, prawo i sądy	11,89	10,46	22,72	32,5
Bezpieczeństwo publiczne i ochr. Ppoz.	5,00	56,48	67,72	106,41
Obsługa długu publicznego	-	-	-	-
Różne rozliczenia	7,88	0,00	0,00	-
Oświata i wychowanie	3285,45	2986,63	3067,89	3497,95
Ochrona zdrowia	46,51	50,83	46,17	46,47
Opieka społeczna	693,45	775,64	876,34	882,15
Edukacyjna opieka wychowawcza	-	1,00	1,35	1,34
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	87,06	87,97	91,27	75,83
Gosp. komunalna i ochrona środowiska		189,82	219,88	201,81
Kultura fizyczna	-	-	2,9	4,36
Ogółem wydatki	7006,7	6937,34	6609,47	6942,1
Wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń		3372,2	3464,7	6942,1
Wydatki inwestycyjne	1135,3	1023,7	490,9	3483,1
Pozostałe wydatki bieżące	2512,9	2541,5	2653,9	3032,06
Ogółem wydatki	100%	100%	100%	100%
Wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń	48,10	48,6	52,4	50,2
Wydatki inwestycyjne	16,2	14,8	7,4	6,1
Pozostałe wydatki bieżące	35,7	36,6	40,20	43,7

Źródło: Urząd Gminy Suwałki

W strukturze dochodów subwencje i dotacje z budżetu państwa stanowiły w 2002 roku w gminie Suwałki 29,74% dochodów, gdy średnia w gminach powiatu suwalskiego wynosiła 55,5% i woj. podlaskiego.

W strukturze działowej wydatków w 2003 r. największe pozycje stanowiły: oświata i wychowanie oraz wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń.

Plan finansowy na lata 2004 – 2006

Źródła finansowania Programu Rozwoju Lokalnego Gminy Suwałki są następujące:

- Środki UE 6 539 790 zł

- Budżet JST 3 011 017 zł
- Dotacje 150 000 zł
- Łącznie 9 700 807 zł

3.8.2. Działalność gospodarcza

Oprócz 1366 indywidualnych gospodarstw rolnych w Gminie Suwałki działa ok. 386 podmiotów gospodarczych (wg stanu na dz. 31.12.2002 r.), w tym w sektorze publicznym 10, a w sektorze prywatnym 376. Stanowi to 0,41% podmiotów działających w Województwie Podlaskim i 24,72% w Powiecie Suwalskim.

W większości jest to działalność związana z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem, handlem i naprawami prowadzona przez osoby fizyczne.

Tabela Nr 33. Podmioty gospodarki narodowej wg sektorów własności w 2002 roku

Wyszczególnienie	Ogółem	Sektor publiczny	sektor prywatny	
			razem	w tym: osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
Województwo Podlaskie	94531	2939	91592	77607
Powiat Suwalski	1561	94	1467	1247
Gmina Suwałki	386	10	376	309

Źródło: Rocznik statystyczny województwa podlaskiego – 2003 r.

Tabela Nr 34. Podmioty gospodarki narodowej wg wybranych sekcji w Gminie Suwałki na tle Województwa Podlaskiego i Powiatu Suwalskiego w 2002 roku

Wyszczególnienie	Województwo Podlaskie	Powiat Suwalski	Gmina Suwałki
OGÓŁEM	94531	1561	386
w tym:			
rolnictwo, leśnictwo i łowiectwo	4208	161	32
przetwórstwo przemysłowe	9150	177	65
budownictwo	9973	138	29
handel i naprawy	31342	435	104
hotele i restauracje	2117	57	26
transport, gospodarka magazynowa i łączność	7851	122	31
pośrednictwo finansowe	4043	68	15
obsługa nieruchomości firm, nauka	11197	138	38
edukacja	1975	59	9
ochrona zdrowia i opieka społeczna	5016	65	6
pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	6444	116	28

Źródło: Rocznik statystyczny województwa podlaskiego – 2003 r.

Od 1990 roku gospodarka w Gminie Suwałki przeżywa proces transformacji. Przemysł państwowy i przedsiębiorstwa uspołecznione straciły swoją monopolistyczną pozycję. W strukturze podmiotów gospodarczych przeważa sektor prywatny, zdecydowana większość to jednostki usługowe. Najczęściej występującymi branżami są: zakłady stolarskie, zakłady mechaniki pojazdowej, instalacji sanitarnych, przeróbka drewna, wyrób pomników, sklepy spożywczo- przemysłowe.

W chwili obecnej (sierpień 2004 r.) na terenie Gminy Suwałki prowadzi działalność 420 podmiotów gospodarczych w takich dziedzinach jak: rolnictwo, przetwórstwo, budownictwo, handel i

naprawy, hotele i restauracje, transport, pośrednictwo finansowe, obsługa nieruchomości, edukacja, ochrona zdrowia i pozostała – dane Urzędu Gminy Suwałki.

Wśród podmiotów gospodarczych, które zatrudniają największą liczbę pracowników, w tym mieszkańców gminy, należy wymienić Suwalskie Kopalnie Surowców Mineralnych w Sobolewie, Tartak w Płocicznie, Wigierski Park Narodowy w Krzywem oraz jednostki organizacyjne Administracji Lasów Państwowych.

W ostatnich latach nastąpił znaczny przyrost ilości placówek handlowych na terenie gminy – według stanu na koniec sierpnia 1999 r. na terenie gminy funkcjonowało 51 sklepów, natomiast 2004 roku funkcjonuje 89.

Sklepy zlokalizowane są w następujących miejscowościach: Biała Woda, Białe, Bród Nowy, Gawrych Ruda, Krzywe, Leszczewek, Magdalenowo, Mała Huta, Nowa Wieś, Poddubówek, Potasznia, Przebród, Płociczno, Stary Folwark, Taciewo, Zielone II, Zielone Kamedulskie, Żyliny.

Natomiast punkty gastronomiczne w : Taciewie, Starym Folwarku, Wigrach, Płocicznie, Gawrych Rudzie, Potasznia, Małej Hucie i Krzywem.

Gospodarkę rybacką na terenie gminy prowadzą różne podmioty, wśród których należy wymienić: Wigierski Park Narodowy w Krzywem, Polski Związek Wędkarski Zarząd Okręgu w Suwałkach, spółki i osoby fizyczne. Na terenie gminy funkcjonują dwie jednostki prowadzące działalność zarybieniową: Ośrodek Zarybieniowy w Gawrych Rudzie (PZW ZO w Suwałkach) oraz Wylegarnia Ryb w Tartaku (WPN).

W strukturze władania dominującą pozycję zajmują lasy państwowe zarządzane przez Administrację Lasów Państwowych Nadleśnictwo Suwałki oraz przez Wigierski Park Narodowy w jego granicach. W lasach Parku gospodarka leśna koncentruje się głównie na stosowaniu zabiegów pielęgnacyjnych i ochronnych. Ważnym elementem gospodarki leśnej pozostaje gospodarka łowiecka, której funkcjonowanie wynika między innymi z potrzeb zachowania trwałości ekosystemów leśnych. Zbiór płodów runa leśnego obecnie nie ma charakteru pozyskania przemysłowego.

O rolniczym charakterze gminy przesądza 1366 indywidualnych gospodarstw rolnych, w których 932 gospodarstw prowadzi wyłącznie działalność rolniczą, 60 gospodarstw prowadzi działalność wyłącznie pozarolniczą, 155 gospodarstw prowadzi działalność rolniczą i pozarolniczą oraz 219 gospodarstw nie prowadzi działalności rolniczej i pozarolniczej.

Ponadto w miejscowościach: Przebród, Huta i Zielone Kamedulskie istniały zakłady Państwowego Gospodarstwa Rolnego (PGR), specjalizujące się w produkcji zbóż i trzody chlewnej. Wymienione Zakłady Rolne gospodarowały na gruntach obrębów: Zielone Kamedulskie, Dubowo I, Zielone I, Wychodne, Przebród, Kuków, Trzciane, Kuków Folwark, Osowa, Mała Huta i Osinki. Grunty te obecnie zostały w większości sprzedane rolnikom indywidualnym.

Większość użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych to rolnicy z wykształceniem podstawowym -2483 osoby, średnim -1159 osób, zasadniczym zawodowym -983 osoby i wyższym -275 osób.

Dnia 1 września 1996 r. została utworzona Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna. Prowadzi

ona działalność w trzech podstrefach, na obszarze Gołdapi, Ełku i Suwałk. W podstrefie Suwałki preferuje się inwestycje w przemyśle rolno-spożywczym i przemysłach przyjaznych środowisku. Nie wolno inwestować w produkcję materiałów wybuchowych i broni, produkcję napojów alkoholowych, paliw silnikowych, wyrobów tytoniowych, a także w działalność w zakresie gier losowych.

3.8.3. Możliwości rozwoju sektorów gospodarczych

Gmina Suwałki posiada potencjał sprzyjający rozwojowi różnych sektorów gospodarczych, m. in. przemysłu nieuciążliwego dla środowiska ludzi i ich mienia, rolnictwa, leśnictwa oraz turystyki i wypoczynku. Rozwój różnorodnych dziedzin gospodarczych powiązany jest z infrastrukturą techniczną. Trasa stanowiąca główne połączenie miast powiatowych - droga krajowa Nr 8 obciążona jest ruchem ciężarowym międzynarodowym od przejścia granicznego w Budzisku w kierunku na Białystok. Nerozwizana jest gospodarka wodno – ściekowa i odpadowa.

Gmina Suwałki posiada możliwości rozwoju następujących sektorów gospodarczych:

1) Przemysł

Czynniki sprzyjające rozwojowi przemysłu to:

- oparcie przetwórstwa przemysłowego na miejscowych surowcach, głównie rolnych i leśnych, w powiązaniu z S.S.S.E.
- możliwości zbytu w ruchu granicznym i turystycznym oraz eksporcie na rynki wschodnie,
- duża rezerwa siły roboczej,

Ograniczenia rozwoju przemysłu to:

- niedostatecznie rozwinięta infrastruktura społeczna i techniczna,
- brak środków finansowych na inwestycje przemysłowe,
- duże obszary podlegające ochronie prawnej, stąd rodzaj gałęzi przemysłu jest ograniczony. Może być rozwijana działalność nieuciążliwa dla środowiska, ludzi i ich mienia.

2) Gospodarka rolna

Rolnicza przestrzeń produkcyjna stanowi ponad połowę powierzchni gminy, tj. 54,5 %. Gleby klas III i IV stanowią ok. 33,15% powierzchni gruntów rolnych gminy. Obszar gminy posiada korzystne walory przestrzeni produkcyjnej. Warunki naturalne ograniczają dobór roślin uprawnych i zmniejszają plonowanie. Wpływają na wielkość dochodów uzyskiwanych z prowadzenia gospodarstw.

Wykorzystanie potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest uwarunkowane :

- ochroną gruntów rolnych przed zmianą ich przeznaczenia,
- ochroną trwałych użytków zielonych przed zmianą ich funkcji,
- ochroną kompleksów leśnych o wielofunkcyjnej przydatności,
- ochroną naturalnych ciągów dolin rzecznych,
- zalesianiem gleb nieprzydatnych rolniczo,
- wykorzystaniem możliwości produkcyjnych gleb i łatwego rynku pracy do uprawy roślin przemysłowych,
- stosowaniem technologii produkcji bezpiecznych dla środowiska, a zwłaszcza zasobów wodnych,

- rozwijaniem upraw zielarskich,
- wykorzystaniem warunków naturalnych i zasobów pracy do rozwijania rolnictwa ekologicznego i agroturystyki,
- skróceniem drogi żywności od producenta do konsumenta – ukierunkowanie rolnictwa na produkcję zdrowej żywności metodami ekologicznymi i powiązanie z przetwórstwem,
- stworzeniem warunków zbytu produktów rolnych,
- wyposażeniem w obiekty obsługi rolnictwa i zakłady usługowe np. punkty naprawy maszyn rolniczych.

3) Gospodarka leśna

Duża lesistość i niewielkie rozdrobnienie pod względem stanu własności obszarów leśnych oraz możliwość zalesiania gruntów mało przydatnych do produkcji rolnej stwarza dobre warunki do rozwoju. Lasy stanowią 29,2 % powierzchni gminy. Czynnikiem ograniczającym rozwój jest konieczność pogodzenia funkcji gospodarczej i ochronnej lasów.

4) Turystyka i wypoczynek

Turystyka i wypoczynek mają odpowiednie warunki do rozwoju, głównie na bazie dużych jezior, kompleksów leśnych, dolin rzecznych i czystego pod względem sanitarnym środowiska.

Czynniki sprzyjającymi rozwojowi turystyki i wypoczynku są:

- atrakcyjne warunki krajobrazowe, przyrodnicze i kulturowe do rozwoju turystyki przyrodniczej, kulturowo – etnicznej, kwalifikowanej, agroturystyki, turystyki międzynarodowej i wypoczynku w ekosystemach leśnych,
- położenie gminy w obszarze Zielonych Płuc Polski, w projektowanym transgranicznym obszarze chronionym „Trzy Puszcze” oraz częściowo na obszarze Wigierskiego Parku Narodowego,
- możliwość rozwoju turystyki edukacyjnej o charakterze międzynarodowym, turystyki kwalifikowanej wodnej, ziołolecznictwa,
- dość wysoki stopień lesistości,
- rezerwa siły roboczej, która może znaleźć zatrudnienie w obsłudze ruchu turystycznego.

Natomiast barierami i czynnikami powodującymi ograniczenia w rozwoju tej dziedziny gospodarki jest brak wystarczającej bazy turystyczno – wypoczynkowej, brak nakładów finansowych na inwestycje, niedostateczny rozwój agroturystyki oraz niedostateczne przystosowanie układu komunikacyjnego do ruchu turystycznego.

3.9. Uwarunkowania wynikające ze stanu prawnego gruntów

Wg danych Starostwa Powiatowego w Suwałkach stan władania gruntów w Gminie Suwałki ulega zmianom i na dzień 01.01.2004 r. przedstawia się następująco:

1. Grunty Skarbu Państwa	10 852 ha	- 41,0 % pow. gminy
w tym: grunty PGL	2 822 ha	
Grunty w Zarządzie WPN	6 646 ha	
2. Grunty SP w uw.	147 ha	- 0,6% pow. gminy
3. Grunty gminy	438 ha	- 1,7 % pow. gminy
4. Grunty osób fizycznych	14 399 ha	- 54,5 % pow. gminy

5. Grunty kościołów	37 ha	- 0,1 % pow. gminy
6. Grunty pozostałych użytk.	557 ha	- 2,1% pow. gminy

Stan i strukturę władania na dzień 01.01.2004 r. z uwzględnieniem użytków przedstawia tabela nr 35.

Z analizy struktury własności wynika, że na obszarze gminy występuje kilka form władania, a największą rolę odgrywają gospodarstwa indywidualne.

Na drugim miejscu w strukturze własności znajdują się grunty Skarbu Państwa w trwałym zarządzie Wigierskiego Parku Narodowego, a w dalszej kolejności grunty Skarbu Państwa w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwa Suwałki. W zarządzie Wigierskiego Parku Narodowego pozostaje 1,1% UR, na których prowadzone są poletka zaporowe dla zwierzyny w celu ograniczenia szkód w ekosystemach leśnych.

Na obszarze gminy grunty wchodzące w skład Zasobu Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa stanowią 4,4 % pow. gminy i 4,8% pow. użytków rolnych. Agencja w swoich zasobach posiadała ponad 2200 ha gruntów, głównie po byłych gospodarstwach państwowych. Do chwili obecnej ponad 1130 ha zostało trwale zagospodarowanych przez rolników indywidualnych. Największe zasoby Agencji dzierżawione przez rolników występują w obrębach: Mała Huta - 220 ha, Osowa - 117 ha, Bród Nowy – 139 ha, Kuków – 136 ha i Zielone Kamedulskie – 219 ha. Dzierżawcy stanowią potencjalnych nabywców tych gruntów. Do zagospodarowania w zasobach Agencji na terenie gminy pozostało 33 ha gruntów.

Gmina Suwałki w zasobach własnych posiada 132 ha użytków rolnych, w tym około 50% zagospodarowują dzierżawcy.

Natomiast dominującą pozycję w strukturze własności zajmują gospodarstwa indywidualne skupiając 54,5% gruntów i 89,6 % użytków rolnych gminy. Struktura obszarowa gospodarstw indywidualnych jest mało korzystna, ponieważ gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha stanowią niewiele ponad 20% ogólnej liczby gospodarstw i jest to znacznie mniejszy udział niż w całym powiecie suwalskim. Rozdrobniona struktura obszarowa rzutuje na kierunki produkcji rolnej i wpływa na poziom życia mieszkańców wsi. Struktura obszarowa gospodarstw indywidualnych wg danych NSP 2002 r. przedstawia się następująco:

Tabela Nr 36. Struktura obszarowa gospodarstw gminy na tle powiatu i województwa

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw	% gosp. do 1ha	%gosp. 1 – 5 ha	% gosp. 5 – 10ha	% gosp. 10 – 15 ha	% gosp. powyżej 15 ha
Województwo Podlaskie	120 055	16,8	26,7	20,4	15,9	20,2
Powiat Suwalski	5 874	14,2	14,6	14,4	18,7	38,1
Gmina Suwałki	1366	21,2	26,8	16,6	15,2	20,2

Źródło: NSP – 2002 r.

Kierunki produkcji rolnej ukształtowały się pod wpływem warunków naturalnych i czynników ekonomicznych. Mało korzystne warunki agroklimatyczne i brak stabilnego rynku zbytu wpływają na wielokierunkowość produkcji.

Produkcja roślinna nie w pełni wykorzystuje potencjalne możliwości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, ponieważ zabezpiecza głównie potrzeby produkcji zwierzęcej. Rośliny przemysłowe mają niewielki udział.

Strukturę zasiewów w na obszarze gminy i powiatu przedstawia tabela:

Tabela Nr 37. Struktura zasiewów

Wyszczególnienie	zboża	ziemniaki	przemysłowe	pastewne	pozostałe
Województwo Podlaskie	80,	8,9	1,5	8,3	1,1
Powiat Suwalski	82,1	6,3	0,3	10,2	1,1
Gmina Suwałki NSP 2002r.	77,7	5,9	0,6	14,2	1,5

Źródło: NSP – 2002

Produkcja roślinna ukierunkowana jest głównie na potrzeby własne gospodarstw. Największy udział stanowią rośliny zbożowe, wśród nich dominuje pszenżyto, a na drugim miejscu znajduje się jęczmień, głównie z przeznaczeniem na pasze w gospodarstwach.

Produkcja zwierzęca jest dwukierunkowa. Hodowla bydła w wielu gospodarstwach uzupełniana jest trzodą chlewną i prowadzona jest w 40,8%% ogólnej liczby gospodarstw, a głównym kierunkiem produkcji jest bydło mleczne. Największa ferma bydła mlecznego, 280 sztuk, znajduje się we wsi Wychodne. Gospodarstwo to charakteryzuje wysoki stopień mechanizacji wszystkich prac i najwyższa w skali gminy i powiatu obsada bydła na 100 ha UR. Na obszarze gminy ponad 30 gospodarstw specjalizuje się w hodowli bydła, głównie mlecznego.

Natomiast trzodą chlewną zajmuje się 38,4%% gospodarstw rolnych. Największa ferma trzody chlewnej, na 620 szt. loch i 6500 szt. tuczników, znajduje się w Przebrodzie, na bazie byłego gospodarstwa państwowego. Jest to też największe gospodarstwo rolne na obszarze gminy i powiatu.

Konie znajdują się w 14,9 % gospodarstw, ale nie stanowią głównego kierunku produkcji, lecz najczęściej jako dodatkowe zainteresowanie rolnika.

Na obszarze gminy chów drobiu ma długą tradycję. Obecnie funkcjonuje kilka ferm, a największa, na 40 tys. szt. brojlerów znajduje się w Zielonym Kamedulskim.

Obsadę zwierząt na 100 ha UR w gospodarstwach gminy na tle powiatu i województwa przedstawia tabela:

Tabela nr 38. Obsada zwierząt w szt/100 ha UR

Wyszczególnienie	bydło ogółem	krowy	trzoda ogółem	lochy	owce	konie	kury
Województwo Podlaskie	59,9	32,7	80,2	8,0	1,9	2,1	450,4
Powiat Suwalski	66,9	28,8	121,2	12,6	1,5	4,2	314,6
Gmina Suwałki	39,9	18,3	119,0	14,0	0,1	3,2	1003,0

Źródło: NSP – 2002

Z danych statystycznych wynika, że 68,2% ogólnej liczby gospodarstw zajmuje się wyłącznie działalnością rolniczą, natomiast 11,4% gospodarstw prowadzi działalność dwukierunkową, rolniczą i pozarolniczą.

Gospodarstwa rolników indywidualnych gminy mają duże potrzeby inwestycyjne. W 2002 roku tylko 610 gospodarstw posiadało ciągniki rolnicze. Niewiele gospodarstw posiada kombajny zbożowe, agregaty uprawowe i inny niezbędny sprzęt. W ciągu ostatniego roku, prawie połowa gospodarstw nie ponosiła nakładów na zakup nawozów i środków ochrony roślin, a tylko niewielu rolników zainwestowało w zwiększenie stada podstawowego i odnowę materiału genetycznego.

3.9.1. Leśnictwo

Lasy zajmują 7 688 ha i znaczna ich część stanowi cenne krańce Puszczy Augustowskiej. Grunty zadrzewione i zakrzewione zajmują 29 ha. Stan własności przedstawia tabela:

Tabela nr 39. Stan i struktura własności gruntów leśnych

Wyszczególnienie	Lasy [ha]	Grunty zadrzewione i zakrzew.	Razem	% ogólnej pow. leśnej
Grunty w zarządzie PGL LP	2687	1	2688	34,9
Grunty w trwałym zarządzie państw. jednostek	4012	1	4013	52,0
Pozostałe	30	3	33	0,4
Grunty gmin	15	2	17	0,2
Grunty osób fiz. i wspólnoty	942	22	964	12,5
Grunty kościołów	2		2	
Ogółem	7688	29	7717	100,0

Gospodarka leśna w Lasach Skarbu Państw prowadzona jest przez Nadleśnictwo Suwałki w oparciu o Plan Urządzenia Gospodarstwa Leśnego sporządzany na okres 10 lat.

Plan określa zadania gospodarcze w zakresie pozyskiwania surowca drzewnego, zabiegów pielęgnacyjnych i zagadnień inwestycyjnych.

Las stanowi również bazę surowcową dla wielu użytków ubocznych. Głównym produktem użytkowania ubocznego nadleśnictwa są choinki świerkowe pozyskiwane z plantacji oraz podczas cięć pielęgnacyjnych na potrzeby lokalne. Lasy stanowią również bazę surowcową runa leśnego. Zbiór płodów runa leśnego, z uwagi na bliskie sąsiedztwo z miastem, ma szansę uzyskania rangi pozyskiwania przemysłowego przy uruchomieniu sieci skupu i przetwórstwa.

Ważnym elementem gospodarki leśnej jest gospodarka łowiecka, której funkcjonowanie wynika między innymi z potrzeb zachowania trwałości ekosystemów leśnych. Gospodarka łowiecka prowadzona jest w obwodach łowieckich, które dzierżawią od nadleśnictwa koła łowieckie PZŁ. W celu zmniejszenia szkód w uprawach i młodnikach podejmuje się działania wpływające na poprawę naturalnych warunków żerowych zwierząt, poprzez utrzymywanie odpowiedniej ilości poletek łowieckich, głównie na gruntach nieleśnych niższych klas jakości.

3.9.2. Gospodarka rybacka

Wody płynące na obszarze gminy zajmują 10,3% powierzchni gminy i są to głównie wody Wigierskiego Parku Narodowego. Na wodach dzierzawionych od Skarbu Państwa, głównie jeziorze Krzywe, Polski Związek Wędkarski prowadzi zarybienia i odłowy na potrzeby lokalne. Posiada on ośrodek zarybieniowy w Gawrych Rudzie. Natomiast Wigierski Park Narodowy prowadzi zabiegi ochronne na ichtiofaunie, a na zarybienia wprowadza jest: sieję, sielawę, suma, szczupaka, troć jeziorną i pstrąga potokowego.

Posiada też własną wylęgarnię ryb w Tartaku, która pracuje na potrzeby WPN oraz okolicznych dzierżawców jezior z kilku gmin.

3.10. Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych

Ochrona przyrody i środowiska jest częścią polityki ekologicznej państwa, jest obowiązkiem każdego obywatela, organów państwowych oraz samorządu terytorialnego, a także jednostek organizacyjnych oraz osób prawnych i fizycznych prowadzących działalność wpływającą na przyrodę. Popularyzowanie ochrony przyrody i środowiska jest obowiązkiem wyżej wymienionych jednostek.

Tabela Nr 40. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona.

Wyszczególnienie	Ogółem		Parki narodowe	Rezerваты przyrody	Parki krajobrazowe	Obszary chronionego krajobrazu	Pomniki przyrody
	w ha	w % powierzchni ogólnej					
Gmina Suwałki	14.103,5	53,3	8.063,5	brak	brak	6.040,0	6

Ochronę gatunkową regulują Rozporządzenia Ministra Środowiska :

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2001 r. w sprawie określenia listy gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów właściwych dla tych gatunków i odstępstw od tych zakazów (Dz. U. Nr 106, poz. 1176).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 września 2001 r. w sprawie określenia listy gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów dla danych gatunków i odstępstw od tych zakazów (Dz. U. z 2001 r. Nr 130, poz. 1456).

Ochrona przyrody zajmuje się podstawami ochrony tworów przyrody i jej zasobów, są to wszelkie działania społeczne zmierzające do zachowania, restytuowania i zapewnienia trwałości użytkowania tworów i zasobów przyrody.

Ochrona środowiska dotyczy konkretnego środowiska, środowiska człowieka, które obejmuje zarówno obiekty naturalne, jak i twory ludzkie. I w wielu działaniach niełatwo jest wyznaczyć wyraźną granicę między ochroną przyrody i środowiska.

Naczelnym celem obu działań jest **zrównoważony rozwój** naturalnych obiektów przyrodniczych i wytworów cywilizacji ludzkiej.

Występujące w gminie obszary podlegające ochronie prawnej wynikają z ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. Nr 92, z dnia maja 2004)

3.10.1. Wigierski Park Narodowy

Park narodowy „obejmuje obszar chroniony, wyróżniający się szczególnymi wartościami naukowymi, przyrodniczymi, społecznymi, kulturowymi i wychowawczymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega całość przyrody oraz swoiste cechy krajobrazu”.

Wszelkie działania na terenie parku narodowego podporządkowane są ochronie przyrody i mają pierwszeństwo przed wszystkimi innymi działaniami.

Nadrzędnym celem parku narodowego jest poznanie, zachowanie całości systemów przyrodniczych danego terenu, wraz z warunkami ich funkcjonowania, oraz odtwarzanie zniekształconych i zanikłych ogniw rodzimej przyrody.

Występujące w gminie obszary podlegające ochronie prawnej wynikają z ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004r. (Dz. U. Nr 92, z dnia 11 maja 2004 roku:

– art. 15.1 W parku narodowym zabrania się:

- 1) budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwatu,
- 2) rybactwa, z wyjątkiem obszarów ustalonych w planie ochrony albo w zadaniach ochronnych,
- 3) chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego płoszenia zwierząt kręgowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, lęgówisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu,
- 4) polowania, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych ustanowionych dla rezerwatu przyrody,
- 5) pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzania roślin oraz grzybów,
- 6) użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzania, zanieczyszczania i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody,
- 7) zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody,
- 8) pozyskiwania skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu,

- 9) niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów,
- 10) palenia ognisk, wyrobów tytoniowych oraz używania źródeł światła o otwartym płomieniu, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody, poza miejscami wyznaczonymi,
- 11) prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony,
- 12) stosowania chemicznych i biologicznych środków ochrony roślin i nawozów,
- 13) zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody,
- 14) amatorskiego połowu ryb, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych,
- 15) ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody,
- 16) wprowadzania psów na obszary objęte ochroną ścisłą i czynną, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony oraz psów pasterskich wprowadzanych na obszary objęte ochroną czynną, na których plan ochrony albo zadania ochronne dopuszczają wypas,
- 17) wspinaczki, eksploracji jaskiń lub zbiorników wodnych z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody,
- 18) ruchu pojazdów poza drogami publicznymi oraz poza drogami położonymi na nieruchomościach będących w trwałym zarządzie parku narodowego, wskazanymi przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody,
- 19) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody, udostępnianiem parku albo rezerwatu przyrody, edukacją ekologiczną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku powszechnego,
- 20) zakłócania ciszy,
- 21) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego, uprawiania sportów wodnych i motorowych, pływania i żeglowania, z wyjątkiem akwenów lub szlaków wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody,
- 22) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu,
- 23) biwakowania, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody,
- 24) prowadzenia badań naukowych - w parku narodowym bez zgody dyrektora parku, a w rezerwacie przyrody – bez zgody organu uznającego obszar za rezerwat przyrody,

- 25) wprowadzania gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, bez zgody ministra właściwego do spraw środowiska,
- 26) wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych,
- 27) organizacji imprez rekreacyjno – sportowych – w parku narodowym bez zgody dyrektora parku, a w rezerwacie przyrody – bez zgody organu uznającego obszar za rezerwat przyrody.

Zakazy, o których mowa wyżej, nie dotyczą:

- 1) wykonywania zadań wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych,
- 2) likwidacji nagłych zagrożeń oraz wykonywania czynności nieujętych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych, za zgodą organu ustanawiającego plan ochrony lub zadania ochronne,
- 3) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym,
- 4) wykonywania zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa,
- 5) obszarów objętych ochroną krajobrazową w trakcie ich gospodarczego wykorzystywania przez jednostki organizacyjne, osoby prawne lub fizyczne oraz wykonywania prawa własności, zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego.

Na terenie Gminy Suwałki położona jest część **Wigierskiego Parku Narodowego**. Został utworzony w 1989 roku rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 1988 r. (Dz. U. Nr 25, poz. 173). Podstawą prawną funkcjonowania parku jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 marca 1997 r. w sprawie Wigierskiego Parku Narodowego (Dz. U. Nr 24, poz. 124) oraz rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2003 r. w sprawie nadania statutu Wigierskiemu Parkowi Narodowemu (Dz. U. Nr 12, poz. 1297). Park zajmuje obszar 15 085,5 ha, z czego lasy zajmują obszar 9 464,62 ha, grunty pod wodami 2 907,2 ha, grunty rolne 2 228,84 ha. Największy obszar gruntów Parku, bo 8063,45 ha, znajduje się w gminie Suwałki. Ogólna długość granic wynosi 104 km a powierzchnia otuliny wynosi 11 283,81 ha. Park został utworzony w celu ochrony jezior wigierskich, których ochroną interesowano się już w latach 20 – tych XX wieku. W 1975 r. Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody i Jej Zasobów włączyła jez. Wigry do Międzynarodowego Projektu „Aqua”, którego celem była ochrona najcenniejszych obiektów badawczych – akwenów świata. Tego samego roku powstaje Wigierski Park Krajobrazowy, jako pierwszy tego typu obiekt w kraju. Od 1988 roku funkcjonuje jako Park Narodowy.

W 2002 roku Park został wpisany na listę obiektów Konwencji Ramsarskiej.

Park położony jest na północnym skraju Puszczy Augustowskiej, największego zwartego kompleksu leśnego na niżu Europy, który wraz z lasami na terytorium Litwy i Białorusi pokrywa obszar około 300 tysięcy hektarów.

Rzeźba terenu Parku jest zróżnicowana. Na północ od jeziora Wigry krajobraz jest pagórkowaty, z licznymi wzniesieniami i obniżeniami terenu, dużą liczbą jezior i dolin rzecznych, zaś w części południowej dominują obszary o lekko sfalowanej lub płaskiej powierzchni. Wyjaśnienia tego zjawiska szukać należy w odmiennej historii geologicznej tych dwóch obszarów.

Na obszarach graniczących z parkiem narodowym wyznacza się otulinę (powierzchnia 11283,81 ha).

3.10.2. Rezerваты przyrody

Na terenie gminy nie występują rezerваты przyrody.

3.10.3. Obszary chronionego krajobrazu i strefy ochronne wokół jezior

Obszar chronionego krajobrazu jest terenem chronionym ze względu na:

- 1) wyróżniające się krajobrazowo tereny o zróżnicowanych ekosystemach wartościowe w szczególności ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z masową turystyką i wypoczynkiem lub
- 2) istniejące albo odtwarzane korytarze ekologiczne.

Obszar chronionego krajobrazu (art. 23.1.) obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełniona funkcją korytarzy ekologicznych.

Rozporządzenie Nr 18/04 Wojewody Podlaskiego z dnia 16 września 2004 r. (Dz. Urz. z 2004 roku Nr 142 poz. 1901) zmieniające rozporządzenia w sprawie zasad gospodarki przestrzennej na Obszarach Chronionego Krajobrazu województwa suwalskiego wprowadza następujące zakazy:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, lęgówisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 3) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 4) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- 5) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 6) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno – błotnych;
- 7) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie o szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior, i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

Zakazy powyższe nie dotyczą:

- 1) wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;
- 2) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;
- 3) realizacji inwestycji celu publicznego.

Na terenie Gminy Suwałki Obszary Chronionego Krajobrazu zajmują 6 040 ha, co stanowi 22,8 % powierzchni gminy. I jest to :

- OCHK Puszcza i Jeziora Augustowskie w części południowo – wschodniej gminy,
- OCHK Pojezierze Północnej Suwalszczyzny obejmujący tereny północno – zachodnie.

Granice wyznaczonych na załącznikach graficznych do rozporządzenia Nr 82/98 Wojewody Suwalskiego z dnia 15 czerwca 1998 roku Obszarów Chronionego Krajobrazu wymagają zmiany granic i uszczegółowienia ich w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

3.10.4. Użytki ekologiczne

Na terenie gminy nie występują użytki ekologiczne.

3.10.5. Pomniki przyrody

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiętkowej i krajobrazowej oraz charakteryzujące się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, w szczególności sędziwe i okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe, jaskinie;

Wprowadzenie wyżej wymienionych form ochrony następuje w drodze rozporządzenia Wojewody.

Tabela Nr 41. Wykaz pomników przyrody na terenie Gminy Suwałki

Lp.	Opis przedmiotu ochrony (wysokość, obwód, wiek)	Lokalizacja	Rok powołania
1.	Głaz narzutowy -granit różowy w czarne kropki (0,7 m, 6,0 m)	Stary Bród, przy drodze Suwałki-Potasznia, na pastwisku naturalnym	1952
2.	Dąb szypułkowy(24 m, 4,30m)	Płociczno, przy skrzyżowaniu dróg, ok. 30 m od dawnej leśniczówki.	1985
3.	Głaz narzutowy-granit szary(1,8 m, 9,12 m)	Lipniak, ok,50 m na wschód od drogi polnej do Nowej Wsi.	
4.	Grupa drzew 18 sztuk-pozostałość parku dworskiego (świerk pospolity, dęby szypułkowe, klony pospolite)	Huta, na terenie dawnego gospodarstwa rolnego	
5.	Dąb szypułkowy (27 m, 3,40 m)	Wigierski Park Narodowy	

3.10.6. Strefy ochronne wód podziemnych

Strefy ochronne w myśl Ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z dnia 11 października 2001 r.), ustanawia się w celu zapewnienia odpowiedniej jakości wody ujmowanej do

zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, a także ze względu na ochronę zasobów wodnych.

Strefę ochronną stanowi obszar ,na którym obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów oraz korzystania z wody.

Strefę ochronną można podzielić na teren ochrony bezpośredniej i pośredniej.

Wszystkie ujęcia gminne posiadają strefy ochrony bezpośredniej wynikające z przepisów prawa i podyktowane uwarunkowaniami środowiska przyrodniczego.

Strefa ochrony pośredniej ujęcia miejskiego miasta Suwałk wychodzi na znaczny obszar gminy

Ujęcie wody w Płocicznie posiada również wyznaczoną strefę ochrony pośredniej.

Strefy ochronne na obszarze gminy podano w części rysunkowej studium.

3.10.7. Strefy ochrony konserwatorskiej – wykaz zabytków nieruchomych

Na terenie Gminy Suwałki występują strefy ochrony konserwatorskiej w przypadku zespołu dworsko-ogrodowego w Hucie oraz zespołu wąskotorowej kolei leśnej w Płocicznie. Część terenu gminy jest chroniona jako obszary o szczególnych wartościach przyrodniczych (Wigierski Park Narodowy). W rejestrze zabytków są wpisane pojedyncze obiekty – zabytki architektury. Wyjątkiem jest zespół klasztorny w Wigrach, który podlega ochronie jako obiekt wieloelementowy, jednak jego otoczenie, tj. cały Półwysep Wigierski nie został wpisany do rejestru.

Teren stanowiący obecnie Gminę Suwałki znajdował się w obrębie jednego obszaru historycznego i kulturowego od załazków osadnictwa do chwili obecnej.

Stosunkowo późne osadnictwo połączone z peryferyjnym położeniem oraz następstwa kolejnych niszczących wojen miały zasadniczy wpływ na stan i zachowanie zabytków architektury i budownictwa.

Układ zabudowy i osnowa drożna wsi na terenie Gminy Suwałki odpowiada stanowi z przełomu XIX i XX wieku. Jednak część osnowy drożnej pochodzi z XVI i XVII wieku. Na uwagę zasługują drogi holownicze z lat 20. XX wieku biegnące z Prus, a wcześniej Państwa Zakonnego, na Litwę oraz na Mazowsze i Podlasie.

Krajobraz gminy zachował walory zabytkowe na obszarze niemal całej gminy. Elementy zabytkowe, takie jak układy pól z rozdzieleniem przez miedzę, obsadzenia gospodarstw i dróg lokalnych są przemieszane z wyraźnie występującą współczesną zabudową mieszkalną i gospodarczą.

Zabytkowa zabudowa jest zgrupowana w kilku wsiach (Krzywe, Leszczewo, Poddubówek, Sobolewo). Pomimo skromnych form wystroju architektonicznego oraz przeważnie złego stanu technicznego, obiekty te zachowały swój charakter zabytkowy typowy dla Suwalszczyzny.

Niewątpliwie najcenniejszym obiektem spośród tej grupy jest zespół pokamedulski w Wigrach, który, pomimo znacznego zrekonstruowania, stał się symbolem kojarzonym z tą częścią Polski, vide Suwalszczyzną.

Osobną grupę stanowią zabytki budownictwa wiejskiego (budynki mieszkalne i gospodarcze o drewnianej konstrukcji). Od połowy lat 70. XX w. stara zabudowa drewniana w środkowej części

gminy została zastąpiona przez utylitarną w formach zabudowę współczesną. Niemniej jednak ciągle istnieje pokaźna liczba budynków drewnianych, które będą istniały jeszcze 10-15 lat.

Parafialny cmentarz w Magdalenowie należy zaliczyć do cennych w skali tej części województwa podlaskiego. Na terenie cmentarza są interesujące nagrobki (głównie żeliwne/żelazne krzyże).

Wykaz zabytków architektury i budownictwa oraz cmentarzy w Gminie Suwałki:

Cimochowizna

1. Zagroda nr 2:

- a) dom, drewn., l. 20. XX w.,
- b) stodoła, drewn., l. 20 XX w.

Czerwony Folwark

2. Pozostałości folwarku: dwór, XIX/XX wieku, przebudowany.

Gawarzec

3. Zespół leśniczówki:

- a) leśniczówka, drewn. pocz. XX w. Przebudowana.
- b) Budynek gospodarczy, l. 30. XX w.
- c) Stodoła /stajnia, l. 30. XX w.

Huta

4. Zespół dworsko-ogrodowy, nr rej. zabytków 945:

- a) dwór, mur., ok. 1870 r.
- b) brama wjazdowa, mur. pocz. XVIII w.
- c) spichlerz, mur., 1858 r.
- d) dwojak, drewn., 1905 r.
- e) park, XIX i XX w.

Krzywe

5. Dom nr 26, drewn., ok. 1938.

6. Dom nr 34, drewn., ok. 1934.

7. Dom nr 61, drewn., ok. 1922.

8. Dom nr 73, drewn., ok. 1930.

9. Zespół gajówki:

- a) gajówka, drewn., l. XX w.
- b) budynek gospodarczy, l. XX w.
- c) stodoła l. 30. XX w.

Leszczewek

10. Gajówka, l. 2. XX w.

11. Cmentarz wojenny z I wojny światowej, nr rejestru zabytków 353.

12. Pozostałości dwóch wapienników, XVIII w.

13. Dom letniskowy nad jeziorem Czarnym, drewn. pocz. XX w

Magdalenowo

14. Cmentarz rzymskokat. XVIII-XIX w.

Płociczno

15. Leśniczówka, drewn., l. 30. XX w.

16. Zespół gajówki;

a) gajówka, drewn., ok. 1907 r.

b) budynek gospodarczy, l. 20. XX w.

c) Stodoła, l. 20. XX w.

17. Budynek robotników leśnych (nr 7), drewn., l. 30. XX w.

18. Osada robotników leśnych; 22 budynki mieszkalne, drewn., 1935-1938 r.

19. Cmentarz wojenny z I wojny światowej.

20. Zespół wąskotorowej kolei leśnej w Płocicznie od stacji Płociczno do szosy Augustów-Sejny, po 1915 r., nr rejestru zabytków A-857.

Poddubówek

21. Zagroda nr 29:

a) dom, drewn., ok. 1880 r.

b) spichlerz, drewn., 1920 r.

22. Spichlerz w zagrodzie nr 41, drewn., 2 poł. XIX w.

23. Magazyn uli w zagrodzie nr 25, drewn., 1924 r.

Samle I

24. Gajówka, l. 20. XX w.

Samle II

25. Gajówka, l. 20. XX w.

Sobolewo

26. Szkoła, drewn. l. 30. XX w.

27. Dom nr 40, drewn., l. 30. XX w.

28. Młyn wodny, mur., l. 20. XX w.

29. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Stary Folwark

30. Stacja hydrobiologiczna, mur. 1927-1929.

31. Budynek PTTK, mur., 1935 r.

32. Schronisko turystyczne, drewn., 1928 r.

Tartak

33. Wylęgarnia ryb, mur. l. 30. XX w.

Wigry

34. Zespół poklasztorny Kamedułów, nr rejestru zabytków 3:

a) kościół, obecnie parafialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP, mur., 1704-1745 r., odbudowany,

- b) 12 eremów, mur. rekonstruowane,
- c) refektarz, mur., częściowo rekonstruowany,
- d) dom furtiana, rekonstruowana,
- e) wieża zegarowa, mur., rekonstr.,
- f) brama wjazdowa, mur., rekonstr.,
- g) mury oporowe, XVII-XIX wiek, częściowo rekonstruowane po 1958 r.
- h) wieża schodowa, mur., rekonstr.,
- i) wieża ogrodowa, mur., rekonstr.,
- j) Dom Królewski, mur., rekonstr.,
- k) Kaplica Kancelarska, mur., rekonstr.

Zielone Drugie

35. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Żabcinek

36. Dom mieszkalny, drewn.-mur., ok. 1870 r., przebud. l. 70-80. XX w.

Żyliny

37. Zespół kościoła parafii rzymskokatolickiej p.w. MB Częstochowskiej, nr rej. zab. 505:

- a) kościół, drewn., ok. 1926 r.
- b) dzwonnica, drewn., ok. 1926 r.
- d) mur przykościelny, kamień, l. 20. XX w.

Wymienione w wykazie zabytki nieruchome, które nie są wpisane do rejestru zabytków są proponowane do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków.

3.10.8. Stanowiska archeologiczne

Teren gminy został przebadany pod względem rozpoznania archeologicznego, w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP) oraz w czasie innych akcji. Ogółem na omawianym obszarze znanych jest blisko 200 stanowisk datowanych od paleolitu po czasy nowożytnie.

Do najciekawszych widokowo należą obiekty posiadające tzw. własną formę krajobrazową. Na terenie gminy jest grodzisko w Osinkach i cmentarzysko kurhanowe w Osowej; oba obiekty są wpisane do rejestru zabytków.

Pozostałe stanowiska są mało widoczne w terenie, czytelne są tylko dzięki fragmentom ceramiki lub wytworów krzemienych. Do najcenniejszych należy: cmentarzysko z okresu późnorzymskiego i wędrowek ludów oraz zespół osadniczy datowany na okres późnorzymski i wczesne średniowiecze w Brodzie Nowym, duży zespół z epoki kamiennej w Burdyniszkach.

Wykaz stanowisk AZP na terenie Gminy Suwałki:

AZP 15-83

Miejscowość	Stanowisko	Decyzja konserwatorska	AZP	Nr w miejscowości	Nr na obszarze
CZARNAKOWIZNA	Ślad osadnictwa (pradzieje)		15/83	4	25
CZARNAKOWIZNA	Ślad osadnictwa (pradzieje)		15/83	5	26
POTASZNIA	Zesp. osad z okresu wędrówki ludów		15/83	2	9
POTASZNIA	Osada wczesno-średniowieczna		15/83	3	10
POTASZNIA	Ślad osadnictwa (pradzieje)		15/83	4	11
POTASZNIA	Ślad osadnictwa (pradzieje)		15/83	5	12
POTASZNIA	Ślad osadnictwa (pradzieje)		15/83	6	13
ZDROJCZYSZKI	Ślad osadnictwa		15/83	9	30

AZP 16-83

Miejscowość	Stanowisko	Decyzja konserwatorska	AZP	Nr w miejscowości	Nr na obszarze
BRÓD NOWY	Ślad osadnictwa		16/83	3	11
BRÓD NOWY	Ślad osadnictwa		16/83	4	12
BRÓD NOWY	Ślad osadnictwa		16/83	5	13
CZARNAKOWIZNA	Ślad osadnictwa		16/83	1	7
CZARNAKOWIZNA	Ślad osadnictwa		16/83	2	8
CZARNAKOWIZNA	Ślad osadnictwa		16/83	3	9
KUKÓW FOLWARK	Ślad osadnictwa		16/83	1	17
KUKÓW FOLWARK			16/83	2	18
OSOWA	Cmentarzisko kurhanowe (III-V w.)	Nr rej. A-a-17 decyzja nr WKZ 535/17/d/95	16/83	1	1
OSOWA	Osada z okresu rzymskiego	Nr rej. 85 a,b,c decyzja KL.WKZ 534/85 a,b,c/d/8016	16/83	2	2
OSOWA			16/83	3	3
OSOWA			16/83	4	4
OSOWA			16/83	5	5
OSOWA			16/83	6	6
POTASZNIA	Osada wczesnośredniowieczna		16/83	1	10
TACIEWO	Ślad osadnictwa		16/83	1	16
TURÓWKA NOWA	Osada z czasów późnorzymskich/wędrówek ludów		16/83	1	14
TURÓWKA STARA	Ślad osadnictwa		16/83	1	15

AZP 16-84

Miejscowość	Stanowisko	Decyzja konserwatorska	AZP	Nr w miejscowości	Nr na obszarze
BIAŁA WODA	Ślad osadnictwa		16/84	1	23
BRÓD NOWY	Cmentarzysko pradziejowe (V-VI w.)		16/84	1	18
BRÓD NOWY	Ślad osadnictwa		16/84	2	19
BRÓD STARY	Osada pradziejowa (sudawska)		16/84	1	20
OSINKI	Zespół osadniczy – grodzisko i osada pradziejowa	Nr rej A-a-16 Decyzja WKZ 535/16/d/95	16/84	1a	3
OSINKI	Osada z czasów późnorzymskich/wędrówkę ludów		16/84	2	4
OSINKI			16/84	3	5
OSINKI-ZAMCZYSKO	Zespół osadniczy – grodzisko i osada pradziejowa	Nr rej A-a-16 Decyzja WKZ 535/16/d/95	16/84	1	2
OSINKI	Stanowisko archeologiczne - AZP		16/84		6
OSINKI	Stanowisko archeologiczne - AZP		16/84		7

AZP 16-85

Miejscowość	Stanowisko	Decyzja konserwatorska	AZP	Nr w miejs.	Nr na obsz.
LIPNIAK	Ślad osadnictwa		16/85	1	4
LIPNIAK	Ślad osadnictwa		16/85	2	5
NOWA WIEŚ	Ślad osadnictwa		16/85	1	10
NOWA WIEŚ	Ślad osadnictwa		16/85	2	11
OSINKI	Ślad osadnictwa		16/85	6	6
OSINKI	Ślad osadnictwa		16/85	7	7
OSINKI	Ślad osadnictwa		16/85	8	8

AZP 17-83

Miejscowość	Stanowisko	Decyzje konserwatorskie	AZP	Nr w miejscowości	Nr na obszarze
BRÓD MAŁY	Ślad osadnictwa		17/83	1	85
BRÓD MAŁY	Ślad osadnictwa		17/83	2	86
KORKLINY	Cmentarzysko kurhanowe (VI w.)		17/83	1	52
KORKLINY	Ślad osadnictwa		17/83	10	82
KORKLINY	Ślad osadnictwa		17/83	11	83
KORKLINY	Ślad osadnictwa		17/83	12	84
KORKLINY	Cmentarzysko kurhanowe (VI w.)		17/83	2	54
KORKLINY	Ślad osadnictwa		17/83	3	41
KORKLINY	Ślad osadnictwa		17/83	4	45

KORKLINY	Ślad osadnictwa		17/83	5	46
KORKLINY	Ślad osadnictwa		17/83	6	78
KORKLINY	Ślad osadnictwa		17/83	7	79
KORKLINY	Ślad osadnictwa		17/83	8	80
KORKLINY	Ślad osadnictwa		17/83	9	81
KOROBIEC	Ślad osadnictwa nowożytnego		17/83	1	43
KOROBIEC	Ślad osadnictwa nowożytnego		17/83	2	44
KROPIWNE NOWE	Osada wczesnośredniowieczna		17/83	1	23
KROPIWNE STARE			17/83	1	55
KROPIWNE			17/83	10	32
KROPIWNE			17/83	11	33
KROPIWNE			17/83	12	34
KROPIWNE			17/83	13	35
KROPIWNE			17/83	14	36
KROPIWNE			17/83	15	37
KROPIWNE			17/83	16	38
KROPIWNE			17/83	18	49
KROPIWNE			17/83	19	50
KROPIWNE	Ślad osadnictwa		17/83	2	24
KROPIWNE			17/83	2	56
KROPIWNE			17/83	20	51
KROPIWNE	Ślad osadnictwa		17/83	3	25
KROPIWNE			17/83	3	57
KROPIWNE			17/83	4	26
KROPIWNE			17/83	5	27
KROPIWNE			17/83	6	28
KROPIWNE			17/83	7	29
KROPIWNE			17/83	8	30
KROPIWNE			17/83	9	31
KROPIWNE STARE			17/83	17	39
KUKÓW	Ślad osadnictwa		17/83	1	87
KUKÓW FOLWARK	Ślad osadnictwa		17/83	1	99
KUKÓW	Ślad osadnictwa		17/83	2	88
KUKÓW	Ślad osadnictwa		17/83	3	89
KUKÓW	Ślad osadnictwa		17/83	4	90
KUKÓW	Ślad osadnictwa		17/83	5	91
KUKÓW	Ślad osadnictwa		17/83	6	92
KUKÓW	Ślad osadnictwa		17/83	7	98
PODKORKLINY	Ślad osadnictwa		17/83	1	40
PODKORKLINY	Ślad osadnictwa		17/83	2	47
PODKORKLINY	Ślad osadnictwa		17/83	3	48
PRZEBRÓD	Cmentarzysko całopalne (V-VI w.)		17/83	1	53
PRZEBRÓD	Ślad osadnictwa		17/83	2	16
PRZEBRÓD	Ślad osadnictwa		17/83	3	65
PRZEBRÓD	Ślad osadnictwa		17/83	4	66
PRZEBRÓD	Ślad osadnictwa		17/83	5	102
TRZCIANE	Osada wczesnośredniowieczna		17/83	1	69
TRZCIANE	Ślad osadnictwa		17/83	10	100
TRZCIANE	Ślad osadnictwa		17/83	2	70

TRZCIANE	Ślad osadnictwa		17/83	3	71
TRZCIANE	Ślad osadnictwa		17/83	4	72
TRZCIANE	Ślad osadnictwa		17/83	5	73
TRZCIANE	Ślad osadnictwa		17/83	6	74
TRZCIANE	Ślad osadnictwa		17/83	7	75
TRZCIANE	Ślad osadnictwa		17/83	8	76
TRZCIANE	Ślad osadnictwa		17/83	9	77
WYCHODNE	Ślad osadnictwa		17/83	1	60
WYCHODNE	Ślad osadnictwa		17/83	2	61
WYCHODNE	Ślad osadnictwa		17/83	3	62
WYCHODNE	Ślad osadnictwa		17/83	4	67
WYCHODNE	Ślad osadnictwa		17/83	5	68
ZIELONE KAMEDULSKIE	Ślad osadnictwa		17/83	1	93
ZIELONE KAMEDULSKIE	Ślad osadnictwa		17/83	2	94
ZIELONE KAMEDULSKIE	Ślad osadnictwa		17/83	3	95
ZIELONE KAMEDULSKIE	Ślad osadnictwa		17/83	4	97
ZIELONE KAMEDULSKIE	Ślad osadnictwa		17/83	5	101
ZIELONE KRÓLEWSKIE	Ślad osadnictwa		17/83	1	63
ZIELONE KRÓLEWSKIE	Ślad osadnictwa		17/83	2	96

AZP 17-85

Miejscowość	Stanowisko	Decyzje konserwatorskie	AZP	Nr w miejscowości	Nr na obszarze
KRZYWE	Osada neolityczna/epoka brązu		17/85	2	16
KRZYWE	Osada pradziejowa		17/85	3	17
KRZYWE	Osada mezolityczna/neolityczna		17/85	4	18
KRZYWE	Osada mezolityczna/neolityczna		17/85	5	19
KRZYWE	Osada mezolityczna/neolityczna		17/85	6	20
KRZYWE	Osada mezolityczna/neolityczna		17/85	7	21
KRZYWE	Osada mezolityczna/neolityczna		17/85	8	22
KRZYWE	Osada z epoki kamiennej		17/85	9	23
LESZCZEWEK	Obozowisko mezolityczna/neolityczna osada		17/85	1	27

	wczesnośredn.				
LESZCZEWEK	Osada pradziejowa		17/85	2	28
LESZCZEWEK	Osada pradziejowa		17/85	3	29
LESZCZEWO	Osada z epoki kamiennej		17/85	1	24
LESZCZEWO	Osada nowożytna		17/85	2	25
LESZCZEWO	Osada z epoki kamiennej			3	26
MAŁA HUTA	Osada nowożytna			1	9
MAŁA HUTA	Osada nowożytna			2	10
MAŁA HUTA	Osada nowożytna			3	11
MAŁA HUTA	Osada nowożytna			4	12
MAŁA HUTA	Osada nowożytna			5	13
MAŁA HUTA	Osada nowożytna		17/85	6	14
MAŁA HUTA	Osada nowożytna		17/85	7	15
OKUNIEWIEC	Osada nowożytna (XVI w.)		17/85	1	1
OKUNIEWIEC	Osada nowożytna		17/85	2	2
OKUNIEWIEC	Osada nowożytna		17/85	3	3
OKUNIEWIEC	Osada nowożytna		17/85	4	4
OKUNIEWIEC	Osada nowożytna		17/85	5	5
OKUNIEWIEC	Osada nowożytna		17/85	6	6
OKUNIEWIEC	Osada nowożytna		17/85	7	7
OKUNIEWIEC	Osada nowożytna		17/85	8	8
SOBOLEWO	Osada z epoki kamiennej		17/85	1	38
STARY FOLWARK	Osada mezolityczna		17/85	1	32
STARY FOLWARK	Osada mezolityczna		17/85	2	31
STARY FOLWARK	Osada z epoki kamiennej		17/85	3	33
TARTAK	Osada z epoki kamiennej		17/85	1	30
WIGRY	Osada mezolityczna		17/85	2	34
WIGRY	Osada mezolityczna		17/85	3	35
WIGRY	Osada mezolityczna		17/85	4	36
WIGRY	Osada mezolityczna		17/85	5	37

AZP 17-86

Miejscowość	Stanowisko	Decyzje konserwatorskie	AZP	Nr w miejscowości	Nr na obszarze
BURDYNISZKI	Zespół obozowisk i osad z epoki kamienia		17/86	1	11
BURDYNISZKI	Zespół obozowisk i osad z epoki kamienia		17/86	10	20
BURDYNISZKI	Zespół obozowisk i osad z epoki kamienia		17/86	2	12
BURDYNISZKI	Zespół obozowisk i osad z epoki kamienia		17/86	3	13
BURDYNISZKI	Zespół obozowisk i osad z epoki kamienia		17/86	4	14
BURDYNISZKI	Zespół obozowisk i osad z epoki kamienia		17/86	5	15
BURDYNISZKI	Zespół obozowisk i		17/86	6	16

	osad z epoki kamienia				
BURDYNISZKI	Zespół obozowisk i osad z epoki kamienia		17/86	7	17
BURDYNISZKI	Zespół obozowisk i osad z epoki kamienia		17/86	8	18
BURDYNISZKI	Zespół obozowisk i osad z epoki kamienia		17/86	9	19
CZERWONY FOLWARK	Zespół obozowisk i osad z epoki kamienia		17/86	1	2
CZERWONY FOLWARK	Zespół obozowisk i osad z epoki kamienia		17/86	2	3
CZERWONY FOLWARK	Zespół obozowisk i osad z epoki kamienia		17/86	3	4
CZERWONY FOLWARK	Osada nowożytna (XVII- w.)		17/86	4	5
MAGDALENOWO	Obozowiska z epoki kamiennej		17/86	1	21
MAGDALENOWO	Osada nowożytna (XVI-XVIII w.)		17/86	2	22
MAGDALENOWO	Obozowiska z epoki kamiennej		17/86	3	23
PIERTANIE	Obozowiska z epoki kamiennej		17/86	1	6
PIERTANIE	Obozowiska z epoki kamiennej		17/86	2	7
PIERTANIE	Osada nowożytna (XVI-XVIII w.)		17/86	3	8
PIERTANIE	Obozowiska z epoki kamiennej		17/86	4	9
PIERTANIE	Obozowiska z epoki kamiennej		17/86	5	10
WIGRY	Osada nowożytna (XVI-XVIII w.)		17/86	1	1

AZP 18-84

Miejscowość	Stanowisko	Decyzje konserwatorskie	AZP	Nr w miejscowości	Nr na obszarze
PŁOCICZNO	Cmentarzysko z późnego okresu rzymskiego		18/84	1	1
PODDUBÓWEK	Osada z okresu rzymskiego		18/84	1	2
PODDUBÓWEK	Osada z okresu rzymskiego		18/84	2	3
PODDUBÓWEK	Osada z okresu rzymskiego		18/84	3	4

3.11. Uwarunkowania wynikające z występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych

Na terenie gminy nie stwierdzono i nie ma obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.

3.12. Uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych

Na obszarze gminy Suwałki występują surowce pochodzenia polodowcowego. Są to utwory piaszczysto-żwirowe, gliny, gliny zwałowe, iły, iły zastoiskowe i mułki.

Mięszość tych utworów jest równa mięszości osadów czwartorzędowych.

Wszystkie udokumentowane złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej, złoża kruszywa naturalnego i piasków kwarcowych są wieku plejstocénskiego.

Znajdują się tu również utwory wieku holocénskiego: są to osady limniczno-bagienne i osady rzeczne (gytie, kreda jeziorna, iły, torfy, namuły i piaski rzeczne).

Mięszość osadów holocénskich tylko w nielicznych miejscach przekracza 10 m.

Suma zatwierdzonych zasobów eksploatacyjnych w gminie Suwałki wynosi 14 064 m³/dobę, tj. 5 133 tys. m³/rok. Suma poborów rzeczywistych jest znacznie mniejsza – 1 518 m³/dobę, tj. 554 tys. m³/rok. Wielkość zasobów dyspozycyjnych wynosi 64 164 m³/dobę, tj. 23 419 tys. m³/rok (Okrasa 1997).

Wody podziemne charakteryzują się przeważnie mineralizacją 0,3-0,5 g/dm³. Są to na ogół wody wodorowęglanowe o mało urozmaiconym składzie chemicznym.

Wyraźne zróżnicowanie zaznacza się w twardości oraz zawartości związków żelaza i manganu. Wody twarde i bardzo twarde występują najczęściej wśród glin zwałowych, izolowanych od powierzchni. Pod względem bakteriologicznym są to wody jakościowo dobre.

Ważnym zagadnieniem hydrologicznym jest występowanie obszarów zasobowych dla ujęcia wód podziemnych miasta Suwałk, gdzie zostały określone granice występowania tego obszaru.

Na obszarze tym mogą wystąpić zmiany stosunków wodnych (obniżenie poziomu wód) w czasie intensywnego poboru wody.

Na rysunku Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Suwałki - Kierunki Zagospodarowania Przestrzennego – załącznik Nr 2 wyróżniono:

- a) tereny udokumentowanych złóż kruszywa naturalnego (wg tabeli 42),*
- b) tereny udokumentowanego złoża kruszywa naturalnego „Potasznia” wg dokumentacji geologicznej z lat 1967 - 1969 roku,*
- c) tereny złóż kruszywa naturalnego udokumentowanych i posiadających koncesję na wydobywanie, wydane w latach 2005-2007 wg (tabeli 43a),*
- d) tereny złóż kruszywa naturalnego w trakcie dokumentowania i rozpoznania.*

Na terenie gminy Suwałki, do roku 2005, udokumentowano następujące złoża kruszywa (tabela Nr 42):

Tabela Nr 42. Udokumentowane złoża kruszywa naturalnego gminy Suwałki (do 2005 roku)

Lp.	Nazwa złoża	Kopalina główna złoża	Powierzchnia (ha)		Zatwierdzone zasoby (tys. t)		Stan zagospodarowania
			złoża	obszaru górniczego	bilansowe	przemysłowe	
1.	Dubowo II	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	2,5		295,0	187,37	Złoże eksploatowane
2.	Kuków	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	0,94		197,0	197,0	Złoże eksploatowane Urząd Gminy w Suwałkach
3.	Kuków II	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem - pospółka	6,0	6,0	1 264,554		Złoże eksploatowane Przedsiębiorstwo Drogowo-Mostowe S.A. w Suwałkach
4.	Lipniak	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem, piasek	0,24		33,0		Złoże nie eksploatowane Obszar zalegania złoża jest własnością Gminy Suwałki
5.	Potasznia I	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	374,2	26,13	I poziom: 96 127,0 II poziom: 57 775,0	10 126,0	Złoże eksploatowane Suwalskie Kopalnie Surowców Mineralnych w Sobolewie
6.	Potasznia II	Kruszywo naturalne- żwir z piaskiem	235,24		115 161,0		Złoże nie eksploatowane Użytkownik j.w.
7.	Potasznia III	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	258,53		69 680,0		Złoże nie eksploatowane Użytkownik j.w.
8.	Sobolewo-Krzywe	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	204,5	395,27	122 864,0	32 676,0	Złoże eksploatowane Użytkownik j.w.
9.	Wychodne	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	4,0		445,6	445,6	Złoże nie eksploatowane Urząd Gminy Suwałki
10.	Bród Nowy	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	1,64			10,0	Złoże eksploatowane Zygmunt Chomicz
11.	Kuków Folwark	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	5,6	5,6	7,34	7,34	Złoże eksploatowane Przedsiębiorstwo Drogowo – Mostowe S.A. Suwałki
12.	Korkliny	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	2,0	2,0	255	255	Złoże eksploatowane Przedsiębiorstwo Drogowo – Mostowe S.A. Suwałki
13.	Biała Woda I	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	3,0	3,0			Złoże eksploatowane ŻWIRBET S.C. W.i D. Pachuccy.
14.	Biała Woda II	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	4,6	4,6	1498		Zakład Produkcji Kruszyw w Białymstoku, JAWA Sp.Z.O.O.
15.	Bród Nowy II	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	4,6	4,6	2,3	2,3	Złoże eksploatowane p. Chomicz
16.	Krzywe I	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	24,8	24,8	3734	3734	Państwowe Przedsiębiorstwo Materiałów Drogowych KRUSZBET S.A.
17.	Osowa	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	0,65	0,65	88	88	Złoże eksploatowane p. P. Interewicz
18.	Kuków Koraliny	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	9,6		1858	1858	p. Bednarko
19.	Potasznia	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	1748,1		258922,2		Zjednoczone Przedsiębiorstwo Geologiczne w Katowicach (zleceniodawca prac geologiczno-poszukiwaw.)

3.13. Uwarunkowania wynikające z występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych

W myśl Ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 27, poz. 96 z późniejszymi zmianami), obszary i tereny górnicze wyznacza się dla każdej kopaliny, chociażby złoża różnych kopaliny występowały w bezpośrednim sąsiedztwie .

Podstawą wyznaczenia obszaru geologicznego jest dokumentacja geologiczna i projekt zagospodarowania złoża.

Dla terenu górniczego sporządza się miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Tereny złóż kruszywa będące w trakcie dokumentowania i rozpoznawania, z chwilą zatwierdzenia dokumentacji geologicznej przez właściwy organ, należy traktować jako tereny złóż kruszywa udokumentowane i podlegać one będą obowiązującym przepisom Prawa geologicznego i górniczego – tereny te wyróżniono na rysunku Studium stanowiącym załącznik Nr 2.

Ze względu na strukturę własności złoża „Potasznia”, udokumentowanego w latach 1967 – 1969, przewiduje się sporządzenie planów miejscowych dla wybranych fragmentów, w zależności od potrzeby i konieczności ich sporządzenia.

Plan *zagospodarowania przestrzennego* powinien zapewnić integrację wszelkich działań podejmowanych w granicach terenu górniczego w celu:

- 1) wykonania uprawnień określonych w koncesji,
- 2) zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego,
- 3) ochrony środowiska w tym obiektów budowlanych.

Zapotrzebowanie na sporządzenie planów miejscowych wynika z dokumentowania złóż.

Tabela Nr 43. Tereny górnicze gminy, posiadających koncesje z eksploatowanymi złożami

Lp.	Nazwa złoża	Kopalina główna złoża	Powierzchnia (ha)		Zatwierdzone zasoby (tys. t)		Stan zagospodarowania
			złoża	Obszaru górniczego	bilansowe	przemysłowe	
1.	Kuków	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	0,94		197,0	197,0	Złoże eksploatowane Urząd Gminy w Suwałkach
2.	Potasznia I	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	374,2	26,13	I poziom: 96 127,0 II poziom: 57 775,0	10 126,0	Złoże eksploatowane Suwańskie Kopalnie Surowców Mineralnych w Sobolewie
3.	Sobolewo-Krzywe	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	204,5	395,27	122 864,0	32 676,0	Złoże eksploatowane Użytkownik j.w.
4.	Bród Nowy	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	1,64			10,0	Złoże eksploatowane Zygmunt Chomicz
5.	Kuków Folwark	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	5,6	5,6	7,34	7,34	Złoże eksploatowane Przedsiębiorstwo Drogowo – Mostowe S.A. Suwałki
6.	Korkliny	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	2,0	2,0	255	255	Złoże eksploatowane Przedsiębiorstwo Drogowo – Mostowe S.A. Suwałki
7.	Biała Woda I	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	3,0	3,0			Złoże eksploatowane p. W. Pachucki
8.	Biała Woda II	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	4,6	4,6	1386	1386	
9.	Bród Nowy II	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	4,6	4,6	2,3	2,3	Złoże eksploatowane p. Chomicz
10.	Osowa	Kruszywo naturalne-piasek ze żwirem	0,65	0,65	88	88	Złoże eksploatowane p. P. Interewicz

Tabela Nr 43a. Tereny górnicze gminy, posiadające koncesje na wydobywanie, wydane w latach 2005/2007

Lp.	Nazwa złoża	Kopalina główna złoża	Powierzchnia (ha)		Zatwierdzone zasoby (tys.t)		Stan zagospodarowania Użytkownik
			złoża	obszaru górniczego	bilansowe	przemysłowe	
1	Dubowo Drugie II	Kruszywo naturalne- piasek ze żwirem		3,8	911,99	683,99	Złoże eksploatowane p. Piotr J. Interewicz
2	Krzywe I	Kruszywo naturalne- piasek ze żwirem		22,6	3 452,48	3 244,36	Złoże eksploatowane PPMD „Kruszbet” S.A.
3	Kuków III	Kruszywo naturalne- piasek ze żwirem	1,6	1,99	419,88	218,19	Złoże eksploatowane p. Łukasz Wiliński „Żwirownia Wiliński”
4	Turówka Nowa	Kruszywo naturalne- piasek ze żwirem	0,18	0,28	12,82	9,08	Złoże eksploatowane Gmina Suwałki
5	Biała Woda III	Kruszywo naturalne- piasek ze żwirem		1,81	494,27	284,63	Złoże eksploatowane p. Dorota Pachucka i p. Witold Pachucki
6	Potasznia III	Kruszywo naturalne- piasek ze żwirem		88,82	24,16	21,02	Złoże eksploatowane PPMD „Kruszbet” S.A.
7	Korkliny II	Kruszywo naturalne- piasek ze żwirem		1,95	294,89	248,74	Przedsiębiorstwo Drogowo-Mostowe S.A. w Suwałkach

3.14. Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów komunikacji

3.14.1. Komunikacja drogowa

Przez teren gminy przebiega sieć dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych, o łącznej długości 202,9 km, w tym 109,1 km o nawierzchni twardej, z czego:

- drogi krajowe – 6,4 km
- drogi wojewódzkie – 26,7 km
- drogi powiatowe – 95,8 km
- drogi gminne – 74 km

Wskaźnik gęstości dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych w Gminie Suwałki kształtuje się na poziomie nieco wyższym od wskaźnika wojewódzkiego i wynosi 58,7 km/km² powierzchni.

3.14.1.1. Drogi krajowe i wojewódzkie

Podstawową sieć komunikacyjną gminy tworzą następujące drogi krajowe i wojewódzkie:

- 1) droga krajowa nr S 8 – Granica Państwa (przejście graniczne w Budzisku) – Szypliszki – Suwałki – Białystok,
- 2) droga wojewódzka Nr 652 Kowale Oleckie – Suwałki – klasy Z,
- 3) droga wojewódzka Nr 653 Sedranki – Bakałarzewo – Suwałki – Sejny – Poćkunys klasy G,
- 4) droga wojewódzka Nr 655 Kap – Wydmyny – Olecko – Raczki – Suwałki – Rutka – Tartak – klasy Z.

Droga krajowa Nr 8 to ważny ciąg międzynarodowy od przejścia granicznego w Kudowie do przejścia granicznego w Budzisku. Jest ona kwalifikowana jako przyszły przebieg drogi ekspresowej Via Baltica. Obecna klasa funkcjonalna drogi Nr 8 to droga główna ruchu przyspieszonego, docelowo klasa S (droga ekspresowa) – wg klas wskazanych w Rozporządzeniu Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 roku, Dz. U. Nr 43, poz. 430. Trasa tej drogi przewidziana w studiach i planach ma

stanowiąc zachodnią obwodnicę miasta Suwałk . Na rysunku studium wskazano przybliżony przebieg tej trasy ale może on ulec zmianie.

Stan techniczny nawierzchni jezdni dróg wojewódzkich (Nr 652 Kowale Oleckie – Suwałki, Nr 653 Sedranki – Bakałarzewo – Suwałki – Sejny – Poćkuny oraz Nr 655 Kap – Wydminy – Olecko – Raczki – Suwałki – Rutka-Tartak) na obszarze Gminy Suwałki jest w 72% dobry, 18,7% zadawalający i tylko w 9,3% zły - wymagający pilnych napraw. Lokalnie występują nierówności podłużne, nienormatywne łuki pionowe i poziome. Droga wojewódzka Nr 652 spełnia wymagania dotyczące szerokości jezdni określonych dla poszczególnych klas dróg.

Drogi wojewódzkie wymagają stałej konserwacji i przebudowy.

3.14.1.2. Drogi powiatowe i gminne

Drogi powiatowe i gminne są bardzo ważnymi elementami systemu transportowego gminy, szczególnie z punktu widzenia gospodarki i funkcji lokalnych. Zapewniają one realizację dogodnych połączeń z układem zewnętrznym tj. układem dróg wojewódzkich i krajowych.

Główne ciągi drogowe wiążą teren gminy zarówno z ośrodkami administracji rządowej i samorządowej (Suwałki, Białystok, Warszawa), jak i pobliską Litwą. Część obszaru gminy przylega do dróg, którymi odbywa się masowy ruch towarowy i osobowy do przejścia granicznego na Litwę i dalej, poprzez Łotwę i Estonię do Finlandii (tzw. Rail Baltica), co stwarza korzystne warunki dla rozwoju na tych terenach działalności usługowej i handlowej.

Większość odcinków dróg zaliczanych do lokalnego systemu drogowego nie spełnia wymagań w zakresie parametrów technicznych i użytkowych, liczby włączeń, zasad obsługi terenów przyległych.

Drogi powiatowe to:

- 1) droga Nr 1117B Bakałarzewo – Zdręby – Stara Chmielówka – Kuków – Mały Bród,
- 2) droga Nr 1118B Kamionka Poprzeczna – Maryna – Aleksandrowo – Żyliny – do drpki 653,
- 3) od drogi 1134B Biała Woda – Żywa Woda – do drogi 1134B,
- 4) droga Nr 1143B Potasznia – Osowa,
- 5) droga Nr 1145B Przebród – Korkliny – Korobiec,
- 6) droga Nr 1146B Przebród – Wychodne – Zielone Pierwsze – Poddubówek – do drogi 1184B,
- 7) droga Nr 1147B od drogi 653 – Białe – Niemcowizna – Bakaniuk – Józefowo,
- 8) droga Nr 1148B Płociczno – Dubowo – Poddubówek,
- 9) droga Nr 1149B Suwałki (ul. Utrata) – Płociczno – do drogi 1150B,
- 10) droga Nr 1150B Krzywe – Sobolewo – Płociczno – Gawrych Ruda – Słupie,
- 11) droga Nr 1151B Suwałki – Sobolewo,
- 12) droga Nr 1152B Suwałki – Mała Huta – Stary Folwark,
- 13) droga Nr 1153B Suwałki – Okuniowiec – Kaletnik – Wiatrołuża – Zaboryszki,
- 14) droga Nr 1158B Wiatrołuża – Wysoka Góra – Remienkin,
- 15) droga Nr 1171B Ryżówka – Mikołajewo – Mackowa Ruda,

- 16) droga Nr 1172B Wigry – Burdyniszki – do drogi 1171B,
- 17) droga Nr 1180B Tartak – Piertanie – Wysoka Góra,
- 18) droga Nr 1181B od drogi 653 – Stray Folwark – do drogi 653
- 19) droga Nr 1171B.

Zakłada się przebudowę drogi powiatowej nr 1124B do drogi 1131B Biała Woda – Żywa Woda - do drogi 1134B w km 2+723-8+383 w ramach priorytetu II poprawa jakości życia mieszkańców w latach 2004 – 2006 oraz realizację następujących projektów:

- 1118B Kamionka Poprzeczna – Aleksandrowo – Żyliny do drogi 653 – w latach 2007 – 2010,
- 1152B Suwałki – Mała Huta – Stary Folwark – w latach 2010 – 2013,
- 1146B Przebród – Wychodne – Zielone Pierwsze – Poddubówek – w latach 2007 – 2010.

Stan dróg gminnych jest bardzo zróżnicowany. Tylko 74 km to drogi utwardzone. Drogi gminne wymagają częstych zabiegów konserwacyjnych, remontowych i modernizacyjnych. W latach 2000 - 2003 Gmina Suwałki ponosiła znaczne nakłady na utrzymanie dróg.

Tabela Nr 44. Drogi gminne na terenie Gminy Suwałki

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi	Długość mb	Rodzaj nawierzchni
1	101991B	Osowa – Bród Nowy – Bród Mały	5050	żwirowa
2	101992B	Osowa - Czarnakowizna	3800	żwirowa
3	101993B	Kuków Folwark – Korkliny	2500	żwirowa
4	101994B	przez wieś Turówka Stara	1400	żwirowa
5	101995B	przez wieś Turówka Nowa	1650	żwirowa
6	101996B	przez wieś Kuków	2500	żwirowa
7	101997B	Przebród – Kropiwnie Stare	2700	1000 m - asfaltowa 1700 m - żwirowa
8	101998B	Przebród – Wasilczyki	2050	asfaltowa
9	101999B	przez wieś Kropiwnie Nowe	2000	żwirowa
10	102000B	Niemcowizna – Zielone II	400	żużłowa
11	102001B	Zielone II - Poddubówek	4300	żużłowa
12	102002B	Zielone Kamedulskie - Wychodne	2000	żwirowa
13	102003B	Zielone Kamedulskie – Dubowo II	3500	żwirowa
14	102004B	przez wieś Dubowo II	2000	1900 m - asfaltowa 100 m - żwirowa
15	102005B	przez wieś Dubowo I	1100	żwirowa
16	102006B	Płociczno – Gawrych Ruda	1900	żwirowa
17	102007B	przez wieś Krzywe	1900	900 m - asfaltowa 1000 - żwirowa
18	102008B	Cimochowizna przez las	1800	żwirowa
19	102009B	przez wieś Leszczewek	1850	żwirowa
20	102010B	Leszczewek - Cimochowizna	3700	400 m - asfaltowa 3300 - żwirowa
21	102011B	Leszczewek - Leszczewo	4050	żwirowa
22	102012B	przez wieś Leszczewo	1400	żwirowa
23	102013B	przez wieś piertanie	1450	żwirowa
24	102014B	przez wieś Burdyniszki	1900	200 m - asfaltowa 1700 - żwirowa
25	102015B	Szwajcaria – Osinki	6200	2100 m - asfaltowa

				4100 m - żwirowa
26	102016B	przez wieś Okuniowiec	3500	żwirowa
27	102017B	Nowa Wieś – Lipniak	4000	1500 m - asfaltowa 2500 m - żwirowa
28	102018B	Wiatrołuża - Linówek	750	żwirowa
29	102019B	Bobrowisko – Wiatrołuża	2400	żwirowa

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Suwałki

3.14.1.3. Ścieżki rowerowe

Obecnie na terenie gminy brak jest istotniejszych ciągów wydzielonych ścieżek rowerowych. Zakłada się budowę układu dróg rowerowych w Gminie Suwałki, na który składa się sieć dróg lokalnych i dróg rowerowych różnych typów, służących do poruszania się rowerem wraz z siecią punktów obsługi ruchu rowerowego. Może on być realizowany technicznie w postaci sieci złożonych wydzielonych ścieżek, ścieżek towarzyszących jezdni, wydzielonych pasów dla rowerów na jezdniach, ulic ruchu mieszanego samochodowo – rowerowego, bądź ciągów pieszo – rowerowych, na których pierwszeństwo mają piesi. Niezbędna jest budowa elementów infrastruktury uzupełniającej sieć dróg rowerowych: parkingów, deszczochronów, stojaków i wiat na rowery przed obiektami użyteczności publicznej, sklepami, punktami usługowymi i w obrębie terenów rekreacyjnych.

3.14.2. Komunikacja kolejowa

Przez teren gminy przebiegają trzy linie kolejowe, wychodzące z miasta Suwałki, w kierunku Olecka, Augustowa i Trakiszek (przejście graniczne na Litwę).

Najważniejsza dla makroregionu jest istniejąca linia kolejowa Warszawa – Białystok – Suwałki. Stan torów i podtorza linii można określić jako średni. Pas terenu własności PKP jest prawidłowy w stosunku do obecnych potrzeb i pozwala na ewentualną rozbudowę i modernizację urządzeń kolejowych. Tereny stacyjne są niedoinwestowane, w większości brak nowoczesnych zabezpieczeń ruchu, stref przeładunkowych i magazynów stacyjnych, budynki i infrastruktura są wyeksploatowane i w złym lub średnim stanie technicznym.

Układ kolejowy nie pełni funkcji w pasażerskiej obsłudze wewnętrznej gminy, ma natomiast bardzo duże znaczenie w powiązaniach regionalnych, międzyregionalnych i międzynarodowych.

Na południowym skraju gminy, w miejscowości Płociczno, znajduje się obecnie kolej wąskotorowa wykorzystywana jako atrakcja turystyczna, służąca poznawaniu walorów krajobrazowych Wigierskiego Parku Narodowego.

3.14.3. Komunikacja lotnicza

Ze względu na unikatowość Wigierskiego Parku Narodowego i Klasztoru w Wigrach obiekty te są często odwiedzane przez gości zagranicznych. Część z nich korzysta z połączeń lotniczych. Najbliższym portem lotniczym, a zarazem węzłem komunikacji lotniczej Polski jest lotnisko „Okęcie” w Warszawie, znajdujące się w odległości ok. 275 km. Sieć połączeń jest dobrze rozbudowana. Lotnisko „Okęcie” posiada połączenia z 25 krajami. Liczba turystów zagranicznych korzystających z połączeń

lotniczych w drodze na Suwalszczyznę jest jak na razie – z uwagi na odległość najbliższego lotniska – stosunkowo niewielka.

3.14.4. Komunikacja wodna

Obecnie Gmina Suwałki nie ma połączeń komunikacyjnych drogą wodną. Jedynym środkiem lokomocji drogą wodną są kajaki używane przez turystów w celach rekreacyjnych i statki nieregularnej żeglugi pasażerskiej na Wigrach.

3.15. Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów infrastruktury technicznej

3.15.1. System wodociągowy

Na terenie gminy zaopatrzenie w wodę odbywa się z ujęć wgłębnych oraz studni kopanych. Woda przeznaczona jest do zaspokajania potrzeb bytowo-gospodarczych ludności, usług dla ludności i rolnictwa. Zasoby warstw wodonośnych określa się jako dobre.

Zasoby dyspozycyjne wód podziemnych wg "Projektu dla zlewni rz. Biebrza" (PH W-wa) szacuje się dla całej gminy w wysokości 51 481 m³/d tj. 18 790 tys. m³/rok. Suma zatwierdzonych zasobów eksploatacyjnych wynosi 586 m³/h, tj. 14 064 m³/d, tj. 5 133 tys. m³/rok. Suma poborów rzeczywistych szacowana jest na około 1 518 m³/d = 554 tys. m³/rok.

Warunki hydrogeologiczne na obszarze gminy są sprzyjające dla ujmowania wody przy pomocy studni wierconych z głębokości 30-150 m, jednakże woda zawiera ponadnormatywne ilości związków żelaza i manganu co wymaga jej uzdatnienia. W tabeli nr 1 zestawiono charakterystykę istniejących ujęć wód podziemnych.

Wody płytkie podskórne występują przeważnie na głębokości do 6,0 m, lecz zdarzają się studnie kopane posiadające wodę na głębokości poniżej 20,0 m od poziomu terenu.

Teren gminy zaopatrywany jest w wodę z 10 ujęć wody podziemnej. Ujęcia wody na terenie gminy są własnością Gminy Suwałki za wyjątkiem ujęcia w Przebrodzie, które jest własnością i eksploatowane jest przez Spółdzielnię Mieszkaniową w Przebrodzie, oraz ujęcia w Białej Wodzie które jest własnością samorządu mieszkańców.

W ostatnich 10 latach gmina zrealizowała wiele inwestycji z zakresu wodociągów.

Dzięki temu około 78 % mieszkańców korzysta z wodociągów zbiorowych, ujmujących wodę podziemną dobrej jakości. Długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi około 136 km – stan na 2003 rok.

Do roku 1994 zwodociągowano wsie: Nowa Wieś, Bobrowisko, Biała Woda (wodociąg samorządu mieszkańców), Przebród, Wychodne oraz Zielone Kamedulskie. W latach 1994-98 wybudowano sieci wodociągowe we wsiach: Wasilczyki-Niemcowizna, Czarnakowizna, Dubowo, Białe - Kropiwno Nowe – Żyliny, Taciewo, Zielone II, Poddubówek, Okuniowiec, Krzywe. W w/w okresie wybudowano w 15 wsiach wodociągi o długości 69587 mb w tym 326 podłączeń domowych. W roku

1999 zakończono budowę wodociągów we wsiach: Kuków Wieś, Kropiwno Stare, Stary Folwark, Płociczno - Gawrych-Ruda.

Tabela Nr 45. Charakterystyka sieci wodociągowej

Lp.	Miejscowość	Wodociągi				Ujęcie wody
		Dł. sieci zew. mb	Dł. przyłączy mb	Ilość przyłączy	Rok bud.	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Nowa Wieś Lipniak	10204	1997	89	1987	Nowa Wieś własne 2 studnie
2.	Nowa Wieś - II etap	600	10	2	1995	
3.	Nowa Wieś - III etap	789	1230	7	1998	
4.	Okuniowiec	8128	4312	58	1998	
5.	Przebród, Wychodne, Zielone I, Podbudówek ½ wsi	8373	2662	115	1987	Przebród Spółdzielnia Mieszkaniowa 2 studnie
6.	Wasilczyki Niemcowizna	6494	1446	34	1994	
7.	Białe, Kropiwno Nowe, Żyliny	7734	1941	35	1996	
8.	Zielone II	5313	761	17	1997	
9.	Kropiwno Stare	2787	1323	11	1999	
10.	Kuków Wieś	4555	473	14	1999	
11.	Turówka Nowa, Korobiec, Korkliny	9674	3630	41	2000	Turówka Stara własne 1 studnia
12.	Turówka Nowa, Turówka Stara, Potasznia	14333	6246	94	2001	
13.	Kuków Folwark, Bród Nowy, Bród Stary, Bród Mały	9474	2833	45	2001	
14.	Dubowo II	3420	694	20	1995	Spółka Wigry Projekt, teren miasta Suwałki
15.	Podbudówek ½ wsi	2815	1552	34	1997	
16.	Czarnakowizna	3844	1390	25	1995	Śmieciuchówka, teren gminy Przerośl
17.	Taciewo	3938	2215	24	1996	
18.	Stary Folwark,	3883	1145	85	1998	Stary Folwark własne 1 studnia
19.	Stary Folwark, Tartak	235	220	8	1990	
20.	Tartak	545	231	4	2003	
21.	Płociczno, Gawrych Ruda	476	2759	274	1999	Płociczno Własne 2 studnie
22.	Płociczno Oś. Leśnik	429	142	11	2003	
23.	Dubowo I	1046	158	6	1999	
24.	Krzywe	6010	2689	76	1998	Przed. Wod. i Kan. w Suwałkach na terenie miasta Suwałki
25.	Zielone Kamedulskie	3534	585	92	2000	
24.	Bobrowisko	2572	549	15	1993	Kaletnik teren gminy Szypliszki
25.	Biała Woda	12100				Biała Woda,
	Razem	136031	43279	1220		

Łącznie w 1999 roku wybudowano wodociągi o dł. 15 586 mb w tym 193 podłączeń domowych. Poniżej podano krótką charakterystykę istniejących sieci wodociągowych (dane wg Urzędu Gminy na koniec 2003 r.).

Nowo wybudowane ujęcie w Płocicznie Osiedle w 1999 roku zastąpiło, stare już wyeksploatowane. Posiada ono studnie o głębokości 32,0 m, depresji 2,8 m, wydajności 48 m³/h, wyposażone jest w odżelaziacze. Obliczeniowe zapotrzebowanie na wodę wynosi 274 m³/d. Nowo

wybudowane ujęcie w Starym Folwarku posiada studnie o zasobach zatwierdzonych w wielkości 33,5 m³/h. Stacja wyposażona jest w urządzenie do odmanganiania i odżelaziania wody.

Wodociągi gminne obsługiwane są przez Gminę za wyjątkiem krótkiego odcinka wodociągu we wsi Dubowo I, który jest eksploatowany przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Suwałkach.

Najmłodszym ujęciem jest ujęcie wybudowane w Turówce Starej w 2000 roku. Posiada ono jedną studnię o głębokości 105 m i zasobach zatwierdzonych 45 m³/h i 358 m³/dobę, przy depresji zwierciadła 5, 2 m. Ujęcie wyposażone jest w urządzenia uzdatniające: dwa filtry odżelaziające i odmanganiające o średnicy 1400 mm oraz zbiornik wyrównawczy o poj. 100 m³. Inwestycja ta wraz z budową wodociągów we wsiach Turówka Nowa, Korobiec, Korkliny pozwoliła na zlikwidowanie deficytu wody na tym terenie w związku z okresowym wysychaniem studni kopanych.

Wydajność istniejących ujęć wody jest wystarczająca dla zaspokojenia potrzeb istniejących i perspektywicznych. Planowana jest jedynie rozbudowa ujęcia w Turówce Starej o drugą studnię i podłączenie do niego wsi korzystających z ujęcia w Przebrodzie oraz wsi korzystających z ujęć gminy Przerośl i miasta Suwałki. Na wszystkich gminnych ujęciach występują ponadnormatywne ilości żelaza, a w większości również manganu. Wymaga to zastosowania procesu odżelaziania i odmanganiania. Istniejące stacje uzdatniania wody zapewniają wodę dobrej jakości zgodnie z obowiązującymi obecnie normatywami. Wyjątek stanowi ujęcie W Białej Wodzie, gdzie woda ma przekroczoną zawartość żelaza. Wodociąg w Białej Wodzie planowany jest do zasilania przez ujęcie w Starej Turówce, po jego rozbudowie. Na bieżąco kontrolowane są przez Terenową Stację Sanitarno Epidemiologiczną w Suwałkach.

3.15.2. System kanalizacyjny

Na terenie gminy występuje znaczne niedoinwestowanie w zakresie rozwiązań gospodarki ściekowej w budownictwie mieszkaniowym jedno- i wielorodzinnym.

Kanalizację sanitarną odprowadzającą ścieki do oczyszczalni miejskiej miasta Suwałk posiadają miejscowość: Krzywe i Zielone Kamedulskie. Do Krzywego długość sieci grawitacyjnej wynosi 3050 mb, sieci ciśnieniowej 1346 mb, na sieci zlokalizowane są 3 przepompownie. Eksploatacją kanalizacji zajmuje się Gmina. W 1999 roku podłączono do kanalizacji miejskiej w rejonie miejskiej kompostowni osiedle po byłym Państwowym Gospodarstwie Rolnym w Zielonym Kamedulskim. Wykonano w tym celu 2700 mb kanalizacji ciśnieniowej z rur 200 mm PVC oraz przepompownię typu □ mm PVC i 450 mb kolektora grawitacyjnego MEPROZET.

Miasto Suwałki dla swoich potrzeb wybudowało nowoczesną, mechaniczno-biologiczno-chemiczną oczyszczalnię ścieków, o przepustowość 28,5 tys. m³/dobę zlokalizowaną na wschodzie miasta przy drodze wyjazdowej na Sejny. Posiada ona ponad 50 % rezerwę przepustowości. Zapewnia ona wysoki stopień oczyszczania i stwarza dogodne warunki rozwoju systemu odprowadzania ścieków dla miasta jak i okolicznych wsi i osiedli.

Prócz tego na terenie gminy znajdują się zbiorniki do gromadzenia ścieków przy budynkach wielorodzinnych po byłym Państwowym Gospodarstwie Rolnym zlokalizowane w miejscowości Przebród. Zbiorniki te są połączone z budynkami mieszkalnymi krótkimi odcinkami kanalizacji osiedlowej.

Część budynków jednorodzinnych posiada szczelne urządzenia do gromadzenia ścieków. Z szamb ścieki wywożone są do oczyszczalni ścieków w Suwałkach lub na pola uprawne. Część przedostaje się do ziemi lub do cieków wodnych.

Dla osiedli mieszkaniowych budynków wielorodzinnych należy budować lokalne oczyszczalnie ścieków lub podłączyć je do kanalizacji sanitarnej miasta Suwałk. Dotyczy to osiedla mieszkaniowego w Przebrodzie jak również dużych wsi o zwartej zabudowie, szczególnie nad brzegami jezior. Problem ten dotyczy miejscowości Gawrych Ruda i Stary Folwark z Wigrami. W chwili obecnej realizowana jest kanalizacja sanitarna dla wsi: Stary Folwark, Leszczewek, Cimochovizna i Mała Huta. Będzie ona połączona z kanalizacją w Krzywym, a ścieki ostatecznie odprowadzane będą do oczyszczalni ścieków miasta Suwałki.

Dla zabudowy kolonijnej, luźnej zagrodowej zaleca się wykonywanie oczyszczalni przydomowych z odprowadzeniem ścieków do gruntu poprzez drenaż rozsączający.

Stwierdzić należy, że zainwestowanie gminy w sieć wodociągową, bez jednoczesnego rozwiązania gospodarki ściekowej i poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców nie gwarantuje pełnej ochrony jakości wód podziemnych i powierzchniowych.

Na gruntach wsi Dubowo II i Poddubówek znajduje się kanalizacja deszczowa wraz ze zbiornikiem wód deszczowych, odprowadzająca bez podczyszczenia wody deszczowe z terenów przemysłowych zlokalizowanych na południu miasta Suwałk oraz z terenów Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

3.15.3. System ciepłowniczy

Gospodarka cieplna na terenie gminy opiera się na kotłowniach osiedlowych i indywidualnych źródłach ciepła opalanych paliwem stałym.

Istniejące źródła ciepła zaspokajają potrzeby poszczególnych odbiorców, jedynie stan techniczny tych obiektów w większości nie odpowiada obowiązującym normom, a ich niska sprawność, wysoki poziom emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego czy wysokie koszty eksploatacji sprawiają, że stają się one nieekonomiczne. W związku z tym zachodzi konieczność modernizacji istniejących źródeł ciepła oraz racjonalizacji wykorzystania energii i ochrony powietrza atmosferycznego. Zrealizować to można poprzez modernizację kotłów, montaż urządzeń odsiarczających, wymianę rur w sieciach zewnętrznych na rury preizolowane. Konieczna jest również termorenowacja budynków, wymiana złej stolarki okiennej, montaż liczników ciepła, wodomierzy na ciepłą wodę, zaworów termostatycznych grzejnikowych, zastosowanie nowoczesnej automatyki.

3.15.4. Energia ze źródeł odnawialnych

Jednym z istotnych komponentów zrównoważonego rozwoju przynoszących efekty ekologiczno – energetyczne jest racjonalne wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych.

W „Strategii rozwoju energetyki odnawialnej” przyjętej przez Rząd Polski udział energii odnawialnej w zużyciu energii pierwotnej stanowi 2,5%.

W związku z tym, że w Unii Europejskiej energia ze źródeł odnawialnych stanowić będzie znaczący składnik bilansu energetycznego, należy dostosować poziom wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych na poziomie do 12% w roku 2010.

Odnawialne źródła energii tj.: biomasa, energia wodna, energia geotermalna, energia wiatru, energia promieniowania słonecznego mogą stanowić istotny udział w bilansie energetycznym gminy.

Mogą zapewnić racjonalne bezpieczeństwo i niezależność oraz przyczynić się do poprawy zaopatrzenia w energię na terenach o słabo rozwiniętej sieci energetycznej.

Największe możliwości na wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w gminie ma biomasa.

Źródłem biomasy – niezwykle cennego surowca dla środowiska jest przede wszystkim drewno opałowe z lasów, słoma, trzcina oraz inne materiały pochodzenia roślinnego.

Potencjalnym odbiorcą energii ze źródeł odnawialnych może być rolnictwo i budownictwo. Tereny rolnicze, które ze względu na zanieczyszczenia gleb lub niskie klasy nie nadają się do celów produkcji rolnej, mogą być wykorzystywane do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji biopaliw.

Biomasa ze względów ekonomicznych powinna być wykorzystywana szczególnie na terenach wiejskich, gdzie nie jest wymagany transport i magazynowanie rezerw. Spalanie biomasy jest neutralne dla środowiska.

Korzyści płynące ze spalania biomasy:

- zastąpienie starych niewydajnych i wysokoemisyjnych pieców węglowych nowoczesnymi kotłami,
- zastąpienie drogiego paliwa kopanego (węgla), tanim, często bezpłatnym dostępnym biopaliwem
- oszczędności wynikające z ograniczenia kosztów zakupu i transportu paliw kopanych,
- oszczędności związane ze zmniejszeniem ilości odpadów deponowanych na składowiskach,
- ograniczenie emisji gazów w trakcie spalania – korzyści ekologiczne,
- nowe możliwości tworzenia miejsc pracy, co jest bardzo istotne na terenach dotkniętych bezrobociem,
- promowanie rozwoju regionalnego.

3.15.5. System gazowniczy

Na terenie gminy brak jest sieci gazowej rozdzielczej gazu ziemnego. W przypadku realizacji gazociągu tranzytowego wysokiego ciśnienia Lipszczany-Gołdap, przebiegającego przez Gminę Raczki ujętego w studium byłego województwa suwalskiego, zaistnieje możliwość gazyfikacji miasta i gminy Suwałki. Jednak realizacja tej inwestycji jest mało prawdopodobna. Na rysunku Studium został przedstawiony proponowany przebieg, lecz jego trasa nie jest przesądzona i może ulec zmianie.

3.15.6. System elektroenergetyczny

Teren Gminy Suwałki zasilany jest w energię elektryczną z krajowego systemu energetycznego poprzez państwową sieć wysokich napięć. Głównym punktem zasilania jest stacja 220/110 kV w Nowej Wsi Elckiej. Dostarczanie energii elektrycznej dla potrzeb odbiorców na terenie gminy odbywa się liniami napowietrznymi 110 kV poprzez dwie stacje RPZ 110/20 kV „Hańcza” i „Piaskowa” zlokalizowane w granicach administracyjnych miasta Suwałki. Przez teren gminy przebiegają linie napowietrzne wysokiego napięcia 110 kV, związane z zasilaniem tych stacji:

- Suwałki „Hańcza” – Filipów – Gołdap
- Suwałki „Hańcza” – Sejny
- Suwałki „Hańcza” – Olecko
- Suwałki „Piaskowa” – Augustów
- niewielki fragment pierścienia miejskiego „Hańcza” – „Piaskowa” na styku granic administracyjnych miasta i gminy.

Na terenie gminy planowana jest przez Polskie Sieci Energetyczne S.A. budowa linii dwutorowej 400 kV Elk – granica RP – Alytus mająca na celu połączenie systemów elektroenergetycznych Litwy i Polski, poprawę zasilania regionu, umożliwienie bezpośredniej wymiany mocy i energii pomiędzy Polską i Litwą oraz zwiększenie niezawodności pracy systemów.

Linie wysokiego napięcia 400 i 110 kV są źródłem pola elektromagnetycznego i wymagają ustanowienia obszarów ograniczonego użytkowania. Dla linii dwutorowej Elk-Alytus obszar ograniczonego użytkowania to pas szerokości 52m (po 26 m po każdej stronie linii), dla linii 110 kV należy przewidzieć pas o szer. ok 20 m w zależności od parametrów technicznych linii). Na obszarach tych zabronione jest lokalizowanie budynków przeznaczonych na stały pobyt ludzi, natomiast dopuszcza się okresowe (do 8 godzin na dobę) przebywanie ludności związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, turystycznej, rekreacyjnej.

Bezpośrednia obsługa odbiorców odbywa się poprzez układ sieci średniego napięcia SN 20 kV i niskiego napięcia 0,4 kV, których eksploatacją zajmuje się Rejon Energetyczny w Suwałkach, będący jednostką organizacyjną Zakładu Energetycznego Białystok S.A. Linie napowietrzne SN 20 kV wyprowadzone ze stacji 110/20 kV zasilają słupowe stacje transformatorowe 20/0,4 kV zlokalizowane w pobliżu zabudowy, z których liniami napowietrznymi energia elektryczna jest dostarczana do odbiorców.

W nieznacznym stopniu sieć energetyczna jest skablowana. Oświetlenie dróg realizowane jest liniami napowietrznymi komunalno-oświetleniowymi.

Istniejący system sieci zabezpiecza potrzeby energetyczne gminy, jednak nie nadaje się w przeważającej większości do przesyłu większych mocy. Zaopatrzenie całego obszaru jest nierównomierne, szczególnie niekorzystnie przedstawia się sytuacja na obszarach, gdzie jest niedostatecznie rozbudowana sieć linii SN i nn. Głównymi problemami funkcjonowania systemu energetycznego na terenie gminy są:

- nie wykorzystanie położenia terenu przy granicy z Litwą do zwiększenia pewności zasilania i wzajemnej wymiany nadwyżek mocy i energii,

- niektóre linie 110 kV i RPZ wymagają modernizacji,
- znaczne odległości pomiędzy stacjami 110/SN i zbyt rozległe sieci średniego i niskiego napięcia oraz zły stan lokalnych układów przesyłu i transformacji energii (duży stopień wyeksploatowania, za małe przekroje przewodów, zbyt długie odcinki linii) powodują, że w wielu rejonach ciągłość i jakość dostawy energii jest niezadowalająca,
- brak możliwości wprowadzenia energii elektrycznej wytwarzanej w farmach wiatrowych do istniejącego systemu elektorenergetycznego,
- kolizje między infrastrukturą elektroenergetyczną a środowiskiem przyrodniczym i układami własnościowymi gruntów.

System elektroenergetyczny jest sukcesywnie dostosowywany przez Zakład Energetyczny do potrzeb rozwoju sieci osadniczej gminy poprzez modernizację, rozbudowę sieci SN i linii NN i utrzymanie w dobrym stanie technicznym istniejących urządzeń oraz budowę nowych o odpowiednich parametrach układów przesyłu i transformacji SN/NN

Rozwój gminy uwarunkowany jest również przez:

- zastosowanie niekonwencjonalnych źródeł energii elektrycznej
- modernizację wyeksploatowanych i energochłonnych sieci oświetlenia dróg i zastosowanie energooszczędnych urządzeń oświetleniowych
- sukcesywną wymianę istniejących instalacji elektrycznych na odpowiadające normom europejskim i budowę nowych instalacji w sposób zapewniający ochronę przeciwporażeniową według wymogów IEC, co spowoduje zmniejszenie ilości śmiertelnych porażen prądem elektrycznym.

3.15.7. Niekonwencjonalne źródła energii

Obszar Gminy Suwałki posiada sprzyjające warunki dla zastosowania niekonwencjonalnych źródeł energii. Najbardziej sprzyjające warunki dla rozwoju energetyki wiatrowej panują w okolicach Taciewa, Turówki Nowej, *Czarnakowizny* Potasznia, Białej Wody i Brodu Starego. Energia wytwarzana przez elektrownie wiatrowe mogłaby być przekazywana do krajowego systemu energetycznego.

Barierą rozwoju energetyki wiatrowej jest niedostosowanie istniejącej sieci energetycznej do przesyłu energii. Zakład Energetyczny Białystok S.A. nie ma możliwości technicznych przyłączenia dodatkowych elektrowni wiatrowych do istniejących sieci 20 kV i może zająć potrzeba budowy urządzeń 110 kV.

W perspektywie niezbędna będzie realizacja stacji RPO 20/110 kV w Potasznia oraz budowa linii 110 kV. Ze względu na ochronę krajobrazu energetyka wiatrowa powinna być rozwijana z należytą ostrożnością.

W związku z tym zachodzi konieczność opracowania planu miejscowego dla części terenów wsi Taciewo, Turówka Nowa, *Czarnakowizna*, Potasznia, Biała Woda i Bród Stary.

3.15.8. System telekomunikacyjny

System telekomunikacyjny na terenie Gminy Suwałki zapewnia wymagany standard usług telekomunikacyjnych pod względem jakości i ilości usług. Tradycyjny system tworzą sieci światłowodowe, nowoczesne centrale automatyczne, kablowe sieci rozdzielcze i abonenckie. Wszystkie wsie są stelefonizowane, istniejąca sieć zabezpiecza potrzeby mieszkańców w wystarczającym zakresie, zwiększa się dostępność do sieci informatycznej. Zapewniona jest automatyczna łączność wewnątrz obszaru, połączenia krajowe i międzynarodowe. Stan techniczny i wyposażenie w zakresie telekomunikacji nie odbiega od średnich wskaźników krajowych. Jedynym operatorem sieci telekomunikacyjnej tradycyjnej na terenie gminy jest Telekomunikacja Polska S.A.

Centrale automatyczne o poj. do 1000 NN obsługujące teren gminy zlokalizowane są w miejscowościach: Przebród, Osowa, Płociczno, Stary Folwark oraz centralę o poj. powyżej 1000 NN usytuowaną w Suwałkach. Główne połączenia telekomunikacyjne przebiegające przez teren gminy Suwałki to linie światłowodowe:

Suwałki – Szypliszki – Budzisko – Wilno i Suwałki – Kowno zapewniające bezpośrednie połączenie z Litwą

Suwałki – Krasnopol – Sejny z odgałęzieniem do Starego Folwarku

Suwałki – Nowinka – Augustów z odgałęzieniem do Płociczna

Suwałki – Raczek

Suwałki – Osowa

Suwałki – Jeleniewo

oraz połączenie kablem doziemnym Suwałki – Przebród - Bakalarzewo

Główne połączenia dalekosiężne to linie światłowodowe relacji Suwałki – Ełk – Olsztyn i Suwałki – Białystok – Warszawa

Poza tradycyjną siecią telekomunikacyjną na terenie gminy funkcjonuje: dynamicznie rozwijająca się łączność za pomocą telefonii komórkowej obsługiwanej przez operatorów ERA GSM, PLUS GSM i CENTERTEL. Sieć telefonii komórkowej swym zasięgiem pokrywa cały obszar gminy. Lawinowo rośnie liczba abonentów sieci telefonii komórkowej i zwiększa się oferta usług np. : dostęp do Internetu, poczty elektronicznej. Na terenie gminy znajdują się dwie stacje bazowe telefonii komórkowej: w Płocicznie – Tartak, przy drodze Suwałki – Augustów oraz jedna w trakcie realizacji – w okolicy miejscowości Tartak.

Stworzenie sprawnego systemu telekomunikacyjnego, dostosowanie go do potrzeb wynikających z rozwoju zagospodarowania przestrzennego i osiągnięcie obecnie obowiązującego standardu usług wymagać będzie:

- budowy nowych linii rozdzielczych zgodnie z zapotrzebowaniem potencjalnych odbiorców;
- dalszego rozwoju telefonii komórkowej i budowy stacji bazowych w zależności od potrzeb mieszkańców i na terenach o niedostatecznym zasięgu sieci;
- utrzymania istniejących urządzeń telekomunikacyjnych w dobrym stanie technicznym;

- zwiększenia liczby abonentów;
- zwiększenia ofert programowej usług telefonicznych;
- zwiększenia dostępności do sieci informatycznej i komputeryzacji szkół.

Nowoczesne technologie, rozbudowa sieci teleinformatycznych, ułatwienie dostępu do internetu w szkołach i instytucjach publicznych, upowszechnianie technik informatycznych jest szansą przyspieszenia rozwoju i zwiększenia konkurencyjności gminy.

Ograniczenia rozwoju systemu telekomunikacyjnego występują na obszarach parków narodowych i krajobrazowych oraz na obszarach chronionego krajobrazu, na których zakazuje się budowy wież z przekaźnikami telefonii cyfrowej i wież z przekaźnikami telewizyjnymi zniekształcających ukształtowany krajobraz, zaleca się natomiast prowadzenie nowych linii, wyłącznie jako podziemne.

Przy rozbudowywaniu i modernizowaniu infrastruktury telekomunikacyjnej należy dążyć do zmniejszenia uciążliwości urządzeń systemu dla otoczenia poprzez ich budowę w sposób nie kolidujący z rozwojem osadnictwa: realizowanie linii światłowodowych jako podwieszanych na istniejących liniach wysokiego napięcia, prowadzenie światłowodów wzdłuż dróg. Przez teren gminy Suwałki przebiega linia światłowodowa podwieszona na linii 110 kV Suwałki „Hańcza” – Sejny.

Na terenie gminy nie występują urządzenia systemu radiokomunikacji i teletransmisji, ale dla zapewnienia prawidłowej pracy urządzeń przekaźnikowo-nadawczych: stacji radiowo-telewizyjnej „Krzemieniucha” w gminie Jeleniewo i stacji linii radiowych „Kamień” w gminie Sztabin oraz uniknięcia kolizji z innymi obiektami zagospodarowania przestrzennego (zwłaszcza znacznej wysokości) wymagane jest utrzymanie pasa ochronnego linii radiokomunikacji i teletransmisji przebiegającego przez teren gminy.

3.15.9. Gospodarka odpadami

Ilość odpadów komunalnych wytworzonych w 2003 r. na obszarze gminy Suwałki wg GPGO (Gminny Plan Gospodarki Odpadami) wyniosła 1563,5 Mg.

Na terenie Gminy Suwałki system zbiórki odpadów komunalnych składa się z 18 pojemników KP – 7, pojemników PA – 1100 w ilości 12 sztuk, w tm 7 szt. jest oddanych w dzierżawę. Są one rozstawione w miejscowościach z terenu gminy, także na terenie obiektów turystycznych (Jezioro Okmin, Jezioro Ożewo, Klasztor Wigry). Pojemniki KP – 7 znajdują się w miejscowościach: Bród Nowy, Przebród, Zielone Kamedulskie, Stary Folwark, Płociczno, Poddubówek, Osowa, Czarnakowizna, Turówka Stara, Wigry, Gawrych Ruda, Żyliny. Pojemniki PA – 1100 rozstawione są w miejscowościach: Osinki, Nowa Wieś, Kropiwno Stare, Potasznia, Przebród.

Na terenie gminy znajdują się 43 pojemniki systemu selektywnej zbiórki odpadów. 16 pojemników do selektywnej zbiórki odpadów rozmieszczonych jest na terenach szkół w miejscowościach: Poddubówek – 3szt., Stary Folwark -3 szt., Nowa Wieś – 3 szt., Płociczno – 3 szt., Przebród – 4 szt. Reszta pojemników

do selektywnej zbiórki odpadów znajduje się w miejscowościach: Nowa Wieś, Krzywe, Stary Folwark, Gawrych Ruda, Przebród oraz przy Urzędzie Gminy Suwałki.

Gmina nie posiada sprzętu do wywozu odpadów. Umowę z Gminą Suwałki na wywóz odpadów komunalnych ma podpisaną Firma Transportowo – Usługowa „EKO” s.c. w Jeleniewie.

Niewyselekcjonowane odpady z terenu Gminy Suwałki jako zmieszane trafiają do kompostowni odpadów w miejscowości Zielone Kamedulskie administrowaną przez Zakład Usług Komunalnych, będącą własnością miasta Suwałki. Kompostownia typu "DANO" firmy MUT (Austria) o wydajności 80 t/dobę - obiektem wyposażonym w biostabilizator o prędkości obrotowej 1,6 obr. /min. Istnieje możliwość zwiększenia tej prędkości do 2,5 obr. / min., co umożliwia zwiększenie wydajności do ok. 100 t/ dobę. Stan unieszkodliwiania odpadów należy uznać jako dobry. Nadwyżka mocy przerobowej kompostowni w stosunku do aktualnej ilości wynosi ok. 40 t/d.

Rozwiązanie gospodarki odpadowej w gminie w oparciu o kompostownię miasta Suwałki należy uznać za rozwiązanie optymalne, zwłaszcza wobec dużej nadwyżki mocy przerobowej kompostowni pozwalającej na odzyskanie części odpadów jako surowców wtórnych oraz przetworzenie odpadów organicznych na kompost.

3.16. Uwarunkowania wynikające z zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych

W studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności z zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych i określa się obszary, na których będą one rozmieszczone zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego.

Cele publiczne określone wg art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami, których realizacji służyć będą przedmiotowe zadania, obejmują w w/w planie zagospodarowania przestrzennego między innymi:

- wydzielanie gruntów pod realizację inwestycji,
- budowę i utrzymanie urządzeń z zakresu infrastruktury technicznej,
- budowę, rozbudowę i utrzymanie obiektów infrastruktury społecznej,
- budowę i utrzymanie obiektów na potrzeby obronności.

Zadania służące realizacji celów publicznych to działalność państwa lub właściwej jednostki samorządu terytorialnego, finansowana w całości lub części z budżetu państwa, samorządu lub ze środków własnych inwestora. Warunkiem realizacji zadań zawartych w programach rządowych, wpisanych do wojewódzkiego rejestru oraz zadań samorządowych województwa zawartych w programie wojewódzkim, a także innych zadań uznanych za publiczne, zgodnie z art. 44, pkt. 1-4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, jest ich wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego po uprzednim przeprowadzeniu przez marszałka województwa negocjacji z wójtem gminy.

Przedmiotem tych negocjacji powinny być:

- warunki wprowadzenia zadań do planów miejscowych, dotyczące pokrycia kosztów sporządzenia planów lub ich zmiany oraz zakres i zawartość materiałów wejściowych dostarczonych przez Inwestora,
- realizacja zobowiązań finansowych z tytułu skutków prawnych sporządzenia planów określonych w w/w ustawie.

Zbiór zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego usystematyzowano poprzez ich podział na:

- a) działy i rodzaje powiązane z poszczególnymi celami publicznymi (np. układy transportowe, infrastruktura techniczna, infrastruktura społeczna itp.),
- b) grupy zadań (w obrębie działów) obejmujące:
 - **zadania rządowe** ujęte w rejestrze Prezesa Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast,
 - **zadania ujęte w uchwalonym programie wojewódzkim**,
 - **potencjalne zadanie programów rządowych lub centralnych** wynikające z dokumentów rządowych, takich jak np. "Koncepcja polityki przestrzennej zagospodarowania kraju", strategię i polityki resortowe, plany rozwoju instytucji centralnych zarządzających infrastrukturą, w tym zgłoszone jako wnioski do planu,
 - **potencjalne zadania programów wojewódzkich** zawarte w programach średnio i długookresowych, sporządzanych przez organy i jednostki **samorządu województwa** oraz zgłoszone jako wnioski do planu zagospodarowania przestrzennego województwa przez samorządy lokalne,
 - **potencjalne zadania programów wojewódzkich lub planów rozwoju jednostek** zarządzających regionalną ponadlokalną infrastrukturą techniczną i społeczną, w tym zgłoszone jako wnioski do planu zagospodarowania przestrzennego województwa,
 - **potencjalne zadania programów centralnych lub regionalnych** wynikające z potrzeb regionalnych, które wyłoniły się w trakcie prac planistycznych nad kierunkami zagospodarowania, a wiążą się z ogólnymi zapisami : „Strategii rozwoju województwa do roku 2010”.

Do **zadań rządowych**, służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych w centralnym rejestrze programów, a dotyczących obszaru czy problemów gminy Suwałki w latach 2005 – 2010, wpisana jest budowa linii dwutorowej WN 400 kV GPZ „EŁK” – Alytus (Litwa).

W **programie wojewódzkim** na lata 2001 – 2003 były zapisane **zadania** dotyczące obszaru całego województwa, w tym Gminy Suwałki:

- 1) komputerowy System Informacji Turystycznej i Promocji Województwa Podlaskiego,
- 2) wspomaganie zarządzania województwa przez administrację samorządową,

Wśród **potencjalnych zadań** o charakterze ponadlokalnym, wynikających z kierunków zagospodarowania przestrzennego, zawartych w programach rozwoju kultury do roku 2006, sportu do roku 2005 i turystyki do roku 2010 **samorządu wojewódzkiego**, dotyczących obszaru gminy Suwałki, zapisano:

- 1) organizację muzeów społecznych lub regionalnych, izb rękodzieła ludowego, warsztatów rękodzielniczych i innych – w terminie do roku 2006,

- 2) stworzenie punktów wypożyczalni nart i wytyczenie szlaków narciarskich w najpopularniejszych rejonach rozwoju narciarstwa biegowego – w terminie do roku 2006,
- 3) budowę nowych kampingów, pól biwakowych, schronisk, bazy gastronomicznej itp. na szlakach turystycznych pieszych i rowerowych – w terminie do roku 2006,
- 4) budowę przystani i stanic wodnych dla potrzeb turystyki wodnej – w terminie do roku 2015,
- 5) przekształcanie budynków byłych szkół w schroniska młodzieżowe oraz obiekty turystyki kwalifikowanej – w terminie od roku 2015.

Do **potencjalnych zadań** wynikających z kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa – wniosków zgłoszonych przez **instytucje i samorządy lokalne** zaliczono:

- 1) modernizację - adaptację budynków WPN na Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychiatrycznymi w Lipniaku – w terminie uzależnionym od środków finansowych,
- 2) utworzenie Stacji Edukacyjnej – Muzeum Wigierskiego Parku Narodowego w Starym Folwarku – w terminie zależnym od środków finansowych,
- 3) budowę portu jachtowego na potrzeby żeglarstwa w Starym Folwarku – w terminie zależnym od środków finansowych,
- 4) budowę infrastruktury turystycznej obejmującej m. in. budowę ścieżek rowerowych i obiektów towarzyszących (hotelu o wysokim standardzie) w mieście i w kierunkach atrakcyjnych miejsc wypoczynku wokół miasta,
- 5) modernizację wraz z rozbudową bazy w Ekoturystycznym Ośrodku Polskiego Towarzystwa Turystyczno – Krajoznawczego w Starym Folwarku – w terminie zależnym od środków finansowych,
- 6) rozbudowę Stancji Wodnej Polskiego Towarzystwa Turystyczno – Krajoznawczego w Gawrych Rudzie – w terminie zależnym od środków finansowych,
- 7) wyznaczenie tras rowerowych na terenie Wigierskiego Parku Narodowego – w terminie zależnym od środków finansowych,
- 8) modernizację istniejących obiektów z przeznaczeniem na gospodarstwa agroturystyczne w miejscowościach: Leszczewek, Stary Folwark, Cimochovizna, Magdalenowo – Wigry, Piertanie, Tartak, Burdyniszki, Krzywe, Płociczno, Gawrych Ruda – w terminie zależnym od środków finansowych,
- 9) rozwój turystyki aktywnej w okolicach parku narodowego – w latach 2004 – 2006,
- 10) zintegrowany system zagospodarowania i wykorzystania szlaków turystycznych Suwalszczyzny – w terminie zależnym od środków finansowych,
- 11) utworzenie Ośrodka Rozwoju Zrównoważonego w Gawrych Rudzie – Słupie WPN – w terminie zależnym od środków finansowych,
- 12) organizację tras rowerowych międzynarodowych:
 - R 11 Danowskie – Bryzgiel – Stary Folwark – Maćkowa Ruda,
 - „Pierścień rowerowy Suwalszczyzny” Wysoki Most – Stary Folwark – Suwałki – Bakałarzewo – w terminie zależnym od środków finansowych,

Do **potencjalnych zadań** wynikających z planów rozwoju **Zakładu Energetycznego Białystok S.A.** krótkoterminowych i perspektywicznych zaliczono:

- 1) budowę linii WN 400 kV dwutorowa GPZ Ełk – gr. Państwa z Litwą – w latach 2005 –2010,
- 2) włączenie RPZ „SSE” do linii WN 110 kV GPZ Suwałki – RPZ Augustów – do roku 2003,
- 3) RPZ „SSE” – RPZ „Hańcza” Suwałki – do roku 2015,
- 4) GPZ „Ełk „– RPZ „Hańcza” Suwałki – do roku 2015,
- 5) RPO „Potasznia” – do linii RPZ „Hańcza” – RPZ Filipów - w terminie do roku 2015,
- 6) RPZ „Hańcza” – RPZ „Wiżajny” – do roku 2015,
- 7) modernizację RPZ „Hańcza” Suwałki – RPZ Olecko – zadanie wg priorytetów,
- 8) modernizację RPZ „Hańcza” Suwałki – RPZ Sejny – zadanie wg priorytetów,
- 9) budowę stacji transformatorowo – rozdzielczej RPO „Potasznia” 20/110 kV – w terminie do roku 2005.

Jako **potencjalne zadanie** programów rządowych wynikające z długoterminowych planów rozwoju **Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa S.A.** zapisano:

- budowę gazociągu w/c wraz ze stacjami redukcyjno – pomiarowymi pierwszego stopnia Raczki – Suwałki DN 200 w orientacyjnym terminie 2011 – 2020 roku.

Do **potencjalnych zadań** wynikających z **Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego** zaliczono budowę gazociągu wysokiego ciśnienia wraz ze stacjami redukcyjno – pomiarowymi I stopnia:

- 1) Suwałki – Nowinka,
- 2) Suwałki – Jeleniewo – Krasnopol – Sejny.

Potencjalnym zadaniem programów rządowych dotyczących **dróg krajowych**, wynikających z:

- e) Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju,
- f) Programów resortowych,
- g) Strategii rozwoju województwa podlaskiego

i innych jest budowa zachodniej obwodnicy miasta Suwałk o nawierzchni do 115 kN/oś w ciągu drogi S8 Białystok – Suwałki – Budzisko – w terminie do roku 2010,

Potencjalnymi zadaniami programów rządowych i samorządowych dotyczących przebudowy linii kolejowych wynikających z:

- a) Polityki i zamierzeń inwestycyjnych PKP S.A.,
- b) Strategii rozwoju województwa podlaskiego do 2010 roku i innych strategii, programów i wniosków samorządów dotyczących linii E 75 Białystok – Sokółka – Suwałki – Trakiszki, są:
 - 1) budowa 2 torów na odcinkach jednotorowych, na trasie E75 – Białystok – Sokółka – Augustów – Suwałki,
 - 2) elektryfikacja na odcinku Sokółka – Suwałki – Trakiszki,
 - 3) dostosowanie tej linii do kursowania pociągów z prędkością w ruchu pasażerskim 169 km/h i towarowym 120 km/h przy nacisku 225 kN/oś,
 - 4) sukcesywna budowa dwupoziomowych przecięć z trasami drogowymi.

Wśród **potencjalnych zadań programów wojewódzkich** wynikających z polityki i zamierzeń inwestycyjnych **samorządów** oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa zapisano dla Gminy Suwałki:

- 1) w ramach „Programu zintegrowanego rozwoju drogownictwa” – przebudowy i budowy dróg nie ujętych w innych zadaniach:
 - przebudowę drogi Nr 653 Sedranki – Bakalarzewo – Suwałki – Sejny – Poćkuny – w terminie do roku 2015,
 - przebudowę drogi wojewódzkiej nr 655 Kap – Wydminy – Olecko – Raczki – Suwałki – Rutka-Tartak – w terminie do roku 2015,
 - przebudowę drogi wojewódzkiej Nr 652 Kowale Oleckie – Suwałki – w terminie do 2015 roku,
 - przebudowę drogi powiatowej Kaletnik – Orlinek – Krasnopol – w terminie do 2010 roku.
- 2) w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, uporządkowanie gospodarki poprzez:
 - budowę stacji uzdatniania wody na terenie ujęcia komunalnego m. Suwałk i rozbudowę sieci wod. kan. na terenie miasta i gminy Suwałki – w terminie do roku 2004,
 - budowę systemu kanalizacji sanitarnej wokół jeziora Wigry z odprowadzeniem ścieków do oczyszczalni w Suwałkach i Bryzglu oraz sukcesywne porządkowanie gospodarki ściekowej w istniejącej zabudowie rolniczej, mieszkaniowej nierolniczej, rekreacyjnej i ośrodkach turystycznych - w terminie po roku 2003,
- 3) w zakresie usuwania i unieszkodliwiania odpadów : budowę składowiska odpadów niekomunalnych przy kompostowni m. Suwałki na terenie wsi Zielone Kamedulskie, w Gminie Suwałki, na potrzeby powiatu suwalskiego i miasta Suwałki – w terminie do 2003 roku.

W zakresie infrastruktury telekomunikacyjnej jako **potencjalne zadanie** wynikające z informacji **samorządów i TP S.A.** zapisane zostały:

- 1) budowa regionalnej szerokopasmowej infrastruktury telekomunikacyjnej na potrzeby społeczeństwa informacyjnego powiązanej ze strukturą sieci Pionier w Gminie Suwałki – w terminie 2002 - 2003 r.,
- 2) budowa linii światłowodowych na obszarze gminy – I etap do 2004 roku.

Do aktualizacji „Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju” przyjętej 17.11. 2000 r. przez Sejm Rzeczypospolitej, a ogłoszonej w obwieszczeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 20.07.2001 r.) MP. Nr 26, poz. 423 z 16 sierpnia 2001 roku do rozważenia i uwzględnienia zgłoszono następujące zmiany dotyczące obszaru Gminy Suwałki:

- w elementach stabilizujących Koncepcję Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju:
 - 1) w zakresie infrastruktury transportowej:
 - a) brakującą linię kolejową magistralną E 75 (Rail Baltica) – odcinek Sokółka – Augustów – Suwałki – Trakiszki – Kowno, przewidzianą do obsługi I europejskiego korytarza transportowego Helsinki – Tallin – Ryga – Kowno – Warszawa. Linia ta jest projektowana do modernizacji i przebudowy w „Polityce transportowej państwa w latach 2001 - 2015 dla zrównoważonego rozwoju” przyjętej przez Radę Ministrów 17.10.2001 roku,

- b) priorytetowe przystosowanie projektowanych do przebudowy magistralnych linii kolejowych E-75 (Rail Baltica) – Warszawa – Białystok – Sokółka – Suwałki – Trakiszki – (Kowno – Ryga – Talin) i E-26 Warszawa – Białystok – Sokółka – Kuźnica – (Grodno – Wilno – Sankt Petersburg) do uruchomienia transportu kombinowanego. Wniosek wynika z konieczności odciążenia dróg ekspresowych Nr S8 i Nr 19 przebiegających przez projektowane obszary europejskiego systemu ekologicznego Natura 200 (Puszcza Augustowska, Biebrzański Park Narodowy i Puszcza Knyszyńska) ze znacznej części międzynarodowego ruchu towarowego, najbardziej uciążliwego dla środowiska.
- c) ewentualne podniesienie statusu odcinków dróg wojewódzkich Nr 653 Sedranki – Bakalarzewo – Suwałki w powiązaniu z drogą ekspresową Nr S 8, do rangi dróg krajowych o klasie stosownej do funkcji i programów potencjalnych przejść granicznych. Może to służyć zapewnieniu dogodnych warunków transportowych między Rosją a Obwodem Kaliningradzkim na obszarze Polski – w wyniku ewentualnych porozumień międzynarodowych polsko – rosyjskich,
- 2) w zakresie sieci elektroenergetycznych wysokich napięć – 400 kV należy:
 - a) wprowadzić korektę przebiegu projektowanej linii WN 400 kV, odcinka – stacja 400/110 kV w Ełku – Suwałki – wg ustaleń programu rządowego.

4. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SUWAŁKI

Cele i kierunki zagospodarowania przestrzennego obszaru Gminy Suwałki wynikają z uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych ich rozwoju. Są również spójne z misją, celami i kierunkami rozwoju społeczno-gospodarczego zapisanymi w strategiach i planach dotyczących tego obszaru.

Celem generalnym zagospodarowania przestrzennego gminy jest kształtowanie jej przestrzeni w kierunku wyrównywania dysproporcji w poziomie zagospodarowania w stosunku do rozwiniętych regionów kraju, zgodnie z wymogami integracji europejskiej w sposób generujący wzrost konkurencyjności, efektywności gospodarczej i poprawę warunków cywilizacyjnych życia mieszkańców z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i położenia.

W przyjętych ustaleniach określono kierunki działań zmierzających do osiągnięcia poniższych głównych celów:

- 1) kształtowanie zrównoważonych struktur przestrzennych nawiązujących do europejskiego systemu gospodarki przestrzennej, służących integracji europejskiej oraz wzmocnieniu spójności w gospodarowaniu przestrzenią gminy w sposób zrównoważony i dostosowany do wymogów integracji i współpracy europejskiej zakresie wdrażania:
 - europejskiego systemu sieci ekologicznej obszarów chronionych NATURA – 2000,
 - norm sanitarnych Unii Europejskiej, technologii przyjaznych oraz oszczędności surowców i energii,

- norm i standardów urbanistycznych i cywilizacyjnych w modernizacji i przekształcaniach struktury przestrzennej systemu osadniczego gminy,
- Tworzenie warunków przestrzennych do rozbudowy i modernizacji infrastruktury służącej pozyskaniu europejskich środków pomocowych i funduszy strukturalnych w szczególności dla modernizacji i rozbudowy infrastruktury transportowej, systemów energetycznego i gazowniczego, wodno – kanalizacyjnego oraz rozwoju infrastruktury turystycznej.
- 2) kształtowanie elastycznych struktur przestrzennych tworzących warunki wzrostu, efektywności gospodarowania oraz racjonalnego wykorzystania zasobów przyrodniczych i kulturowych poprzez:
- tworzenie warunków przestrzennych dogodnych dla lokalizacji inwestycji produkcyjnych i usługowych oraz dla rozbudowy „otoczenia biznesu”
 - tworzenie warunków przestrzennych zapewniających możliwość restrukturyzacji i rozwoju rolnictwa zdolnego sprostać standardom i konkurencji w Unii Europejskiej, a zwłaszcza poprawę jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, standardu cywilizacyjnego wsi i zwiększenia zatrudnienia w sektorach pozarolniczych,
 - kształtowanie zrównoważonych struktur przestrzennych sprzyjających rozwojowi turystyki i wypoczynku przy wykorzystaniu unikalnych walorów przyrodniczych.
- 3) kształtowanie struktur przestrzennych osadnictwa stwarzających warunki rozwoju regionalnej infrastruktury społecznej z uwzględnieniem:
- racjonalnej relacji funkcjonalno – przestrzennej między zamieszkaniami – pracą – rekreacją – usługami i administracją,
 - współczesnych standardów cywilizacyjnych zaspokajania potrzeb społecznych, w tym kulturowych,
 - zmniejszania nieuzasadnionej dysproporcji w rozmieszczaniu i jakości infrastruktury społecznej,
- 4) kształtowanie struktur przestrzennych tworzących warunki ekorozwoju z aktywną ochroną, wzbogaceniem i racjonalnym wykorzystaniem środowiska przyrodniczego, a w szczególności:
- prawnie chronionych, unikalnych w skali kraju i Europy walorów ekologicznych,
 - zasobów wód powierzchniowych i podziemnych,
 - rolniczej przestrzeni produkcyjnej i zasobów leśnych,
- 5) kształtowanie struktur przestrzennych umożliwiających ochronę krajobrazu kulturowego i obiektów zabytkowych przed zniszczeniem, degradacją i dewastacją oraz ich wykorzystanie dla celów społecznych i gospodarczych zgodnie z konwencjami i porozumieniami międzynarodowymi,
- 6) kształtowanie struktur przestrzennych o walorach obronnych zapewniających w szczególności:
- bezpieczeństwo i ochronę ludności i mienia,
 - niezawodność funkcjonowania w warunkach zagrożenia państwa,
 - wysoką odporność na skutki nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i klęsk żywiołowych.

4.1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów.

Kierunki rozwoju sieci osadniczej wynikają z możliwości realizacyjnych, głównie w skali lokalnej. Podstawową zasadą harmonizowania rozwoju osadnictwa winno być dążenie do likwidacji narastających dysproporcji, zagrożeń i barier rozwojowych. Pokonywanie tych barier oraz poprawa funkcjonalności układu osadniczego wiąże się głównie z możliwościami rozbudowy infrastruktury technicznej, komunikacji, pokonywania barier ekologicznych. Dotychczasowy rozwój sieci osadniczej pozwala na ustalenie następującej hierarchii strukturalno – administracyjnej:

- Miasto Suwałki - głównym wielofunkcyjnym gminnym ośrodkiem rozwoju;
- Zespół wsi: Stary Folwark – Leszczewek , Gawrych Ruda – Płociczno oraz Przebród – to jednostki o funkcji produkcyjnej oraz usługowej dla sąsiednich terenów, wspomagające miasto Suwałki;
- Wsie: Krzywe, Nowa Wieś, Poddubówek, Biała Woda, Bród Stary – jednostki o funkcji produkcyjnej oraz usługowej dla sąsiednich terenów, wspomagające obsługę ludności i rolnictwa
- Lipniak - jednostka o funkcji rolniczej i usługowej na poziomie elementarnym;
- wieś Wigry, Gawrych Ruda, Żyliny – pełnić ma ją dodatkowo funkcję wyspecjalizowaną – kultu religijnego;
- pozostałe wsie o funkcji rolniczej.

W celu:

- zapewnienia ładu przestrzennego w kształtowaniu zagospodarowania gminy,
- utrzymania i zapewnienia harmonijnego rozwoju struktur przestrzennych jednostek osadniczych ,
- zachowania walorów przyrodniczych i kulturowych środowiska,
- utrzymania tożsamości kulturowej zabudowy,
- zachowania walorów krajobrazowych

ustala się poniższe zasady działania:

- racjonalne wykorzystanie terenów, w tym zwłaszcza wzdłuż najważniejszych ciągów komunikacyjnych,
- racjonalne zagospodarowanie terenów najbardziej atrakcyjnych turystycznie, w tym szlaków turystycznych, szlaków wodnych, ścieżek rowerowych przy zachowaniu i ochronie walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych,
- zachowanie właściwej skali i charakteru zabudowy przy uwzględnieniu tradycyjnej architektury wiejskiej,
- ograniczanie konfliktów wynikających z różnych sposobów użytkowania terenów.

Kierunki działań powinny zmierzać do:

- 1) tworzenia warunków do kształtowania przejrzystej struktury przestrzennej miejscowości poprzez modernizację istniejących obiektów i przeznaczenie wolnych terenów pod nowe obiekty mieszkaniowe, usługowe, użyteczności publicznej, rekreacyjne i układy transportowe;

- 2) porządkowania terenów zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej, usługowej i produkcyjnej, szczególnie położonych wzdłuż najważniejszych ciągów komunikacyjnych i szlaków turystycznych;
- 3) utrzymania harmonijnego krajobrazu otwartego, szczególnie na obszarach najbardziej atrakcyjnych krajobrazowo, architektonicznie i kulturowo;
- 4) racjonalnego wykorzystania walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych poprzez preferowanie zagospodarowania turystycznego, krajoznawczego i wypoczynkowego;
- 5) tworzenia terenów przestrzeni publicznych, miejsc wypoczynku, sportu, zieleni, ciągów pieszych, parkingów.

4.2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone z zabudowy

W oparciu o kryteria przyrodnicze, historyczne, funkcjonalne i architektoniczne - omówione w pkt 3 Studium - ustalono kierunki zagospodarowania przestrzennego dotyczące stref, obszarów i terenów polityki przestrzennej charakteryzujących się zróżnicowanymi uwarunkowaniami i możliwościami zagospodarowania przestrzennego.

Obszar gminy został podzielony na trzy strefy polityki przestrzennej określone na rysunku odpowiednimi symbolami:

Strefa I – o wysokim reżimie ochronnym, z dopuszczeniem rozwoju turystyki i rolnictwa. Granice strefy pokrywają się z granicami Wigierskiego Parku Narodowego.

Dla strefy tej określono następujące główne kierunki zagospodarowania:

- dostosowanie sposobów użytkowania i zagospodarowania terenów do warunków i ustaleń określonych w planie ochrony Wigierskiego Parku Narodowego,
- opracowanie planów miejscowych dla obszarów objętych w/w planem ochrony z uwzględnieniem jego wymogów,
- modernizację i przebudowę dróg przechodzących przez Wigierski Park Narodowy, z zachowaniem przepisów ustawy o ochronie przyrody oraz zapewnienie dostępności turystycznej,
- zagospodarowanie turystyczne obszaru, w tym zwłaszcza szlaku kajakowego jeziora Wigry i rzeki Czarnej Hańczy, ścieżek dydaktycznych, punktów widokowych, przystani i pól namiotowych,
- na terenie parku zachowuje się istniejącą zabudowę zagrodową i istniejącą zabudowę wsi. Dopuszcza się w niej budowę, przebudowę i remonty obiektów oraz zmianę sposobu ich użytkowania i przeznaczenia, z zastosowaniem formy architektury regionalnej zharmonizowanej z zabudową istniejącą i otaczającym krajobrazem,
- na terenie parku możliwe jest wprowadzenie nowej zabudowy siedliskowej w wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego strefach skupionej zabudowy wsi,

- a przy wznoszeniu nowych obiektów budowlanych konieczne jest stosowanie formy architektury regionalnej, zharmonizowanej z zabudową istniejącą i otaczającym krajobrazem,
- wyznacza się tereny wyłączone spod zabudowy poza terenami zainwestowanymi wsi i wyznaczonymi w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenami skupionej zabudowy. W stosunku do istniejącej zabudowy na tych terenach dopuszcza się remonty obiektów bez prawa ich rozbudowy i zmiany funkcji,
 - istniejące budynki letniskowe w Gawrych Rudzie (na obszarze WPN) bez uregulowanego stanu prawnego mogą być użytkowane do czasu ich dekapitalizacji. Wprowadza się zakaz ich remontów, a także przebudowy, odbudowy, rozbudowy i nadbudowy oraz nie przewiduje ich legalizacji,
 - zakazuje się lokalizowania obiektów budowlanych w pasie co najmniej 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych, ogólnodostępnych plaż, kąpielisk i przystani wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej,
 - dla terenów objętych ochroną krajobrazową wprowadza się następujące zakazy:
 - a) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku – Prawo ochrony środowiska,
 - b) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego, albo też budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych,
 - c) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu,
 - d) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym, albo utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych,
 - e) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka,
 - f) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno – błotnych.
 - utrzymanie istniejącej struktury użytkowania gruntów z dopuszczeniem zamiany gruntów ornych na użytki zielone, utrzymanie historycznie ukształtowanej sieci drożnej, rozłogów pól, łąk i pastwisk, prowadzenie produkcji rolniczej ekologicznej.

Strefa II – o podwyższonym reżimie ochronnym z możliwością rozwoju turystyki, rolnictwa i osadnictwa. Granice tej strefy pokrywają się z granicami strefy ochronnej Wigierskiego Parku Narodowego i obszarów chronionego krajobrazu.

Główne kierunki zagospodarowania:

- rozwiązanie - dla terenów zwłaszcza otaczających WPN - problemu oczyszczania ścieków oraz usuwania i utylizacji odpadów – na zasadzie priorytetu inwestycyjnego,
- dopuszczenie realizacji nowej zabudowy mieszkaniowej, rolniczej, letniskowej oraz obiektów usługowych i rzemiosła nieuciążliwego szczególnie w plombach istniejącej zabudowy wiejskiej,
- adaptację i modernizację oraz w razie konieczności budowę nowych układów komunikacyjnych,
- tworzenie bazy usługowej i noclegowej dla turystyki i wypoczynku, upowszechnianie agroturystyki,
- wprowadzenie zakazu realizacji nowej zabudowy na terenach udokumentowanych złóż kruszywa naturalnego,
- opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zwłaszcza dla wsi: Gawrych Ruda, Płociczno, Krzywe, Mała Huta, Okuniowiec i innych wsi w których przewiduje się rozwój i lokalizację usług,
- utrzymanie istniejącej struktury użytkowania gruntów i mozaikowości pól z dopuszczeniem zmiany gruntów rolnych na użytki zielone oraz zadrzewienia,
- uwzględnienie zasad gospodarowania ustalonych dla obszarów krajobrazu chronionego, ustalonych w rozporządzeniu Wojewody.

Strefa III – rolniczo – osadnicza i aktywizacji gospodarczej obejmująca pozostałe tereny gminy.

Główne kierunki to:

- uzupełnianie w formie plomb istniejącej zabudowy wiejskiej, przy dopuszczeniu zabudowy rolniczej, mieszkaniowej i letniskowej,
- **wyznaczanie terenów pod zabudowę przemysłowo-składową,**
- tworzenie bazy usługowej wzdłuż szlaków turystycznych, upowszechnianie agroturystyki,
- adaptowanie i modernizacja oraz budowa nowych układów komunikacyjnych, dążenie do pełnego wyposażenia terenu w infrastrukturę techniczną przy wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii,
- ograniczanie przeznaczania na cele nierolnicze gruntów do IV klasy bonitacyjnej,
- zakaz zabudowy na terenach ochrony wód podziemnych zaopatrzenia gminy i miasta.

4.3. Kierunki rozwoju zagospodarowania rekreacyjnego

Na obszarze Gminy Suwałki przewiduje się następujące formy wypoczynku i turystyki:

- wypoczynek pobytowy (sezonowy i całoroczny) w ośrodkach wypoczynkowych, zespołach domków letniskowych, campingach i polach namiotowych;
 - wypoczynek świąteczny na terenach pól namiotowych, campingach, ośrodkach sportów wodnych, kąpieliskach, szczególnie nad jeziorem Krzywe, Okmin, Ożewo.
 - turystykę kwalifikowaną specjalistyczną i krajoznawczą obejmującą między innymi: wędkarstwo, myśliwstwo, turystykę motorową drogową i wodną, kajakarstwo, wędrowki piesze, rowerowe i konne na wyznaczonych szlakach;
 - turystykę edukacyjną głównie w Wigierskim Parku Narodowym;
- Bazę rekreacyjną na terenie gminy opisano w pkt. 3.5.2.5 Studium.

4.3.1. Rozwój i modernizacja infrastruktury turystycznej

Infrastruktura turystyczna – baza noclegowa, gastronomiczna i towarzysząca będzie modernizowana i rozwijana. Jej rozwój, ma obejmować:

a) w zakresie bazy noclegowo – żywieniowej tworzenie warunków do:

- zwiększenia ilości obiektów noclegowych zróżnicowanych pod względem standardu usług i wymagań turystów,
- realizacji bazy w sąsiedztwie jednostek osadniczych,
- modernizacji i rewaloryzacji istniejących obiektów usługowych,
- dostosowania wielkości obiektów do naturalnej pojemności terenów rekreacyjnych,
- adaptacji niewykorzystanych obiektów na potrzeby noclegowe i gastronomiczne,
- adaptacji zagród wiejskich na potrzeby agroturystyki,
- modernizacji istniejących oraz budowę nowych campingów, pól biwakowych i stanic wodnych,
- budowy obiektów małej gastronomii, specjalizujących się w kuchni regionalnej,
- likwidacji bazy substandardowej.

b) w zakresie infrastruktury towarzyszącej tworzenie warunków do:

- dostosowania istniejących placówek kultury do potrzeb ruchu turystycznego,
- rozwoju systemu obiektów i urządzeń ułatwiających korzystanie z podstawowej bazy turystycznej (parkingów, MOP, małej architektury, bazy sanitarnej),
- tworzenia punktów wypożyczenia sprzętu turystycznego,
- modernizacji i budowy przystani, kąpielisk,
- budowy ścieżek i szlaków turystyki rowerowej.

4.3.2. Rozwój wiodących form turystyki

Najlepsze warunki rozwoju, zgodnie z walorami naturalnymi środowiska Gminy Suwałki, mają następujące formy turystyki:

- **turystyka przyrodnicza i edukacyjna** (motorowa, piesza, rowerowa, konna, kajakowa) na bazie obszarów chronionych środowiska przyrodniczego – parku narodowego, obszarów krajobrazu chronionego.

Osiągnięcie tego celu wymagać będzie:

- a) skutecznej ochrony i rozwoju sieci obszarów chronionych omówionych szczegółowo w pkt. 3.3.3 i 4.4 studium,
- b) rozwoju różnych form krajowej i międzynarodowej turystyki przyrodniczej na bazie j.w.
- rozwoju sieci ścieżek przyrodniczo edukacyjnych i specjalistycznych na najciekawszych przyrodniczo terenach;
- organizacji lokalnych centrów obsługi ruchu turystycznego, szczególnie w WPN.
- **turystyka kulturowo-etniczna:** motorowa, piesza, rowerowa, konna, kajakowa wymagać będzie następujących działań:
 - objęcia ochroną tradycyjnego specyficznego wiejskiego krajobrazu kulturowego i podniesienia jego estetyki,
 - utworzenia parków krajobrazowo - kulturowych na najciekawszych obszarach wiejskiego krajobrazu (Wigry, Stary Folwark, Leszczewo, Gawrych Ruda, Krzywe),
 - tworzenia i rozwoju muzeów regionalnych i skansenów zwłaszcza w WPN i jego otulinie,
 - ograniczenia żywiołowego rozwoju zabudowy letniskowej, szpecącej tradycyjny charakter wsi i obszarów przyrodniczych oraz wyegzekwowanie wydanych decyzji na rozbiórkę samowoli budowlanych w tym zakresie (Gawrych Ruda),
 - wyznakowania i zagospodarowania szlaków turystycznych.
- **turystyka aktywna** służyć powinna wzbogacaniu oferty turystycznej gminy poza tradycyjnymi formami wypoczynku i wydłużeniu sezonu wypoczynkowego .

Jej rozwój wymagać będzie:

 - wyznaczenia i zagospodarowania szlaków rajdów pieszych, narciarskich, rowerowych, konnych, powiązanych z walorami przyrodniczymi kulturowo etnicznymi oraz bazą wypoczynku pobytowego i świątecznego, szczególnie w strefie wypoczynku mieszkańców Suwałk;
 - zagospodarowania jezior i zbiorników wodnych (po wyeksploatowaniu żwiru - Potasznia, Sobolewo) oraz rzek dla potrzeb spływów kajakowych, rejsów żeglarskich, nurkowania, wędkowania, windsurfingu itp.;
 - zagospodarowania terenów przydatnych dla spływów zimowych: narciarstwa śladowego, zjazdowego, żeglarstwa bojerowego.
- **agroturystyka** jako wzbogacenie wypoczynku pobytowego, codziennego i świątecznego wykorzystująca tradycyjny wiejski krajobraz kulturowy i walory przyrodnicze. Rozwój jej wymagać będzie:

- ustalenia obszarów szczególnie predystynowanych do jej rozwoju w planach miejscowych i związanego z tym programem działań komunalnych w sferze infrastruktury technicznej i społecznej oraz utrzymania dobrego stanu sanitarnego wsi,
 - opracowania wariantowych koncepcji adaptacji istniejących obiektów do zróżnicowanych pod względem standardu potrzeb,
 - ochrony i kultywowania tradycyjnego wiejskiego krajobrazu kulturowego
- **turystyka transgraniczna:** międzynarodowa, której sprzyja przebieg przez teren gminy i miasta Suwałki ważnych europejskich i krajowych ciągów drogowych, kolejowych i wodnych (rzeka Czarna Hańcza, jezioro Wigry) oraz wartościowych turystycznie projektowych transgranicznych obszarów chronionych (Trzy Puszcze),
Rozwój jej wymagać będzie:
- modernizacji głównych dróg tranzytowych gminy i miasta, krajowych i wojewódzkich,
 - modernizacji magistralnej linii kolejowej Nr E75,
 - utworzenia i zagospodarowania turystycznego transgranicznego obszaru chronionego – Trzy Puszcze,
 - realizacji przebiegających przez obszar gminy transgranicznych pieszych i rowerowych szlaków turystycznych na Litwę i Białoruś.
- **wypoczynek w ekosystemach leśnych i wodnych** rozwijany w różnych formach (pieszy, rowery) wymagać będzie w szczególności:
- waloryzacji wybranych kompleksów leśnych pod kątem ich funkcji rekreacyjnych oraz określenie ich chłonności i pojemności rekreacyjnych;
 - weryfikacji istniejących oraz rozwoju nowych szlaków leśnych, pól biwakowych;
 - rekultywacji zdewastowanych zasobów bazy wypoczynkowej;
 - przystosowania zbiorników wodnych poprzez budowę pomostów, punktów wynajmu sprzętu, pól biwakowych, stanic przy szlakach wodnych, plaż i kąpielisk wodnych ;
 - kompleksowego rozwiązania gospodarki wodno-ściekowej w strefach brzegowych jezior i zbiorników wodnych.

4.4. Kierunki i zasady ochrony środowiska przyrodniczego

Podstawowym celem w zakresie środowiska przyrodniczego jest ochrona przyrody , co w rozumieniu ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004r., oznacza zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie zasobów i składników przyrody .

Ochrona przyrody jest częścią polityki ekologicznej państwa, jest obowiązkiem każdego człowieka , organów państwowych oraz samorządu terytorialnego , a także jednostek organizacyjnych oraz osób prawnych i fizycznych prowadzących działalność wpływającą na przyrodę .

Podstawowym warunkiem skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa jest respektowanie zasady zrównoważonego rozwoju w strategii i polityce w poszczególnych dziedzinach gospodarowania.

4.4.1. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów

Ochrona zasobów środowiska realizowana jest na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska oraz przepisów szczególnych.

Podstawowe zasady ochrony środowiska to :

- **ochrona wód śródlądowych** poprzez utrzymanie ilości wód powierzchniowych na poziomie zapewniającym ochronę równowagi biologicznej ,
- doprowadzenie jakości wód powierzchniowych powyżej albo co najmniej na poziomie wymaganym w przepisach, dotyczy to głównie rzeki Czarnej Hańczy ,
- eliminowanie źródeł zanieczyszczeń ,
- prowadzenie racjonalnej gospodarki zasobami wodnymi,
- wdrażanie dyrektyw UE w dziedzinie ochrony wód,
- przestrzegania zakazów i nakazów zawartych w decyzjach administracyjnych wyznaczających strefy ochrony pośredniej i bezpośredniej komunalnego ujęcia wody,
- prowadzenie stałego monitoringu wód śródlądowych,
- **ochrona powierzchni ziemi** poprzez likwidację źródeł zanieczyszczeń (nielegalne wysypiska i wylewiska nieczystości),
- zmniejszenie ilości emitowanych zanieczyszczeń energetycznych przez stosowanie proekologicznych nośników energetycznych (wiatrowych),
- ograniczenie niekorzystnych skutków eksploatacji złóż kruszywa naturalnego przez rekultywację wyrobisk,
- ochrona powierzchni ziemi przed nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska,
- **ochrona powietrza atmosferycznego** poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych,
- stosowanie proekologicznych nośników energetycznych, poprzez lokalizację elektrowni wiatrowych na obszarach o odpowiednich warunkach wiatrowych,
- ustalanie dopuszczalnego poziomu niektórych substancji określonych przepisami w planach miejscowych, zwłaszcza w odniesieniu do Wigierskiego Parku Narodowego i obszarów zurbanizowanych.

4.4.2. Zasady ochrony przyrody

Ochrona przyrody ma na celu :

1. Utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów.
2. Zachowanie różnorodności gatunkowej .
3. Zachowanie dziedzictwa geologicznego .
4. Zapewnienie ciągłości istnienia gatunków i ekosystemów .

5. Kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody i podwyższanie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy przez przedstawicieli władz lokalnych – samorządowych .
6. Przywracanie do stanu właściwego zasobów i składników przyrody .

Zgodnie z założeniami VI Programu działań Wspólnoty Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska na lata 2001 – 2010 realizacja zrównoważonego rozwoju ma nastąpić poprzez poprawę środowiska i jakości życia obywateli UE.

Polityka osiągania celów przyrodniczych obejmuje następujące kierunki i zasady działania:

1. Utworzenie europejskiej sieci ekologicznej **NATURA 2000**, która obejmować będzie:
 - a) Specjalne obszary ochrony (**SOO**) o znaczeniu dla Wspólnoty, mające na celu ochronę siedlisk naturalnych oraz flory i fauny, gdzie stosuje się działania ochronne w celu zachowania w stanie naturalnym siedlisk i gatunków, dla których obszary zostały wyznaczone w stanie naturalnym lub w celu odtworzenia takiego stanu;
 - b) Obszary specjalnej ochrony (**OSO**) realizujące ochronę dziko żyjących ptaków na obszarach występowania tych gatunków, a także występowania gatunków migracyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem terenów podmokłych o znaczeniu międzynarodowym;
 - c) Koncepcja sieci NATURA 2000 w Polsce, która została przygotowana pod patronatem Ministra Środowiska. Na obszarze gminy propozycje te obejmują:
 - **Dyrektywa Ptasia:**
- PLB 200002 Puszcza Augustowska 115 377,2 ha,
 - **Dyrektywa Siedliskowa (w projekcie):**
- PLH 200009 Wigierski Park Narodowy 15 085 ha,

2. Wdrażanie europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000.

Zasady ochrony obszarów **NATURA 2000** na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody art. 29 – art. 39):

3. Ochrona elementów systemu przyrodniczego gminy w tym:
 - a) Wigierskiego Parku Narodowego,
 - b) Pomników przyrody,
 - c) Obszaru chronionego krajobrazu,
 - d) Transgranicznego obszaru chronionego „Trzy Puszcze” – wynegocjonowanie lub podpisanie stosownych porozumień międzynarodowych polsko – litewsko – białoruskich , co do ujednolicenia statutów i zasad ochrony prawnej oraz warunków korzystania z tych obszarów z uwzględnieniem przyszłego objęcia większości po stronie polskiej siecią „NATURA 2000”.

4.4.3. Zasady ochrony krajobrazu kulturowego

Krajobraz kulturowy Gminy Suwałki należy określić jako zachowany w stopniu dostatecznym. Niekorzystnie na kształt krajobrazu wpłynęły procesy budowlane zapoczątkowane na początku lat 70. ubiegłego wieku. Nowe budownictwo na wsi rozwijało się w sposób chaotyczny, bez odpowiednich dla tego terenu projektów, które nawiązywałyby do lokalnych tradycji budowlanych w formie i materiale.

Z punktu widzenia walorów kulturowych najcenniejszy jest zespół poklasztorny w Wigrach z najbliższym otoczeniem. Wartościowe są też wsie Sobolewo, Płociczno, Leszczewo. Najlepiej w suwalskim krajobrazie kulturowym przetrwały układy pól, łąk oraz sieć dróg gruntowych. Ważniejsze historyczne trakty uległy znacznym przeobrażeniom. Największe zmiany zaszły w budownictwie. Zabytkowe budynki mieszkalne i gospodarcze zachowały się sporadycznie i występują pojedynczo. Jedynie budownictwo leśne zachowało się najlepiej.

W celu ochrony krajobrazu kulturowego Gminy Suwałki należy:

- bezwzględnie zachować obiekty o walorach kulturowych i poddać je konserwacji lub restauracji,
- poddać ochronie układy ruralistyczne, zabudowę siedliskową i osad leśnych,
- rozwijać nowe budownictwo wiejskie i letniskowe o formach nawiązujących do architektury lokalnej (obiekty jednokondygnacyjne o dachach dwuspadowych),
- podjąć działania zmierzające do ustalenia wielkości nowych działek letniskowych, które powinny być większe niż 1500 m².

4.5. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Dla ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytkowego oraz dóbr kultury współczesnej należy prowadzić różnorodne działania.

W celu ochrony zabytków archeologicznych:

- kontynuować powierzchniowe badania w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski;
- przeprowadzić weryfikacje AZP na obszarze Wigierskiego Parku Narodowego; zestawienie wyników badań AZP z zachodniej części gminy z badaniami ze wschodniej części gminy pozwala przypuszczać, że badania wykonane na terenie WPN na początku lat 80. były przeprowadzone nierzetelnie.
- oznaczyć w planach zagospodarowania przestrzennego Gminy Suwałki wszystkie stanowiska archeologiczne oraz obszary nie objęte AZP lub wymagające weryfikacji,
- objąć ochroną konserwatorską i oznaczyć następujące obiekty: zespół osadniczy w Brodzie Nowym, osadę kultury sudowskiej w Brodzie Starym, zespół osadniczy w Potaszn. Przed podjęciem decyzji o wpisaniu do rejestru zabytków należy przeprowadzić gruntowane rozpoznanie obiektu oraz uwzględnić stopień jego zagrożenia,
- objąć nadzorem archeologicznym wszystkie ważniejsze inwestycje ziemne (budowa dróg, melioracje prace przy sieci wodociągowej),
- prowadzić badania stacjonarne w pierwszej kolejności na obiektach zagrożonych; w dalszej kolejności należy kierować się wartością naukową danego stanowiska.

Działania na rzecz historii regionu (gminy) powinny polegać na:

- popularyzowaniu w szkołach (i ewentualnie w gminnych ośrodkach kultury) wiedzy o historii regionalnej, uwzględniając ważne wydarzenia oraz postacie zasłużone dla danego terenu lub miejscowości,

- współpracy z Muzeum Okręgowym w Suwałkach, Wigierskim Parkiem Narodowym oraz lokalnymi stowarzyszeniami w zakresie popularyzacji pradziejów i historii Suwalszczyzny, z uwzględnieniem dziejów poszczególnych wsi i osad,
- utrzymaniu w dobrym stanie miejsc pamięci narodowej.

Działania na rzecz obiektów sakralnych i zabytków ruchomych.

Stan kościołów nie wymaga natychmiastowych prac konserwatorskich. Na bieżąco należy chronić drewniane elementy wyposażenia przed owadami żerującymi na drewnie.

Osobnym zagadnieniem jest sprawa krzyży przydrożnych, licznie występujących w różnych częściach gminy. Konieczna jest ich szczegółowa inwentaryzacja, a w dalszej kolejności opracowanie programu ich konserwacji. W przypadku krzyży metalowych niezbędne jest odrdzewienie i zabezpieczenie przed korozją.

Działania na rzecz zabytków nieruchomych:

- objąć ochroną konserwatorską teren całego Półwyspu Wigierskiego,
- przeprowadzić kompleksowe prace konserwatorskie w zespole dworskim w Hucie. Dwór należy objąć pracami restauratorskimi a park oraz otoczenie dworu zrekonstruować,
- założenie gminnej ewidencji zabytków zgodnie z wymogami Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Działania na rzecz osadnictwa wiejskiego (ruralistyka) oraz budownictwa wiejskiego i leśnego powinny polegać na:

- wprowadzić zakaz lokalizacji budynków w miejscach eksponowanych (np. na wzniesieniach),
- w miarę możliwości utrzymać historyczny przebieg dróg i ich nawierzchni (np. odcinek drogi gruntowej/utwardzonej pomiędzy wsią Tartak, a Magdalenowo).

Działania na rzecz cmentarzy:

- przeprowadzić rewaloryzację cmentarzy i mogił z I i II wojny światowej oraz umieścić tablice informacyjne o tych miejscach.

Dobra kultury współczesnej

Na terenie gminy nie ma gminnego ośrodka kultury, funkcje kulturotwórcze przejęło miasto Suwałki. Dlatego istnieje potrzeba wsparcia działań na rzecz:

- kultywowania lokalnych i regionalnych tradycji,
- prowadzenia zajęć z ginących zawodów,
- utworzenia gminnej i wiejskich izb etnograficznych (np. w szkołach),
- organizacji festynów ludowych.

4.6. Kierunki rozwoju systemów komunikacji

Jako naczelną zasadę rozwoju infrastruktury transportowej, przyjmuje się zapobieganie i likwidowanie kolizji między uciążliwościami komunikacyjnymi, a zabudową i środowiskiem przyrodniczym, wymagającym ochrony sanitarnej poprzez stosowanie:

- właściwych relacji przestrzennych (odległości) między zabudową, a źródłami uciążliwości komunikacyjnych,
- środków technicznych zmniejszających oddziaływanie źródeł hałasu komunikacyjnego,
- środków technicznych zabezpieczających wody przed komunikacyjnymi zanieczyszczeniami sanitarnymi, w tym w wyniku nadzwyczajnych zagrożeń środowiska.

4.6.1. Komunikacja drogowa

Zakłada się :

- rozdzielenie w układzie drogowym docelowo funkcji obsługi ruchu od obsługi zagospodarowania, poprzez działania na rzecz wytworzenia czytelnego układu wyspecjalizowanych dróg i ulic (przebiegi, parametry techniczne i dostępność jezdni ulic muszą odpowiadać funkcjom przez nie pełnionym) w obsłudze różnych rodzajów ruchu. W szczególności dążyć należy do budowy drogi ekspresowej nr S8.
- zapewnienie w miarę możliwości dostępności zewnętrznej gminy, w powiązaniach krajowych i regionalnych,
- usprawnienie powiązań wewnętrznych,
- zmniejszenie uciążliwości ruchu drogowego w obrębie Wigierskiego Parku Narodowego,
- poprawę warunków bezpieczeństwa ruchu, w tym pieszego i rowerowego,
- poprawę warunków obsługi przez komunikację zbiorową w powiązaniach wewnętrznych i zewnętrznych,
- poprawę obsługi transportu ładunków,
- poprawę i zróżnicowanie dostępności dla samochodów osobowych, poprawę warunków parkowania.

Gmina Suwałki powiązana będzie z miastem Suwałki i obszarami zewnętrznymi drogą krajową Nr S8 i układem dróg wojewódzkich. Pozostałe połączenia z obszarem zewnętrznym odbywać się będą siecią dróg powiatowych i lokalnych – gminnych. Przez Wigierski Park Narodowy nie mogą przebiegać drogi do przewozu ładunków niebezpiecznych.

Sieć **dróg powiatowych** na obszarze Gminy Suwałki wymaga korekt, inwestycji uzupełniających i zabezpieczających główne powiązania zewnętrzne i wewnętrzne.

Stan techniczny tych dróg wymaga jednak systematycznych działań zmierzających do poprawy ich nawierzchni, łuków, mostów i przepustów oraz prawidłowego odwadniania. Drogi powiatowe winny również być na równoprawnych zasadach udostępniane dla ruchu turystycznego kolarskiego, szczególnie na wyznaczonych trasach rowerowych.

Historycznie ukształtowana sieć **dróg gminnych** wymaga analizy pod kątem ustalenia ważności poszczególnych jej odcinków i dostosowania do tej hierarchii planów remontów, przebudowy lub likwidacji, uwzględniającej możliwości finansowe samorządów. Zakłada się, że drogi gminne będą sukcesywnie budowane, przebudowywane, modernizowane, rozbudowywane, w celu usprawnienia powiązań lokalnych i łatwiejszej dostępności do terenów położonych w zachodniej części gminy.

Budowa nawierzchni utwardzonych w nadchodzących latach będzie jednym z ważniejszych zadań gminy, ze względu na niski stan techniczny wielu dróg lokalnych.

Zakłada się, że parkowanie samochodów odbywać się będzie w granicach własnych nieruchomości.

Przewiduje się budowę układu dróg rowerowych, na który składa się sieć dróg lokalnych wraz z siecią parkingów i wypożyczalni oraz przechowalni rowerów. Ścieżki rowerowe mogą być realizowane w postaci wydzielonych pasów jezdni, wydzielonych ścieżek oraz ulic ruchu mieszanego. Konieczna jest budowa elementów infrastruktury uzupełniającej sieć dróg rowerowych takich jak: parkingi, stojaki i wiaty na rowery przed obiektami użyteczności publicznej, sklepami, punktami usługowymi i w obrębie terenów rekreacyjnych.

4.6.2. Komunikacja kolejowa

Dostosowanie do krajowych, regionalnych i międzynarodowych potrzeb przewozowych **kolejowej linii magistralnej E 75** Warszawa – Białystok – Sokółka – Suwałki – Granica Państwa w Trakiszkach („Rail Baltica”), w tym do kursowania pociągów z prędkością w ruchu pasażerskim 160 km/h i towarowych 120 km/h przy nacisku 225 kN/oś poprzez:

- budowę drugiego toru,
- elektryfikację na odcinku Sokółka – Suwałki – Trakiszki,
- budowę dwupoziomowych przecięć z trasami drogowymi.

Zakłada się również dalszą rewaloryzację kolei wąskotorowej i udostępnianie jej dla potrzeb turystyki.

4.7. Kierunki rozwoju systemów infrastruktury technicznej

4.7.1. System wodociągowy

Wydajność istniejących ujęć wody jest wystarczająca dla zaspokojenia potrzeb istniejących i perspektywicznych. Planowana jest jedynie rozbudowa ujęcia w Turówce Starej o drugą studnię i podłączenie do niego wsi korzystających z ujęcia w Przebrodzie oraz wsi korzystających z ujęć gminy Przerośl i miasta Suwałki. Wodociąg w Białej Wodzie planowany jest do zasilania przez ujęcie w Starej Turówce, po jego rozbudowie. Istniejące ujęcie w Białej Wodzie zostanie zamknięte.

W celu poprawy jakości życia mieszkańców gminy oraz stworzenia lepszych warunków dla rozwoju działalności gospodarczej (np. agroturystyka) należy dążyć do zwodociągowania jak największej liczby budynków mieszkalnych i gospodarstw wiejskich. Należy również poprawić niezawodność dostarczanej wody oraz jej jakość w celu uzyskiwania parametrów wody pitnej zgodnych ze standardami Unii Europejskiej w modernizowanych i rozbudowywanych stacjach uzdatniania.

Dążyć do tego należy po przez rozbudowę istniejącej sieci wodociągowej i realizację następujących zamierzeń:

- a) rozbudowę ujęcia w Turówce Starej o drugą studnię i podłączenie do niego wsi korzystających z ujęcia w Przebrodzie oraz wsi korzystających z ujęć gminy Przerośl i miasta Suwałki,

- b) zaprzestanie z korzystania z ujęcia w Przebrodzie,
- c) podłączenie wodociągu w Białej Wodzie do ujęcia w Turówce Starej i zamknięcie ujęcia w Białej Wodzie,
- d) rozbudowę wodociągu w Białej Wodzie,
- e) połączenie wodociągów w Poddubówku zasilanych z ujęcia wody w Przebrodzie i ujęcia Spółki Wigry Projekt,
- f) rozbudowę wodociągu w Krzywym do Małej Huty i Sobolewa,
- g) rozbudowę wodociągu z Okuniowca do Osinek,
- h) rozbudowę wodociągu ze Starego Folwarku do Leszczewka,
- i) rozbudowę wodociągu w Płocicznie za jezioro Staw i do Gawrach Rudy.

Nie ma potrzeby rezerwowania terenów pod inwestycje z zakresu wodociągów. Należy przyjąć zasadę, że wodociąg wraz z urządzeniami (tj.: ujęcia wody, stacje redukcyjne, stacje podnoszące ciśnienie, hydrofony) jest inwestycją liniową, która może być realizowana na każdym terenie, przy zachowaniu przepisów szczególnych.

4.7.2. System kanalizacyjny

Rozbudowę kanalizacji sanitarnej gmina Suwałki realizuje wspólnie z miastem Suwałki w ramach programu ISPA (obecnie Spójności). W ramach tego programu w latach 2004-2005 wybudowana zostanie kanalizacja sanitarna wraz z przepompowniami ścieków. Na terenie gminy wybudowane zostanie 26,7 km kanalizacji w tym: 14,6 km kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej i 12,1 km rurociągów tłocznych. Ponadto wybudowanych będzie 11 przepompowni sieciowych i 38 przepompowni przydomowych. Systemem tym objętych będzie 6 wsi: Mała Huta, Leszczewo, Leszczewek, Cimochożizna, Stary Folwark, Tartak, w których mieszka 785 osób. Rozpoczął się on będzie w Krzywym.

Ponadto planowane jest wybudowanie ok. 25 km kanalizacji w dalszych 6 wsiach, które zlokalizowane są bezpośrednio nad brzegami jezior. Są to wsie Płociczno i Gawrach Ruda, Sobolewo, Piertanie, Wigry, Magdalenowo, w których mieszka 1318 osób. Miejscowości te znajdują się na terenie Wigierskiego Parku Narodowego lub w jego otulinie.

Planowana sieć kanalizacji sanitarnej połączona zostanie z kanalizacją w mieście Suwałki i ścieki skierowane zostaną do miejskiej oczyszczalni ścieków.

Ponadto należy dążyć do rozwiązania gospodarki ściekowej w byłych osiedlach Państwowych Gospodarstw Rolnych z zabudową wielorodzinną i lokalną kanalizacją. Jako pierwszoplanowe należy traktować rozwiązanie gospodarki ściekowej w miejscowości Przebród poprzez podłączenie jej do kanalizacji miejskiej w rejonie Zielonego Kamedulskiego.

Dla miejscowości położonych w bezpośrednim sąsiedztwie Suwałk należy budować kanalizację sanitarną z odprowadzeniem ścieków do kanalizacji miejskiej.

Na obszarach gminy, pozostających poza zasięgiem istniejącej oczyszczalni i kanalizacji miasta Suwałk, można stosować systemy oczyszczania ścieków z odprowadzeniem ścieków oczyszczonych do

gruntu, o ile pozwalać na to będą lokalne warunki gruntowo-wodne. Dla gospodarstw indywidualnych, zabudowy kolonijnej i luźnej zagrodowej zaleca się stosować prosty układ technologiczny oczyszczania zwany "przysadową oczyszczalnią ścieków" oparty na osadniku gnilnym i drenażu rozsączającym. Można tu stosować gotowe rozwiązania oparte na osadnikach plastikowych proponowanych przez różne firmy oraz szczelnych zbiornikach betonowych.

Poza w/w rozwiązaniem dopuszczalne jest stosowanie indywidualnych, szczelnych zbiorników na nieczystości ciekłe i indywidualnych ujęć zaopatrzenia w wodę, o ile pozwalać na to będą lokalne warunki gruntowo-wodne.

Nie ma potrzeby rezerwowania terenów pod inwestycje w zakresie gospodarki ściekowej.. Należy przyjąć zasadę, że kanalizacja wraz ze studzienkami rewizyjnymi i przepompowniami ścieków jest inwestycją liniową, która może być realizowana na każdym terenie.

4.7.3. System ciepłowniczy

Ze względu na położenie w granicach gminy Wigierskiego Parku Narodowego określa się w zakresie zaopatrzenia w ciepło, następujące zasady i kierunki rozwoju:

- a) dążenie do stopniowego przechodzenia na systemy i media grzewcze nie powodujące nadmiernego zanieczyszczenia w obrębie gminy Suwałki
- b) dokonanie modernizacji istniejących kotłowni lokalnych – zastosowanie ekologicznych mediów grzewczych oraz urządzeń zabezpieczających.

4.7.4. System gazowniczy

Gazyfikacja gminy stanie się możliwa w momencie doprowadzenia do miasta Suwałk gazociągu wysokiego ciśnienia z kierunku Raczek. W obowiązującym „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego” przewiduje się doprowadzenie gazu ziemnego rurociągiem wysokiego ciśnienia z kierunku Raczek. Doprowadzenie gazu do Raczek wskazano w II wariantach zgodnie z planami PGNiG (Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo). Pierwszy byłby to gazociąg z Lipszczan przez Raczek do Gołdapi i Obwodu Kaliningradzkiego. Drugi wariant to gazociąg z kierunku Łomża – Szczuczyn, tłoczący gaz z Zambrowa z międzynarodowego gazociągu Jamał Rosja-Niemcy.

„Plan zagospodarowania przestrzennego województwa Podlaskiego” wspomina również o możliwości dostarczania gazu ziemnego z Litwy. Wskazuje również proponowane trasy gazociągu wysokiego ciśnienia z Suwałk w kierunku Nowinki i Jeleniewa.

Na planie pokazano projektowaną trasę gazociągu wysokiego ciśnienia z Raczek do miasta Suwałk, lokalizację stacji redukcyjnej wysokiego ciśnienia dla miasta Suwałk na gruntach wsi Zielone Kamedulskie i trasy gazociągów wysokiego ciśnienia w kierunku Jeleniewa i Nowinki zgodnie z trasami wskazanymi w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego”. Trasy te mogą ulec zmianie.

4.7.5. System elektroenergetyczny

Zasady i kierunki rozwoju systemu elektroenergetycznego:

- 1) Poprawa bezpieczeństwa pracy systemu elektroenergetycznego w stanach normalnych i awaryjnych oraz umożliwienie bezpośredniej wymiany mocy i energii elektrycznej pomiędzy Polską a Litwą poprzez realizację zadania rządowego – budowę układu przesyłowego, włączającego region w krajowy i międzynarodowy system energetyczny na napięciu 400 kV: dwutorowej linii 400 kV Ełk-Alytus.
- 2) Dostosowanie systemu elektroenergetycznego na napięciu 110 kV do potrzeb obecnych i wynikających z rozwoju gminy z zachowaniem normatywnych standardów jakościowych i ilościowych poprzez:
 - budowę stacji RPZ „Strefa” 110/20 kV wraz z linią zasilającą 110 kV, co zapewni wystarczającą ilość mocy dla SSIE i odbiorców gminy Suwałki;
 - budowę stacji RPO Potasznia i zasilających ją linii 110 kV zapewniających możliwość wprowadzenia do systemu elektroenergetycznego Zakładu Energetycznego Białystok S.A energii elektrycznej wytwarzanej w farmach wiatrowych;
 - budowę linii 110 kV RPZ „Hańcza” Suwałki – RPO Wiżajny przebiegającej przez teren gminy Suwałki i zwiększającej niezawodność systemu energetycznego gminy;
 - poprawę stanu technicznego istniejącego systemu elektroenergetycznego poprzez modernizację odcinków linii WN 110 kV: RPZ „Hańcza” Suwałki – RPZ Olecko i RPZ „Hańcza”- RPZ „Piaskowa”;
- 3) Tworzenie sprawnego i niezawodnie funkcjonującego systemu elektroenergetycznego SN i NN i dostosowanie go do potrzeb rozwoju sieci osadniczej gminy poprzez:
 - racjonalne wykorzystanie i utrzymanie w dobrym stanie technicznym istniejących urządzeń elektroenergetycznych;
 - modernizację i rozbudowę sieci rozdzielczych SN i linii NN;
 - budowę nowych o odpowiednich parametrach układów przesyłu i transformacji SN/NN;
 - dostosowanie sieci rozdzielczych niskiego napięcia do istniejących obciążeń na terenach wiejskich (reelektryfikacja wsi);
- 4) Rozwój energetyki odnawialnej (wiatrowej) oraz tworzenie warunków dla przekazywania energii uzyskanej w farmach wiatrowych do krajowego systemu energetycznego poprzez:
 - budowę farmy wiatrowej w Taciewie, Turówce Nowej, *Czarnakowiźnie*, Potasznia, Białej Wodzie i Brodzie Starym;
 - budowę rozdzielczej stacji odbiorczej RPO 20/110 kV w Potasznia;
 - realizację sieci WN 110 kV - wcinki w linię 110 kV RPZ Filipów – RPZ „Hańcza” Suwałki;
 - szersze wykorzystanie energii uzyskanej ze źródeł odnawialnych na potrzeby lokalne;
- 5) Zmniejszenie uciążliwości urządzeń systemu elektroenergetycznego dla otoczenia poprzez:

- budowę linii elektroenergetycznych w sposób nie kolidujący z rozwojem osadnictwa oraz chronionymi elementami środowiska przyrodniczego;
 - stosowanie rozwiązań kablowych w zakresie sieci SN i NN na terenach Parków Narodowych, Parków Krajobrazowych, na terenach objętych ochroną konserwatorską i terenach intensywnej zabudowy;
 - stosowanie nowych rozwiązań technicznych zmniejszających wpływ urządzeń elektroenergetycznych na ludzi i środowisko;
 - utrzymanie rezerw terenu pod urządzenia energetyczne w miejscowych planach zagospodarowania terenu;
- 6) Dostosowanie instalacji elektrycznych do wymogów europejskich poprzez:
- zapewnienie dostawy energii dla odbiorców w sposób ciągły poprzez realizację dwustronnego zasilania obiektów;
 - budowę nowych instalacji w sposób zapewniający ochronę przeciwporażeniową wg wymogów IEC i zmniejszenie ilości śmiertelnych porażeń prądem elektrycznym;
 - sukcesywną wymianę instalacji elektrycznych na odpowiadające normom europejskim;
- 7) Modernizacja wyeksploatowanych oraz budowa nowych sieci oświetlenia dróg i ulic z zastosowaniem energooszczędnych urządzeń oświetleniowych.

Linie wysokiego napięcia 400 i 110 kV są źródłem pola elektromagnetycznego i wymagają ustanowienia obszarów ograniczonego użytkowania. Dla linii dwutorowej Ełk-Alytus obszar ograniczonego użytkowania to pas szerokości 52m (po 26 m po każdej stronie linii), dla linii 110 kV należy przewidzieć pas o szer. *ok. 40 m (po 20 m z każdej strony linii licząc od jej osi)*. Na obszarach tych zabronione jest lokalizowanie budynków przeznaczonych na stały pobyt ludzi, natomiast dopuszcza się okresowe (do 8 godzin na dobę) przebywanie ludności związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, turystycznej, rekreacyjnej.

Zadania z zakresu systemu elektroenergetycznego:

- 1) Zadanie zawarte w programie krajowym służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych – budowa krajowego układu przesyłowego: linii WN 400 kV dwutorowej GPZ Ełk – granica państwa z Litwą – Alytus – w terminie do 2015 roku,
- 2) Potencjalne zadania kierunków rozwoju systemu WN wynikające z planów rozwoju Zakładu Energetycznego Białystok S. A. – krótkoterminowych i perspektywicznych:
 - a) budowa linii WN 110 kV:
 - RPZ „Strefa” – RPZ „Hańcza” Suwałki – termin realizacji - 2004 r. ,
 - RPO Potasznia – linia RPZ „Hańcza” Suwałki – RPZ Filipów – termin realizacji: do 2015 r.,
 - GPZ Ełk – RPZ „Hańcza” Suwałki – do 2015 r.,
 - RPZ „Hańcza” Suwałki – RPO Wizajny - do 2015 r.,
 - b) modernizacja istniejących linii WN 110 kV napowietrznych przewidziana do realizacji 2025 r.
 - RPZ „Hańcza” Suwałki – RPZ Olecko,
 - RPZ „Reja” – RPZ Suwałki,

- RPZ „Hańcza” Suwałki –RPZ Sejny,
 - c) budowa stacji transformatorowo-rozdzielczych
 - RPZ „Strefa” 110/20 kV – termin realizacji: 2004 r.,
 - RPO Potasznia - do 2005 r.
- 3) Inwestycje zgłoszone przez Gminę Suwałki do ujęcia w planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego to:
- budowa oświetlenia ulicznego dróg w miejscowościach: Wasilczyki, Tartak, Pietranie, Okuniowiec, Osowa, Niemcowizna, Lipniak, Leszczewo, Kuków, Kropione Nowe, Korkliny, Korobiec, Dubowo II, Czarnakowizna, Bród Nowy, Nowa Wieś.

4.7.6. System telekomunikacyjny

Rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej ma strategiczne znaczenie dla rozwoju kraju i gminy, a stan telekomunikacji jest jednym z ważnych standardów międzynarodowych określających poziom rozwoju społeczno-gospodarczego.

Jednym z najważniejszych szczegółowych celów zagospodarowania przestrzennego gminy Suwałki jest tworzenie warunków przestrzennych do rozbudowy systemu telekomunikacyjnego i upowszechniania technik informatycznych w dostosowaniu do systemów i standardów Unii Europejskiej oraz wymogów „społeczeństwa informacyjnego”.

Kierunki rozwoju systemu telekomunikacyjnego:

- 1) Modernizacja i rozbudowa infrastruktury telekomunikacyjnej (stacjonarnej i telefonii komórkowej) w celu wzmocnienia konkurencyjności gminy i przeciwdziałania marginalizacji niektórych obszarów.

Realizacja tego kierunku wymagać będzie w szczególności:

- utrzymania istniejących urządzeń telekomunikacyjnych w pełnej sprawności technicznej;
 - modernizacji i rozbudowy sieci rozdzielczych wynikających z potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego gminy;
 - uruchamiania nowych powiązań telekomunikacyjnych wynikających z rozwoju gminy z wykorzystaniem najnowszych technologii;
 - dalszego rozwoju telefonii komórkowej i budowy stacji bazowych zgodnie z zapotrzebowaniem mieszkańców;
 - zwiększenia liczby abonentów telefonicznych oraz oferowanie coraz szerszej gamy nowoczesnych usług na najwyższym światowym poziomie;
- 2) Rozwój infrastruktury informatycznej o najwyższym standardzie opartym o nowoczesne środki przetwarzania i komputery osobiste w celu dostosowania systemu telekomunikacyjnego do wymogów zintegrowanego rynku Unii Europejskiej.

Wymagać to będzie w szczególności:

- wszechstronnego wykorzystania teleinformatyki jako ważnego instrumentu komunikacji społecznej i szansy rozwoju gminy;
 - wprowadzenia i upowszechniania standardów technicznych sprzętu i oprogramowania pozwalających na współpracę z infrastrukturą międzynarodową;
 - budowy teleinformatycznych sieci szerokopasmowych, lokalnych sieci komputerowych;
 - podniesienia poziomu edukacji informatycznej społeczeństwa i upowszechnienia dostępu do podstawowych urządzeń techniki komunikacyjnej i informatycznej;
 - rozpowszechnienia i zwiększenia rodzaju usług teleinformatycznych i zastosowania ich na rynku biznesowym, na rynku usług publicznych oraz rynku zastosowań domowych w codziennym życiu społeczeństwa;
 - tworzenia „otwartej sieci” – dostępnej dla wszystkich operatorów i usługodawców w dziedzinie łączności i informacji;
 - usprawnienia komunikacji między społecznościami poprzez włączenie sieci lokalnych do ogólnopolskiej sieci informatycznej, sieci europejskiej i sieci ogólnoswiatowej.
- 3) Rozwój telematyki w zastosowaniu dla potrzeb systemów transportowych drogowych i kolejowych oraz obsługi towarowej w celu stworzenia zintegrowanej sieci zarządzania ruchem drogowym i jego kontrolą.

Wymagać to będzie w szczególności:

- równomiernego rozwoju sieci teleinformatycznej systemu transportowego;
 - budowy kabli światłowodowych wzdłuż linii kolejowych;
 - wyposażenia dróg przewozowych w niezbędną infrastrukturę telekomunikacyjną umożliwiającą stworzenie zintegrowanej sieci zarządzania transportem;
 - rozwoju współpracy pomiędzy różnymi sieciami transmisji i wykorzystania nowoczesnych środków do przetwarzania danych.
- 4) Dostosowanie systemu telekomunikacyjnego do potrzeb wynikających z zagospodarowania przestrzennego poprzez zmniejszenie uciążliwości urządzeń systemu telekomunikacyjnego dla otoczenia i taką budowę systemu, by nie kolidował z rozwojem osadnictwa i uwzględniał walory środowiska przyrodniczego:
- realizowanie linii światłowodowych jako podwieszanych na istniejących energetycznych liniach napowietrznych WN światłowodów SN (zmniejszenie zajętości terenu);
 - prowadzenie linii telekomunikacyjnych wzdłuż dróg;
 - prowadzenie linii telefonicznych wyłącznie jako kablowych na terenach parków krajobrazowych i obszarach objętych ochroną konserwatorską;
 - sytuowanie masztów telefonii komórkowej poza obszarami chronionymi;
- 5) Tworzenie warunków sprawnego i niezawodnego funkcjonowania systemów radiokomunikacji i teletransmisji poprzez wykorzystanie najnowszych technologii przy utrzymywaniu i rozbudowie systemów.

- 6) Tworzenie systemu łączności teleinformatycznej dla potrzeb struktur administracji publicznej w celu zapewnienia łączności dla jednostek samorządowych oraz usprawnienia komunikacji między obywatelami a administracją samorządową i rządową.

Wymagać to będzie:

- unowocześnienia sieci telekomunikacyjnych i budowy szerokopasmowych sieci multimedialnych
- zwiększenia dostępu obywateli do informacji i uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym gminy poprzez wdrażanie i wykorzystywanie nowoczesnych technik informacyjno-komunikacyjnych
- komputeryzacji instytucji administracji gminnej

Potencjalnym zadaniem w dziedzinie telekomunikacji jest budowa szerokopasmowej sieci światłowodowej do siedziby władz samorządowych gminy Suwałki w ramach wojewódzkiego zadania: „Tworzenie systemów łączności teleinformatycznej dla potrzeb struktur administracji publicznej” (system BIAMAN + PIONIER).

4.7.7. Gospodarka odpadami

W GPGO wskazuje się cel ogólny do roku 2015: **„Zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów w sektorze komunalnym oraz wdrożenie nowoczesnego systemu ich odzysku i unieszkodliwiania.”**

Ochrona środowiska przed odpadami powinna być traktowana jako priorytetowe zadanie, ponieważ odpady stanowią źródło zanieczyszczeń wszystkich elementów środowiska. Podany powyżej cel ekologiczny do 2015 roku jest zgodny z celem nadrzędnym polityki ekologicznej państwa w odniesieniu do gospodarki odpadami (zapobieganie powstawaniu odpadów, odzysk surowców i ponowne wykorzystanie odpadów, bezpieczne dla środowiska końcowe unieszkodliwianie odpadów niewykorzystanych).

Cele krótkookresowe na lata 2004 – 2007:

1. Objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy.
2. Deponowanie na składowiskach nie więcej niż 78% wytworzonych odpadów komunalnych.
3. Skierowanie w roku 2007 na składowiska do 82% (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (w stosunku do roku 1995).
4. Osiągnięcie w roku 2007 zakładanych limitów odzysku i recyklingu poszczególnych odpadów opakowaniowych:
 - opakowania z papieru i tektury: 48%,
 - opakowania ze szkła: 40%,
 - opakowania z tworzyw sztucznych: 25%,
 - opakowania z aluminium: 40%,
 - opakowania ze stali: 20%,
 - opakowania wielomateriałowe: 31%,

5. Osiągnięcie w roku 2007 zakładanych limitów odzysku i recyklingu poszczególnych odpadów:
 - odpady wielkogabarytowe: 26%
 - odpady budowlane: 25%
 - odpady niebezpieczne (z grupy odpadów komunalnych): 29%

Cele na lata 2008 – 2015:

1. Deponowanie na składowiskach nie więcej niż 54% wszystkich odpadów komunalnych.
2. Skierowanie w roku 2010 na składowiska nie więcej niż 75% (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (w stosunku do roku 1995).
3. Skierowanie w roku 2013 na składowiska nie więcej niż 50% (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (w stosunku do roku 1995).
4. Osiągnięcie w roku 2010 zakładanych limitów odzysku i recyklingu poszczególnych odpadów opakowaniowych:
 - opakowania z papieru i tektury: 48%,
 - opakowania ze szkła: 40%,
 - opakowania z tworzyw sztucznych: 25%,
 - opakowania z aluminium 40%,
 - opakowania stalowe: 22%,
 - opakowania wielomateriałowe: 25%,
5. Osiągnięcie w roku 2010 zakładanych limitów odzysku i recyklingu poszczególnych odpadów:
 - odpady wielkogabarytowe: 50%
 - odpady budowlane: 40%
 - odpady niebezpieczne (z grupy odpadów komunalnych): 50%
6. Osiągnięcie w roku 2013 zakładanych limitów odzysku i recyklingu poszczególnych odpadów:
 - odpady wielkogabarytowe: 70%
 - odpady budowlane: 60%
 - odpady niebezpieczne (z grupy odpadów komunalnych): 80%

Dla osiągnięcia założonych celów, konieczne jest podjęcie następujących kierunków działań w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi:

- Podnoszenie świadomości ekologicznej obywateli, w szczególności w zakresie minimalizacji wytwarzania odpadów.
- Wprowadzanie systemowej gospodarki odpadami komunalnymi w układzie ponadlokalnym, w tym budowa zakładów zagospodarowania odpadów (sortownie, kompostownie, obiekty termicznego unieszkodliwiania odpadów, składowiska o funkcji ponadlokalnej).
- Utrzymanie przez gminy kontroli nad zakładami przetwarzania odpadów komunalnych, co jest istotne z punktu widzenia rozwoju racjonalnej gospodarki odpadami.
- Wdrażanie nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

- Podniesienie skuteczności selektywnej zbiórki odpadów ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju selektywnej zbiórki odpadów komunalnych ulegających biodegradacji.
- Wdrażanie selektywnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych, budowlanych i niebezpiecznych.
- Redukcja w odpadach kierowanych na składowiska zawartości składników biodegradowalnych.
- Zintensyfikowanie działań skierowanych na zapobieganie zanieczyszczeniu odpadami terenów przy trasach przelotowych i terenów przylegających do cieków

Jednym z zadań do realizacji ujętych w GPGO jest utworzenie Gminnego Punktu Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych „GPZON” na terenie gminy Suwałki poprzez wydzielenie terenu i ustawienie kontenerów dla potrzeb gromadzenia i czasowego przetrzymywania wyselekcjonowanych odpadów niebezpiecznych lub toksycznych, takich jak: akumulatory, opakowania po farbach i lakierach, środki ochrony roślin, świetlówki, itp.

Dużym zagrożeniem dla zdrowia ludzi są odpady budowlane zawierające azbest tj. azbesto-cementowe pokrycia dachowe. Odpady zawierające azbest są unieszkodliwiane tylko poprzez składowanie. Taki sposób postępowania jest zgodny z obecnymi wymaganiami prawnymi oraz środowiskowymi.

Na terenie Gminy Suwałki wg danych Urzędu Gminy, istnieją odpady azbestowe.

Tabela Nr 46 . Charekterystyka odpadów azbestowych.

Lp	Nazwa wyrobu zawierającego azbest	Miejsce występowania wyrobu zawierającego azbest (adres)	Jednostka miary	Ilość
1.	Płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,	Teren gminy Suwałki	m ²	12821
2.	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,		m ²	275350

Dane: Urząd Gminy Suwałki, stan na 24 maja 2004 r.

Najważniejszym celem w planowaniu działań odnośnie odpadów zawierających azbest jest bezpieczne dla zdrowia ludzi usunięcie tych wyrobów i zdeponowanie ich na wyznaczonych składowiskach, w sposób eliminujący ich negatywne oddziaływanie.

Zadania organizacyjne :

- opracowywanie planów ochrony przed szkodliwością azbestu i programów usuwania wyrobów zawierających azbest.
- uwzględnienie w planie zagospodarowania przestrzennego składowiska odpadów azbestowych.

Większość zadań wynikających z GPGO - są to zadania organizacyjne dotyczące rozwoju systemu zbiórki różnych odpadów.

Dwa z nich wymagają wskazania terenów pod ich realizację. Są to:

1. Utworzenie Gminnego Punktu Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych „GPZON” na terenie gminy Suwałki poprzez wydzielenie terenu i ustawienie kontenerów dla potrzeb gromadzenia i czasowego

przetrzymywania wyselekcjonowanych odpadów niebezpiecznych lub toksycznych, takich jak: akumulatory, opakowania po farbach i lakierach, środki ochrony roślin, świetlówki, itp.

2. Uwzględnienie w planie zagospodarowania przestrzennego składowiska odpadów azbestowych.

4.8. Kierunki ochrony przed hałasem, wibracjami i elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym

- 1) Eliminowanie z terenów zamieszkałych ponadnormatywnych źródeł hałasu poprzez zmianę technologii i urządzeń.
- 2) Ustalenie w planach miejscowych dopuszczalnych natężeń hałasu.
- 3) Określenie zasad i warunków lokalizacji nowej zabudowy, szczególnie w stosunku do drogi krajowej i dróg wojewódzkich, linii kolejowej oraz linii elektroenergetycznych wysokich napięć.
- 4) Zabezpieczenie zabudowy mieszkaniowej przed hałasem komunikacyjnym poprzez budowę obwodnic lub instalację zabezpieczeń technicznych.
- 5) Zachowanie odpowiednich stref ochronnych od linii WN, stacji elektroenergetycznych oraz urządzeń radiokomunikacji i radiolokacji.

4.9. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym są sformułowane w Strategii rozwoju Gminy Suwałki na lata 2000-2010, Programie Rozwoju Lokalnego na lata 2004-2013 oraz w Analizie zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy w latach 1999-2003.

W strategii wśród zadań realizacyjnych wymagających określenia obszarów w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego wymieniono:

- a) w zakresie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich podejmowanie działań:
 - ochronnych istniejącego potencjału biologicznego w rolnictwie i leśnictwie (Wigierski Park Narodowy i jego otulina),
 - wyposażenia wsi w infrastrukturę techniczną,
 - opracowania ofert terenowych dla tworzenia lokalnych zakładów, przetwórstwa rolno-spożywczego (Dubowo I),
- b) w zakresie wzrostu znaczenia usług turystycznych jako źródła dochodów mieszkańców podejmowanie działań polegających na:
 - przygotowaniu oferty w celu realizacji wyciągu narciarskiego we wsi Osinki,
 - podnoszenie standardu bazy noclegowej i żywieniowej (Stary Folwark, Gawrych Ruda , Krzywe, Osowa),
- c) w zakresie kontynuacji i poprawy klimatu współpracy z Wigierskim Parkiem Narodowym, poprzez realizację następujących działań

- na terenie wsi Stary Folwark:
 - wewnętrznego portu jachtowego
 - modernizację i rozbudowę ośrodka PTTK.,
 - uruchomienie muzeum im. A. Lityńskiego,
- na terenie wsi Mała Huta:
 - kompleksowe zagospodarowanie brzegów jeziora Krzywe dla potrzeb rekreacji,
- na terenie wsi Krzywe:
 - zrealizowanie miejsca spotkań przy ognisku,
- na terenie wsi Gawrych Ruda:
 - modernizację pola namiotowego i podniesienie jego standardu,
 - realizację przystani wodnej z całoroczną bazą noclegową (obsługi turystyki samochodowej, wodnej, bojerowej, łyżwiarskiej),
- na terenie miejscowości Słupie:
 - utworzenie Ośrodka Rozwoju Zrównoważonego i Centrum Energii Odnawialnych,
- na obszarze całego Wigierskiego Parku Narodowego,
 - modernizację istniejących i realizację nowych szlaków turystycznych,
 - kompleksową kanalizację całego otoczenia jeziora Wigry,
- d) w zakresie rozwoju lokalnego rynku pracy podejmowanie działań mających na celu :
 - realizację inwestycji zabezpieczających podstawowe potrzeby w zakresie infrastruktury społecznej i technicznej oraz budownictwa komunalnego,
 - realizację inwestycji służących rozwojowi gospodarczemu zlokalizowanych na wyznaczonych obszarach strategicznych (S.S.S.E.),
 - prowadzenie polityki preferencji dla obiektów i usług turystycznych, zakładów przetwórstwa i unikalnych w skali regionalnej dziedzin wytwórczości i usług ,
 - przeznaczenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz określenie warunków zabudowy i zagospodarowania dla ofert terenów o konkretnych warunkach dla inwestowania.
 - uzbrojenie powyższych terenów,
 - zapewnienie dla nich dostępności komunikacyjnej,
 - uporządkowanie sytuacji prawnej.

W Strategii zestawiono również zadania realizacyjne przekazane do Strategii rozwoju województwa podlaskiego określając dlań uwarunkowania, efekty realizacji, czas, nakłady finansowe i realizatorów.

Z zadań mających związek z gospodarką przestrzenną wymieniono:

- tworzenie warunków do lokalizacji poprzez uzbrojenie terenów we wsiach: Płociczno, Stary Folwark, Okuniowiec,
- rozbudowę ośrodka wypoczynkowego Ministerstwa Kultury i Sztuki na Wigrach,

- modernizację i rozbudowę bazy PTTK w Starym Folwarku,
- modernizację sieci dróg gminnych,
- budowę systemów kanalizacji,
- rozbudowę sieci wodociągowej i ujęć wody.
- urządzenie szlaków turystycznych, pieszych i rowerowych oraz budowę wyciągu narciarskiego w Osinkach,
- budowę i wyposażenie szkolnych boisk oraz ogólnodostępnych boisk społecznych,
- opracowanie programu rozwoju turystyki na bazie walorów obszaru wsi Stary Folwark i Gawrych Ruda oraz jezioro Wigry,
- wyłączenie gruntów nieprodukcyjnych z produkcji rolnej pod zalesienie i usługi produkcyjne,
- rozbudowę i modernizację istniejących urzędów rekreacyjnych,

W programie Rozwoju Lokalnego Gminy Suwałki zestawiono niezbędne do realizacji zadania w zakresie:

- a) zmian w strukturze gospodarczej obszaru polegających na:
 - tworzeniu warunków dla rozwoju usług turystycznych,
 - przeznaczeniu pod zabudowę terenów najkorzystniejszych pod względem warunków fizjograficznych, małej przydatności rolniczej oraz z istniejącą infrastrukturę techniczną,
 - przygotowaniu i udostępnieniu terenów inwestycyjnych do prowadzenia działalności gospodarczej ,
- b) zmian w sposobie użytkowania terenów poprzez:
 - utrzymanie wysokiego reżimu ochronnego w dziedzinie gospodarki wodno – ściekowej obszaru o szczególnych walorach,
 - zalesienie gruntów o niskiej klasie bonitacji,
 - zagospodarowanie terenów przyległych do projektowanej trasy Via Baltica,
 - budowę odnawialnych źródeł energii,
 - rekultywację terenów zdegradowanych,
- c) rozwoju systemu komunikacji i infrastruktury technicznej polegających na :
 - przebudowie istniejących dróg, budowie ścieżek rowerowych,
 - budowie i modernizacji sieci wodociągowych , kanalizacyjnych , elektroenergetycznych, gazowych
- d) poprawy stanu środowiska poprzez:
 - likwidację źródeł zanieczyszczania wód powierzchniowych i podziemnych,
 - zachowanie wysokich walorów przyrodniczo krajobrazowych,
 - objęcie ochroną prawną obiektów i zespołów przyrodniczych o szczególnych walorach krajobrazowych,
- e) poprawy warunków i jakości życia mieszkańców poprzez:
 - poprawę standardu zasobów mieszkaniowych,
 - rozbudowę infrastruktury turystycznej, sportowej i kulturowej,

- budowę i remonty bazy oświatowej.

Dla powyższych działań w Programie Rozwoju Lokalnego określono miejsce realizacji, wartość kosztorysową, terminy realizacji i źródła potencjalne finansowania poszczególnych przedsięwzięć.

W analizie zmian w zagospodarowaniu przestrzennym w latach 1999-2003 zestawiono wnioski zgłoszone na sporządzenie planów miejscowych, określono prawne ograniczenia w wyznaczeniu nowych terenów budowlanych oraz zaproponowano zasady podejmowania prac planistycznych.

Obszary dla realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym zestawione w powyższych trzech dokumentach, zostały określone na rysunku Studium: „kierunki zagospodarowania przestrzennego”.

4.10. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego, a zestawione w pkt. 3.16 Studium

Dla zabezpieczenia możliwości realizacji zadania rządowego zapisanego w centralnym rejestrze programów, a dotyczącego budowy linii dwutorowej WN 400kV GPZ Ełk – Alytus (Litwa) należy opracować plany miejscowe, związane z trasą tej inwestycji i określające miejsce i warunki jej realizacji oraz zabezpieczenie przed uciążliwością dla użytkowników terenów sąsiednich. Dotyczy to terenów we wsiach: Turówka, Bród Nowy i Stary, Osinki, Lipniak.

Wśród potencjalnych zadań o charakterze ponadlokalnym, wynikających z kierunków zagospodarowania przestrzennego samorządu wojewódzkiego, wymagających przygotowania planistycznego terenów zapisano:

- stworzenie punktów wypożyczalni nart i wytyczenie szlaków narciarskich,
- budowę kampingów, pól biwakowych, schronisk, bazy gastronomicznej, przystani i stanic wodnych.

Dla realizacji tych przedsięwzięć należy przygotować tereny we wsiach:

- Stary Folwark,
- Gawrych Ruda,
- Krzywe,
- Osinki.

Zgłoszone wśród powyższych zadań wnioski samorządów lokalnych dotyczą:

- stacji Edukacyjnej – Muzeum Wigierskim Parku Narodowym w Starym Folwarku,
- budowy portu jachtowego w powyższej miejscowości,
- budowy infrastruktury turystycznej w pobliżu miasta Suwałki we wsi Okuniowiec,
- rozbudowy stacji wodnej we wsi Gawrych Ruda,
- organizacji tras rowerowych: międzynarodowej R 11 Danowskie – Stary Folwark, Maćkowa Ruda i „Pierścienia rowerowego Suwalszczyzny”: Wysoki Most – Stary Folwark, Suwałki – Bakalarzewo wymagają zabezpieczenia planistycznego terenów w powyższych miejscowościach.

Z potencjalnych zadań wynikających z planów rozwoju Zakładu Energetycznego w Białymstoku związanych z obszarem Gminy Suwałki, poza linią 400 kV, przewiduje się realizację nowych połączeń

liniami 110kV między istniejącymi w mieście stacjami transformatorowo – rozdzielczymi i wyjścia od nich w kierunku Augustowa, Olecka, Sejn oraz budowy nowej stacji „Potasznia”.

Z planów wynikających z rozwoju gazownictwa zakłada się budowę gazociągu wysokiego ciśnienia z Raczek do Suwałk i z Suwałk do Sejn oraz Nowinki wraz ze stacjami redukcyjno – pomiarowymi.

Dla tych potencjalnych zadań liniowych należy zabezpieczyć tereny niezbędne do realizacji urządzeń (stacje energetyczne, stacje redukcyjne gazowe) po ustaleniu generalnego przebiegu ich tras.

Potencjalnym zadaniem programów rządowych dotyczących dróg krajowych jest budowa zachodniej obwodnicy miasta Suwałk w ciągu drogi S 8 Białystok – Budzisko.

Dla realizacji tej drogi o parametrach dwujezdniowej ekspresowej trasy, z właściwymi skrzyżowaniami dwupoziomowymi z drogami wojewódzkimi i lokalnymi niezbędne jest przygotowanie planistyczne terenów we wsiach Dubowo, Zielone Kamedulskie, Poddubówek, Mały Bród.

Potencjalnym zadaniem programów rządowych i samorządowych dotyczących linii kolejowej jest przebudowa trasy E75 Białystok – Sokółka - Suwałki-Trakiszki.

Budowa na tej trasie drugiego toru, dostosowania do założonych parametrów dotyczących ruchu i bezpieczeństwa oraz elektryfikacji, wymaga zabezpieczenia niezbędnych terenów we wsiach : Płociczno, Okuniowiec, Nowa Wieś i Lipniak.

Wśród potencjalnych zadań programów wojewódzkich zapisano dla Gminy Suwałki :

- przebudowę drogi wojewódzkiej Nr 653 Sedranki – Bakałarzewo – Suwałki – Sejny - Poćkuny,
- przebudowę drogi wojewódzkiej Nr 655 Olecko- Raczki – Suwałki – Rutka-Tartak,
- przebudowę drogi wojewódzkiej Nr 651 Kowale Oleckie – Suwałki,
- przebudowę drogi powiatowej Kaletnik – Orlinek – Krasnopol.

Dla zabezpieczenia niezbędnych terenów do realizacji powyższych przedsięwzięć niezbędne jest opracowanie planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego dla wsi położonych na trasach ich obecnych i projektowanych przebiegów.

Obszary, na których rozmieszczone będą wyżej wymienione inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zostały określone na rysunku tego Studium na planszy „Kierunki zagospodarowania przestrzennego”.

4.11. Obszary dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym: obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² oraz obszary przestrzeni publicznej

Sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe dla obszarów, które muszą uwzględnić ustalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa dotyczące realizacji **inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym** (art. 44 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym).

Obowiązek przystąpienia do sporządzenia w/w powstaje po upływie 3 miesięcy od dnia jego ustanowienia i po uprzednim uzgodnieniu terminu realizacji inwestycji celu publicznego i warunków wprowadzenia ich do planu (art. 10 ust. 3 w/w ustawy).

Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym określone zostały w pkt. 4.7 Studium.

Planistycznie przygotowane są jedynie tereny części wsi: Nowa Wieś, Lipniak, Poddubówek w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zatwierdzonych 29 lipca 2003 roku, pod realizację zabudowy mieszkalnej jednorodzinnej oraz Zielone Kamedulskie - składowisko odpadów, w tym: azbestowych – listopad 2004 r.

Dla części wsi niezbędne będzie - zwłaszcza w przypadku przeznaczenia terenów pod zabudowę mieszkaniową i usługową - dokonanie scaleń i nowego podziału nieruchomości.

Nie przewiduje się na obszarze gminy realizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

4.12. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych

Na terenie Gminy Suwałki w miejscowości Burdyniszki (rozgałęzienie rzek: Czarnej Hańczy i Żubrówki) oraz wzdłuż rzeki Czarnej Hańczy od jez. Wigry do Sobolewa i w okolicach Potaszn i Czarnakowizny występują niewielkie obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych. Oznaczone są one na rysunku studium: „kierunki zagospodarowania przestrzennego”. Występują również wiosenne osuwiska na rozłogach pól.

4.13. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne

Rada Gminy Suwałki podjęła następujące Uchwały o przystąpieniu do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

- 1) Nr XV/132/04 Rady Gminy Suwałki z dnia 12 lutego 2004 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Krzywe, w Gminie Suwałki – w celu przeznaczenia terenów pod zabudowę mieszkaniową, letniskową, usługową, produkcyjną, zagrodową, drogi publiczne i wewnętrzne oraz obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej,
- 2) Nr XV/133/04 Rady Gminy Suwałki z dnia 12 lutego 2004 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części terenu złoża kruszywa naturalnego „Krzywe I” położonego we wsi Krzywe, w Gminie Suwałki – w celu wyznaczenia terenów niezbędnych do eksploatacji kruszywa naturalnego, określenia warunków, zasad zagospodarowania i rekultywacji,

- 3) Nr XV/134/04 Rady Gminy Suwałki z dnia 12 lutego 2004 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Gawrych Ruda , w Gminie Suwałki – w celu przeznaczenia terenów pod zabudowę mieszkaniową, letniskową, usługową, produkcyjną, zagrodową, drogi publiczne i wewnętrzne oraz obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej,
- 4) Nr XV/135/04 Rady Gminy Suwałki z dnia 12 lutego 2004 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Okuniowiec, w Gminie Suwałki – w celu przeznaczenia terenów pod zabudowę mieszkaniową, letniskową, usługową, produkcyjną, zagrodową, drogi publiczne i wewnętrzne oraz obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej,
- 5) Nr XVIII/160/04 Rady Gminy Suwałki z dnia 28 czerwca 2004 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Stary Folwark i Leszczewek w Gminie Suwałki – w celu wyznaczenia terenów pod zabudowę mieszkaniową, letniskową, usługową, techniczno - produkcyjną, zagrodową oraz terenów użytkowanych rolniczo, zieleni, wód, komunikacji i infrastruktury technicznej,
- 6) Nr XVIII/161/04 Rady Gminy Suwałki z dnia 28 czerwca 2004 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Gawrych Ruda w Gminie Suwałki – w celu wyznaczenia terenów pod zabudowę mieszkaniową, letniskową, usługową, techniczno - produkcyjną, zagrodową oraz terenów użytkowanych rolniczo, zieleni, wód, komunikacji i infrastruktury technicznej.
- 7) Nr XX/17/04 Rady Gminy Suwaki z dnia 20 sierpnia 2004 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Biała Woda, w Gminie Suwałki – w celu wyznaczenia terenów pod zabudowę mieszkaniową, usługową, zagrodową oraz zieleni, komunikacji i obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej,
- 8) Nr XXI/186/04 Rady Gminy Suwałki z dnia 29 października 2004 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów obejmujących wieś Potasznę i część wsi: Bród Stary i Białą Wodę w Gminie Suwałki – w celu wyznaczenia terenów pod lokalizację elektrowni wiatrowych wraz ze strefą oddziaływania, zabudowę mieszkaniową, usługową, zagrodową oraz zieleni, komunikację i obiekty oraz urządzenia infrastruktury technicznej.

Gmina zamierza również przystąpić do opracowania planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym. Nie wyklucza się sporządzenia planów dla terenów innych niż wskazane na rysunku studium, gdy ich sporządzenie będzie uzasadnione i służyć będzie potrzebom mieszkańców, rozwojowi turystyki i wypoczynku oraz aktywizacji gminy, a także dla terenów udokumentowanych złóż kruszywa.

4.14. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

4.14.1. Zasady rozwoju funkcji rolniczej:

- 1) Dostosowanie kierunków intensywności produkcji rolniczej do specyfiki rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz wymogów ochronnych systemu przyrodniczego.
- 2) Ograniczanie przeznaczania na cele nierolnicze gruntów wartościowych dla produkcji rolniczej.
- 3) Zalesianie gruntów marginalnych dla produkcji rolnej.
- 4) Przeznaczanie gruntów w strefach ograniczonego użytkowania (wzdłuż dróg, składowisk odpadów) pod uprawy roślin przemysłowych.
- 5) Zapewnienie terenów dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, warunkujących restrukturyzację i modernizację gospodarki rolnej wsi.

4.14.2. Kierunki produkcji rolniczej

Obszar Gminy Suwałki charakteryzuje się niskim wskaźnikiem rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zróżnicowaną rzeźbą terenu i dużym udziałem obszarów chronionych. Sprzyja to ukierunkowaniu na trwały zrównoważony rozwój rolnictwa, uwzględniający ekonomikę produkcji, przy zachowaniu wymogów ekologicznych.

Na terenach prawnie chronionych, głównie na obszarze Wigierskiego Parku Narodowego należy tworzyć warunki rozwoju gospodarstw małoobszarowych produkujących metodami ekologicznymi, gdzie produkcja roślinna przeznaczona jest głównie na potrzeby produkcji zwierzęcej i szerokiego rozwoju agroturystyki.

Ekologizację terenów rolniczych należy rozwijać poprzez:

- 1) utrzymanie dominującej pozycji rodzinnych gospodarstw rolnych,
- 2) zachowanie istniejącego mozaikowego podziału pól, wynikającego ze zróżnicowanych warunków fizjograficznych,
- 3) zachowanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz wprowadzanie zalesienia na glebach o małej przydatności rolniczej,
- 4) systematyczne eliminowanie nawożenia mineralnego i chemicznych środków ochrony roślin, zwłaszcza na terenach narażonych na skażenie wód,
- 5) tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju warzywnictwa, sadownictwa, zielarstwa i pszczelarstwa,
- 6) unikanie koncentracji nadmiernej hodowli oraz wprowadzanie jej w wielofunkcyjnych gospodarstwach rolnych.

Na terenach o wyższej wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, głównie w zachodniej i północno-zachodniej części gminy, należy wspierać intensywne metody produkcji sprzyjające rozwojowi gospodarstw specjalistycznych o wykształconych tradycjach produkcyjnych.

Tworzenie warunków do intensywnego wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej powinno polegać na:

- 1) wspieraniu procesu zwiększania powierzchni gospodarstw rolnych,
- 2) uregulowaniu prawnym stosunków własności gruntów Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa,
- 3) organizacji nowoczesnego systemu obsługi producentów rolnych w zakresie prawno-ekonomicznym i doradztwa rolniczego oraz nowoczesnego marketingu ukierunkowanego na świadczenie usług obejmujących produkcję i sprzedaż produktów rolnych,
- 4) inwestowaniu w materiał genetyczny,
- 5) inwestowaniu w rozwój bazy surowcowej oraz zwiększaniu powiązań między produkcją i przetwórstwem,
- 6) wspieraniu i upowszechnianiu rozwoju upraw przemysłowych,
- 7) tworzeniu warunków do wielofunkcyjnego rozwoju wsi poprzez wspieranie inicjatyw tworzących nowe miejsca pracy na rzecz rolnictwa,
- 8) podnoszeniu poziomu technologii produkcji rolniczej i warunków życia ludności,
- 9) tworzeniu warunków sprzyjających podnoszeniu kwalifikacji producentów rolnych.

Gospodarka rolna winna być prowadzona zgodnie z warunkami przyrodniczymi, ze szczególnym uwzględnieniem warunków wodnych gminy. Celowe jest przeznaczanie na cele nierolnicze w pierwszej kolejności gruntów o niskich walorach produkcyjnych. Zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze mogą być dokonywane jedynie zgodnie z przepisami ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Ważną sprawą jest umiejętne wykorzystanie instrumentów finansowych i prawnych Unii Europejskiej w dążeniu do rozwoju obszarów wiejskich. Należy dążyć do zachowania walorów środowiska i łagodzenia negatywnych skutków intensyfikacji produkcji rolniczej. Poprawę jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej należy realizować poprzez:

- 1) tworzenie warunków do przekształceń struktury obszarowej gospodarstw w kierunku zwiększenia ich powierzchni,
- 2) poprawę stosunków wodnych użytków rolnych poprzez realizację nowych obiektów zmeliorowanych i modernizację istniejących urządzeń melioracyjnych,
- 3) zalesianie gruntów marginalnych dla produkcji rolnej,
- 4) wyłączenie z produkcji żywności terenów w pobliżu dróg o dużym natężeniu ruchu.

Na terenach użytkowanych rolniczo, gdzie występują urządzenia melioracyjne, przy zmianie przeznaczenia tych terenów na cele budowlane lub inne niż rolnicze, należy uzyskać decyzję Starosty Powiatowego, która na wnioskodawcę powinna nakładać obowiązek:

- przebudowy urządzeń melioracyjnych w celu zapewnienia ich dalszego funkcjonowania i poniesienia kosztów tejże zmiany,
- uzgodnienia projektów budowlanych i wykonawczych przebudowy urządzeń melioracyjnych,
- zwrotu na rzecz Skarbu Państwa stosownej części kosztów wykonania melioracji w przypadku ich wyłączenia przed normatywnym okresem technicznej eksploatacji.

Ponadto:

- zabrania się niszczenia lub uszkodzenia urządzeń wodnych – art. 65 ustawy z dnia 18 lipca 2001 roku Prawo wodne (Dz. U. nr 115 z 2001 roku, z póź. zm),
- na wykonanie lub przebudowę tych urządzeń należy uzyskać pozwolenie wodno – prawne – art. 122 ust. 1 pkt. 3 w/w ustawy.

4.14.3. Kierunki rozwoju gospodarki leśnej:

- 1) produkcja surowca drzewnego i nieдрzewnych użytków pozyskiwanych z lasu zgodnie z Planem urządzania gospodarstwa leśnego Nadleśnictwa Suwałki z uwzględnieniem walorów przyrodniczych tego obszaru.
- 2) utrzymanie funkcji ekologicznych lasów zapewniających stabilizację warunków wodnych kształtowanie klimatu lokalnego, tworzenie warunków do zachowania potencjału biologicznego ekosystemów.
- 3) prowadzenie zalesień gruntów nieprzydatnych dla rolnictwa w celu poprawy lesistości gminy i tworzenia źródła dochodów dla gospodarstw rolnych .
- 4) zwiększanie zdrowotności i odporności drzewostanów na abiotyczne i biotyczne czynniki szkodliwe,
- 5) tworzenie racjonalnej struktury powierzchniowej w ramach uwzględnienia m. inn. granicy polno-leśnej,
- 6) dopuszczenie dodatkowo zalesień na niskich klasach bonitacyjnych,
- 7) podniesienie rangi funkcji gospodarczych i ochronnych lasów prywatnych do poziomu zbliżonego do lasów państwowych,
- 8) wykorzystanie walorów rekreacyjnych lasu z zachowaniem podstawowych funkcji gospodarczych i ochronnych,
- 9) ochrona obiektów leśnych o szczególnych walorach przyrodniczych,
- 10) prowadzenie planowej i racjonalnej gospodarki łowieckiej.

4.15. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny

Obszary złóż kopalin nie wymagają wyznaczania filarów ochronnych ze względu na dokumentowanie złóż na terenach nie konfliktowych dla funkcjonowania i działania ludzi (z dala od terenów zabudowanych, dróg, linii energetycznych).

Zgodnie z art. 10 ust. 2 pkt. 8 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i w związku z art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku Prawo geologiczne i górnicze dla terenów górniczych, istnieje obowiązek sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Dla terenów przeznaczonych pod powierzchnią eksploatację surowców konieczne jest:

- określenie warunków zachowania bezpieczeństwa powszechnego, spełnienia wymogów dotyczących ochrony środowiska, w tym ochrony złoza i obiektów budowlanych (zagrożenia wodne, zagrożenia pożarami i wybuchami), prowadzenie eksploatacji według zasad optymalnego wykorzystania udokumentowanych zasobów złoza zgodnie z opracowanym „Projektem zagospodarowania złoza”, opis i oznaczenie na mapie ustanowionych filarów ochronnych,
- określenie uwarunkowań zagospodarowania terenów górniczych oraz ograniczenie ich użytkowania (w tym zakaz zabudowy, z dopuszczeniem do realizacji obiektów kubaturowych, urządzeń komunikacyjnych oraz urządzeń pomocniczych bezpośrednio związanych z eksploatacją kopalin),
- wyznaczenie pasów ochronnych dla terenów sąsiednich nie objętych eksploatacją oraz opis warunków i zasad ochrony sąsiednich gruntów rolnych i leśnych,
- określenie zasad prowadzenia gospodarki odpadami poeksploatacyjnymi,
- realizacja rekultywacji terenu po wyeksploatowaniu kruszyw w oparciu o ustalony kierunek i opracowany projekt rekultywacji.

4.16. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji

Na terenie gminy występują rozproszone, niewielkie lokalne obszary wymagające rekultywacji przez właścicieli tych wyrobisk. Nie występują obszary na większą skalę będące w gestii gminy.

4.17. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych

Na terenie zarządzanym przez Lasy Państwowe w obrębie geodezyjnym Płociczno znajdują się tereny zamknięte. Zarządcą tych terenów jest Zarząd Infrastruktury w Olsztynie. Tereny te nie mają wyznaczonych stref ochronnych.

4.18. Kierunki polityki gminy w zakresie obrony cywilnej i ochrony przeciwpożarowej

Rozmieszczenie jednostek wojskowych oraz placówek Straży Granicznej ściśle związane jest z polityką Państwa w zakresie obronności kraju. Na terenie Gminy Suwałki nie stacjonują jednostki wojskowe i straży granicznej, z wyjątkiem terenów opisanych w pkt. 4.17. Jednostka wojskowa znajduje się na terenie miasta Suwałki.

Podnoszenie zdolności obronnych oraz uodpornienie gospodarki gminy na wypadek klęsk żywiołowych lub innych stanów awaryjnych jest jednym z celów planowania przestrzennego.

Cel ten można osiągnąć m.in. poprzez:

- 1) prawidłowe kształtowanie struktury wewnętrznej gminy,
- 2) wykorzystanie bazy rekreacyjnej do rozśrodkowania ludności na wypadek zagrożenia,
- 3) preferowanie rozwoju małych, lokalnych zakładów przetwórstwa rolno – spożywczego. W budynkach przemysłowych, usługowych, użyteczności publicznej, mieszkalno – usługowych i mieszkalnych na etapie sporządzania planów zagospodarowania terenu należy przewidzieć

ukrycia oraz opracować dokumentację projektową w formie „Aneksów obrony cywilnej” na przystosowanie tych budynków do spełnienia zadań OC,

- 4) rozwijanie wszystkich systemów infrastruktury technicznej i stosowanie zasady dwustronnego zasilania większych miejscowości i obiektów produkcyjnych,
- 5) oświetlenie zewnętrzne (ulice, zakłady pracy) przystosowane do zaciemniania i wygaszania,
- 6) uwzględnienie systemu alarmowania i powiadamiania mieszkańców w wypadku zagrożenia poprzez syreny alarmowe (promień słyszalności syreny zakłada się do 300 metrów),
- 7) rozwijanie układu transportowego, budowa obwodnicy Suwałk i dodatkowych przepraw mostowych. Układ projektowanych i modernizowanych dróg i ulic powinien spełniać następujące warunki :
 - posiadać odpowiednią szerokość – uniemożliwiającą ewentualne zagruzowanie,
 - posiadać połączenie z traktami przelotowymi – zapewniające sprawną ewakuację ludności w okresie zagrożenia,
 - posiadać wyznaczone bezpieczne trasy przejazdu dla pojazdów z toksycznymi środkami przemysłowymi.
- 8) zaopatrywanie ludności w wodę z zasobów wód podziemnych. Bez względu na typ zabudowy należy rezerwować tereny pod budowę awaryjnych studni wody pitnej (przyjmując normę równą 7,5 l na osobo - dobę). Odległość studni od budynków mieszkalnych powinna wynosić nie więcej niż 800 metrów. Istniejące studnie należy zabezpieczyć przed likwidacją i przystosować do sprawnego uruchomienia eksploatacyjnego w sytuacjach kryzysowych.
- 9) racjonalizację gospodarki leśnej.
- 10) na etapie opracowywania planów szczegółowych poszczególnych obszarów gminy należy na w/w przedsięwzięcia OC, wykonać aneksy do planu.

Przy opracowywaniu planów obejmujących tereny, gdzie przewidziano lub występują przedsięwzięcia OC (budowle i urządzenia ochronne), nie wolno dopuścić do likwidacji tych obiektów, a ich prawidłowe rozmieszczenie uzgodnić z Wydziałem Zarządzania Kryzysowego Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku.

4.19. Standardy zagospodarowania przestrzennego

Ustala się poniższe najważniejsze wskaźniki i standardy zagospodarowania przestrzennego, nie obejmujące parametrów ustalonych centralnie, jako wytyczne do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Należy dążyć do osiągnięcia następujących parametrów i wskaźników:

- 1) powierzchnie działek:
 - w zabudowie jednorodzinnej – min. 1000 m²,
 - w zabudowie pensjonatowej – min. 2500 m²,
 - w zabudowie rezydencjalnej – min. 3000 m²,
 - w zabudowie letniskowej – min. 800 m², dążyć należy do 1500 m²,

- 2) intensywność zabudowy działek w zabudowie:
 - jednorodzinnej – do 15%,
 - pensjonatowej – do 20%,
 - rezydencjalnej – do 20%,
 - letniskowej – do 20%,
 - przemysłowej, rzemieślniczej i składowej – do 40%.
- 3) nowe struktury przestrzenne dla funkcji letniskowej nie przekraczające 20 – 25 obiektów (średnio 100 osób),
- 4) minimalna szerokość ulic dojazdowych w zabudowie:
 - przemysłowo – składowej - 12 – 16 m,
 - jednorodzinnej i pensjonatowej - 10 – 12 m,
 - letniskowej - min. 10 m.

5. UZASADNIENIE PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ

Realizacja przyjętych w Studium kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy ma umożliwić osiągnięcie celu generalnego, jakim jest kształtowanie jej przestrzeni w kierunku wyrównywania dysproporcji w poziomie zagospodarowania w stosunku do rozwiniętych regionów kraju, zgodnie z wymogami integracji europejskiej w sposób generujący wzrost konkurencyjności, efektywności gospodarczej i poprawę warunków cywilizacyjnych, życia mieszkańców z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i położenia.

Realizacja tych kierunków ma również zapewnić osiągnięcie celów strategicznych zagospodarowania przestrzennego gminy:

1. rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej w celu podniesienia konkurencyjności obszaru i ochrony środowiska przyrodniczego,
2. stymulowanie rozwoju gospodarczego,
3. rozwój infrastruktury społecznej,
4. rozwój zasobów ludzkich.

Zakłada się osiągnięcie tych celów poprzez poniższe kierunki działań:

- 1) kształtowanie zrównoważonych struktur przestrzennych nawiązujących do europejskiego systemu gospodarki przestrzennej, służących integracji europejskiej oraz wzmocnieniu spójności w gospodarowaniu przestrzenią gminy w sposób zrównoważony i dostosowany do wymogów integracji i współpracy europejskiej zakresie wdrażania:
 - europejskiego systemu sieci ekologicznej obszarów chronionych „NATURA – 2000”,
 - norm sanitarnych Unii Europejskiej, technologii przyjaznych oraz oszczędności surowców i energii,
 - norm i standardów urbanistycznych i cywilizacyjnych w modernizacji i przekształcaniach struktury przestrzennej systemu osadniczego gminy,

- 2) tworzenie warunków przestrzennych dla rozbudowy i modernizacji infrastruktury służącej pozyskaniu europejskich środków pomocowych i funduszy strukturalnych, w szczególności dla modernizacji i rozbudowy infrastruktury transportowej, systemów energetycznego i gazowniczego, wodno – kanalizacyjnego oraz rozwoju infrastruktury turystycznej.
- 3) kształtowanie elastycznych struktur przestrzennych tworzących warunki wzrostu, efektywności gospodarowania oraz racjonalnego wykorzystania zasobów przyrodniczych i kulturowych poprzez:
 - tworzenie warunków przestrzennych sprzyjających lokalizacji inwestycji produkcyjnych i usługowych oraz zapewniających możliwość rozbudowy „otoczenia biznesu”,
 - tworzenie warunków przestrzennych umożliwiających restrukturyzację i rozwój rolnictwa zdolnego sprostać standardom i konkurencji w Unii Europejskiej, a zwłaszcza do poprawy jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, standardu cywilizacyjnego wsi i zwiększenia zatrudnienia w sektorach pozarolniczych,
 - kształtowanie zrównoważonych struktur przestrzennych sprzyjających rozwojowi turystyki i wypoczynku przy wykorzystaniu unikalnych walorów przyrodniczych.
- 4) kształtowanie struktur przestrzennych osadnictwa stwarzających warunki rozwoju regionalnej infrastruktury społecznej z uwzględnieniem:
 - racjonalnej relacji funkcjonalno – przestrzennej między zamieszkaniami – pracą – rekreacją – usługami i administracją,
 - współczesnych standardów cywilizacyjnych zaspakajania potrzeb społecznych, w tym kulturowych,
 - zmniejszania nieuzasadnionej dysproporcji w rozmieszczaniu i jakości infrastruktury społecznej,
- 5) kształtowanie struktur przestrzennych tworzących warunki ekorozwoju z aktywną ochroną, wzbogaceniem i racjonalnym wykorzystaniem środowiska przyrodniczego, a w szczególności:
 - prawnie chronionych, unikalnych w skali kraju i Europy walorów ekologicznych,
 - zasobów wód powierzchniowych i podziemnych,
 - rolniczej przestrzeni produkcyjnej i zasobów leśnych,
- 6) kształtowanie struktur przestrzennych umożliwiających ochronę krajobrazu kulturowego i obiektów zabytkowych przed zniszczeniem, degradacją i dewastacją oraz ich wykorzystanie do celów społecznych i gospodarczych, zgodnie z konwencjami i porozumieniami międzynarodowymi,
- 7) kształtowanie struktur przestrzennych o walorach obronnych zapewniających w szczególności:
 - bezpieczeństwo i ochronę ludności i mienia,
 - niezawodność funkcjonowania w warunkach zagrożenia państwa,
 - wysoką odporność na skutki nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i klęsk żywiołowych.

6. SYNTEZA USTALEŃ PROJEKTU STUDIUM

6.1. Ustalenia dotyczące kierunków zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz przeznaczeniu terenów

Kierunki rozwoju sieci osadniczej wynikają z jej obecnego stanu, potrzeb i warunkowane są możliwościami realizacyjnymi. Podstawową zasadą jest dążenie do likwidacji narastających dysproporcji, zagrożeń i barier rozwojowych.

Działania powyższe wiążą się głównie z możliwościami rozbudowy infrastruktury technicznej, komunikacji i pokonywania barier ekologicznych. Zakłada się utrzymanie dotychczasowej hierarchii struktury sieci osadniczej, przewidując jednocześnie powiększenie zakresu usług w istniejących jednostkach.

W celu **zapewnienia ładu przestrzennego, utrzymania i zapewnienia harmonijnego rozwoju, zachowania walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych środowiska** ustala się poniższe zasady do uwzględnienia w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego:

- racjonalne wykorzystanie terenów zwłaszcza wzdłuż ciągów komunikacyjnych;
- racjonalne zagospodarowanie terenów najbardziej atrakcyjnych turystycznie, w tym szlaków turystycznych, przy zachowaniu i ochronie walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych;
- zachowanie właściwej skali i charakteru zabudowy przy uwzględnieniu tradycyjnej, występującej na tym obszarze architektury wiejskiej;
- ograniczanie konfliktów wynikających z różnych sposobów użytkowania terenów.

Jako **wytyczne do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego** należy przyjąć również **kierunki działań** zmierzających do:

- 1) tworzenia warunków zapewniających kształtowanie przejrzystej struktury przestrzennej miejscowości poprzez modernizację istniejących obiektów i przeznaczanie wolnych terenów pomiędzy już zainwestowanym lub w ich sąsiedztwie pod nowe funkcje mieszkalne, usługowe, rekreacyjne;
- 2) utrzymanie harmonijnego krajobrazu otwartego szczególnie na obszarach najbardziej atrakcyjnych krajobrazowo, architektonicznie, kulturowo;
- 3) racjonalnego wykorzystania walorów przyrodniczych, kulturowych, krajobrazowych dla zagospodarowania turystycznego i wypoczynkowego;
- 4) tworzenia terenów przestrzeni publicznych, miejsc wypoczynku, sportu, zieleni, ciągów pieszych, parkingów.